

ความประมาทในสังคมไทย : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเมืองพล จังหวัดขอนแก่น

THE HEEDLESSNESS IN THE THAI SOCIETY : A CASE STUDY OF
MUANGPHON MUNICIPALITY KHONKAEN PROVINCE.

พระมหาหรรษา สดสหัสเสนโต (แสนตา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

ISBN 974-364-447-4

ความประมาทในสังคมไทย : ศึกษารณิเทศบาลเมืองเมืองพล จังหวัดขอนแก่น

พระมหานงษ์ สดสหัสเสนโต (แสนตา)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

ISBN 974-364-447-4

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

THE HEEDLESSNESS IN THE THAI SOCIETY : A CASE STUDY OF
MUANGPHON MUNICIPALITY KHONKAEN PROVINCE.

PHRAMAHANUWONG SATASAHASSANETTO (SAENTA)

A Thesis Submitted In Partial Fulfillment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ความประมาทในสังคมไทย : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเมืองพล จังหวัดขอนแก่น
ผู้วิจัย : พระมหาหรรษา ธตฺตสฺสเนตฺโต (แสนตา)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธรศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาบาง เขมานนฺโท, ป.ธ. ๕, B.A.(Pali), M.A.(Phil.), M.A. (Bud),
Ph. D. (Phil.)
: พระครูศรีปริยัติสุนทร, ป.ธ. ๕., ศน.บ., M.A. (Bud.), Ph. D. (Bud.)
: ดร.ประยูร แสงใส, ป.ธ. ๔., พ.ม., พธ.บ., M.A. (Ed.), P.G. DIP.
In journalism, Ph.D. (Ed.)

วันสำเร็จการศึกษา : / เมษายน / ๒๕๕๙.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความประมาทและลักษณะของคนประมาทในสังคมไทย ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยศึกษากรณีเทศบาลเมืองเมืองพล จังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเน้นวิจัยทางเอกสารและรวบรวมข้อมูลในพื้นที่การวิจัย การวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น ๕ บท ดังต่อไปนี้

- บทที่ ๑ บทนำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย
- บทที่ ๒ ความประมาทตามนัยทางพระพุทธศาสนา บทนี้อธิบายความหมายและประเภทของความประมาท (ปมาท) ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งได้จากพระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และหนังสืออ้างอิงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นต้น.
- บทที่ ๓ ความประมาทที่ปรากฏในสังคมไทยปัจจุบัน บทนี้ได้เน้นถึงการศึกษาค้นคว้าความประมาทในสังคมไทย โดยศึกษากรณีเทศบาลเมืองเมืองพล จังหวัดขอนแก่น
- บทที่ ๔ วิธีการแก้ไขความประมาทในสังคมไทยปัจจุบันตามแนวของพระพุทธศาสนา ในบทนี้ได้ อธิบายวิธีการต่างๆ เพื่อลดความประมาท ตามหลักพระพุทธศาสนา เช่น การเว้นสิ่งที่เป็นที่ตึงแห่งความประมาท และการเจริญสติเพื่อลดความประมาท.
- บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัยข้างต้นนั้นพบว่า สังคมไทยปัจจุบันนั้นเต็มไปด้วยความประมาท ดังที่ปรากฏชัดโดยสภาพของสังคมปัจจุบัน ในสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาทางสังคมจำนวนมากที่เป็นผลมาจากความประมาทและฐานที่ตั้งหรือเหตุแห่งความประมาทที่มีแพร่หลายอยู่ทุกหนทุกแห่ง สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความประมาทในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อแก้ปัญหาทางในสังคมที่เกิดมาจากความประมาทนั้นพระพุทธศาสนาได้เสนอวิธีการที่มีประสิทธิภาพไว้ภายใต้ระบบของ ศีล สมาธิ และปัญญา เมื่อได้มีการเจริญศีล สมาธิ และปัญญาแล้ว ปัญหาทางสังคมทั้งหมดก็จะหมดไป และผลที่ตามมาสังคมก็จะอยู่ในสภาพแห่งความสงบสุขและสันติภาพ.

Thesis Title : The Heedlessness in The Thai Society: A Case Study of MuangPhon Municipality Khonkaen Province.

Researcher : Phramahā Nuwong Satasahassanetto (Saenta)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Bang khemanando, Pali V, B.A. (Pali),
M.A. (Phil.), M.A. (Bud.), Ph. D. (Phil.)

: Phrakrusripariyattisunthorn, Pali V, B.A., M.A. (Bud.),
Ph.D. (Bud.)

: Dr. Prayoon Saengsai, Pali IV, B.A., M.A. (Ed.),
DIP.In journalism, Ph.D. (Ed.)

Date of Graduation : / April / 2006.

ABSTRACT

The purpose of the present thesis is to study the heedlessness and the characteristics of the heedless people in The Thai society According to Buddhism. In this research the focus is on a case study of MuangPhon municipality Khonkaen province.

This thesis is a qualitative research which lays stress on documentary research and collecting data from the research field It is divided into five Chapters which are as follows:

Chapter I : Introduction, concerned with the significance of the problems objective and scope of research definition of the terms used in research procedure of research and the advantages expected form research.

Chapter II : Heedlessness according to Buddhism this Chapter explains the meanings and kinds of heedlessness (pamāda) according to Buddhism. The explanation is based on the Tipitakas and their commentaries sub-commentaries as well as other reference books concerned.

Chapter III: Heedlessness in the present Thai society. this Chapter focus a study on the heedlessness in the Thai society with special reference. To MuangPhon municipality of Khonkaen province.

Chapter IV: The Buddhist approach for the solution of the heedlessness in the Thai society. In this Chapter different methods for abandoning the heedlessness are explained in detail According to Buddhism, For example an abstention from the base or the cause of the heedlessness (Silā) and the development of mindfulness etc.

Chapter V: Conclusion Recommendation of the research result and suggestion for future.

From the above study, It is found that the Thai society is a society of heedlessness as clearly indicated by its social conditions. In the modern Thai society there are many social problems resulting from heedlessness and the bases or causes of heedlessness are prevalent every where. There are indications of the heedlessness in the present Thai society. For the solution of the social problems caused by heedlessness, Buddhism offers the effective method under the system of morality (Silā), concentration (Samādhi) and wisdom (Pañña). When morality, concentration and wisdom are cultivated, all social problems can be solved and consequently The society would be in the state of happiness and peace.

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณพระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้การสนับสนุนในการเปิดสอนสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาในสถาบันนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ เพราะได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง ๓ ท่าน คือ **พระมหาบาง เขมานนุโท (Ph.D.)**, **พระครูศรีปริยัติสุนทร (Ph.D.)**, และ **ดร.ประยูร แสงใส**, ได้สละเสียเวลาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พระนิสิตทุกรูปที่คอยอื้อเพื่อในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะพระมหาสุนันท์ จันทโสภโณ ได้ให้อาหารที่พักพิงอาศัยหลับนอน ทุกๆ ขณะที่กำลังศึกษา ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ขออุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ **พ่อบุญเต็ม แสนตา บิดา (ผู้ล่วงลับไปแล้ว) แม่วาด แสนตา** ผู้ให้กำเนิด และขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณ **พระครูสิริปัญญาาคม** เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองพลาราม เจ้าคณะอำเภอพล ซึ่งได้เมตตาอนุเคราะห์สนับสนุนให้ที่พักอาศัย บัณฑิต ๔ จนสามารถทำให้งานครั้งนี้สำเร็จได้

ขอขอบคุณและอุทิศความสำเร็จนี้ให้แก่ **พระครูภาวนาวิสุทธิ (ธีรวัฒน์ ฐานุตโตโร)** อดีตผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันจังหวัดขอนแก่น อดีตประธานรุ่นนิสิตมหาบัณฑิต ซึ่งมรณภาพไปแล้ว ที่คอยให้ความช่วยเหลือทั้งปัจจัยอาหารน้ำปานะ และพาหนะทุกครั้งที่ได้เดินทางไปสถานี่ชนสงฆ์หลังเลิกเรียน ตั้งแต่เข้ารับการศึกษาปริญญาตรีเป็นต้นมา จนถึงมหาบัณฑิต (พ.ศ.๒๕๔๑-๒๕๔๘)

ขอเจริญพรอนุโมทนาและขอบคุณเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอเจริญพรอนุโมทนา และขอบคุณคณาจารย์นักวิชาการทุกท่าน ซึ่งเป็นเจ้าของหนังสือที่ทรงคุณค่า ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สำเร็จลงได้

สุดท้ายประโยชน์และคุณค่าที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอนอบน้อมแด่พระรัตนตรัย และครูบาอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการให้ทั้งทางคตฺโลก และคตฺธรรม ตลอดจนถึงผู้มีอุปการคุณทุกๆ ท่านอย่างเต็มใจยิ่ง.

พระมหาหุนงษ์ สดสหัสสเนโต (แสนตา)

๗ เมษายน ๒๕๕๙

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฉ
คำอธิบายการใช้อักษร และหมายเลขย่อ	ฎ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑	ความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓	ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔	ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖	ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗	วิธีดำเนินงานวิจัย	๘
๑.๘	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙

บทที่ ๒ ความประมาทตามนัยทางพระพุทธศาสนา

๒.๑	ความหมายความประมาท	๑๐
๒.๑.๑	ตามคัมภีร์พระไตรปิฎก	๑๐
๒.๑.๒	ตามคัมภีร์อรรถกถา และฎีกา	๑๓
๒.๑.๓	ตามหนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน	๑๔
๒.๑.๔	ตามหนังสือพจนานุกรมฉบับประมวลธรรมของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)	๑๔
๒.๒	ประเภทของความประมาท	๑๕
๒.๓	ที่ตั้ง ที่เกิดของความประมาท	๑๗

๒.๓.๑.	เกิดจากปัจจัยภายใน	๑๙
๒.๓.๒.	เกิดจากปัจจัยภายนอก	๒๐
๒.๔	หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความประมาท	๒๐
๒.๔.๑	ปมาทวรรค	๒๐
๒.๔.๒	อุปมาพรหมจรรย์กับแก่นไม้	๒๑
๒.๔.๓	คาถาสู่ภษิตของพระองค์ลูีมาลเถระ	๒๕
๒.๕	ความประมาทในอดีตที่ปรากฏตามคัมภีร์ ชาดก	๒๖
๒.๕.๑	ความประมาทในปมาทสูตร	๒๖
๒.๕.๒	ปมาทวิหารีสูตร	๒๗
๒.๖	พฤติกรรมที่แสดงถึงความประมาท	๒๘
๒.๖.๑.	ลักษณะคนประมาท	๒๘
๒.๖.๒.	ลักษณะคนไม่ประมาท	๒๙
๒.๖.๓.	อริยะสาวกยอมไม่เสพทางเสื่อมแห่งโภคะ ๖	๓๐
๒.๗	โทษของความประมาท	๓๑
๒.๗.๑	เห็นความประมาทโดยเป็นภัย	๓๒
๒.๗.๒	ตัณหาย่อมเจริญแก่สัตว์ผู้ประพฤติประมาท	๓๔
๒.๘.	ลักษณะของกรรม	๓๕
๒.๘.๑	กฎแห่งกรรม หรือ กรรมนิยาม	๓๖
๒.๘.๒	กรรม ๑๒	๔๑
๒.๘.๓	เหตุแห่งการทำกรรม	๔๒
๒.๘.๔	ความเชื่อเรื่องความประมาทเป็นเรื่องของกรรม	๔๓
๒.๘.๔.๑.	กรรมในอดีต	๔๓
๒.๘.๔.๒.	ผลของความประมาทข้ามภพ	๔๔
๒.๘.๕	ความแตกต่างระหว่างกรรมกับความประมาทในทางพุทธศาสนา	๔๙
๒.๘.๖	กรรมที่ทำด้วยความประมาท	๔๙

บทที่ ๓ ความประมาทที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล และสังคมไทยทั่วไป

๓.๑.	ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่เขตการศึกษา	๕๑
๓.๒.	กลุ่มคนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อความประมาท	๕๓
๓.๓.	องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความประมาท	๕๓

๓.๔.	พฤติกรรมของบุคคลที่ตั้งอยู่ในข่ายประมาท	๕๕
๓.๕.	ประเภทของความประมาทในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล	๕๕
๓.๖.	สาเหตุของการสูญเสียที่เกิดขึ้นเพราะความประมาท	๕๖
๓.๗.	สถิติของความประมาทในระยะเก็บข้อมูล	๗๑

บทที่ ๔ วิธีการแก้ไขความประมาทในสังคมไทยปัจจุบัน

๔.๑.	องค์กรหน่วยงานระดับชาติ	๗๗
๔.๑.๑	รณรงค์ด้วยถ้อยคำในรูปแบบต่างๆ	๗๗
๔.๑.๒	รณรงค์ด้วยสื่อสัญลักษณ์	๗๘
๔.๑.๓	รณรงค์ด้วยวิธีหาอุปสรรคป้องกัน	๗๙
๔.๒.	องค์กรของศาสนา	๘๕
๔.๒.๑	บทบาทของพระสงฆ์ในวันสำคัญทางศาสนา	๘๕
๔.๒.๒	บทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการป้องกัน ความประมาทในสังคม	๘๖
๔.๓.	สถาบันของพระมหากษัตริย์	๘๘
๔.๓.๑	พระราชดำรัสในวันสำคัญต่างๆ	๘๙
๔.๓.๒	การแสดงพระจริยาวัตรให้เป็นตัวอย่าง	๙๑
๔.๓.๓	การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา	๙๒
๔.๔	องค์กรของเอกชนด้านสังคม	๙๓
๔.๕	วิธีการแก้ไขตามหลักพุทธศาสนา	๙๘
๔.๕.๑.	ใช้หลักการใช้สติตามสติปัญญาสูตร	๙๘
๔.๕.๒.	ใช้หลักการใช้สมาธิในชีวิตประจำวัน	๑๐๔
๔.๕.๓.	ใช้หลักโยนิโสมนสิการธรรม	๑๐๗

บทที่ ๕ สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑	สรุปผลการศึกษา	๑๑๗
๕.๑.๑.	ความหมายของความประมาทในพระไตรปิฎก	๑๑๗
๕.๑.๒.	ผลกระทบที่เกิดจากความประมาท	๑๑๙
๕.๑.๓.	การแก้ไขปัญหาความประมาทตามหลักพุทธศาสนา	๑๑๙
๕.๑.๔.	พฤติกรรมความประมาทที่มีผลต่อสังคมในเขต เทศบาลเมืองเมืองพล	๑๒๑

๕.๒	อภิปรายผล	๑๒๒
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๒๓
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	๑๒๓
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๒๔
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป	๑๒๔
บรรณานุกรม		๑๒๕
ภาคผนวก		๑๓๑
ก.	รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น	๑๓๑
ข.	ภาพประกอบกิจกรรมการป้องกันความประมาทในสังคม	๑๓๘
ค.	ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง	๑๔๓
ง.	กลุ่มเป้าหมายสัมภาษณ์	๑๔๗
ประวัติผู้วิจัย		๑๕๑

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๑	๕๗
ตารางที่ ๒	๖๑
ตารางที่ ๓	๖๓
ตารางที่ ๔	๗๑
ตารางที่ ๕	๗๕
ตารางที่ ๖	๗๖

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้าที่
ภาพที่ ๑	พระสงฆ์ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพลบรมประชาชนเรื่องความประมาท	๑๓๘
ภาพที่ ๒	พระสงฆ์ในเขตเทศบาลอำเภอพลจัดนิทรรศการ งดเหล้าเข้าพรรษา	๑๓๘
ภาพที่ ๓	เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดแถวออกปฏิบัติเพื่อป้องกันลดอุบัติเหตุในเทศกาลต่างๆ	๑๓๙
ภาพที่ ๔	เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภอพลปฏิบัติงานในโครงการ “เมาไม่ขับ”	๑๓๙
ภาพที่ ๕	เจ้าหน้าที่พยาบาลกำลังตรวจแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ในโครงการ “เมาไม่ขับ”	๑๔๐
ภาพที่ ๖	เจ้าหน้าที่ตำรวจและพยาบาลออกปฏิบัติงานเพื่อป้องกันลดอุบัติเหตุในเทศกาลต่างๆ	๑๔๐
ภาพที่ ๗	ความคับคั่งของรถที่ผ่านไปมาในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล	๑๔๑
ภาพที่ ๘	ตัวอย่างเหตุการณ์ของอุบัติเหตุภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล	๑๔๑
ภาพที่ ๙	ตัวอย่างเหตุการณ์ของอุบัติเหตุภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล	๑๔๒
ภาพที่ ๑๐	ตัวอย่างเหตุการณ์ของอุบัติเหตุภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล	๑๔๒

คำชี้แจงการใช้อักษรย่อ และหมายเลขย่อคัมภีร์

๑. การใช้อักษรย่อ

(ก) พระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลี ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

ที.ลี.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขุททกปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ลี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มูลปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มูลปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มชฺฉิมปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	มชฺฉิมปณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	มชฺฉิมนิกาย	อุปริปณณาสกปาติ	(ภาษาบาลี)
ล้.ส.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	สคาถาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ล้.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	สคาถาวรรค	(ภาษาไทย)
ล้.นิ.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	นิทานวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ล้.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
ล้.สพ.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	สพายนวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ล้.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
ล้.ม.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	ล้อยุตตนิกาย	มหาวาวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
อ.เอกก.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	เอกกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)
อ.เอกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	เอกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ทุก.	(บาลี)	=	สุตตนะตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ทุกนิปาตปาติ	(ภาษาบาลี)

อ้ง.ทูก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	ทูกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ้ง.ตีก.	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	ตีกนินบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อ้ง.ตีก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	ตีกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ้ง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	จตุกกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ้ง.ปัญจก	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	ปัญจกนินบาต	(ภาษาไทย)
อ้ง.อฏฐก	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	อฏฐกนินบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อ้ง.อฏฐก	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อ้งคุดตตรนิกาย	อฏฐกนินบาต	(ภาษาไทย)
ช.ม.	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	มหานิทเทศปาลี	(ภาษาบาลี)
ช.ม.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)
ช.วิ	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	วิมานวตตุปาลี	(ภาษาบาลี)
ช.วิ	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	วิมานวตตุ	(ภาษาไทย)
ช.ธ.	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	ธมมปทปาลี	(ภาษาบาลี)
ช.ธ.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	ธมมปท	(ภาษาไทย)
ช.สุ.	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	สุดตุนนินบาตปาลี	(ภาษาบาลี)
ช.ชา.	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	ชาตกปาลี	(ภาษาบาลี)
ช.อป.	(บาลี)	=	สุดตุนตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	อปทานปาลี	(ภาษาบาลี)
ช.อป.	(ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ช.ทูกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ.	(บาลี)	=	อภิธมมปิฎก	วิภังคปาลี		(ภาษาบาลี)
---------	--------	---	------------	------------	--	------------

(ข) ปกรณ์วิเสสและอรรถกถา

วิสุทฺธิ.	(บาลี)	=	วิสุทฺธิมคคปกรณ			(ภาษาบาลี)
วิสุทฺธิ.	(ไทย)	=	วิสุทฺธิมรรคปกรณ			(ภาษาไทย)
วิ.อ.	(บาลี)	=	วินยปิฎก	สมนุตปาสาทิกาปาราชิกกถุท		
				ลัสมาทิสเสสทิมหาวคคาคทอฏฐกถา		(ภาษาบาลี)
ช.ธ.อ.	(บาลี)	=	ช.ทูกนิกาย	ธมมปทฏฐกถา		(ภาษาบาลี)

๒. การระบุหมายเลขย่อ

การอ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาบาลีใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น วิ. มหา. (บาลี) ๑ / ๑๐ / ๑๒. หมายถึง การอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๑ ข้อที่ ๑๐ หน้าที่ ๑๒

การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐ / ๕๐ / ๖๐. หมายถึง การอ้างอิงนั้นระบุถึงคัมภีร์สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๕๐ หน้า ๖๐

การอ้างอิงอรรถกถาภาษาบาลี จะแจ้งเล่ม / ข้อ / หน้า เช่น ที. ลี. อ. (บาลี) ๒ / ๘๐ / ๑๐๐. หมายถึง อรรถกถาทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี ลีลขันธวรรค ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๒ ข้อที่ ๘๐ หน้า ๑๐๐.

ส่วนการอ้างอิงปกรณ์วิเสสต่างๆ จะใช้ระบุชื่อคัมภีร์ / เล่ม / หน้า เป็นจุดเดียวกันทุกๆ คัมภีร์ เช่น วิสุทฺธิ. ๓ / ๗. หมายถึง คัมภีร์วิสุทฺธิมรรค เล่ม (ภาค) ที่ ๓ หน้า ๗. ถ้าเป็น มงคลสูตรที่ปีนี้ ธรรมปทัฏฐคคาถา จะแจ้ง ภาค / ข้อ / หน้า ตามลำดับ เช่น มังคล (แปล) ๓ / ๒๔๐ / ๒๔๙, หมายถึง มังคลัตถที่ปีนี้ (แปล) ภาคที่ ๓ ข้อ ๒๔๐ หน้า ๒๔๙.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อันตรายหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินอันทำให้เกิดความสูญเสียและสร้างความเดือดร้อนแก่มนุษย์เป็นอย่างมากในปัจจุบันนี้ คงจะหนีไม่พ้นจากสาเหตุอันเนื่องมาจากปัญหาทางสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งพอสามารถแยกออกเป็นประเภทโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาการประสูติอุบัติเหตุทางบกที่เกิดขึ้นจาก รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์โดยสาร, ทางน้ำที่เกิดขึ้นจากเรือ, ทางอากาศเกิดขึ้นจากเครื่องบิน, หรืออุบัติเหตุอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากรถไฟฟ้า, รถไฟใต้ดิน, รถไฟเป็นต้น

๒. ปัญหาเสพติดให้โทษที่ส่งผลร้ายคือ ๑. ผลเสียทางร่างกายและจิตใจ ร่างกายอ่อนเพลีย เบื่ออาหาร นอนไม่หลับ อารมณ์หงุดหงิด โกรธง่าย ฟุ้งซ่าน ๒. ผลเสียทางสังคม ผู้ติดยาเสพติดไม่คำนึงถึงกฎระเบียบของสังคม ชอบละเมิดกฎระเบียบ ผู้ติดยาเสพติดเป็นที่รังเกียจของสังคม เป็นผู้ทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ๓. ผลเสียทางเศรษฐกิจ ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงาน ติดยาเสพติดแล้วไม่ชอบทำงาน อ่อนแอ ทำให้สูญเสียแรงงาน ผลผลิตของประเทศลดลง รายได้ของประเทศลดลง นอกจากนี้รัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการรักษาพยาบาลผู้ติดยาเสพติด

๓. ปัญหาคอร์รัปชันคือการทุจริตโดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ อำนาจและอิทธิพลที่ตนมีอยู่ เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและหรือผู้อื่น รวมถึงการเลือกที่รักมักที่ชัง การเห็นแก่ญาติพี่น้อง กินสินบน ใช้อำนาจบังหลวง การใช้ระบบอุปถัมภ์และความไม่เป็นธรรมอื่นๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลใดใช้เป็นเครื่องมือในการลิดรอนความเป็นธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายของสังคมอันมีผลเสียหลายอย่าง ๑. ด้านรัฐ ทำให้เกิดการผูกขาด ข้าราชการจะติดต่อซื้อขายกับพรรคพวกของตนหรือผู้ที่ให้ผลประโยชน์ต่อตนเอง เท่านั้น ทำให้สินค้าแพงกว่าความเป็นจริง วัสดุสิ่งของคุณภาพต่ำ ทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ในวงราชการ ใช้สถานที่ราชการหากินในทางไม่สุจริต ๒. ด้านข้าราชการ ทำให้ข้าราชการที่ซื่อสัตย์สุจริตหมดกำลังใจในการทำงาน ถ้าผู้บังคับบัญชาช่วยกับลูกน้องใกล้ชิดกระทำการคอร์รัปชันด้วยแล้ว ข้าราชการที่สุจริตยอมอยู่ในวงราชการยาก เพราะจะโดนกลั่นแกล้งตลอดเวลา ๓. ด้านประชาชน ประชาชนเสื่อมศรัทธาข้าราชการ เพราะข้าราชการที่คอร์รัปชันจะทำให้ข้าราชการที่ซื่อสัตย์พลอยเสียชื่อเสียงเกียรติยศรวมไปถึงการตัดสินใจผิดพลาด ไม่รอบคอบในการแก้ไขปัญหาของนักการเมืองการปกครอง หลายระดับชั้น ที่ทำความเสียหายมาให้แก่ประเทศชาติและส่วนรวมอย่างเช่นทุกวันนี้

๔. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น อากาศ น้ำ เสียง เป็นต้น เป็นพิษจะโดยมนุษย์ทำให้เป็นพิษ หรือเป็นพิษด้วยตัวของมันเองก็ตาม ถือว่าสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ประเทศไทย สิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้ทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ อากาศเสียเต็มไปด้วยควันไอเสียจากรถยนต์ ฝุ่นละอองจากโรงงาน คนสูดอากาศเป็นพิษทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ น้ำในลำคลองเน่าเหม็น ใช้อุปโภคบริโภคไม่ได้ เพราะโรงงานต่างๆ ปล่อยน้ำเสียลงไปในแม่น้ำลำคลอง ประชาชนทิ้งเศษขยะเน่าเหม็นลงแม่น้ำ . . .

๕. ปัญหาโรคเอดส์ โรคเอดส์ (AIDS: Acquired Deficiency Syndrome) แพร่มาสู่ประเทศไทยจากประเทศตะวันตก ประเทศไทยได้รับอันตรายจากโรคเอดส์รุนแรงขึ้น โรคเอดส์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญ เช่น การสำล่อนทางเพศ การใช้ เข็มฉีดยาร่วมกัน การถ่ายเทเลือดที่ขาดความระมัดระวัง ปัจจุบันยังไม่มียารักษาโรคเอดส์ ผู้ป่วยจะต้องเสียชีวิตทุกราย ประเทศไทยต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการรักษาผู้ป่วยโรคเอดส์ ซึ่งเป็นบุคคลที่สังคมรังเกียจ^๑

๖. ปัญหาด้านผิดปกติทางจิตใจ ขาดการยั้งคิด การฆ่าตัวตายโดยการกระโดดตึก, สะพาน การข่มขืน ทำแท้ง การหย่าร้าง ผิดศีลธรรม ละเลยต่อจารีตขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของคนไทยที่ชาวต่างชาติหลงใหล โดยเฉพาะผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน

๗. ปัญหาทางกายกรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม แผ่นดินไหว คดีฉ้อโกง เช่น คดีฉ้อโกงสินามิในปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่คร่าชีวิตของผู้คนทั่วโลก ไม่ใช่แต่ประเทศไทยเท่านั้น และปัญหาอีกมากมายจากปัญหาที่ยกมาข้างต้นนั้นที่เกิดขึ้นกับมนุษย์อยู่ในขณะนี้ คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าส่วนหนึ่งเกิดจากความประมาทของมนุษย์นั่นเอง มนุษย์เป็นต้นเหตุทำให้เกิดขึ้น หรือไม่สามารถขัดขวางไม่ให้เกิดขึ้นได้ มนุษย์ปล่อยให้ความประมาทเข้ามามีอิทธิพลในชีวิต จนเป็นเหตุให้มนุษย์ไม่สามารถจะรักษาชีวิตของตนเองญาติพี่น้อง และเพื่อนสนิทจนกระทั่งถึงเพื่อนร่วมโลกไปได้ รวมไปถึงทรัพย์สินของอันเป็นที่รักยิ่งของตนเองก็สูญหายไปด้วยความประมาทเป็นจำนวนมาก ถ้าจะนับงบประมาณเป็นตัวเลขกับประเทศไทยต้องสูญเสียทรัพย์สินไปในการช่วยเหลือหรือบำบัดรักษามนุษย์จากปัญหาต่างๆ ที่ยกมาข้างบนนั้นคงมากมายมหาศาล **ปมาโท มจฺจโน ปท** ความประมาท เป็นหนทางแห่งความตาย **เย ปมตฺตา ยถา มตา** ผู้ประมาทดุจเป็นผู้ตายแล้ว คือ พุทธสุภาษิตที่กล่าวเป็นสัจธรรมมานานนับพันปีแล้ว^๒ ในแนวคิดทางพุทธศาสนาพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงความประมาทไว้ว่า การปล่อยจิต ความเพิ่มการปล่อยจิต ในกายทุจริตก็ดี ในวจีทุจริตก็ดี ในมโนทุจริตก็ดี ในเบญจกามคุณก็ดี หรือความเป็นผู้ทำโดยความไม่เอื้อเฟื้อ ความเป็นผู้ทำไม่ติดต่อกัน ความเป็นผู้หยุดๆ ความเป็นผู้มีมีความประพฤติด้อยหย่อน ความเป็นผู้ปลงฉันท์ ความเป็นผู้ทอดธุระ ความเป็นผู้ไม่ใส่ใจ ความไม่

^๑ ปัญหาของสังคม, <<http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc1/so31-1-4.htm>>, (๒ ก.ศ. ๒๕๔๘)

^๒ ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๒/๑๓.

เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจ ความไม่ประกอบเนื่องๆ ในการบำเพ็ญกุศลธรรมทั้งหลายเป็นความ
ประมาท ความมัวเมา กิริยาที่มัวเมา ความเป็นผู้มัวเมา เห็นปานนี้ เรียกว่า ประมาท^๓. และคัมภีร์ชั้นอรห
กถา ฎีกา ได้กล่าวถึงความประมาทโดยแยกออกเป็นประเภทไว้เป็นดังนี้ ๑. ประมาทในเวลา ๒. ประมาทใน
วัย ๓. ประมาทในความไม่มีโรค ๔. ประมาทในชีวิต ๕. ประมาทในการงาน ๖. ประมาทในการศึกษา ๗.
ประมาทในการปฏิบัติธรรม^๔

สังคัมของมนุษย์ทุกวันนี้ที่เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมากมายเป็นเหตุให้ขาดความร่มเย็นเป็นสุขหรือมี
การดำเนินชีวิตไปในทางไม่ถูกต้องตามบริบทแห่งสังคัมมนุษย์ โดยเฉพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อ
พิจารณาแล้ว ถือได้ว่าตกอยู่ในหลักของความประมาท ซึ่งความประมาทนั้นมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกของ
ทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงลักษณะ โทษ กระบวนการวิธีการแก้ไขตามหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า รวมถึง
อุทาหรณ์ของความประมาทมากมายอย่างมีระบบแบบแผนไว้ แม้แต่พระพุทธเจ้าก่อนจะดับขันธปรินิพพาน
ตรัสรับสั่งให้แนวทางการแก้ไขความประมาทไว้กะกิริยาทั้งหลายว่า

หนุททานิ ภิกขเว อามนุตยามิ โว วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ
น จิรํ ตถาคตฺสฺส ปรีนิพฺพานํ ภวิสฺสติ อิติ ติถฺถนํ มาसानํ อจฺเจยน ตถาคโต
ปรีนิพฺพายิสฺสติ.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมเป็นธรรมดา พวกเธอจงยัง
ความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม ความปรินิพพานแห่งตถาคตจักมีในไม่ช้า โดยล่วง
ไปอีกสามเดือนแต่นี้ ตถาคตจักปรินิพพาน^๕

ถ้ามนุษย์ไม่ได้ศึกษาโทษของความประมาทให้เข้าใจแล้ว ยากที่จะทราบถึงแนวทางแก้ไข คงจะ
ทำให้สังคัมต้องได้รับความเสียหายหรือประสบกับปัญหาอุปสรรคในด้านต่างๆ อันเนื่องมาจากความประมาท
ดังยกมาข้างต้นนั้นอย่างแน่นอน

เพราะเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงความประมาทที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ทั้งหลักธรรม
ทางศาสนากล่าวถึงลักษณะความประมาทซึ่งเป็นธรรมะฝ่ายที่ควรละ ไม่ควรสั่งสมพอกพูนไว้ในกมลสันดาน
ของมนุษย์ผู้ที่ปรารถนาความปลอดภัย ความสุขให้แก่ชีวิต และการใช้สติสัมปชัญญะเป็นตัวสนับสนุนรวมถึง
ขอบข่ายของการดำเนินชีวิตโดยความประมาทในปัจจุบัน โดยศึกษาหลักการวิธีการตามหลักพุทธธรรม แล้ว
นำเอาหลักธรรมในพระไตรปิฎกที่เป็นเครื่องกำจัด แก้ไข หรือบรรเทาความประมาทนั้นมาเป็นแนวทางในการ
ดำเนินชีวิต ไม่ให้มนุษย์ประมาท อันจะทำให้มนุษย์ผู้รู้เท่าทันต่อเหตุอันตรายที่เกิดจากความประมาทซึ่งมีต่อตน

^๓ ที.ม. (ไทย) ๑๐/ ๑๐๗ / ๑๓๙.

^๔ มังคล, (แปล) ๓ / ๒๔๐/ ๒๔๙.

^๕ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๘/๑๖๖, ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๘/๑๖๑.

และเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อจะได้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเป็นธรรม มีคุณค่าต่อตนเอง สังคมและชุมชนในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสืบสันติสุขต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาลักษณะความประมาทในพระไตรปิฎก
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากความประมาท
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความประมาทตามหลักพระพุทธศาสนาและกฎหมาย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ความประมาทในพระไตรปิฎกมีลักษณะและหมายความว่อย่างไร
- ๑.๓.๒ ความประมาทมีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างไร
- ๑.๓.๓ และจะมีวิธีแก้ไขที่เป็นรูปธรรมอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ผู้ศึกษาจะทำการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งจากเอกสารพระไตรปิฎกเป็นหลัก และมีประเด็นที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ความประมาท จากคัมภีร์ อรรถกถา ฎีกา และเอกสาร รวมถึงผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากรในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น และเจ้าหน้าที่ซึ่งประกอบด้วยสถานีตำรวจภูธร และโรงพยาบาลเพราะเป็นแหล่งให้ข้อมูล ที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับความประมาท

๑.๕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความประมาท หมายถึง การปล่อยจิต ความเพิ่มการปล่อยจิต ในกายทุจริตก็ดี ในวจีทุจริตก็ดี ในมโนทุจริตก็ดี ในเบญจกามคุณก็ดี หรือความเป็นผู้ทำโดยความไม่เอื้อเฟื้อ ความเป็นผู้ทำไม่ติดต่อ ความเป็นผู้หยุดๆ ความเป็นผู้มีความประพฤติด้อย่อน ความเป็นผู้ปลงจันทะ ความเป็นผู้ทอดธุระ ความเป็นผู้ไม่สั่งเสีย ความไม่เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจความไม่ประกอบเนื่องๆ ในการบำเพ็ญกุศลธรรมทั้งหลายเป็น ความประมาทความมัวเมา^๕

^๕ ชุ. ม. (ไทย) ๒๑/๒๑๘ /๒๒.

พุทธศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าอย่างกว้างขวาง ในบัดนี้หมายถึงความเชื่อถือการประพฤติปฏิบัติและกิจการทั้งหมดของหมู่ชนผู้กล่าวว่าตนนับถือพระพุทธศาสนา^๖

สังคมไทย หมายถึง ประชากรผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

๑.๖ ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าเอกสารผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันมีเอกสารที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าได้จำนวนมาก ผู้วิจัยจึงขอยกเอกสารดังต่อไปนี้มาเป็นเอกสารที่จะทบทวนในการทำวิจัยดังนี้

พระสิริมงคลอาจารย์ กล่าวไว้ใน **มังคัลลตปิปนี** ถึงมงคลชีวิต ๓๘ ประการของมนุษย์ข้อที่ ๒๑ ซึ่งเกี่ยวกับความประมาทไว้พอสรุปได้ดังนี้ ๑. ประมาทในเวลา ๒. ประมาทในวัย ๓. ประมาทในความไม่มีโรค ๔. ประมาทในชีวิต ๕. ประมาทในการงาน ๖. ประมาทในการศึกษา ๗. ประมาทในการปฏิบัติธรรม และผลดีของการไม่ประมาทในธรรม เป็นมหากุศล เป็นคนไม่ตาย ป้องกันอบาย คลายจากกองทุกข์ สุกในธรรม นำสู่กุศล มีผลเป็นสุขปลุกตนให้ตื่น ชื่นชมเบิกบาน เผาผลาญความชั่ว^๗

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระนิพนธ์ถึงความประมาทไว้ในหนังสือ **มลินทปัญหา** ว่าพระโยคาวจรเจ้าพึงกลัวภัยในความประมาท มีสภาวะเห็นคุณอันประหลาดพิเศษในอุปมาพาท เห็นภัยในความประมาท ก็ได้เสื่อมถอย แล้วก็เข้าไปสู่ที่ไกลแห่งพระนิพพานมีอุปไมยฉนั้นนั้น ยุติด้วยพระพุทธฎีกาที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธภควันตบพิตรเจ้าตรัสเทศนาไว้ในพระธรรมบทว่า

อุปมาพาทโต ภิกขุ ปมาเท ภยทสฺสลิ วา

อภพฺโต ปริหานาย นิพพานสฺเสว สนติเก.

แปลความว่า พระโยคาวจรภิกษุ ยินดีในความไม่ประมาท แลเห็นภัยในความประมาท เมื่อประพฤติตามโอวาทดังนี้ ก็มีเสื่อมไกล มีข้ามินาน ก็จะได้สำเร็จแก่พระอมตมทานิพพานดังนี้^๘

พระอมราภิกษิต (เกิด อมโร) กล่าวไว้ใน **สัตตปัพพบุพพิลิกขาและบุพพิลิกขาวรรณนา** พอสรุปได้ว่า ผู้ตั้งอยู่ในความประมาทปราศจากสตินั้นเป็นคนไม่มีความเคารพในสิ่งที่ควรเคารพ ๖ ประการ คือ เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ไม่ไปอยู่ที่อุปัฏฐาก เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว ไม่ไปอยู่ที่เจดีย์เพื่ออุปัฏฐาก และไม่ไหวซึ่งเจดีย์ หรือโพธิ์ และกัณธรม สวมรองเท้า เทียบเดินในลานเจดีย์ก็ดี ฟังรู้เถิดว่า ผู้

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘ (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔๙.

^๗ ย่างแล้ว.

^๘ พระธรรมมหาวิราฬร. (ไสว ลุตฺตวิโร), **มลินทปัญหา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ลูก ส.ธรรมภักดี, ๒๕๑๑), หน้า ๕๕๘.

นั้นไม่มีความเคารพในพระพุทธรูปเจ้า ผู้เฝ้าอยู่แท้ และไม่ไปอยู่ที่ฟังธรรมไม่ว่าท่านซึ่งสรภัญญะ ไม่กล่าวธรรมกถาและทำลายธรรมสวณะไปก็ดี หรือฟังชาน หรือไม่เอื้อเฟื่องอยู่ในโรงธรรม ก็ดี ดังนี้ ฟังรู้เถิดว่าผู้นั้นไม่มีความเคารพในพระธรรม ผู้ใดไม่ตั้งไว้เฉพาะซึ่งการทำ ความยำเกรงในพระเถระ และภิกษุหนุ่ม และภิกษุท่ามกลางก็ดี และแสดงความเป็นคนคะนองภายในที่ทั้งหลาย เป็นต้นว่า โรงอุโบสถและวัดกวมลากคือที่ยืนคลุมผ้าจะไปบิณฑบาต และไม่ไหวตามลำดับผู้เฝ้าฯ ดังนี้ ฟังรู้เถิดว่าผู้นั้นไม่มี ความเคารพในพระสงฆ์ ก็แลผู้ไม่สมทานศึกษาเลย ซึ่งศึกษา ๓ คือ ศิลสมภาสิ ปัญญา นี้ ฟังรู้เถิดว่า เป็นผู้ไม่เคารพในศึกษา ไม่เคารพในอัปมาทไม่เคารพในปฏิสันถาร ผู้ตั้งอยู่ในความประมาทอยู่ปราศจากสติแท้^{๑๐}

พุทธทาส อินฺหปญฺโญ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **หลักและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับทานศีลสมาธิ** ว่าที่ตั้งของความประมาทนั้นไม่ได้หมายเอาแต่สุราเมรัยเท่านั้น รวมไปถึงสิ่งเสพติดทุกอย่างที่กินหาสูบ ดมเข้าไปแล้วทำให้สูญเสียดิสมปฤติ เสียสติสัมปชัญญะ หรือสติสมปฤติ สติสัมปชัญญะร่างกายของมนุษย์ผิดปกติ ธรรมชาติไม่ต้องการ เพราะธรรมชาติจะรักษาคุณภาพของความปกติ มนุษย์ไปทำให้สูญเสียดิสมปฤติ ก็คล้ายๆ กับธรรมชาติไม่ยอมรับ มนุษย์จำต้องมีสติสัมปชัญญะใช้ในกรณีทั้งปวงในที่ทุกแห่งทุกเวลาต้องมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ อย่าเผลอ สติคือไม่เผลอ สัมปชัญญะคือความที่รู้ตัวอยู่เรื่อยๆ^{๑๑}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้สรุปไว้ในหนังสือ **พุทธธรรม** ที่เป็นหลักการใหญ่ อันจำเป็นสำหรับการเข้าถึงว่า “จุดหมายของพระพุทธศาสนา กับ การประยุกต์หลักการในส่วนข้อปฏิบัติต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความมุ่งหมาย ในแนวทางและกรณีต่างๆ วิมุติ หรือ ชีวิตเมื่อถึงจุดหมายแล้ว แสดงถึงความหมายและภาวะของจุดหมายเอง ส่วนหนึ่ง กับคุณค่าต่างๆ ที่พิจารณาจากตัวบุคคลผู้เข้าถึงจุดหมายนั้นแล้ว ส่วนหนึ่งมีขณิมาปฏิบัติภาวคประยุกต์ หรือ บุคคลและสังคมควรดำรงอยู่อย่างไร แสดงวิธีที่จะนำหลักการมาใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในการครองชีวิตของบุคคล ในการฝึกอบรมบุคคล และในการอยู่ร่วมกันของหมู่ชน เพื่อประโยชน์สุขอันร่วมกัน สอดคล้องกับแนวทางแห่งชีวิตที่เข้าถึงจุดหมายนั้นแล้ว ซึ่งกล่าวถึงธรรมเป็นเครื่องยับยั้งความประมาทรวมอยู่ด้วย” ^{๑๒}

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์** ได้รวบรวมหมวดธรรมะไว้เป็นหมวดหมู่และให้ความหมายของศัพท์ทางพุทธศาสน์ไว้ได้กล่าวสรุปถึงความไม่ประมาทซึ่งเป็นธรรมตรงข้ามกับความประมาทว่า ความไม่ประมาท, ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ, ความไม่เผลอ, ความไม่เลินเล่อเผลอสติ, ความไม่ปล่อยปละละเลย, ความระมัดระวังที่จะไม่ทำเหตุแห่งความ

^{๑๐} พระอมรารักษ์ต (เกิด อดโร). **บุพพสิขชาวรณนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ, ๒๕๒๕), หน้า ๕๒๔.

^{๑๑} พุทธทาส อินฺหปญฺโญ. **หลักและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับทานศีลสมาธิ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๑๔).

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

ผิดพลาดเสียหาย และไม่ละเลยโอกาสที่จะทำเหตุแห่งความดีงามและความเจริญ, ความมีสติรอบคอบความไม่ประมาท ฟังกระทำในที่ ๔ สถาน คือ ๑. ในการระกายทุจริต ประพฤติกายสุจริต ๒. ในการละวจีทุจริต ประพฤติวจีสุจริต ๓. ในการละมโนทุจริต ประพฤติมโนสุจริต ๔. ในการละความเห็นผิด ประกอบความเห็นที่ถูกต้อง”^{๑๓}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **รู้ไว้เสริมปัญญาและพัฒนาคน** ว่า จุดอ่อนของสังคมไทยน่าจะได้แก่ความประมาท คนไทยเรานี้ประสบความสำเร็จพอสมควรในการดำรงอยู่ด้วยดี สังคมเรามีความร่มเย็นเป็นสุข แต่แล้วก็เห็นแก่ความสุขสะดวกสบายเพราะว่าไม่เอาหลักความไม่ประมาทมาใช้ คนไทยไม่ค่อยเห็นความสำคัญของความไม่ประมาทเลย^{๑๔}

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **ทำความดี มีความสุข** บางคนทำดีแล้วก็ได้เห็นผลทันตาเพราะเจตนาแรงกล้า ถ้าทำบุญด้วยเจตนาแรงกล้าจะได้ผลเร็วถ้าทำไปด้วยเจตนาอ่อนก็ได้ผลน้อยและรอนานกว่าจะเห็นผล บุญที่ทำด้วยเจตนาที่จะถูกเก็บสะสมไว้ในดวงจิต บุคลิกภาพของเราก็ดีขึ้นเรื่อยๆ เพราะบุญที่สั่งสมไว้ในจิต คนที่ทำบุญจัดเป็นคนดีและชีวิตจะพบแต่สิ่งที่ดี คนที่ชอบทำชั่วชีวิตจะพบสิ่งไม่ดี เช่นเพื่อนชั่วมาหา อบายมุขก็มาหา ชีวิตจะตกลงไปเรื่อยๆ แต่ช่วงไหนที่เราชนะใจตัวเอง บังคับตัวเองให้อยู่ในระเบียบ ให้ทำงานหรือเรียนหนังสือให้คบเพื่อนที่ดี ช่วงนั้นชีวิตเราก็จะเหมือนกับหักมุมคือจะพบสิ่งที่ดี นี่คือผล บุญ ฉะนั้นจงทำความดีไว้เสมอ ที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” หมายความว่าในขณะที่เราทำดีนั้นเราก็ได้ความดีเก็บไว้ใน ดวงจิต เป็นนิบาที่ที่ดี คือผลที่ดีอยู่ในจิตและช่วยชำระจิตใจให้ผ่องใส เราก็เป็นคนดี ทำดีได้ดีคือได้ความดีเก็บไว้ในจิตและบุคลิกภาพของเรา เราจึงเป็นคนดี สังคมต้องการคนดีและยกย่องคนดี เมื่อทำดีแล้วเราก็ได้ผลดีจากสังคมด้วยและจิตที่ผ่องใสก็ไปเกิดในสุคติในชาติหน้า ชีวิตที่ไม่มี ความประมาทจึงจะมีความสุขได้สมบูรณ์แบบพระพุทธเจ้าตรัสว่า คนธรรมดาอาจจะพิสูจน์ไม่ได้ว่ามีชาติหน้า^{๑๕}

หนังสือคู่มือ “งดเหล้า” ได้พรรณนาเกี่ยวกับความประมาทไว้ว่า “พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้ในศีล ๕ ให้ละเว้นสุราเมรัย ฤทธิ์ของเหล้าทำให้ผู้คนประมาท กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายได้แก่ ๑. เกิดความประมาท เป็นตัวการที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุ เช่น อุบัติเหตุในการจราจร ตกจากที่สูง ถูกขของมีคม อุบัติเหตุในโรงงาน. ๒. ขาดความยั้งคิด ก่อการทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายในกลุ่มคนใกล้ชิด เช่น เพื่อนฝูง ภรรยาและลูก จนบานปลาย เกิดความระหองระแหงจนถึงหย่าร้าง ครอบครัวล่มสลาย ที่สำคัญและรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้นก็คือการมีเพศสัมพันธ์อันมิชอบ หลายรายนำเอดส์มาฝากภรรยาอีกด้วย”^{๑๖}

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์, ฉบับประมวลศัพท์**, หน้า ๒๐๑-๒๐๒..

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **รู้ไว้เสริมปัญญาและพัฒนาคน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓) หน้า ๑๑-๑๒.

^{๑๕} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **ทำความดี มีความสุข**, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

^{๑๖} สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) **คู่มือ “งดเหล้า”**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฟ้าอภัย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๑๔.

ดังนั้น ในบทต่อไปจะกล่าวถึงความประมาทและธรรมที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏในคัมภีร์ที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นนั้นต่อไปตามลำดับ ความสำคัญก่อนหลังของคัมภีร์ชั้นหลักและคัมภีร์ชั้นรอง เพื่อความชัดเจน

๑.๗ วิธีดำเนินงานวิจัย

๑.๗.๑ ขอบเขตเนื้อหา

๑.๗.๑.๑ ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐเตปิฎก, ๒๕๒๕.

พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม. ฉบับมหามหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔

๑.๗.๑.๒ ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ

หนังสือพุทธธรรม

ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา ที่นักปราชญ์แต่งและรวบรวมไว้

๑.๗.๒ พื้นที่ที่จะศึกษา

เขตเทศบาลเมืองเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

๑.๗.๓ กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

๑. ผู้นำ/ ผู้ทรงคุณวุฒิ/ อาจารย์สอนประจำโรงเรียน	กลุ่มละ	๑	คน
๒. กลุ่มคนที่มีอาชีพเลี้ยงต่อความประมาท	คนขับรถรับจ้าง	๒๐	คน
๓. กลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับความประมาท			
	พระสงฆ์	๑๐	รูป
	ตำรวจ	๑๐	คน
	นักสังคมสงเคราะห์	๒	คน
๔. สถานช่วยเหลือ โรงพยาบาล ๑ แห่ง	สถานีตำรวจภูธร ๑ แห่ง		
๕. ผู้เคยประสบอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเพราะความประมาท			
	เยาวชน/ นักเรียน/ นักศึกษา	๒๐	คน
	ประชาชนทั่วไป	๒๐	คน

๑.๗.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๔.๑ การรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
จัดลำดับข้อมูล และจัดหมวดหมู่ของข้อมูล
วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเรื่องความประมาท
สรุปผลการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย

๑.๗.๔.๒ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

แบบสัมภาษณ์
เครื่องบันทึกเสียง
กล้องถ่ายรูป

๑.๗.๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

ถอดเทปบันทึก
วิเคราะห์เนื้อหาที่ได้
วิเคราะห์สรุปเชิงเนื้อหา

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๘.๑ ทำให้เข้าใจลักษณะของความประมาทในพระไตรปิฎกได้อย่างถูกต้อง
- ๑.๘.๒ ทำให้เข้าใจพฤติกรรมความประมาทในการดำเนินชีวิตของมนุษย์
- ๑.๘.๒ สามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัย และมีสุขต่อไป

บทที่ ๒

ความประมาทตามนัยทางพระพุทธศาสนา

๒.๑ ความหมายความประมาท

ความประมาทที่ปรากฏในคัมภีร์ชั้นต้นๆ นั้น ได้กล่าวไว้ในเชิงพรรณนาถึงโทษและลักษณะไว้ไม่ได้วิเคราะห์ศัพท์อย่างชัดเจน แต่ในคัมภีร์ชั้นหลังๆ จึงได้วิเคราะห์อย่างชัดเจนขึ้น ดังผู้วิจัยจะรวบรวมมากล่าวไว้ตามลำดับของคัมภีร์ก่อนหลัง ต่อไป

๒.๑.๑ ตามคัมภีร์พระไตรปิฎก

ความประมาท หมายถึง ความปล่อยจิตไป ความเพิ่มพูนการปล่อยจิตไป ในกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตหรือในกามคุณ ๕ หรือความกระทำโดยไม่เคารพ ความกระทำโดยไม่ติดต่อกัน ความกระทำไม่มั่นคง ความประพฤติย่อหย่อน ความทอดทิ้งฉันทะ ความทอดทิ้งธุระ ความไม่เสงี่ยมให้มาก ความไม่ทำให้เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจจริง ความไม่ประกอบเนื่องๆ ความประมาท ในการเจริญกุศลธรรมทั้งหลาย ความประมาท กิริยาที่ประมาท สภาพที่ประมาท^{๑๖๖}

ในเอกมัตถิกาทิฏฐิมัตถิกาทิฏฐิ ปอสรูปได้ว่า ความประมาท หมายถึง ความมัวเมาในชาติ ความมัวเมาในโคตร ความมัวเมาในความไม่มีโรค ความมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว ความมัวเมาในชีวิต ความมัวเมาในลาภ ความมัวเมาในสักการะ ความมัวเมาในการทำความเคารพ ความมัวเมาในความเป็นหัวหน้า ความมัวเมาในบริวาร ความมัวเมาในโภคสมบัติ ความมัวเมาในวรรณะแห่งสรีระและคุณความดี ความมัวเมาในการศึกษา ความมัวเมาในปฏิภาณ ความมัวเมาในความเป็นผู้รัตตัญญู ความมัวเมาในความถือบิณฑบาตเป็นวัตร ความมัวเมาในความไม่มีใครดูหมิ่น ความมัวเมาในอิริยาบถ ความมัวเมาในอิทธิฤทธิ์ ความมัวเมาในยศ ความมัวเมาในศีล ความมัวเมาในฉาน ความมัวเมาในศิลปะ ความมัวเมาในความมีทรวดทรงสูง ความมัวเมาในความมีทรวดทรงสั้นหัด ความมัวเมาในความมีทรวดทรงงาม ความมัวเมาในความมีร่างกายบริบูรณ์ ความมัวเมา ความประมาท ความหัวดี ความแข่งดีความอยากได้เกินประมาณ ความมักมาก ความปรารถนาลามก การพูดเสียดแทง การพูดเกียดกันการชอบตักแตง การประพฤติน่าสมควร ความไม่ยินดี ความโง่งง ความบิตกาย ความเมอาอาหาร ความย่อหย่อนแห่งจิต การหลอกลวง การพูดประจบ การแสดงนิมิต การพูดดีเตียน การแลกเปลี่ยนลาภด้วยลาภ ความสำคัญตนว่าเลิศกว่าเขา ความสำคัญตนว่าเสมอเขา ความสำคัญตนว่าเลวกว่าเขา ผู้เลิศกว่าเขา สำคัญตนว่าเลิศกว่าเขา ผู้เลิศกว่าเขา สำคัญตนว่าเสมอเขาผู้เลิศกว่าเขา สำคัญตนว่าเลวกว่าเขา

^{๑๖๖} อภ. วิ. (ไทย) ๒/๘๖๓/๔๒๖.

กว่าเขา ผู้เสมอเขา สำคัญตนว่าเลิศกว่าเขา ผู้เสมอเขาสำคัญตนว่าเสมอเขา ผู้เสมอเขา สำคัญตนว่าเลวกว่าเขา ผู้เลวกว่าเขา สำคัญตนว่าเลิศกว่าเขา ผู้เลวกว่าเขา สำคัญตนว่าเสมอเขา ผู้เลวกว่าเขา สำคัญตนว่าเลวกว่าเขา ความถือตัว ความดูหมิ่นผู้อื่น ความเย่อหยิ่ง ความดูหมิ่นตัวเอง ความสำคัญว่าได้บรรลุลหรรณวิเศษ ความสำคัญว่ามีอัตตาตัวตน ความถือตัวผิด ความคิดถึงญาติ ความคิดถึงชนบท ความคิดไม่ตายตัว ความคิดเกี่ยวข้องด้วยความเอ็นดูผู้อื่น ความคิดเกี่ยวข้องด้วยลาภสักการะและชื่อเสียง ความคิดเกี่ยวข้องกับความไม่มีใครดูหมิ่น ทุกมาติกา โภคะ ความโกรธ อุปนหะ ความผูกโกรธไว้ มัถชะ ความลบลหู่คุณท่าน ปล่อยให้เสมอ อีสสา ความริษยา มัจฉริยะ ความตระหนี่ ฌายา ความเจ้าเล่ห์ สาถะยะ ความโอ้อวด อวิชชา ความไม่รู้ ภาวตัณหา ความปรารถนาภพ ภาวทัญญู ความเห็นว่าเกิด วิภวทัญญู ความเห็นว่าไม่เกิด สัสสตทัญญู ความเห็นว่าเที่ยง อจเจททัญญู ความเห็นว่าไม่เที่ยง อันตวาทัญญู ความเห็นว่ามากที่สุด อนันตวาทัญญู ความเห็นว่าไม่มากที่สุด ปุพพันตานุทัญญู ความเห็นปรารภส่วนอดีต อปรันตานุทัญญู ความเห็นปรารภส่วนอนาคตอิทธิกะ ความไม่ละอายต่อการประพฤติทุจริต อโนตตปปะ ความไม่เกรงกลัวต่อการประพฤติทุจริต ไทวจัสสตตาความเป็นผู้ว่ายาก ปาปมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรชั่ว อนาชชะ ความไม่ซื่อตรง อัมททวะ ความไม่อ่อนโยน อชันติ ความไม่อดทน อโสรัจจะ ความไม่สงบเสงี่ยม อสาชัลละ ความไม่มีวาจาอ่อนหวาน อปปฏิสันถาระ ความไม่มีการปฏิสันถาร อินทริยอคุตตทวารตา ความเป็นผู้ไม่สำรวมในอินทริย์ ๖ โภชนอมัตตัญญูตา ความเป็นผู้ไม่รู้ประมาณในโภชนาหาร มุจจุลัจจะ ความเป็นผู้ไม่มีสติ อสัมปชัญญะ ความเป็นผู้ไม่มีสัมปชัญญะ สิวปีตติ ความวิบัติแห่งศีล ทัญญูวิบัติ ความวิบัติแห่งทัญญู อัชฉัตตสัณญูชณะ สัณญูชณฺเณภายใน พหิททาสัณญูชณะ สัณญูชณฺเณภายนอก อกุศลมูล ๓ อกุศลวิตก ๓ อกุศลสังญา ๓ อกุศลธาตุ ๓ทุจริต ๓อาสวะ ๓ สัณญูชณฺ ๓ ตัณหา ๓ ตัณหา ๓ แม้อีกนัยหนึ่ง ตัณหา ๓ แม้อีกนัยหนึ่ง เอสนา ๓ วิธา ๓ ภัย ๓ ตมะ ๓ ติตถายตนะ ๓ กิญจนะ ๓ อังคณะ ๓ มละ ๓ วิสมะ ๓ วิสมะ ๓ แม้อีกนัยหนึ่ง อัคคิ ๓ กสวระ ๓ กสวระ ๓ แม้อีกนัยหนึ่ง อัสนาททัญญู ความเห็นผิดอันประกอบด้วยความยินดี อัตตานุทัญญู ความเห็นผิดว่ามีอัตตาตัวตน มิจฉาททัญญู ความเห็นผิด อรติ ความไม่ยินดี วิหเสสา ความเบียดเบียน อธัมมจริยา ความประพฤติอธรรม ไทวจัสสตตา ความเป็นผู้ว่ายาก ปาปมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรชั่ว นานตตสัณญูตา สัณญูตาต่างๆ อุทัจจะ ความฟุ้งซ่าน โกสัชชะ ความเกียจคร้าน อสันตญูตตะตา ความไม่สันโดษ อสัมปชัญญูตา ความเป็นผู้ไม่มีสัมปชัญญะ มหิจฉตา ความมักมาก อิทธิกะ ความไม่ละอายต่อการประพฤติทุจริต อโนตตปปะ ความไม่เกรงกลัวต่อการประพฤติทุจริต อนาทรียะ ความไม่เอื้อเฟื้อ ไทวจัสสตตา ความเป็นผู้ว่ายาก ปาปมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรชั่ว อัสนาททัญญู ความไม่เชื่อ อวทัญญูตา ความเป็นผู้ไม่รู้ถ้อยคำด้วยอำนาจความตระหนี่อันกระด้าง โกสัชชะ ความเกียจคร้าน อุทัจจะ ความฟุ้งซ่าน อสังวร ความไม่สำรวม ทุสสีลละ ความทุศีล อริยอทัส สนกัมยตา ความไม่เอยากเห็นพระอริยเจ้า สัทธัมมอโสตุกัมยตา ความไม่เอยากฟังพระสัทธรรม อุปารัมภ จิตตตา ความเป็นผู้มีจิตคิดแข่งดี มุจจุลัจจะ ความเป็นผู้ไม่มีสติ อสัมปชัญญะ ความเป็นผู้ไม่มีสัมปชัญญะ

เจตโลภิกขะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต อโยนิสมนสิการ ความทำไว้ในใจโดยไม่แยบคาย กุมมัคคเสวนา การเสพทางชั่ว^{๑๘}

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตะวันอารามของอนาถบิณฑิกคหบดีเขตพระนครสาวัตถี พระฉัพพัคคีย์ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ คำว่า สบประมาท กระบกทำเนียดบ้าง ซื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปะบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำดำที่ทรมานบ้าง.

บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา ต่างก็เพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า โฉน พระฉัพพัคคีย์ ทะเลาะกับภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก จึงได้กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ คำว่า สบประมาท กระบกทำเนียดบ้าง ซื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปะบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำดำที่ทรมานบ้างเล่า? แล้วกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ประชุมสงฆ์ทรงสอบถาม

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ในเพราะเหตุเป็นคำมูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรงสอบถามพระฉัพพัคคีย์ว่า จริงหรือภิกษุทั้งหลาย ข้าว่า พวกเธอ ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ คำว่า สบประมาท กระบกทำเนียดบ้าง ซื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปะบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำดำที่ทรมานบ้าง?

พระฉัพพัคคีย์ทูลรับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า. ทรงติเตียนว่า ดูกรโสมบุรุษทั้งหลาย โฉน พวกเธอ จึงได้ทะเลาะกับพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก กล่าวเสียดแทงพวกภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก คือ คำว่า สบประมาท กระบกทำเนียดบ้าง ซื่อบ้าง วงศ์ตระกูลบ้าง การงานบ้าง ศิลปะบ้าง โรคบ้าง รูปพรรณบ้าง กิเลสบ้าง อาบัติบ้าง คำดำที่ทรมานบ้าง? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไป เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ^{๑๘}

ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้ครั้งนั้น คำดำ คำสบประมาทก็ได้เป็นที่พอใจของเรา โฉน ในบัดนี้ คำดำ คำสบประมาท จักเป็นที่พอใจเล่า? การกระทำของพวกเธอนั้น ไม่เป็นไป เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว^{๑๙}

^{๑๘} อภ. วิ. (ไทย) ๒/๘๔๙-๘๕๑/๔๒๐-๔๒๑.

^{๑๙} ม. พ. (ไทย) ๒/๑๘๒/๒๐๔.

^{๒๐} ม. พ. (ไทย) ๒/๑๘๕/๒๐๖.

พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพวกภิกษุว่า ภิกษุทั้งหลาย อนึ่งเมื่อภิกษุอยู่อย่างผู้สังัด แต่ไม่ประพฤติ
สำรวมอย่างติดต่อกัน ความปรารถนาลามกก็เกิดขึ้น เธอหมั่นเพียรพยายามเพื่อลามกอยู่ ลามกก็เกิดขึ้น เพราะได้
ลาม เธอก็มีมัวเมา ประมาท ถึงความประมาทเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ภิกษุผู้ปรารถนาลามก หมั่นเพียร
พยายามเพื่อลามกอยู่ ได้ลามก มัวเมาประมาท และเคลื่อนจากศีลธรรม

ภิกษุทั้งหลาย อนึ่งเมื่อภิกษุอยู่อย่างผู้สังัด แต่ไม่ประพฤติสำรวมอย่างติดต่อกัน ความปรารถนาลามก
ก็เกิดขึ้น เธอไม่หมั่นเพียรพยายามเพื่อลามกอยู่ ลามกก็ไม่เกิดขึ้น เพราะไม่ได้ลาม เธอก็เศร้าโศก ลำบากใจ คร่ำ
ครวญ ตีอก ร่ำไห้ หลงใหล. ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ภิกษุผู้ปรารถนาลามก ไม่หมั่นเพียรพยายามเพื่อลามกอยู่
ไม่ได้ลามก เศร้าโศก คร่ำครวญ และเคลื่อนจากศีลธรรม

ภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง เมื่อภิกษุอยู่อย่างผู้สังัด แต่ไม่ประพฤติสำรวมอย่างติดต่อกัน ความปรารถนาลามก
ก็เกิดขึ้น เธอไม่หมั่นเพียรพยายามเพื่อลามกอยู่ แต่ลามกก็เกิดขึ้น เพราะได้ลามกเธอก็มีมัวเมา ประมาท ถึงความ
ประมาทเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ผู้ปรารถนาลามก ไม่หมั่นเพียรพยายามเพื่อลามกอยู่ แต่มีลามก มัวเมา
ประมาท และเคลื่อนจากศีลธรรม (ด้วยเหมือนกัน)^{๒๑}

ความประมาท หมายถึง การปล่อยจิต ความเพิ่มการปล่อยจิต ในกายทุจริตก็ดี ในวจีทุจริตก็ดี
ในมโนทุจริตก็ดี ในเบญจกามคุณก็ดี หรือความเป็นผู้ทำโดยความไม่เอื้อเฟื้อ ความเป็นผู้ทำไม่ติดต่อกัน เป็นผู้
หยุดๆ ความเป็นผู้มีความประพฤติด้อยหย่อน ความเป็นผู้ปลงฉันท์ ความเป็นผู้ทอดธุระ ความเป็นผู้ไม่สั่ง
เสพ ความไม่เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจ ความไม่ประกอบเนื่องๆ ในการบำเพ็ญกุศลธรรม
ทั้งหลายเป็นความประมาทความมัวเมา 21^{๒๒}

๒.๑.๒ ตามคัมภีร์อรรถกถาและฎีกา

ความประมาท หมายถึง การปล่อย การส่งเสริมการปล่อยจิตไปในกายทุจริต ในวจีทุจริต ใน
มโนทุจริต ใน เบญจกามคุณ, อีกอย่างหนึ่ง หมายถึง ความไม่มีการทำโดยเคารพ ความไม่มีการทำโดย
ติดต่อกัน ความไม่มีการทำไม่หยุด ความประพฤติด้อยหย่อน ความหมดความพอใจ ความทอดธุระความไม่
ตั้งมั่น ความไม่ประกอบเนื่องๆ ไม่เสพ ไม่เจริญ ไม่ทำให้มาก ในการบำเพ็ญกุศลธรรม

จิตตสฺสวสฺสคฺโค คือ ความไม่ข่ม (จิต) ด้วยสติ แล้วส่งจิตไปในฐานะมีประมาณเท่านี้เหล่านี้
“ความเว้นจากสติ.”

^{๒๑} อภ. วิ. (ไทย) ๒/๒๔๑/ ๘๖๖.

^{๒๒} ข. ม. (ไทย) ๒๑/๒๑๘ /๒๒.

โอสถศุคคานุปปทาน ได้แก่ การส่งเสริมซึ่งการปล่อย "ความปล่อย (จิตไป) ปล่อยๆ."^{๒๓}

อสุกุกจกิริยตา การไม่ทำโดยเคารพ ด้วยความไม่มีการทำโดยเคารพ สามารถแห่งการทำโดยไม่เคารพแก่บุคคลก็ดี แก่ไทยธรรมก็ดี ในการเจริญกุศลธรรม มีทาน เป็นต้น^{๒๔}

อนนุโยโค การไม่ประกอบเนื่องๆ ความไม่มีแห่งกิจทั้งหลาย มีการเสพมากเป็นต้นในกุศลธรรมทั้งหลาย ชื่อว่า อาการมีความไม่เสพมากเป็นต้น^{๒๕} ความเลินเล่อ ชื่อว่าประมาท. พระผู้มีพระภาคตรัสอธิบายคำนี้ไว้ว่า ความประมาทที่เราแสดงมาแล้วตั้งแต่ต้น อนึ่ง ความประมาทแม้อย่างอื่นที่มีอาการอย่างนั้น มีชาติอย่างนั้น อันถึงความนับว่า เลินเล่อ ด้วยสามารถแห่งอาการเลินเล่อว่า ความประมาท ด้วยสามารถแห่งความเป็นธรรมชาติ มัวเมา เรากล่าวว่า ความประมาท ก็ความประมาทนี้ บัณฑิตพึงทราบโดยลักษณะว่า มีความปล่อยสติไปในเบญจกามคุณเป็นลักษณะ มีความปล่อยสติไปในเบญจกามคุณนั้นเหมือนกัน^{๒๖}

๒.๑.๓ ตามหนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.

ประมาท หมายถึง ขาดความรอบคอบ,ขาดความระวัง ทะนงตัว, เช่น เวลาขับรถขับรถอย่างประมาท, ดูหมิ่นประมาทฝีมือ น. ความเลินเล่อ การขาดความระมัดระวัง เช่น ขับรถขับรถโดยความประมาท (กฎ) กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคล ในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัย และพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่ (ส. ป.รมาท; ป. ปมาท) ประมาท เลินเล่อ ก. กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังหรือละเลยในสิ่งที่ควรทำ, ประมาทหน้า ก. ดูถูกว่าทำไม่ได้ หรือไม่มีทางที่จะทำได้, หยามน้ำหน้า สบประมาท.^{๒๗}

เลินเล่อ ก. ขาดความระวัง หรือไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำ เช่น เด็กคนนี้เลินเล่อ ทำกระเป๋าสตางค์หล่นหายโดยไม่รู้ตัว อ. อาการขาดความระวัง หรือไม่รอบคอบในสิ่งที่ควรกระทำ เช่น นาย ก ทำเลินเล่อ มีข้อผิดพลาดมาก^{๒๘}

ประมาท (ประ-หมาด) ส.ก. เลินเล่อ เผอเรอ ลืมสติ มัวเมา (ป.มาท) ไทยแปลว่า ดูหมิ่นด้วย

๒.๑.๔ ตามหนังสือพจนานุกรมฉบับประมวลธรรมของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต).

ปมาทะ คือ ความประมาท ความเลินเล่อ ความเปลอ ความขาดสติ, ความปล่อยปละละเลย ดังบาลีว่า ปมาโท รุกขโต มลํ ประมาทเป็นมลทินของผู้รักษา^{๒๙}

^{๒๓} อัง.อัญญก. (ไทย) ๒๓/๓๐๒-๓๐๔/๑๕๑.

^{๒๔} มังคล (แปล), ๓/ ๒๔๑/ ๒๕๐.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, ๓/ ๒๔๒/ ๒๕๑.

^{๒๖} ที. ปา. (ไทย) ๓/ ๑๗๘/ ๘๐.

^{๒๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖). หน้า ๖๖๔.

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๐๓๕.

ประมาท มาจาก ป บทหน้า มท ธาตุ แผลง อ ที่ ม เป็น อา สำเร็จเป็น ปมาท หมายถึง ความเมาทั่ว, เลินเล่อ, เผลอ^{๓๐}

และหนังสือของนักเขียนร่วมสมัย

ประมาท หมายถึง ดูถูกว่าทำไม่ได้, หยามหน้า, หมิ่น, สบประมาท^{๓๑}

ปมาทะ หมายถึง ความเลินเล่อ ความพลั้งพลาด ความหลงลืม ความไม่ระมัดระวังจิตใจตนเองในการทำพูดคิด^{๓๒}

๒.๒ ประเภทของความประมาท

ประเภทของความประมาทนั้นมี ๗ ประเภท คือ

๑. ประมาทในเวลา พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มา ปจฺจมา วิปปฏิสาร์โณ อหฺวตฺถ แผลว่า ชนเหล่าใดเมื่อก่อน เวลาเป็นหนุ่มไม่มีโรคสมบุรณ์ด้วยความสบาย ๗ อย่างเป็นต้น ทั้งศาสดาที่อยู่พร้อมหน้าละเว้นโยนิโสมนสิการเสีย เสวยสุขในการหลับนอน ทำตัวเป็นอาหารของเรือดทั้งคืนทั้งวัน ประมาทอยู่ ชนเหล่านั้น ภายหลัง เวลาชรา มีโรค ตาย วิบัติ ทั้งศาสดาก็ปรินิพพานแล้ว นี้ก็ถึงการอยู่อย่างประมาทก่อนๆ นั้น และพิจารณาเห็นความตายที่มีปฏิสนธิว่าเป็นเรื่องหนัก ย่อมเดือดร้อน แต่เธอทั้งหลายอย่าได้เป็นเช่นนั้น^{๓๓}

๒. ประมาทในวัย ผู้ประมาทแล้วด้วยการปล่อยใจไปในกามคุณ ๕ ก็ข้ามห้วงสงสารไม่ได้เพราะติดอยู่ในกามคุณนั้น^{๓๔} หลงมัวเมาในวัยหนุ่มสาวไม่ชวนชววยในกิจที่ควรทำมีกุลเป็นต้น^{๓๕}

๓. ประมาทในความไม่มีโรค เมื่อใดผู้ไม่มีโรคร้าย อยู่สุขสบาย ไม่สร้างความดี ทำแต่ความชั่ว ถือว่ายังไม่ถึงการสิ้นชีวิตย่อมหลงระเริงในกามคุณ เมื่อนั้นเขาจึงเป็นผู้ประมาท

มัวเมาในความไม่มีโรค

๔. ประมาทในชีวิต ชีวิตนี้ถูกชรานำเข้าไป เป็นของน้อย ดุจน้ำในโคลนฉะนั้น เมื่อชีวิตเป็นของน้อยเหลือเกินอย่างนี้ เวลาไม่ใช้เวลาที่จะประมาทเลย.^{๓๖}

^{๓๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘) หน้า ๑๔๙.

^{๓๑} แปลก สนธิรักษ์. **ศัพท์พจนานุกรม**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙). หน้า ๕๕.

^{๓๒} มานิต มานิตเจริญ. **พจนานุกรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนนิยมวิทยา, ๒๕๒๘). หน้า ๕๖๑.

^{๓๓} พระเทพโสภณคณภวรณ์. (ระบบ ฐิตญาโณ). **ธรรมปริทรรศน์**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗). หน้า ๒๑๖.

^{๓๔} **สัง.สพ. (ไทย)** ๒๙ /๒๗๗.

^{๓๕} **ล.ส. (ไทย)** ๑๘/๑๒๗/๑๕๒.

^{๓๖} ดูเพิ่มเติมที่ โสริทธิ์ บารุภักดิ์. “วัย : วัยของมนุษย์”, **ธรรมทรรศน์**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗): หน้า ๔๓-๕๓.

^{๓๗} **ช.ช. (ไทย)** ๑๙ /๒๕๔๕/๔๖๐.

และตรัสแก่ท่านนั้นทียะว่า ดูก่อนนั้นทียะ ก็อริยสาวกเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทอย่างไร อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ประกอบด้วยความเลื่อมใส อันไม่หวั่นไหวในพระพุทธรเจ้าว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นผู้จำแนกธรรม อริยสาวกนั้นพอใจแล้วด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธรเจ้า นั้น ไม่พยายามให้ยิ่งขึ้นไป เพื่อความสงบในกลางวัน เพื่อหลีกเร้นในกลางคืน เมื่ออริยสาวกนั้นเป็นผู้ประมาทอยู่อย่างนี้ ย่อมไม่มีปราโมทย์ เมื่อไม่มีปราโมทย์ ก็ไม่มีปีติ เมื่อไม่มีปีติ ก็ไม่มีปีติ เมื่อไม่มีปีติ ย่อมอยู่เป็นทุกข์ จิตของผู้มีความทุกข์ย่อมไม่เป็นสมาธิ เมื่อจิตไม่เป็นสมาธิ ธรรมทั้งหลายย่อมไม่ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏ อริยสาวกนั้นย่อมถึงความนับว่า อยู่ด้วยความประมาท อีกประการหนึ่ง อริยสาวกประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม ในพระสงฆ์ ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด. . . เป็นไปเพื่อสมาธิ อริยสาวกนั้นพอใจแล้ว ด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่พยายามให้ยิ่งขึ้นไป เพื่อความสงบในกลางวัน เพื่อหลีกเร้นในกลางคืน เมื่ออริยสาวกนั้นเป็นผู้ประมาทอยู่อย่างนี้ ย่อมไม่มีปราโมทย์ เมื่อไม่มีปราโมทย์ ก็ไม่มีปีติ เมื่อไม่มีปีติ ก็ไม่มีปีติ เมื่อไม่มีปีติ ย่อมอยู่เป็นทุกข์ จิตของผู้มีความทุกข์ย่อมไม่เป็นสมาธิ เมื่อจิตไม่เป็นสมาธิ ธรรมทั้งหลายย่อมไม่ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏ อริยสาวกนั้นย่อมถึงความนับว่า อยู่ด้วยความประมาทดูก่อนนั้นทียะ อริยสาวกเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทอย่างนี้แล.^{๓๗}

๕. ประมาทในการงาน ถ้าบุคคลผู้มีอาชีพะบริสุทธียังนี้ กระทำความปลื้มด้วยเหตุเพียงเท่านี้ว่า อาชีพของเราบริสุทธิ แล้วเป็นผู้ประมาทเหมือนดังหลับอยู่ บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นคนมีอาชีพผิดเลี้ยงชีพด้วยมิจฉาอาชีพะ นี้เรียกว่า อาชีพะวิบัติ^{๓๘}

๖. ประมาทในการศึกษา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด เธอทั้งหลายจะได้ประโยชน์อะไรด้วยความหลับ เพราะความหลับจะเป็นประโยชน์อะไรแก่เธอทั้งหลายผู้เร้าร้อน เพราะโรค คือกิเลสมีประการต่างๆ ถูกลูกศร คือ ราคะเป็นต้นแทงแล้วย่อยยับอยู่ เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิดจงหมั่นศึกษาเพื่อสันติเถิด มัจจุราชอย่ารู้ว่าเธอทั้งหลายประมาทแล้ว ยังเธอทั้งหลายผู้ตกอยู่ในอำนาจให้ลุ่มหลงเลย เธอทั้งหลายจงข้ามตัดหาอันชานไปในอารมณต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ผู้มีความต้องการอาศัยรูป เป็นต้น ดำรงอยู่ขณะอย่าได้ล่วงเธอทั้งหลายไปเสีย เพราะว่าผู้ล่วงขณะเสียแล้ว เป็นผู้ยึดเยียดกันในนรกเศร้าโศกอยู่ ความประมาทเป็นดุจธูลี ตกต้องแล้วเพราะความมัวเมาในปฐมวัยนอกนี้ความประมาทเป็นดุจธูลี ตกต้องแล้วเพราะความมัวเมาในวัยเพราะฉะนั้น กุลบุตรผู้เป็นบัณฑิต พึงถอนลูกศร คือกิเลสมีรากจะเป็นต้นของตนเสีย ด้วยความไม่ประมาทและด้วยวิชา ^{๓๘}

^{๓๗} ส.ม.ท. (ไทย) ๑๙ / ๑๐๓๖ / ๕๕๗.

^{๓๘} อ.จ.เอกก (ไทย) ๒๐ / ๑๒๐ / ๓๖๕.

^{๓๙} ข.ธ. (ไทย) ๒๕ / ๓๗๗ / ๕๗๘.

๗. ประมาทในการปฏิบัติธรรม คือไม่มีสติเตือนตนว่า จะปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอไม่ย่อท้อ โดยเริ่มตั้งแต่บัดนี้ ไม่ใช่รอจนแก่ค่อยเข้าวัด จะฟังเทศน์ก็หูตึงฟังไม่ถนัด จะนั่งสมาธิก็ปวดเมื่อยขัดยอกไปหมด ลูกก็โอย นังก็โอย เมื่อไม่ระลึกได้เช่นนี้ จึงประมาทในการทำความเพียรใส่ใจในการปฏิบัติธรรม และไม่เชื่อว่าการปฏิบัติธรรมนั้น ทำให้เกิดความสุขแก่ตนทั้งโลกนี้และโลกหน้า และเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต คือ พระนิพพาน จึงเป็นเหตุให้ประมาท

ลักษณะของความประมาทอีก ๑๑ ประการคือ

๑. ทำโดยไม่เคารพ
๒. ทำโดยไม่ติดต่อกัน
๓. ทำอย่างไม่ตั้งใจ
๔. แสดงความท้อถอย
๕. ทอดฉันทะ
๖. ทอดธุระ
๗. ไม่ทำให้ติดสนิท
๘. ไม่ทำให้เจริญ
๙. ไม่ทำให้คุ้นชิน
๑๐. ไม่มีความตั้งใจ
๑๑. ไม่หมั่นประกอบ^{๔๐}

๒.๓ ที่ตั้งและที่เกิดของความประมาท

๒.๓.๑. เล่นการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเป็นทางเสื่อมแห่งโมคชะทั้งหลายประการ พระสมณโคดม เว้นขาดจากการชวนขวยเล่นพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความ ประมาท เช่นอย่างทีสมณพราหมณ์ ผู้เจริญบางจำพวกฉันโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ยังชวนขวยเล่นการพนัน อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เห็นปานนี้ คือ เล่นหมากรูก แถวละแปดตา แถวละสิบตา เล่นหมากเก็บ เล่นดวด เล่นหมากไทว เล่นโยน บ่วง เล่นไม้ทิ้งเล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไถน้อยๆ เล่นหกคะเมน เล่นกั้งหัน เล่นดวงทรายเล่น รถน้อยๆ เล่นธนูน้อยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเลียนคนพิการ^{๔๑}.

พระพุทธเจ้าทรงชี้โทษการเล่นพนันไว้ ๖ ประการคือ

๑. เมื่อชนะย่อมก่อเวร เช่นผู้เล่นๆ ได้ถูกผู้เล่นฆ่าเสียบ้าง

^{๔๐} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) . **คสังขม** เล่ม ๓ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เล็กเชียง, ๒๕๔๖).

^{๔๑} ที.สี. (ไทย) ๘/๔/๖.

๒. เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสียไป
๓. ทรัพย์ย่อมฉิบหาย
๔. ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ
๕. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน (เพื่อนผู้ไม่เล่น)
๖. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย^{๔๒}

๒.๓.๒. การตีมน้ำเมา คือ สุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ดูกรท่านกัสสป มิตรอำมาตย์ ญาติสาโลหิตของข้าพเจ้าในโลกนี้ ที่เป็นคนงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุทธเทจ ตีมน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นฐานแห่งความประมาท^{๔๓} โทษในการประกอบเรื่องๆ ซึ่งการตีมน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการ คือ ๑. เสื่อมทรัพย์อันผู้ตีมพึงเห็นเอง ๒. ก่อการทะเลาะวิวาท ๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๔. เป็นเหตุเสียชื่อเสียง ๕. เป็นเหตุไม่รู้จักละอาย ๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา^{๔๔}

พิษของเหล้าหรือ สุรานั่นไม่ว่าจะเป็นชนิดใด เมื่อตีมเข้าไปแล้ว เชื่อได้ว่าต้องเมาทุกคนไป และหากเมามากจนครองสติไม่อยู่ ความอับอายขายหน้า และเหตุร้ายต่างๆ ก็จะมาถึงทุกครั้งไปนั้นแม้ใครจะตีมก็นำความประมาท ความเสื่อมมาแก่ผู้ตีมนั้นดังที่ปรากฏในนิทานชาดกว่า ณ เมืองพาราณสี มีชายหนุ่มคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบุตรของพราหมณ์ตระกูลสูงในเมืองนั้น ได้ออกบวชเป็นฤๅษีบำเพ็ญเพียรจนได้ฌานสมบัติแล้ว อยู่ในป่าหิมพานต์พร้อมด้วยลูกศิษย์ ๕๐๐ คน ต่อมาศิษย์ ได้พากันอำลาไปจำพรรษาในเมืองพาราณสี พระเจ้ากรุงพาราณสีทรงนิมนต์ให้อยู่ในพระราชอุทยาน และนิมนต์ให้เข้าไปฉันในพระราชวังเป็นประจำ

วันหนึ่ง เป็นวันงานนักขัตฤกษ์พระราชชาติได้จัดเหล้าอย่างตีมาถวายแก่ฤๅษีพวกนั้น พวกฤๅษีเห็นเหล้าอย่างดีก็นึกอยาก เพราะไม่ได้ลิ้มมานานแล้ว จึงพากันสวาปามเข้าไป ชنانใหญ่ จนมีน้ำเมา ครองสติไม่ได้ และพากันออกไปนอกพระราชอุทยาน บ้างก็ร้องเพลง บ้างก็เต้นรำ บ้างก็เดินเซว้ายเซขวา ล้มลุกคลุกคลาน เป็นที่น่าสมเพชเวทนาแก่ผู้ที่ได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง ครั้นสร้างเมา ต่างพากันเสียใจ และห้ามปรามกันมิให้ตีมเหล้าต่อไป เวลากลับไปถึงอาจารย์ที่ป่าหิมพานต์ได้สารภาพโทษกับอาจารย์ว่า ข้าพเจ้าทั้งหลายผู้เคยอยู่แต่ในป่า เมื่อได้ตีมเหล้าแล้วกลับเห็นผิดเป็นถูก ชั่วเป็นดี ดีเป็นชั่ว ไม่ประพฤติตนเหมือนเมื่ออยู่กับอาจารย์ เมื่อฤๅษีผู้เป็นอาจารย์ได้ฟังดังนั้น จึงได้สั่งสอนว่า พวกท่านจงจำไว้เถอะว่าเหล้านี้ไม่เคยให้คุณแก่ใครเลย มีแต่ให้โทษอย่างเดียวไม่ว่าจะกินน้อยตีมมาก มันจะเข้าไปบั่นทอนปัญญา ทำลาย

^{๔๒} ๖. ธรรมดรี (นามแฝง), **ชาวพุทธควรรู้**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงธรรมเจริญ, ๒๕๑๓), หน้า ๓๕๕.

^{๔๓} **ที.ปา.** (ไทย) ๓/๑๗๗/๑๔๐.

^{๔๔} ดูเพิ่มเติมจาก Phrathepsophon(prayoon mererk).**Buddhist Morality** : (Bangkok, 1994).p.108-113.

สติของคนเราเสียทั้งสิ้น ชั่วร้าย ยิ่งทำลายเกียรติยศชื่อเสียงของผู้ที่ดื่มน้ำเข้าไปอีกโดยแท้ นับแต่นั้นมา พวกฤษีศิษย์ต่างก็เชื่อฟังในคำสั่งสอนของอาจารย์ และไม่ยอมแตะต้องเหล้าอีกเลย.^{๔๕}

โทษข้ามภพข้ามชาติของการดื่มสุรา

สุราไม่ได้มีโทษเฉพาะในชาตินี้เท่านั้น แต่ยังติดตัวผู้ดื่มไป ข้ามภพข้ามชาติมากมายหลายประการ ตัวอย่างเช่น

๑. ทำให้เกิดเป็นคนใบ้ พวกนี้ตายในขณะที่เมาเหล้า คนที่เมาเหล้ากำลังได้ที่ลิ้นจุกปากกันทั้งนั้น พูดไม่รู้เรื่องได้แต่ส่งเสียงเบะๆ พอตายแล้วก็ตกนรกจากนั้นก็กลับมาเกิดใหม่กรรมยังติดตามมาก็เลยเป็นใบ้

๒. ทำให้เกิดเป็นคนบ้า พวกนี้พาในอดีตรับดื่มเมามากเวลาเมาก็มีประสาทหลอน เวรนั้นติดตัวมาในภพชาตินี้เกิดมาเป็นคนบ้า อยู่ดีๆ ก็ได้ยินเสียงคนมากระซิบข้าง เห็นภาพหลอนว่าคนนั้น คนนี้จะฆ่าบ้าง

๓. ทำให้เกิดเป็นคนปัญญาอ่อน พวกนี้ดื่มเหล้าจัดๆ ตอนเมาก็คิดอะไรไม่ออกแล้วด้วยเวรสุรานี้ก็ส่งผลให้เกิดเป็นคนปัญญาอ่อน

๔. ทำให้เกิดเป็นสัตว์เลื้อยคลาน พวกนี้ดื่มเหล้าจัดๆ ก็ซุ่มคลานมาตั้งแต่ตอนเป็นคน พอตายเข้าก็ได้เกิดเป็นสัตว์เลื้อยคลานสมใจนึก^{๔๖}

๒.๓.๓. การเที่ยวกลางคืน เป็นสาเหตุแห่งความประมาท เพราะทำให้เสียทรัพย์ไปในกาเที่ยวโดยเปล่าประโยชน์ และมีโทษ ๖ ประการ ดังนี้

๑. เป็นการไม่รักษาตัว
๒. เป็นการไม่รักษาลูกเมีย
๓. เป็นการไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
๔. เป็นที่ระแวงสงสัย
๕. เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือ
๖. เป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก^{๔๗}

๒.๓.๔. ที่เกิดของความประมาท

๒.๓.๔.๑. เกิดจากปัจจัยภายใน ปัจจัยภายในได้แก่จิตใจ อารมณ์ ความนึกคิด ก็สิ่ง ที่แสดงกิริยาอาการประมาทออกมาได้ เช่น เมื่อใดเกิดความร้อนใจจิตใจ เพราะรีบเร่งก็ทำให้รีบร้อนขาดความระมัดระวัง จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ตนเอง และคนรอบข้างได้ และยิ่งรวมไปถึง ในด้านร่างกาย และ

^{๔๕} จอม บุญตาเทศ, พระเจ้า ๔๐๐ ชาติ เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ, ๒๕๑๖) หน้า ๓๔๐-๓๔๑.

^{๔๖} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ., มงคลชีวิตฉบับก้าวหน้า. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฐานการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘). หน้า ๑๘๐.

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๓), หน้า ๕๙.

วาจาอยู่ด้วย ซึ่งจะเป็นสื่อให้ความประมาทชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังมีสาเหตุอีกอย่าง ๑ เป็นปัจจัย มาคอยสนับสนุนให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ได้ อันได้แก่ปัจจัยในภายนอกนั่นเอง

๒.๓.๔.๒. เกิดจากปัจจัยภายนอก คือเทคโนโลยีที่ มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความ สะดวกสบายให้ตนเองนั่นเอง แต่บางครั้งก็กับทำโทษให้กับตนเอง และผู้อื่นได้มากกว่าปัจจัยที่อยู่ในภายใน โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้ เช่น รถยนต์ เครื่องบิน เรือยนต์ แม้กระทั่งเครื่องจักรในการทำงานของมนุษย์ก็ คร่าชีวิตได้มากมาย สมมุติ เมื่อคนเกิดอุบัติเหตุเดินชนกัน ก็ไม่ถึงกับได้รับอันตรายแก่ชีวิต แต่ถ้าเกิด ในขณะที่ใช้เทคโนโลยีก็ ได้รับอันตรายแก่ชีวิตเป็นจำนวนมากๆ เช่น เครื่องบินตก รถชนกัน พริกคว่ำ แก๊ส ระเบิด และอีกมากมาย

ดังนั้น มนุษย์เราควรจะมีสิ่งคอยเตือนให้เกิดความระมัดระวัง อันเป็นข้อดีต่อความประมาทไว้ คือ หลักกรรม พุทธศาสนิตเตือนใจเป็นหลัก

๒.๔ หลักกรรมที่เกี่ยวข้องกับความประมาท

๒.๔.๑ ปมาทวรรค กล่าวถึงความประมาทนำไปสู่ความตาย ผู้รู้ดียังประมาทพลั้งพลาดได้ดังที่ ปรากฎตามคัมภีร์ต่างๆ คือ

ปมาโท มจฺจุโน ปทํ. ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย.^{๔๘}

ปมาโท รกฺขโต มลํ. ความประมาท เป็นมลทินของผู้รักษา.^{๔๙}

ปมาโท ครหิตो สทา. ความประมาท บัณฑิตติเตียนทุกเมื่อ.^{๕๐}

ปมาทมนุญฺญชฺชติ พาลา ทุมฺเมธิโน ชนา. คนพาลมีปัญญาทราวม ย่อมประกอบแต่ความ ประมาท.^{๕๑}

เต ทิฆรตฺตํ โสจฺนติ เย ปมชฺชชฺชติ มาถนา. คนประมาท ย่อมเศร้าโศกสิ้นกาลนาน.^{๕๒}

เย ปมตฺตา ยถา มตา. ผู้ประมาทแล้ว เหมือนคนตายแล้ว.^{๕๓}

มา ปมาทมนุญฺญเชถ. อย่ามัวประกอบความประมาท.^{๕๔}

ปมาเทน น สิวเส. ไม่ควรสมคบด้วยความประมาท.^{๕๕} ความรู้เกิดแก่คนพาล ก็เพียงเพื่อความ ฉิบหาย, มันทำสมองของเขาให้เขว, ย่อมฆ่าส่วนที่ขาวของคณพาลเสีย

^{๔๘} ชุ. ธ. (บาลี) ๒๕/๒๑/๑๙, ชุ. ชา. ตี. (บาลี) ๒๗/๓๓๒/๔๒๒.

^{๔๙} อจ. อฏฺฐก. (บาลี) ๒๓/๑๕/๑๖๑, ชุ. ธ. (บาลี) ๒๕/๒๔๑/๕๙.

^{๕๐} ชุ. ธ. (บาลี) ๒๕/๓๐/๒๑.

^{๕๑} ม.ม. (บาลี) ๑๓/๓๕๒/๓๓๘., ส. ส. ๑๕/๓๖/๒๙, ชุ. ธ. (บาลี) ๒๕/๒๖/๒๐.

^{๕๒} ม. อุป. (บาลี) ๑๔/๒๗๑/๒๓๙.

^{๕๓} ชุ. ธ. (บาลี) ๒๕/๒๑/๑๙., ชุ. ชา. ตี. (บาลี) ๒๗/๓๓๒/๔๒๒.

^{๕๔} ม.ม. (บาลี) อ้างแล้ว., ส. ส. ๑๕/๒๖/๒๙., ชุ. ธ. (บาลี) ๒๕/๒๗/๑๖.

ผู้ใดมีปัญหาทราชม มีใจไม่มั่นคง พึ่งเป็นอยู่ตั้งร้อยปี ส่วนผู้มีปัญญาเฟื่องพินิจ มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียวประเสริฐกว่า

เมื่อก่อนประมาท ภายหลังไม่ประมาท เขาเชื่อว่ายังโลกนี้ให้สว่าง เหมือนพระจันทร์พ้นจากเมฆหมอกฉะนั้น. คนทอดทิ้งกิจที่ควรทำ ไปทำกิจที่ไม่ควรทำ เมื่อเขาถือตัวมัวประมาท อาสวะย่อมเจริญหากกล่าว พุทธพจน์ได้มาก แต่เป็นคนประมาท ไม่ทำตามพุทธพจน์นั้น ก็ไม่มีส่วนแห่งสามัญญผล เหมือนคนเลี้ยงโค คอยนับโคให้ผู้อื่นฉะนั้น

๒.๔.๒ อุปมาพรหมจรรย์กับแก่นไม้ ในอุปมานี้พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงความประมาทของมนุษย์เพราะไม่มีจิตตั้งมั่นในศีลธรรมดังเช่น

พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาชิลมกุฎ กรุงราชคฤห์. ทรงปรารภพระเทวทัตต์ ตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า กุลบุตรบางคนในโลกนี้ มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต ด้วยคิดว่า เราเป็นผู้อันชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ท่วมทับแล้ว ถูกความทุกข์ท่วมทับแล้ว มีความทุกข์เป็นเบื้องหน้า ไฉนหนอ ความกระทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้จะพึงปรากฏ. เขาบวชแล้ว ยังลภัสการะและความสรรเสริญให้เกิดขึ้น. เขามีความยินดี มีความดำริเต็มเปี่ยมด้วยลภัสการะและความสรรเสริญนั้น. เพราะลภัสการะและความสรรเสริญนั้น เขายกตน ช่มผู้อื่นว่า เรามีลภัสการะและความสรรเสริญ ส่วนภิกษุออกนี้ไม่ปรากฏ มีคักดาน้อย. เขาย่อมมัวเมา เพราะลภัสการะและความสรรเสริญนั้น เมื่อเป็นผู้ประมาทแล้ว ย่อมอยู่เป็นทุกข์ เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีความต้องการแก่นไม้แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่น ละเลย กระพี้ ละเลย เปลือก ละเลย สะเก็ดไปเสีย ตัดเอากิ่งและใบถือไป สำคัญว่าแก่น. บุรุษผู้มีจักษุ เห็นเขาผู้นั้นแล้ว พึงกล่าวว่า บุรุษผู้นี้ ไม่รู้จักแก่นไม้ ไม่รู้จักกระพี้ ไม่รู้จักเปลือก ไม่รู้จักสะเก็ด ไม่รู้จักกิ่งและใบ จริงอย่างนั้น บุรุษผู้นี้ มีความต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้เมื่อต้นไม้ใหญ่ มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่น ละเลยกระพี้ ละเลยเปลือก ละเลยสะเก็ดไปเสีย ตัดเอากิ่งและใบถือไป สำคัญว่าแก่น และกิจที่จะพึงทำด้วยไม้แก่นของเขา จักไม่สำเร็จประโยชน์แก่เขา ฉันทใด กุลบุตรบางคนในโลกนี้ ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ภิกษุนี้เราเรียกว่า ได้ถือเอากิ่งและใบของพรหมจรรย์และถึงที่สุดแค่งกิ่งและใบ

อุปมาสะเก็ดพรหมจรรย์

กุลบุตรบางคนในโลกนี้ มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็น บรรพชิต. . . เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีความต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่น

^{๕๕} ขุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๖๗/๔๖. ขุ.สุ. (บาลี) ๒๕/๓๔๓/๕๑๓. ขุ.มหา. (บาลี) ๒๓/๑๗๗/๓๕๖.

ตั้งอยู่ ละเลยแก่น ละเลยกระพี้ ละเลยเปลือกไปเสีย ถ้าเขาสะกิดถือไป สำคัญว่าแก่น. บุรุษผู้มีจักขุเห็นเขาผู้นั้นแล้ว พึงกล่าวอย่างนี้ว่า บุรุษผู้นี้ ไม่รู้จักแก่นไม้ ไม่รู้จักกระพี้ ไม่รู้จักเปลือก ไม่รู้จักสะกิด ไม่รู้จักกิ่งและใบ จริงอย่างนั้น บุรุษผู้นี้ มีความต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้ อยู่ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่น ละเลยกระพี้ ละเลยเปลือกไปเสีย ถ้าเขาสะกิดถือไป สำคัญว่าแก่น และกิจที่จะพึงทำด้วยไม้แก่นของเขา จักไม่สำเร็จ ประโยชน์แก่เขา ฉันทใด กุลบุตรบางคนในโลกนี้ ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต. . . เขาบวชอย่างนั้นแล้ว ยังลภสักการะ และความสรรเสริญให้บังเกิดขึ้น. เขาไม่มีความยินดี มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ด้วยลภสักการะและความสรรเสริญนั้น. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะลภสักการะและสรรเสริญอันนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะลภสักการะและความสรรเสริญนั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งศีลให้สำเร็จ. เขามีความยินดี มีความดำริเต็มเปี่ยม ด้วยความถึงพร้อมแห่งศีลนั้น. เพราะความถึงพร้อมแห่งศีลอันนั้น เขาย่อมยกตนชมผู้อื่นว่า เรามีศีล มีกัลยาณธรรม ส่วนภิกษุอื่นนอกนี้ เป็นผู้ทุศีล มีบาปกรรมเขาย่อมมัวเมา ถึงความประมาท เพราะความถึงพร้อมแห่งศีลนั้น เมื่อเป็นผู้ประมาทแล้ว ย่อมอยู่เป็นทุกข์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนี้เรียกว่า ได้ถือเอาสะกิดของพรหมจรรย์ และถึงที่สุดแค่สะกิด

อุปมาเปลือกพรหมจรรย์

กุลบุตรบางคนในโลกนี้ มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต. . . เขาบวชอย่างนั้นแล้วยังลภสักการะและความสรรเสริญให้บังเกิดขึ้น. เขาไม่มีความยินดี มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ด้วยลภสักการะและความสรรเสริญนั้น. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะลภสักการะและความสรรเสริญอันนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะลภสักการะและความสรรเสริญนั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งศีลให้สำเร็จ. เขามีความยินดีด้วยความถึงพร้อมแห่งศีลนั้น แต่มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะความถึงพร้อมแห่งศีลอันนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะความถึงพร้อมแห่งศีลนั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งสมาธิให้สำเร็จ. เขามีความยินดี มีความดำริเต็มเปี่ยม ด้วยความถึงพร้อมแห่งสมาธินั้น เพราะความถึงพร้อมแห่งสมาธิอันนั้น เขาย่อมยกตนชมผู้อื่นว่า เรามีจิตตั้งมั่น มีจิตมีอารมณ์เป็นอันเดียว ส่วนภิกษุอื่นนอกนี้ มีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตหม่นไปผิดแล้ว. เขาย่อมมัวเมาถึงความประมาท เพราะความถึงพร้อมแห่งสมาธินั้น เมื่อเป็นผู้ประมาทแล้ว ย่อมอยู่เป็นทุกข์. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีความต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้ อยู่ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่น ละเลยกระพี้ไปเสีย ถ้าเขาเปลือกถือไป สำคัญว่าแก่น. บุรุษผู้มีจักขุเห็นเขาผู้นั้น พึงกล่าวว่า บุรุษผู้นี้

ไม่รู้จักแก่น ไม่รู้จักกระพี้ ไม่รู้จักเปลือก ไม่รู้จักสะเก็ด ไม่รู้จักกิ่งและใบ จริงอย่างนั้น บุรุษผู้นี้มีความต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้อยู่ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่น ละเลยกระพี้ไปเสีย หากเอาเปลือกถือไป สำคัญว่าแก่น และกิจที่ จะพึงทำด้วยไม้ แก่นของเขา จักไม่สำเร็จประโยชน์แก่เขา ฉันทใด กุลบุตรบางคนในโลก นี้ ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ภาษุณีเราเรียกว่า ใต้ถือ เอาเปลือกแห่งพรหมจรรย์ และถึงที่สุดแค่เปลือก

อุปมากระพี้พรหมจรรย์

กุลบุตรบางคนในโลกนี้ มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต . . . เขาบวชอย่างนั้นแล้ว ยังลภลัฏการะ และความสรรเสริญให้บังเกิดขึ้น. เขาไม่มีความยินดี มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ด้วยลภลัฏการะและความสรรเสริญนั้น. เขาไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่น เพราะลภลัฏการะและความสรรเสริญนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะลภลัฏการะและความสรรเสริญนั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งศีลให้สำเร็จ. เขามีความยินดี ด้วยความถึงพร้อมแห่งศีลนั้น แต่มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม เขาไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่น เพราะความ ถึงพร้อมแห่งศีลนั้น เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะความถึงพร้อมแห่งศีลนั้นเมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งสมาธิให้สำเร็จ. เขามีความยินดี ด้วยความถึงพร้อมแห่งสมาธินั้น แต่มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม. เขาไม่ยกตน ไม่ข่มผู้อื่น เพราะความถึงพร้อมแห่งสมาธินั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะความถึงพร้อมแห่งสมาธินั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังญาณทัสสนะให้สำเร็จ. เขามีความยินดี มีความดำริเต็มเปี่ยมแล้วด้วยญาณทัสสนะนั้น. เพราะญาณทัสสนะนั้น เขาย่อมยกตนข่มผู้อื่นว่า เรารู้เรา เห็นอยู่ ส่วนภิกษุอื่นนอกนี้ไม่รู้ไม่เห็นอยู่. เขาย่อม มัวเมา ถึงความประมาท เพราะญาณทัสสนะนั้น เมื่อเป็นผู้ประมาทแล้ว ย่อมอยู่เป็น ทุกข์. เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีความต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เทียวเสาะหาแก่นไม้อยู่ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่นไปเสีย หากเอา กระพี้ถือไป สำคัญว่าแก่น. บุรุษผู้มีจักษุเห็นเขากล่าวว่า บุรุษ ผู้นี้ ไม่รู้จักแก่น ไม่รู้จักกระพี้ไม่รู้จักเปลือก ไม่รู้จักสะเก็ด ไม่รู้จักกิ่งและใบ จริงอย่างนั้นบุรุษผู้เจริญนี้มีความต้องการแก่นไม้อยู่ เสาะหาแก่นไม้อยู่ เทียวเสาะหาแก่นไม้อยู่ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ละเลยแก่นไปเสีย หากเอา กระพี้ถือไป สำคัญว่าแก่น และกิจที่ จะพึงทำด้วยไม้แก่นของเขา จักไม่สำเร็จประโยชน์แก่เขา ฉันทใด กุลบุตรบางคนในโลกนี้ ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ภาษุณีเราเรียกว่า ใต้ถือเอากระพี้แห่งพรหมจรรย์ และถึงที่สุดแค่กระพี้

อุปมาแก่นพรหมจรรย์

กุลบุตรบางคนในโลกนี้ มีศรัทธา ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต. . . เขาบวชแล้ว ยัง ลากลัทธิการและความสรรเสริญให้เกิดขึ้น. เขาไม่มีความยินดี มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยมด้วย ลากลัทธิการและความสรรเสริญนั้น. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะลากลัทธิการและความ สรรเสริญอันนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะลากลัทธิการ และความสรรเสริญ นั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งศีลให้สำเร็จ. เขามีความยินดีด้วยความ ถึงพร้อมแห่งศีลนั้น แต่มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะความถึงพร้อม แห่งศีลอันนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาทเพราะความถึงพร้อมแห่งศีลนั้น เมื่อเป็นผู้ ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังความถึงพร้อมแห่งสมาธิให้สำเร็จ. เขามีความยินดีด้วยความถึงพร้อม แห่งสมาธินั้น แต่มีความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะความถึงพร้อมแห่ง สมาธิอันนั้น เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะความถึงพร้อมแห่งสมาธินั้น เมื่อเป็นผู้ ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังญาณทัสสนะให้สำเร็จ. เขามีความยินดีด้วยญาณทัสสนะนั้น แต่มีความ ดำริยังไม่เต็มเปี่ยม. เขาไม่ยกตน ไม่ชมผู้อื่น เพราะญาณทัสสนะนั้น. เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึง ความประมาทเพราะญาณทัสสนะนั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังสมยวิโมกข์ให้สำเร็จ. ข้อ ที่ภิกษุนี้จะพึงเสื่อมจากสมยวิมุติ นั้น เป็นฐานะที่จะมีได้. ภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีความ ต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เที้ยวเสาะหาแก่นไม้ อยู่เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ถาก เอาแก่นถือไป รู้จักว่าแก่น. บุรุษผู้มีจักขุเห็นเขาผู้นั้นแล้ว พึงกล่าวอย่างนี้ว่า บุรุษผู้เจริญนี้ รู้จัก แก่น รู้จักกระพี้ รู้จักเปลือก รู้จักสะเก็ด รู้จักกิ่ง และใบ จริงอย่างนั้น บุรุษผู้เจริญนี้ มีความ ต้องการแก่นไม้ แสวงหาแก่นไม้ เที้ยวเสาะหาแก่นไม้ อยู่ เมื่อต้นไม้ใหญ่มีแก่นตั้งอยู่ ถากเอา แก่นถือไป รู้จักว่าแก่น และกิจที่จะพึงทำด้วยไม้แก่นของเขา จักสำเร็จประโยชน์แก่เขา ฉะนั้นใด กุลบุตรบางคนในโลกนี้ ก็ฉนั้นนั้นเหมือนกัน เขาย่อมไม่มัวเมา ไม่ถึงความประมาท เพราะญาณทัส สสนะนั้น เมื่อเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว ย่อมยังสมยวิโมกข์ให้สำเร็จ. ข้อที่ภิกษุนี้จะพึงเสื่อมจากสมย วิมุติ นั้น มีฐานะ มีโอกาสที่จะมีได้.^{๕๖}

สรุปเมื่อบุคคลประมาทแล้วจะไม่สามารถบรรลุที่สุดของพรหมจรรย์ได้เลย เปรียบกับ บุคคลต้องการแก่นไม้แต่ได้รุกขาวัยวะทั้ง ๔ และเมื่อไม่ประมาทแล้วจึงได้แก่นไม้ ดังนี้คือ

- ๑). ลากลัทธิการชื่อเสียง เปรียบเหมือนกิ่งไม้ใบไม้
- ๒). ความสมบรูณ์ด้วยศีล เปรียบเหมือนสะเก็ดไม้
- ๓). ความสมบรูณ์ด้วยสมาธิ เปรียบเหมือนเปลือกไม้
- ๔). ญาณทัสสนะ หรือปัญญา เปรียบเหมือนกะพี้ไม้

^{๕๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๐๗-๓๑๑/๓๔๐-๓๔๘

๕). ความหลุดพ้นแห่งใจอันไม่กลับกำเริบ "อกุปฺปา เจโตวิมุตติ" เปรียบเหมือนแก่นไม้

๒.๔.๓ คาถาสภาษิตของพระองค์สิมมาเถระ

พระองค์สิมมา หลีกออกจากหมู่อยู่ผู้เดียว เป็นผู้ไม่ประมาทมีความเพียร มีตนสงบแล้วอยู่ไม่นานหนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่งที่สุด ได้เป็นอรหันต์องค์หนึ่งในจำนวนพระอรหันต์ทั้งหลาย

เวลาเช้า ท่านเข้าไปบิณฑบาตในพระนครสาวัตถี. เวลานั้นก่อนดิน ท่อนไม้ ก้อนกรวดที่บุคคลขว้างไปแหม่โดยทางอื่นก็มาตกลงที่กายของพระองค์สิมมาท่านศรัทธาแตก โลหิตไหล บาตรก็แตก ผ้าสังฆาฏิกิจิฆาต เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ. พระผู้มีพระภาคได้ทอดพระเนตรท่านเดินมาแต่ไกล ครั้นแล้วได้ตรัสกะท่านว่า เธอจงอดกลั้นไว้เกิดพราหมณ์ เธอจงอดกลั้นไว้เกิดพราหมณ์ เธอได้เสวยผลกรรมซึ่งเป็นเหตุ จะให้เธอพึงหมกหม้ออยู่ในนรกตลอดปีเป็นอันมาก ตลอดร้อยปีเป็นอันมาก ตลอดพันปีเป็นอันมากในปัจจุบันนี้เท่านั้น. ท่านไปในที่ลับเร้นอยู่ เสวยวิมุตติสุข เปล่งอุทานนี้ในเวลานั้นว่า

ก็ผู้ใด เมื่อก่อน ประมาท ภายหลัง ผู้นั้น ไม่ประมาท เขาย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดังพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น ผู้ใด ทำกรรมอันเป็นบาปแล้ว ย่อมปิดเสียได้ด้วยกุศล ผู้นั้น ย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดุจพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น ภิกษุใดแล ยังเป็นหนุ่ม ย่อมชวนชวายนในพระพุทธานุสา ภิกษุนั้น ย่อมยังโลกนี้ให้สว่าง ดุจพระจันทร์ซึ่งพ้นแล้วจากเมฆ ฉะนั้น ขอศัตรูทั้งหลายของเรา จงพึงธรรมกถาเกิด ขอศัตรูทั้งหลายของเรา จงชวนชวายนในพระพุทธานุสาเกิด ขอมนุษย์ทั้งหลายที่เป็นศัตรูของเรา จงคบสัตบุรุษผู้ชวนให้ถือธรรมเกิด ขอจงคบความผ่องแผ้วคือขันติ ความสรรเสริญคือเมตตาเกิด ขอจงพึงธรรมตามกาล และจงกระทำตามธรรมนั้นเกิด ผู้ที่เป็นศัตรูนั้น ไม่พึงเบียดเบียนเราหรือใครๆ อื่นนั้นเลย ผู้ถึงความสงบอย่างยิ่งแล้ว พึงรักษาไว้ซึ่งสัตว์ที่สะดุ้งและที่มั่นคง คนทหน้า ย่อมชักน้ำไปได้ ช่างศร ย่อมดัดลูกศรได้ ช่างถาก ย่อมถากไม้ได้ ฉันทิ บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมทรมาณตนได้ ฉันทิ คนบางพวก ย่อมฝึกสัตว์ ด้วยท่อนไม้บ้าง ด้วยขอบ้าง ด้วยแส้บ้าง เราเป็นผู้ที่พระผู้มีพระภาคทรงฝึกแล้ว โดยไม่ต้องใช้อาญาไม่ต้องใช้ศาสตรา เมื่อก่อน เรามีชื่อว่าอหิงสกะ แต่ยังไม่เบียดเบียนสัตว์อยู่ วันนี้ เรามีชื่อตรงความจริง เราไม่เบียดเบียนใครๆ เลยเมื่อก่อน เราเป็นโจร ปรากฏชื่อว่าองคุลิมาล ถูกกิเลสดุจดั่งน้ำใหญ่พัดไป มาถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะแล้ว เมื่อก่อน เรามีมือเปื้อนเลือด ปรากฏชื่อว่า องคุลิมาล ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ จึงถอนตนหาอันจะนำไปสู่ภพเสียได้ เรากระทำความที่จะให้ถึงทุกติเช่นนั้นไว้มาก อันวิบากของกรรมถูกต้องแล้ว เป็นผู้ไม่มีหนี้ บริโภคโภชนะ พวกชนที่เป็น

พาลทรมปัญญา ย่อมประกอบตามซึ่งความประมาท ส่วนนักปราชญ์ทั้งหลาย ย่อมรักษาความไม่ประมาทไว้ เหมือนทรัพย์อันประเสริฐ ฉะนั้น ท่านทั้งหลาย จงอย่าประกอบตามซึ่งความประมาทอย่าประกอบตามความชิตชมด้วยสามารถความยินดีในกาม เพราะว่าผู้ไม่ประมาทแล้วพึงอยู่ย่อมถึงความสุขอันไพบูรณ์ การที่เรามาสู่พระพุทธศาสนานี้เป็นการมาดีแล้ว ไม่ปราศจากประโยชน์ ไม่เป็นการคิดผิด บรรดาธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงจำแนกไว้ดีแล้ว เราก็ได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐสุดแล้ว (นิพพาน) การที่เราได้เข้าถึงธรรมอันประเสริฐสุดนี้เป็นการถึงดีแล้ว ไม่ปราศจากประโยชน์ ไม่เป็นการคิด

ผิด วิชา ๓ เราบรรลุแล้ว คำสอนของพระพุทธเจ้าเรากระทำแล้ว^{๕๖}

๒.๕ ความประมาทในอดีตที่ปรากฏตามคัมภีร์และชาดก

๒.๕.๑ ความประมาทในปมาทสูตร ว่าด้วยพรหมผู้ประมาท

สุพรหมปัจเจกพรหมได้กล่าวกะสุทธาวาสปัจเจกพรหมว่า แนะท่านผู้นิรทุกข์ ไม่ใช่กาลอันควรที่จะเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าก่อนพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับพักกลางวันหลักเรือนอยู่ ก็พรหมโลกโน้นบริบูรณ์และเบิกบานแล้ว แต่พรหมในพรหมโลกนั้นย่อมอยู่ด้วยความประมาท แนะท่านผู้นิรทุกข์มาไปด้วยกัน เราทั้งหลายจักเข้าไปยังพรหมโลกนั้น ครั้นแล้วพึงยังพรหมนั้นให้สลัดใจ. สุทธาวาสปัจเจกพรหมได้รับคำของสุพรหมปัจเจกพรหมแล้ว. สุพรหมปัจเจกพรหมและสุทธาวาสปัจเจกพรหม ได้หายไปจากเบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้าปรากฏแล้วในพรหมโลกนั้นปานดังบุรุษมีกำลัง ฉะนั้น. พรหมนั้นได้เห็นแล้วแลซึ่งพรหมทั้งหลายเหล่านั้น ผู้มาอยู่แต่ที่ไกลเที่ยว ครั้นแล้วได้กล่าวคำนี้กะพรหมเหล่านั้นว่า แนะท่านผู้นิรทุกข์ทั้งหลายเจริญเถิด พวกท่านมาแต่ที่ไหนหนอ. พรหมเหล่านั้น กล่าวว่า แนะท่านผู้นิรทุกข์ พวกเรามาแต่สำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น แนะท่านผู้นิรทุกข์ ก็ท่านจะไปสู่ที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าบ้างหรือ.

เมื่อพรหมเหล่านั้นกล่าวแล้วเช่นนี้แล พรหมนั้นอดกลั้นคำนั้นไม่ได้ จึงนิรมิตตนเป็นพันตนแล้วได้กล่าวคำนี้กะสุพรหมปัจเจกพรหมว่า แนะท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเห็นอิทธานุภาพเห็นปานดังนี้ของเราหรือไม่.

สุพรหมปัจเจกพรหมกล่าวว่า เราเห็นอยู่แลซึ่งอิทธานุภาพเห็นปานดังนี้ของท่าน พรหมนั้นกล่าวว่า เรานั้นแลเป็นผู้มีฤทธิ์มากอย่างนี้ มีอานุภาพมากอย่างนี้ จักไปสู่ที่บำรุงของสมณะหรือพราหมณ์อื่นทำไม.

ลำดับนั้น สุพรหมปัจเจกพรหมนิรมิตตนเป็นสองพันตนแล้วได้กล่าวคำนี้กะพรหมว่า. ท่านผู้นิรทุกข์ ท่านเห็นอิทธานุภาพเห็นปานดังนี้ ของเราหรือไม่.

^{๕๖} ม. ม. (ไทย) ๑๓/ ๓๒๕/๔๓๐-๔๓๓.

พรหมนั้นกล่าวว่า แนะท่านผู้วิรุททุกข์ เราเห็นอยู่แลซึ่งอิทธานภาพเห็นปานดั่งนี้ของท่าน สุพรหม บัจเจกพรหมกล่าวว่า แนะท่านผู้วิรุททุกข์ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นท่านนั้นเป็นผู้มีฤทธิ์มากกว่า และมี อานภาพใหญ่กว่าท่านและเราด้วย.

แนะท่านผู้วิรุททุกข์ ท่านพึงไปสูที่บำรุงของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้า. ครั้งนั้น พรหมนั้นได้กล่าวกะสุพรหมบัจเจกพรหมด้วยคาถาว่า

แนะพรหม ครุฑ ๓๐๐ หงส์ ๔๐๐ เที้ยวปากตะไกร
๕๐๐ และวิมาน ของเราผู้มีฌานนี้ฉันยอมรุ่งโรจน์ส่องสว่าง
อยู่ในทิศอุดร.

สุพรหมบัจเจกพรหมกล่าวว่าวิมานของท่านนั้นถึงจะรุ่งโรจน์ ส่องสว่างอยู่ในทิศอุดรก็จริง ถึง เช่นนั้นเพราะเห็นโทษในรูป และเพราะเห็นรูปอันหวั่นไหวด้วยความหนาว เป็นต้นอยู่เป็นนิจ ฉะนั้น พระ ศาสดาผู้มีเมธาดีจึงไม่ยินดีในรูป.^{๕๔}

๒.๕.๒ ปมาทวิหारीสูตร ว่าด้วยผู้อยู่ด้วยความประมาทและไม่ประมาท

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกะภิกษุทั้งหลายว่า เราจักแสดงภิกษุผู้อยู่ด้วยความประมาท และภิกษุผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท เธอทั้งหลายจงฟังเถิด ก็ภิกษุเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาท อย่างไร ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่สำรวมจักขุนทรีย์อยู่ จิตยอมแสไป ในรูปทั้งหลายที่พึงรู้ แจ้งด้วยจักขุ ภิกษุมีจิตแสไปแล้ว ปราโมทย์ก็ไม่มีเมื่อปราโมทย์ไม่มี ปีติก็ไม่มี เมื่อปีติไม่มี ปัสสัทธิก็ไม่มี เมื่อปัสสัทธิไม่มีภิกษุนั้นก็อยู่ลำบาก จิตของภิกษุผู้มีความลำบาก ย่อมไม่ตั้งมั่น เมื่อจิตไม่ตั้งมั่น ธรรมทั้งหลายก็ไม่ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏภิกษุนั้นก็ถึงความ นับว่า เป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทแท้จริง . . . เมื่อภิกษุไม่สำรวมชีวิตินทรีย์ จิตยอมแสไปในรส ทั้งหลายที่พึงรู้แจ้งด้วยลิ้น เมื่อภิกษุมีจิตแสไปแล้ว . . . ภิกษุนั้นก็ถึงความนับว่า เป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทแท้จริง . . . ภิกษุไม่สำรวมมโนทริยอยู่ จิตยอมแสไปในธรรมารมณทั้งหลายที่พึงรู้ แจ้งด้วยใจ ภิกษุมีจิตแสไปแล้ว ปราโมทย์ก็ไม่มี เมื่อปราโมทย์ไม่มี ปีติก็ไม่มี เมื่อปีติไม่มี ปัสสัทธิก็ไม่มีเมื่อปัสสัทธิไม่มี ภิกษุนั้นก็อยู่ลำบาก จิตของภิกษุผู้มีความลำบากย่อมไม่ตั้งมั่น เมื่อจิตไม่ตั้งมั่น ธรรมทั้งหลายก็ไม่ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายไม่ปรากฏ ภิกษุนั้นก็ถึงความ นับว่า เป็นผู้อยู่ด้วยความประมาทแท้จริงดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้อยู่ด้วยความประมาท ด้วยประการฉะนี้. ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท อย่างไร ภิกษุ สำรวมจักขุนทรีย์อยู่ จิตก็ไม่แสไป ในรูปทั้งหลายที่พึงรู้แจ้งด้วยจักขุ ภิกษุนั้นมีจิตไม่แสไปแล้ว

^{๕๔} สัจ.ส. (ไทย) ๑๕/๑๗๗/๒๔๔-๒๔๕.

ปราโมทย์ก็เกิด เมื่อเกิดปราโมทย์แล้ว ปีติก็เกิด เมื่อใจเกิดปีติกายก็สงบ ภิกษุผู้มีกายสงบ ก็อยู่สบายจิตของภิกษุผู้มีความสุขก็ตั้งมั่น เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วธรรมทั้งหลายก็ปรากฏเพราะธรรมทั้งหลายปรากฏ ภิกษุนั้นถึงความนับว่า เป็นผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาทแท้จริง. . . เมื่อภิกษุสำรวมชีวิตนทรีย์อยู่ จิตก็ไม่เสไปในรสทั้งหลายที่พึงรู้แจ้งด้วยลิ้น. . . เมื่อภิกษุสำรวมมโนนทรีย์อยู่ จิตก็ไม่เสไปในธรรมารมณ์ทั้งหลายที่พึงรู้แจ้งด้วยใจ ภิกษุมีจิตไม่เสไปแล้วปราโมทย์ก็เกิด เมื่อเกิดปราโมทย์แล้ว ปีติก็เกิด เมื่อใจเกิดปีติ กายก็สงบภิกษุผู้มีกายสงบแล้ว ก็อยู่สบายจิตของภิกษุผู้มีความสุขก็ตั้งมั่น เมื่อจิตตั้งมั่นแล้ว ธรรมทั้งหลายก็ปรากฏ เพราะธรรมทั้งหลายปรากฏ ภิกษุนั้นถึงความนับว่า เป็นผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้อยู่ด้วยความไม่ประมาท ด้วยประการฉะนี้.^{๕๙}

๒.๖. พฤติกรรมที่แสดงถึงความประมาท

๒.๖.๑. ลักษณะคนประมาท

คนประมาท ได้แก่คนขาดสติ ขาดความยั้งคิด ไม่ว่าจะพูดหรือทำอะไร ก็ทำด้วยความผลิผลามรีบร้อนไม่รอบคอบ ชอบทำตามอำเภอใจ ขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบชั่ว-ดี ไม่คิดคำนึงถึงผลร้ายที่ตามมาคนที่มีความประมาทถือได้ว่า เป็นคนที่มีพิษภัย หรืออันตรายต่อผู้อื่นอย่างยิ่ง เพราะไม่ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และคอยแต่หวังผลโดยส่วนเดียว บุคคลผู้ประมาทนั้นแบ่งออกเป็น ๓ จำพวก คือ

๑. พวกกุสีตะ คือ พวกไม่ยอมทำอะไร แต่จะเอาผล หรือไม่ทำอะไรดี แต่จะเอาผลดีเป็นพวกที่เกียจคร้าน เช่น เวลาเรียนไม่ตั้งใจเรียน แต่อยากสอบได้ การงานไม่ทำแต่จะเอาผลงาน ไม่ทำประโยชน์แก่ใคร แต่อยากให้คนอื่นทั้งหลายนิยมชมชอบ ไม่อยากบำเพ็ญศีล ทาน ภาวนา แต่อยากได้สวรรค์ นิพพาน ไม่อยากทำมาหาเลี้ยงชีพ แต่อยากร่ำรวย คนประเภทนี้ถือว่า คนไม่ยอมทำอะไร แต่จะเอาผล และมักก่อความวุ่นวายให้สังคม โดยไม่ยอมทำงาน คิดแต่จะเอาผลประโยชน์อย่างเดียว เมื่อเอาตรงๆ ไม่ได้ ก็หาวิธีโกง ตู๋ หรือหลอกลวงเอาความดีความชอบของผู้อื่นมาเป็นของตน

๒. พวกทูลจริต คือ พวกทำอะไรเสีย (ทำความชั่ว) แต่จะเอาผลดี ชอบตามความพอใจ ไม่คำนึงถึงศีลธรรม หรือ บุญ – บาป ครั้นทำไปแล้ว จึงคิดจะแก้เอาที่ผล เช่น ทำงานเหลวไหล เสียหาย แต่ไม่พอลังการงานอยากได้เงินเดือนเพิ่ม ๒ ชั้น เทียบด่าว่าชาวบ้านทั่วเมือง แต่อยากให้ทุกคนรัก อยากดีใคร่ใคร่ก็ตีให้ใคร่ชะเขาแตกเสียก่อน จะผัดหรือถูกค่อยไปตัดสินกันที่สถานีตำรวจ อยากฉ้อโกงใคร ก็ฉ้อโกงเอาเต็มที่ แล้วค่อยหาหนายมาแก้ต่างที่ศาล อยากลักขโมยของของใคร ก็ทำได้ตามสบาย

^{๕๙} สัง.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๗/๑๐๗.

แล้วค่อยหาวิธีหลบเลี่ยงเจ้าหน้าที่ อยากระพฤติกรรมอะไรก็ทำตามใจ เมื่อจนจะถึงเวลาประชุม พิจารณาความดีความชอบประจำปี จึงค่อยกราบไหว้ประจบผู้บังคับบัญชา คนประเภทนี้ ทำเหตุเสียแต่จะเอาผลดีใส่ตนเอง

๓. พวกลึกลับ คือ พวกทำความดีเล็กน้อยแต่จะเอาผลดีมากๆ เป็นพวกค้ำก้ำไรเกินควร เช่น จุฑาบุษบาพระรัตนตรัย ๓ ดอก แต่ปรารถนาเอาสวรรค์วิมานที่มีนางฟ้า เทวดาคอยรับใช้นับหมื่นนับแสน อ่านหนังสือแค่ ๑ ชั่วโมง แต่จะเอาที่ ๑ เลี้ยงข้าวเขาหนึ่งจาน แต่จะให้เขาจงรักภักดีต่อตนเองไปจนตาย เป็นต้น^{๖๐}

อีกอย่าง ๑ ลักษณะของคนประเภทนั้นคือ

๑. ชอบคบคนพาล ไม่ชอบคบบัณฑิต
๒. ไม่เคารพบิดา มารดา ครูอาจารย์
๓. เกียจคร้านทำงาน ไม่สู้งาน เลือกลงานปล่อยให้ล่องไปวันๆ โดยไม่ใส่ใจ การศึกษาเล่าเรียน

๔. ไม่รู้จักการสร้างสิ่งสมความดี มัวสูมอบายมุข เป็นนักเลงการพนัน และนักเลงสุรา
๕. ขาดความเคารพต่อตนเอง ไม่รับผิดชอบครอบครัว และหน้าที่การงาน
๖. ทำงานไม่เสร็จตามกำหนด ชอบทิ้งงาน
๗. ไม่มีความรอบคอบ เลินเล่อ หลงลืม
๘. ไม่มีแผนการทำงาน งานไม่มีขั้นตอนและเป็นระบบ นึกอะไรได้ก็ทำ เป็นสักว่าแค่ทำ เท่านั้น^{๖๑}

คนที่กล่าวพุทธพจน์แม้มากแต่มีวประมาท ไม่ทำตาม พุทธพจน์นั้น ย่อมไม่ได้รับผลแห่งความเป็นสมณะ เหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโคได้แต่นับโคให้คนอื่น ฉะนั้น^{๖๒}

๒.๖.๒. ลักษณะคนไม่ประมาท

ในอัมปิมัดตถกถาว่าด้วยลักษณะของผู้ไม่ประมาท ๖ อย่าง คือ

๑. ทำด้วยความเคารพ
๒. ทำติดต่อกัน

^{๖๐} ปิ่น มุทุกันต์. **มงคลชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรรคาพิมพ์, ๒๕๒๗). หน้า ๑๘-๒๓.

^{๖๑} สมภพ ชีวรัฐพันธ์. **มงคลกับคุณภาพชีวิต**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานาชาติพิมพ์, ๒๕๔๐). หน้า ๑๔๐.

^{๖๒} **ขุ.ธ.** (ไทย) ๒๕/๑๙-๒๐/๓๐.

๓. ทำไม่หยุด
๔. มีความประพฤติไม่ย่อหย่อน
๕. ไม่ทอดทิ้งฉันทะ
๖. ไม่ทอดทิ้งธุระ^{๖๓}

๒.๖.๓. อริยสาวกยอมไม่เสพทางเสื่อมแห่งโภคะ ๖

อริยสาวกยอมไม่เสพทางเสื่อมแห่งโภคะ ๖ ดูกรคฤหบดีบุตร การประกอบเนื่องๆ ซึ่งการดีมีน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะประการ ๑ การประกอบเนื่องๆ ซึ่งการเที่ยวไปในตรอกต่างๆ ในกลางคืน เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะประการ ๑ การเที่ยวดูมหรสพเป็นทางเสื่อมแห่งโภคะประการ ๑ การประกอบเนื่องๆ ซึ่งการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะประการ ๑ การประกอบเนื่องๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะประการ ๑ การประกอบเนื่องๆ ซึ่งความเกียจคร้าน เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะประการ ๑

โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการดีมีน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการ คือ ๑. ความเสื่อมทรัพย์อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง ๒. ก่อการทะเลาะวิวาท ๓. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค ๔. เป็นเหตุเสียชื่อเสียง ๕. เป็นเหตุไม่รู้จักละอาย ๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา นี้คือโทษในการดีมีน้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการเที่ยวไปในตรอกต่างๆ ในกลางคืนประการเหล่านี้ คือ ผู้นั้นชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาตัว ๑ ไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา ๑ ไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ๑ เป็นที่ระวางของคนอื่น คำพูดอันไม่เป็นจริงในที่นั้นๆ ย่อมปรากฏในผู้นั้น ๑ อันเหตุแห่งทุกข์เป็นอันมากแหวดล้อม ๑

โทษในการเที่ยวดูมหรสพ ๖ ประการเหล่านี้คือ ราที่เหนไปที่นั่น ๑ ขับร้องที่เหนไปที่นั่น ๑ ประโคมที่เหนไปที่นั่น ๑ เสภาที่เหนไปที่นั่น ๑ เพลงที่เหนไปที่นั่น ๑ เถิดเทิงที่เหนไปที่นั่น ๑

โทษในการประกอบเนื่องๆ ซึ่งการพนันอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖ ประการเหล่านี้ คือ ผู้ชนะยอมก่อนเวร ๑ ผู้แพ้ยอมเสียตายทรัพย์ที่เสียไป ๑ ความเสื่อมทรัพย์ในปัจจุบัน ๑ ถ้อยคำของคนเล่นการพนัน ซึ่งไปพูดในที่ประชุมฟังไม่ขึ้น ๑ ถูกมิตรอมาตย์หมิ่นประมาท ๑ ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะเห็นว่า ชายนักเลงเล่นการพนันไม่สามารถเลี้ยงภรรยา ๑

^{๖๓} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.). ๔, ราชบัณฑิต, **คลังธรรม เล่ม ๒**, หน้า ๕๒๔.

โทษในการประกอบเรื่องๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร ๖ ประการเหล่านี้ คือ ๑. นำให้เป็นนักร้อง การพ่น ๒. นำให้เป็นนักร้องเจ้าชู้ ๓. นำให้เป็นนักร้องเหล่า ๔. นำให้เป็นคนลวงผู้อื่นด้วยของปลอม ๕. นำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า ๖. นำให้เป็นคนหัวไม้

โทษในการประกอบเรื่องๆ ซึ่งความเกียจคร้าน ๖ ประการ คือ ๑. มักรู้ให้อ่างว่าหนานัก แล้วไม่ทำงาน ๒. มักรู้ให้อ่างว่าร้อนนัก แล้วไม่ทำงาน ๓. มักรู้ให้อ่างว่าเวลาเย็นแล้ว แล้วไม่ทำงาน ๔. มักรู้ให้อ่างว่ายเข้าอยู่ แล้วไม่ทำงาน ๕. มักรู้ให้อ่างว่าหิวนัก แล้วไม่ทำงาน ๖. มักรู้ให้อ่างว่าระหายนัก แล้วไม่ทำงาน เมื่อเขามากไปด้วยการก้ำก๋อ ๖ ประการนี้ ประการแรกประการที่สองคือ โทษคือจะไปปลิวปลิวคือ ลี้เกิดขึ้นแล้วก็ถึงความสิ้นไปแล้ว จึงได้

เพื่อนในโรงสุราก็มี เพื่อนกล่าวแต่ปากว่าเพื่อนๆ ก็มีส่นผู้ใดเป็นสหายในเมื่อความต้องการเกิดขึ้นแล้ว ผู้นั้นจัดว่าเป็นเพื่อนแท้ เหตุ ๖ ประการ คือ การนอนสลาย ๑ การเสพรกรยาผู้อื่น ๑ ความประสงค์ผูกเวร ๑ ความเป็นผู้ทำแต่สิ่งหาประโยชน์มิได้ ๑ มิตรชั่ว ๑ ความเป็นผู้ตระหนี่เหนียวแน่นนัก ๑ เหล่านี้ ย่อมกำจัดบุรุษเสียจากประโยชน์สุขที่จะพึงได้พึงถึงคนมีมิตรชั่ว มีเพื่อนชั่ว มีมรรยาทและการเที่ยวชู้ ย่อมเสื่อมจากโลกทั้งสอง คือ จากโลกนี้และจากโลกหน้า เหตุ ๖ ประการ คือ การพ่นและหญิง ๑ สุรา ๑ ฟ้อนรำขับร้อง ๑ นอนหลับในกลางวันมาเรอตในสมัยมิใช่การ ๑ มิตรชั่ว ๑ ความตระหนี่เหนียวแน่นนัก ๑ เหล่านี้ ย่อมกำจัดบุรุษเสียจากประโยชน์สุข ที่จะพึงได้พึงถึง คนเหล่าใดเล่นการพ่น ดื่มสุรา เสพหญิงกรรยาที่รักเสมอด้วยชีวิตของผู้อื่น คบแต่คนต่ำช้า และไม่คบหาคนที่มีความเจริญ ย่อมเสื่อมเพียงดังดวงจันทร์ในข้างแรม ผู้ใดดื่มสุรา ไม่มีทรัพย์ หากการทำงานทำเลี้ยงชีวิตมิได้ เป็นคนขี้เมา ปราศจากสิ่งเป็นประโยชน์ เขาจักจมลงสู่ที่เหมือนก้อนหินจมน้ำ ฉะนั้น จักทำความอาภูลแก่ตนทันที คนมักมีการนอนหลับในกลางวัน เกลียดชังการลุกขึ้นในกลางคืน เป็นนักร้องขี้เมาเป็นนิจ ไม่อาจครอบครองเหย้าเรือนให้ดีได้ ประโยชน์ทั้งหลายย่อมล่วงเลยชายหนุ่มที่ละทิ้งการทำงาน ด้วยอ้างเลศว่า หนานัก ร้อนนัก เวลานี้เย็นเสียแล้ว ดังนี้เป็นต้น ส่วนผู้ใดไม่สำคัญความหนาวและความร้อนยิ่งไปกว่าหญ้า ทำกิจของบุรุษอยู่ ผู้นั้นย่อมไม่เสื่อมจากความสุขเลย 63^{๖๔}

๒.๗ โทษของความประมาท

ความประมาทนั้น ถ้ามีในบุคคลใดแล้วจะทำให้ได้รับโทษเนื่องจากศีลของเขาต้องวิบัติ เพราะรักษาไม่ได้ โทษแห่งศีลวิบัตินั้นมี ๕ ประการ คือ

๑. คนทุศีลมีศีลวิบัติในโลกนี้ ย่อมเข้าถึงความเสื่อมแห่งภคะใหญ่ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ
๒. เกียรติศัพท์อันเสียหายของคนทุศีลมีศีลวิบัตีย่อมระบือไป

^{๖๔} ที. ปา (ไทย) ๑๑/๒๔๗-๒๕๓/๑๐๕-๒๐๖.

๓. คนทุศีลมีศีลวิบัติเข้าไปหาบริษัทใดๆ คือ ชัตตยบริษัท พราหมณ์บริษัท คฤหบดีบริษัท หรือสมณบริษัท เป็นผู้ไม่แก่แล้วกล้าเป็นคนเก้อเขินเข้าไปหา

๔. คนทุศีลมีศีลวิบัติยอมเป็นคนหลงทำกาละ

๕. คนทุศีลมีศีลวิบัติยอมเข้าถึง อบาย ทுகติ วินิบาต นรก เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก.^{๖๕}

๒.๗.๑ เห็นความประมาทโดยเป็นภัย

ในปัญญาเวรภยสูตรพระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดแล ภัยเวร ๕ ประการของอริยสาวกสงบแล้ว เมื่อนั้น อริยสาวกย่อมประกอบด้วยธรรมเป็นองค์แห่งโสดาปัตติ ๔ อย่างและญาชธรรมอย่างประเสริฐ อันอริยสาวกนั้นเห็นดีแล้ว แหวงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา อริยสาวกนั้นหวังอยู่ พึงพยากรณ์ตนด้วยตนเองได้ว่า เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว . . . มีอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงจะตรัสรู้ในภายหน้า

ภัยเวร ๕ ประการสงบแล้วเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ฆ่าสัตว์ ย่อมประสพภัยเวรใด อันมีในชาตินี้บ้าง อันมีในชาติหน้าบ้าง ย่อมเสวยเจตสิกทุกข์คือโทมนัสบ้างเพราะปาณาติบาตเป็นเหตุ ภัยเวรของอริยสาวกผู้เว้นขาดจากปาณาติบาตสงบแล้วด้วยอาการอย่างนี้ บุคคลผู้ลักทรัพย์ บุคคลผู้ประพฤติผิดในกาม บุคคลผู้พูดเท็จ บุคคลผู้ตั้งอยู่ในความประมาท เพราะดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย ย่อมประสพภัยเวรใด อันมีในชาตินี้บ้าง อันมีในชาติหน้าบ้าง ย่อมเสวยเจตสิกทุกข์คือโทมนัสบ้าง เพราะดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ภัยเวรของอริยสาวกผู้เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทสงบแล้วด้วยอาการอย่างนี้ ภัยเวร ๕ ประการนี้ สงบแล้ว

อริยสาวกย่อมประกอบด้วยธรรมอันเป็นองค์แห่งโสดาปัตติ ๔ อย่างเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ย่อมประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าในพระธรรมในพระสงฆ์ และประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าปรารถนา ย่อมประกอบด้วยธรรมเป็นองค์แห่งโสดาปัตติ ๔ อย่างนี้

ก็ญาชธรรมอันประเสริฐ อันอริยสาวกนั้นเห็นดีแล้ว แหวงตลอดดีแล้วด้วยปัญญาเป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ กระทำไว้ในใจโดยแยบคายถึงปฏิจจสมุปบาทเป็นอย่างดี. . . ญาชธรรมอันประเสริฐนี้ อริยสาวกนั้นเห็นดีแล้ว แหวงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดแล ภัยเวร ๕ ประการนี้ ของอริยสาวกสงบแล้วเมื่อนั้นอริยสาวกย่อมประกอบด้วยธรรมอันเป็นองค์แห่งโสดาปัตติ ๔ อย่างนี้ และญาชธรรมอันประเสริฐนี้ อันอริยสาวกนั้นเห็นดี

^{๖๕} ดูรายละเอียดที่ ที.ปา. (ไทย) ๑๑ / ๓๑๖/๓๐๔-๓๐๕.

แล้ว ทางตลอดดีแล้วด้วยปัญญา อริยสาวกนั้นหวังอยู่ที่พึ่งพยากรณ์ตนด้วยตนเองได้ว่า เราย่อมเป็นผู้มีนรก ลีนแล้ว มีกำเนิดสัตว์ดิรัจฉานสิ้นแล้วมีปิตติวิสัยสิ้นแล้ว มีอบาย ทุกคติวิบาตสิ้นแล้ว เราย่อมเป็นโสดาบัน มีอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงจะตรัสรู้ในภายหน้า ^{๖๖}

ในปมาทาทิวรรค ว่าด้วยธรรมที่เลิศและเป็นไปเพื่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์อย่างใหญ่ เหมือนความประมาท ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความประมาท ย่อมเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์อย่างใหญ่ ^{๖๗}

พระพุทธเจ้าตรัสความประมาทเป็นธรรมที่มีใช้ประโยชน์ และทรงตรัสความไม่ประมาทว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์แก่ภิกษุทั้งหลายไว้พอสังเขปว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะชี้แจงถึงเหตุภายใน เราไม่เล็งเห็นเหตุอื่นแม้อย่างหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์อย่างใหญ่เหมือนความประมาท ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความประมาทย่อมเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์อย่างใหญ่.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เพราะชี้แจงถึงเหตุภายใน เราไม่เล็งเห็นเหตุอื่นแม้อย่างหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างใหญ่เหมือนความไม่ประมาท ดูก่อนภิกษุทั้งหลายความไม่ประมาทย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์อย่างใหญ่. ^{๖๘} ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง เป็นไปเพื่อความที่เลื่อมสุมญ เพื่อความอันตรธานแห่งสังขาร เหมือนความประมาทดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความประมาทย่อมเป็นไปเพื่อความเลื่อมสุมญ เพื่อความอันตรธานแห่งสังขาร.

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราย่อมไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้อย่างหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อความดำรงมั่น เพื่อความไม่เลื่อมสุมญ เพื่อความไม่อันตรธานแห่งสังขาร เหมือนความไม่ประมาท ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ความไม่ประมาท ย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงมั่นเพื่อความไม่เลื่อมสุมญ เพื่อความไม่อันตรธานแห่งสังขาร. ^{๖๙}

พระปุลสเถระแสดงมทภักย์อันจะบังเกิดขึ้น ในกาลภายหลังพอได้เนื้อความว่า โดยแท้ ผู้ใดไม่มีศีล ผู้นั้นเป็นคนพาล มีจิตใจฟุ้งซ่าน มีมานะฟูขึ้นเหมือนไม้้อ ย่อมสมควรจะนุ่งห่มแต่ผ้าขาวเท่านั้น จักควรนุ่งผ้าห่มผ้ากาสาอะไร อนึ่ง ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลายในอนาคต จักเป็นผู้มีจิตใจชั่วร้าย ไม่เอื้อเพื่อ จักข่มขี่ภิกษุทั้งหลายผู้คงที่ มีเมตตาจิต แม้ภิกษุทั้งหลายที่เป็นคนโง่เขลา มีปัญญาทราม ไม่สำรวมอินทรีย์

^{๖๖} สัง.นิ. (ไทย) ๘/๑๕๖-๑๖๐/๗๐.

^{๖๗} อัง. เอกก. (ไทย) ๑๒ /๘๓/ ๑๕๑.

^{๖๘} อัง. เอกก. (ไทย) ๑๒ /๑๐๐/ ๑๕๖.

^{๖๙} อัง. เอกก. (ไทย) ๑๒ /๑๑๕/ ๑๕๙.

^{๖๙} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต). **คลังธรรม** เล่ม ๒. หน้า ๔๕๒.

กระทำตามความใฝ่ใคร่ ถึงพระเถระให้ศึกษาการใช้สอยผ้าจีวร ก็จักไม่เชื่อฟังพวกภิกษุที่โง่เขลาเหล่านั้น อันพระเถระทั้งหลายให้การศึกษแล้วเหมือนอย่างนั้น จักไม่เคารพกันและกัน ไม่เอื้อเฟื้อในพระอุปัชฌายาจารย์จักเป็นเหมือนม้าพิการไม่เอื้อเฟื้อนายสารถิ ฉะนั้น ในกาลภายหลังแต่ตติยสังคายนา ภิกษุและภิกษุณีทั้งหลายในอนาคต จักปฏิบัติอย่างนี้. แล้ว เมื่อจะให้โอวาทภิกษุที่ประชุมกัน ณ ที่นั้นอีก จึงได้กล่าวคาถา ๓ คาถา ความว่าภัยอย่างใหญ่หลวงที่จะทำอันตรายต่อข้อปฏิบัติ ย่อมมาในอนาคตอย่างนี้ก่อน ขอท่านทั้งหลาย จงเป็นผู้วางใจ จงพูดแต่ถ้อยคำที่สละสลวยมีความเคารพกันและกัน มีจิตเมตตากรุณาต่อกัน จงสำรวมในศีลปรารถนาความเพียร มีใจเด็ดเดี่ยวบากบั่นอย่างมั่นเป็นนิรันดร์ ขอท่านทั้งหลายจงเห็นความประมาท โดยความเป็นภัย และจงเห็นความไม่ประมาทโดยความเป็นของปลอดภัย แล้วจงอบรมอัฐจิ่งคิมรรค เมื่อทำได้ดังนี้แล้ว ย่อมจะบรรลุนิพพานอันเป็นทางไม่เกิดไม่ตาย. 69^{๗๐}

ผู้ใดประมาท เชื้อต่อสมบัติของตนที่มีมาก ไว้ใจในศัตรูหรือภรรยาที่ไม่ซื่อสัตย์ ชีวิตของผู้นั้น เป็นสุขเขตกันเพียงนั้นเอง 70^{๗๑}

เราไม่เห็นธรรมชาติอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้นหรือเป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเหมือนความประมาทนี้ เมื่อประมาทแล้ว อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป 71^{๗๒} สิ่งที่ไม่น่ายินดี ย่อมปรากฏแก่คนประมาท เหมือนสิ่งที่น่ายินดี สิ่งที่ไม่น่ารัก ย่อมปรากฏแก่คนประมาท เหมือนสิ่งที่น่ารัก ทุกข์ย่อมปรากฏแก่คนประมาทเหมือนความสุข 72^{๗๓}

๒.๗.๒ ตัณหาย่อมเจริญแก่สัตว์ผู้ประพฤติประมาท

มาลุงกยบุตรตเถรคาถาสุภาสิตสอนให้ละตัณหาเมื่อความพอสรุปได้ว่า ตัณหาย่อมเจริญแก่สัตว์ผู้ประพฤติประมาท เหมือนเถาวัลย์ทรายเจริญอยู่ในป่า ฉะนั้น บุคคลผู้ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา ย่อมเร่ร่อนไปในภพน้อยภพใหญ่ เหมือนนวางรอยากได้ผลไม้ เร่ร่อนไปในป่า ฉะนั้น ตัณหาอันชั่วช้า ซ่านไปในโลกครอบงำบุคคลใด ความโศกทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลนั้น เหมือนหญ้าคางที่ถูกฝนตกเซยแล้วจะนั้น ส่วนผู้ใดครอบงำตัณหาอันชั่วช้านี้ ซึ่งยากที่จะลวงได้ในโลก ความโศกทั้งหลายย่อมตกไปจากบุคคลนั้น เหมือนหยาดน้ำตกไปจากในบัว ฉะนั้นเพราะฉะนั้นเราขอเตือนท่านทั้งหลาย ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลายที่มาประชุมกันอยู่ในสมาคมนี้ทั้งหมด ท่านทั้งหลายจงชูดรากแห่งตัณหาจวบจนบุคคลผู้มีความต้องการด้วยแฝกชูดแฝกอยู่ ฉะนั้น มารอย่าได้ระรานท่านทั้งหลายบ่อยๆ ดังกระแสน้ำพัดพานไม้้อ ฉะนั้น ท่านทั้งหลายจงทำ

^{๗๐} ชุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๙๗๗-๙๘๐/๔๙๙-๕๐๐.

^{๗๑} เสฐียรโกเศศ. ติโตปเทศ. (ธนบุรี : โรงพิมพ์อมรรคการพิมพ์, ๒๔๕๓). หน้า ๕๑.

^{๗๒} อัง.เอกก. (ไทย) ๒๐/๕๘/๑๐.

^{๗๓} เสฐียรพงษ์ วรรณปก. คำบรรยายพระไตรปิฎก. (กรุงเทพมหานคร : หจก.หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๕๐). หน้า ๑๖๔.

ตามพระพุทธพจน์ ขณะอย่าได้ล่วงท่านทั้งหลายไปเสียเพราะผู้มีขณะอันล่วงแล้ว ย่อมยึดเยียดกันในนรกเศร้า โศกอยู่ ความประมาทดุจจุลีสึ ฐลีเกิดขึ้นเพราะความประมาท ท่านทั้งหลายพึงถอนลูกศรอันเสียบอยู่ในหทัยของตน ด้วยความไม่ระมาทและด้วยวิชชาเกิด.^{๗๔}

เมื่อความประมาทได้เกิดขึ้นแล้วตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น บางส่วนก็มีเรื่องของกรรมที่ทำให้เป็นส่วนประกอบด้วย เพราะความประมาทที่รับในปัจจุบันนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำ ที่เรียกว่ากรรมนั่นเอง กรรมเป็นเหตุให้มนุษย์มีความแตกต่างกัน^{๗๕} ผู้วิจัยจึงขอยกเอากรรมมาแสดงไว้ในบทนี้พอให้เข้าใจต่อไป

๒.๘. ลักษณะของกรรม

กรรม หมายถึง กิริยาที่สัตว์โลก, ทำทางกายก็เรียกว่า กายกรรม, ทำทางวาจา คือพูดก็เรียกว่า วจีกรรม, ทำทางใจ คือคิดก็เรียกว่า มโนกรรม, ว่าจำเพาะมนุษย์. มนุษย์เราเคยทำกรรมเหล่านั้นกันมาด้วยกันทุกคน ทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง ทางใจบ้าง. กรรมเหล่านั้น ถ้าว่าตามพระสูตรแยกเป็น ๒ คือ เป็นกุศลส่วนดีกับเป็นอกุศลส่วนชั่ว, ถ้าตามอภิธรรมเต็ม อภัยกถต อีกรายหนึ่ง แต่ท่านเรียกว่าธรรม อภัยกถหรืออภัยกถต หนึ่งท่านว่า เป็นแต่อุปการะ, ส่วนที่จะให้ผลต้องเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมกรรมที่ให้ผลโดยนัยหนึ่งท่านแสดงว่าคนสามัญรู้อันได้ ได้แก่คาคคคะเนเอา. ถูกหรือผิดก็ไม่แน่, ส่วนที่คนรู้อันได้ ไม่ใช่กรรมให้ผล เป็น ปัจจัย ให้ผล เช่นคนกินข้าวก็ได้ผลคืออิม, คนเรียนหนังสือก็ได้ผลคืออ่านหนังสือออกหรือรู้หนังสือนี้ท่านว่าไม่ใช่กรรมเป็นปัจจัย พระพุทธเจ้าตรัสว่า

น ชจจา วสโล โหติ	น ชจจา โหติ พุราหมโณ
กมมุนา วสโล โหติ	กมมุนา โหติ พุราหมโณ.
กสฺสโก กมมุนา โหติ	สิปปิโก โหติ กมมุนา
วานิชฺชโ กมมุนา โหติ	เปสฺสิโก โหติ กมมุนา.
โจโรปิ กมมุนา โหติ	โยธาชีโวปิ กมมุนา
ยาชโก กมมุนา โหติ	ราชาปิ โหติ กมมุนา.
เอวมตฺตํ ยถาภูตํ	กมมํ ปสฺสนนฺติ ปณฺฑิตา
ปฏิจฺจสมุปฺปาตทสา	กมมวิปากโกวิทา.
กมมุนา วตตตติ โลโก	กมมุนา วตตตติ ปชา
กมมนิ พนฺธนา สตฺตา	รถสฺสาณิว ยายโต.
ตเปน พุรฺทมจฺริเยน	สฺยเมน ทเมน จ

^{๗๔} ขุ.วิ. (ไทย) ๒๖/๓๓๙-๔๐๔/๔๐๘-๔๐๙.

^{๗๕} phraSomchai kantasilo, **Buddhist Ethics in Theravada** : (Khonkaen,2003).p.6.

เอเตน พรหมโณ โหติ เอตํ พรหมานมุตตมํ.
 ตีหิ วิชชาติ สมปนโน สนโต ชีณปนพโก
 เอวํ วาสฏฐุ ชานาหิ พรหมา สกโก วิชานตนติ 75^{๗๖}

บุคคลเป็นพรหมณ์เพราะชาติตระกูลหรือไม่ หรือไม่เป็น พรหมณ์เพราะชาติตระกูลหรือไม่ บุคคลเป็นพรหมณ์ก็เพราะกรรม หรือไม่เป็นพรหมณ์ก็เพราะกรรม บุคคลเป็นชวานาก็เพราะกรรมเป็นศิลปะก็เพราะกรรม เป็นพ่อค้าก็เพราะกรรม เป็นผู้รับใช้ก็เพราะกรรม บุคคลแม่เป็นโจรก็เพราะกรรม เป็นทหารอาชีพก็เพราะกรรม เป็นปุโรหิตเพราะก็เพราะกรรม แม้เป็นพระราชาก็เพราะกรรมทั้งนั้น บัณฑิตทั้งหลายผู้มึปกติเห็นปฏิจสมุปาบาท มีความรู้ความเข้าใจในกรรมและผลของกรรม ย่อมพิจารณาเห็นกรรมตามความเป็นจริงอย่างนี้ สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม หมูสัตว์เป็นไปตามกรรม สัตว์ทั้งหลายมีกรรม เป็นเครื่องผูกพันเปรียบเหมือนนมที่มีหมุด เป็นเครื่องตั้งไว้แล้วไปอยู่ บุคคลเป็นพรหมณ์ได้เพราะกรรมนี้ คือ ตบะพรหมจรรย์สัญญาฆะ ๓ สงบ สิ้นภพใหม่แล้ว เป็นทั้งพรหม และท้าวสักกะ ของบัณฑิตทั้งหลายผู้รู้แจ้งอยู่.^{๗๗}

ลักษณะของกรรมในกัมมวิภังคกถา ๖ ประการ

๑. เป็นสมบัติประจำตัวของหมู่มสัตว์
๒. เป็นมรดกของหมู่มสัตว์
๓. เป็นที่เกิดของหมู่มสัตว์
๔. เป็นเผ่าพันธุ์ของหมู่มสัตว์
๕. เป็นที่พึ่งของหมู่มสัตว์
๖. จำแนกสัตว์ให้เลว และประณีต^{๗๘}

๒.๘.๑ กฎแห่งกรรม หรือ กรรมนิยาม

ตามหลักของพุทธศาสนาความประมาทนั้น ยังตกอยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติ ๕78^{๗๙} อย่าง (กรรมนิยาม ๕) เพราะเป็นองค์ประกอบของการให้ผลของการกระทำ กรรมนิยาม หรือกฎแห่งกรรม ซึ่งว่าด้วยการ

^{๗๖} ม. ม. (บาลี) ๑๓/๔๖๐/๔๕๒-๔๕๓.

^{๗๗} ม. ม. (ไทย) ๑๓/๔๖๐/๕๘๑-๕๘๒.

^{๗๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต). **คลังธรรม เล่ม ๒**, หน้า ๔๕๒.

^{๗๙} ๑. **พีชนิยาม** กฎแห่งพีช ธรรมชาติของพีช เช่น ปลูกแล้วได้แก้ว (ไม่ใช่เงา) อ้อยมีรสหวานดอกทานตะวันหันหน้าไปทางดวงอาทิตย์ ๒. **อุตุนิยาม** กฎแห่งฤดู ธรรมชาติของฤดู เช่น ฝนตก แดดออก ลมพัด ลมไม่พัด น้ำขึ้น น้ำลง ดอกบัวกลางวันแย้มกลางคืนหุบดอกแก้วต่างต้นบานพร้อมกัน๓. **กรรมนิยาม** กฎแห่งกรรม ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ คือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ๔. **จิตนิยาม** กฎแห่งจิต ธรรมชาติของจิต เช่น เกิดดับตลอดเวลา รับอารมณ์ที่

กระทำของมนุษย์ คือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว^{๘๐} เมื่อกรรมให้ผลตามลำดับหรือธรรมชาติแล้วถึงป้องกันอย่างไร ก็ไม่สามารถป้องกันได้ เพราะเป็นผลของวิบากกรรมที่ตามมา ทำให้มนุษย์ได้รับผลต่างๆ กันไป

พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่องกรรมแก่สุภมาณพ โต้เทียบบุตรซึ่งมีความสงสัยว่า อะไรเป็นเหตุให้มนุษย์ทั้งหลายมีอายุสั้น มีอายุยืน มีโรครมาก มีโรคน้อย มีผิวพรรณทรามมีผิวพรรณงาม มีคักตามาก มีคักตามาก มีโภคะน้อย มีโภคะมาก เกิดในสกุลต่ำ เกิดในสกุลสูง ไร้ปัญญา มีปัญญา ดังต่อไปนี้ว่า

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม เป็นผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงเป็นคน เขียมโหด มีมือเปื้อนเลือด หมกมุ่นในการประหัตประหาร ไม่เอ็นดูในเหล่าสัตว์มีชีวิต เขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรกถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีอายุสั้น ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีอายุสั้น คือ เป็นผู้มักทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง เป็นคนเขียมโหด มีมือเปื้อนเลือด หมกมุ่นในการประหัตประหาร ไม่เอ็นดูในเหล่าสัตว์มีชีวิต

ส่วนบุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม ละปาณาติบาตแล้ว เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต วางอาชญา วางศாதราได้ มีความละอาย ถึงความเอ็นดู อนุเคราะห์ด้วยความเกื้อกูลในสรรพสัตว์และภูตอยู่เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีอายุยืน ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีอายุยืน คือ ละปาณาติบาตแล้ว เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต วางอาชญาวางศาทราได้ มีความละอาย ถึงความเอ็นดู อนุเคราะห์ด้วยความเกื้อกูลในสรรพสัตว์และภูตอยู่

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม เป็นผู้มักปรกติเบียดเบียนสัตว์ด้วยฝ่ามือหรือก้อนดิน หรือท่อนไม้ หรือศาทราเขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโรครมาก ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโรครมาก คือ เป็นผู้มักปรกติเบียดเบียนสัตว์ด้วยฝ่ามือ หรือก้อนดินหรือท่อนไม้หรือศาทรา

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามเป็นผู้มักปรกติไม่เบียดเบียนสัตว์ด้วยฝ่ามือหรือก้อนดิน หรือท่อนไม้ หรือศาทรา เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อัน

ละอย่าง ๕. **ธรรมนิยาม** กฎแห่งธรรมะ คือ สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา การที่สิ่งมีชีวิตต้องวนเวียนเกิดแก่เจ็บตายยากจะหลุดพ้นได้ ก็เป็นไปตามธรรมนิยามนั่นเอง

^{๘๐} ถิ่น รัตติกาน. “พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์”, **ปริยัติสัมพันธ์**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๗ (๒๕๓๗) : ๖๕-๖๗.

เขาให้พร้งพร้อมสมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโรคน้อย ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโรคน้อย คือ เป็นผู้มีปรกติไม่เบียดเบียนสัตว์ด้วยฝ่ามือ หรือก้อนดินหรือท่อนไม้ หรือศาสตรา

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามเป็นคนมักโกรธ มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่าเล็กน้อยก็ขัดใจ โกรธเคืองพยาบาท ฆาตร้าย ทำความโกรธ ความร้าย และความซึ่งเคียด ให้ปรากฏ เขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้งพร้อมสมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีผิวพรรณทราม ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีผิวพรรณทราม คือ เป็นคนมักโกรธ มากด้วยความแค้นเคืองถูกเขาว่าเล็กน้อยก็ขัดใจ โกรธเคือง พยาบาท ฆาตร้าย ทำความโกรธ ความร้ายและความซึ่งเคียดให้ปรากฏ

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามเป็นคนไม่มักโกรธ ไม่มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่ามากก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธเคือง ไม่พยาบาท ไม่ฆาตร้าย ไม่ทำความโกรธ ความร้าย และความซึ่งเคียดให้ปรากฏ เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้งพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนนำเลื่อมใส ปฏิบัติเป็นไปเพื่อเป็นผู้นำเลื่อมใส คือ เป็นคนไม่มักโกรธ ไม่มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่ามากก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธเคือง ไม่พยาบาท ไม่ฆาตร้าย ไม่ทำความโกรธ ความร้าย ความซึ่งเคียดให้ปรากฏ

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามมีใจริษยา ย่อมริษยา มุ่งร้าย ผูกใจอิจฉาในลาภสักการะ ความเคารพ ความนับถือ การไหว้ และการบูชาของคนอื่น เขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุกคติวินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้งพร้อมสมทานไว้อย่างนี้ หากตายไปไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลังจะเป็นคนมีศักดาน้อย ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีศักดาน้อย คือ มีใจริษยา ย่อมริษยา มุ่งร้าย ผูกใจอิจฉาในลาภสักการะ ความเคารพ ความนับถือการไหว้ และการบูชาของคนอื่น

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามเป็นผู้มีใจไม่ริษยา ย่อมไม่ริษยา ไม่มุ่งร้าย ไม่ผูกใจอิจฉาในลาภสักการะ ความเคารพ ความนับถือ การไหว้ และการบูชาของคนอื่น เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้งพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีศักดามาก ดุจรามณพ ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีศักดามากนี้ คือ มีใจไม่ริษยา ย่อมไม่ริษยา ไม่มุ่งร้าย ไม่ผูกใจอิจฉาในลาภสักการะ ความเคารพ ความนับถือการไหว้ และการบูชาของคนอื่น

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามย่อมไม่ใช่ผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัยเครื่องตามประทีป แก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุคติวินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พรังพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไปไม่เข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลังจะเป็นคนมี โภคะน้อย ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโภคะน้อย คือ ไม่ใช่ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย เครื่องตามประทีปแก่สมณะหรือพราหมณ์

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามย่อมเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยาน ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัยเครื่องตามประทีป แก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พรังพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโภคะมาก ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโภคะมากนี้ คือ ให้ข้าว น้ำ ผ้า ยานดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย แก่สมณะหรือพราหมณ์

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามเป็นคนกระด้าง เย่อหยิ่ง ย่อมไม่กราบไหว้ คนที่ควรกราบไหว้ ไม่ลูกรับคนที่ควรลูกรับ ไม่ให้อาสนะแก่คนที่สมควรแก่อาสนะ ไม่ให้ทางแก่ คนที่สมควรแก่ทางไม่สักการะคนที่ควรสักการะ ไม่เคารพคนที่ควรเคารพ ไม่นับถือคนที่ควรนับ ถือไม่บูชาคนที่ควรบูชา เขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้ พรังพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนเกิดในสกุลต่ำ ปฏิบัติเป็นไปเพื่อเกิดในสกุลต่ำ คือ เป็นคน กระด้าง เย่อหยิ่ง ย่อมไม่กราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ไม่ลูกรับคนที่ควรลูกรับ ไม่ให้อาสนะแก่คนที่สมควรแก่อาสนะ ไม่ให้ทางแก่คนที่สมควรแก่ทาง ไม่สักการะคนที่ควรสักการะ ไม่เคารพคนที่ ควรเคารพ ไม่นับถือคนที่ควรนับถือ ไม่บูชาคนที่ควรบูชา

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามเป็นคนไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่ง ย่อมกราบ ไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ลูกรับคนที่ควรลูกรับ ให้อาสนะแก่คนที่สมควรแก่อาสนะ ให้ทางแก่คนที่ สมควรแก่ทางสักการะคนที่ควรสักการะ เคารพคนที่ควรเคารพ นับถือคนที่ควรนับถือ บูชาคนที่ ควรบูชา เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พรังพร้อม สมทานไว้ อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะ เป็นคนเกิดในสกุลสูง ตูรมาณพบปฏิบัติเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีสกุลสูงนี้ คือ เป็นคนไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่งย่อมกราบไหว้คนที่ควรกราบไหว้ ลูกรับคนที่ควรลูกรับ ให้อาสนะแก่คนที่สมควรแก่

อาสนะ ให้ทางแก่คนที่สมควรแก่ทาง สักการะคนที่ควรสักการะ เคารพคนที่ควรเคารพ นับถือคนที่ควรนับถือ บูชาคนที่ควรบูชา

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามย่อมไม่เป็นผู้เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วสอบถามว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์สิ้นกาลนาน หรือว่า อะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสิ้นกาลนาน เขาตายไป จะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีปัญญาทรมาน ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีปัญญาทรมาน คือ ไม่เป็นผู้เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วสอบถามว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์สิ้นกาลนาน หรือว่าอะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสิ้นกาลนาน

บุคคลในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตามย่อมเป็นผู้เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วสอบถามว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์สิ้นกาลนาน หรือว่าอะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสิ้นกาลนาน เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อม สมทานไว้อย่างนี้ หากตายไปไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็นมนุษย์ เกิด ณ ที่ใดๆ ในภายหลังจะเป็นคนมีปัญญามาก ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีปัญญามาก คือ เป็นผู้เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วสอบถามว่า อะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษอะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อทุกข์สิ้นกาลนาน หรือว่าอะไรเมื่อทำ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขสิ้นกาลนาน

ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีอายุสั้น ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีอายุสั้น เป็นไปเพื่อมีอายุยืน ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีอายุยืน ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโรคมาก ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีโรคมาก เป็นไปเพื่อมีโรคน้อย ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีโรคน้อย ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีฉิวพรรณทรมาน ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีฉิวพรรณทรมาน ปฏิบัติเป็นไปเพื่อเป็นผู้นำเลื่อมใส ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนนำเลื่อมใสปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีศักดาน้อย ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีศักดาน้อย ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีศักตมาก ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีศักตมาก ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโภคะน้อย ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีโภคะน้อย ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีโภคะมาก ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีโภคะมาก ปฏิบัติเป็นไปเพื่อเกิดในสกุลต่ำ ย่อมนำเข้าไปสู่ความ

เป็นคนเกิดในสกุลต่ำ ปฏิบัติเป็นไปเพื่อเกิดในสกุลสูง ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนเกิดในสกุลสูง ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีปัญญาทราม ย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีปัญญาทราม ปฏิบัติเป็นไปเพื่อมีปัญญามากย่อมนำเข้าไปสู่ความเป็นคนมีปัญญามาก^{๘๐}

๒.๘.๒ กรรม ๑๒

๑. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม, ทิฏฐธรรมหมายเอาปัจจุบัน เวทนีเย หมายเอาเสวยหรือพึงเสวย, กรรม กักรรม. ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่พึงเสวยในปัจจุบันเมื่อคนทำกรรมอะไรลงไปแล้ว แล้วก็ได้ผลในชาตินี้ ทั้งส่วนดีทั้งส่วนชั่ว

๒. อุปัชชเวทนียกรรม, อุปัชชแปลว่า เข้าถึง ซึ่งหมายความว่าเกิด,อุปัชชเวทนียกรรม กรรมที่พึงเสวยในภพที่เกิด หมายความว่าชาติหน้าต่อจากชาตินี้ไป, กรรมอันใดที่ทำไว้ทั้งส่วนดีทั้งส่วนชั่ว ยังไม่ให้ผลในชาตินี้ แต่จะให้ผลต่อจากชาตินี้ไป

๓. อปรปรเวทนียกรรม, อปรปรหมายความว่าสืบต่อๆ กันไป, อปรปรเวทนียกรรม ความเป็นที่พึงเสวยในภพสืบๆ ต่อไป หมายความว่า กรรมที่จะให้ผลต่อจากชาติหน้าไป ไม่กำหนดว่าเมื่อไรแล้วแต่จะเหมาะ เหมาะเมื่อไรก็ให้ผลเมื่อนั้น

๔. อโหสิกรรม, อโหสิ ได้มีแล้วหรือได้เป็นแล้ว, อโหสิกรรม แปลว่า กรรม ที่ได้มีแล้วหรือได้เป็นแล้ว หมายความว่ากรรมที่ให้ผลเสร็จแล้ว หรือให้ผลไม่ทันเช่นท่านอ้างว่า พระองค์ลิลมาลาคนมามาก, ถ้าว่าตามกรรมแล้ว ท่านจะต้องไปตกนรกมากมาย แต่นี่เพราะท่านได้บรรลुพระอรหัตต์เป็นพระอรหัตต์เสียในชาตินั้น, กรรมนั้นตามไม่ทันจึงเป็นอโหสิกรรม, หรือกรรมที่ให้ผลเสร็จแล้ว เช่นทำกรรมดีให้ผลดีเสร็จแล้ว กรรมนั้นก็เป็นอโหสิกรรม, ทำกรรมชั่วให้ผลชั่วเสร็จแล้ว กรรมนั้นก็เป็นอโหสิกรรม

๕. ชนกกรรม กรรมทำให้เกิด คือ กรรมดีก็ทำให้เกิดในภพชาติที่ดี กรรมชั่วก็ทำให้เกิดในภพชาติที่ชั่ว เรียกว่า ชนกกรรม, ชนก แปลว่า พอกก็ได้.

๖. อุปถัมภกกรรม กรรมที่อุดหนุนหมายความว่า อุดหนุนกรรมเดิม หรือ ถ้าชนกกรรมเป็นกรรมดี นำให้เกิดดี อุปถัมภกกรรมก็หนุนให้ดีเรื่อยไป, ถ้าชนกกรรม เป็นกรรมชั่ว ในให้เกิดชั่ว อุปถัมภกกรรมก็หนุนให้ชั่วเรื่อยไป.

๗. อุปปีฬกกรรม กรรมที่บีบคั้นกรรมเดิม คือทำกรรมเดิมให้อ่อนลงไปในส่วนดี ทั้งในส่วนชั่ว, เช่น ชนกกรรมนำให้เกิดดีควรจะดีเรื่อยไป แต่มีกรรมชั่วมาบีบคั้นกรรมเดิมทำให้อ่อนลงไป, หรือชนกกรรมนำให้เกิดชั่ว ควรจะชั่วเรื่อยไปแต่ว่ามีกรรมดีมาบีบคั้นกรรมเดิม ทำให้ช้วน้อยเบาบางไป.

^{๘๐} ม.อุป. (ไทย) ๑๔/๒๙๐-๒๙๖/๓๕๐-๓๕๕.

๘. อุปฆาตกรรม กรรมที่เข้าไปฆ่า หรือ อุบัติเหตุกรรม กรรมที่เข้าไปตัดตัดหมายความว่าการกรรมที่เข้าไปฆ่าหรือตัดกรรมเดิม เช่นกรรมเดิมที่ดีทำให้เกิดดี, แต่มีอุปฆาตกรรม หรือ อุบัติเหตุกรรมเข้าไปตัดเสียไม่ให้ดี, หรือชนกรรมทำให้เกิดชั่ว แต่อุปฆาตกรรม หรือ อุบัติเหตุกรรมเข้าไปตัดเสียไม่ให้ชั่ว

๙. คุรุกรรม แปลว่ากรรมหนัก, กรรมที่มีกำลังมาก กรรมมีกำลังมากในฝ่ายดีท่านว่าได้แก่ ฉาน, คนที่ทำฉานให้เกิดขึ้นและไม่เสื่อม ถ้าตายไปก็ไปเกิดเป็นพรหม, คนที่ทำกรรมชั่วอย่างหนักที่เรียกว่า อนันตริยกรรม ถึงจะทำการดีเท่าไรก็แก้กันไม่ได้ เมื่อตายลงต้องไปตกนรก จึงเรียกว่า อนันตริยกรรม กรรมไม่มีระหว่าง และเรียกว่า คุรุกรรม คือกรรมหนัก.

๑๐. พหุกรรม หรืออาจิณณกรรม กรรมที่ทำเสมอๆ แม้ไม่เป็นกรรมหนัก แต่ทำมาเรื่อยๆ คราว ทำเสมอๆ , ถ้ามุ่งถึงทำมาเรื่อยๆ คราว ก็เรียกว่า พหุกรรม, ถ้ามุ่งถึงทำเสมอๆ ก็เรียกว่าอาจิณณกรรม ทั้งส่วนดีส่วนชั่วถ้าไม่มีคุรุกรรมให้ผลก็เป็นหน้าที่ของพหุกรรม หรืออาจิณณกรรม ถ้าเป็นส่วนดีก็ให้ผลดี ถ้าเป็นส่วนชั่วก็ให้ผลชั่ว.

๑๑. กตัตตากรรม กรรมที่สักว่าทำ ไม่ใช่ตั้งอกตั้งใจจะทำจริงจัง อ่อนลงมา แต่ว่าพลอยๆ ไปกับเขาเท่านั้น เพียงสักแต่ทำทั้งส่วนดีทั้งส่วนชั่ว, ถ้าไม่มีพหุกรรม หรืออาจิณณกรรมที่จะให้ผล ก็เป็นหน้าที่ของ กตัตตากรรม กรรมที่สักแต่จะทำจะให้ผล.

๑๒. อาสันนกรรม กรรมใกล้ กรรมที่จวนเจี หมายความว่าในเวลาใกล้จะตาย ถ้าทำอะไรที่ดี กรรมดีก็ให้ผลก่อน, ถ้าทำอะไรที่ชั่ว กรรมชั่วก็ให้ผลก่อน, ท่านแสดงตัวอย่างเช่นพระนางมัลลิกา พระมเหสีของพระเจ้าโกศลทำบุญทำกุศลไว้มา แต่ว่าเมื่อจะตายไปนึกถึงกรรมชั่วก็ต้องไปตกนรกเสีย ๗ วันเมื่อพ้นจากนรกแล้วจึงขึ้นไปสวรรค์, หรือเพชรฆาต คือคนฆ่านักโทษมาตามทีสมควร ตายไปจะต้องไปตกนรก แต่ว่าเวลาจวนตายเขานึกถึงบุญกุศล แล้วตายลงในขณะนั้น, บุญกุศลก็ทำให้ไปเกิดในสุคติภพที่ดี, เพราะเหตุนี้แหละคนไทยที่ถือพระพุทธศาสนา ทุกคนถือศาสนาอื่นด้วย เมื่อจะตาย สำหรับคนไทย จึงบอกกรอกหูว่า อรหุ่ๆ เพื่อให้ระลึกถึง อรหุ่ จะได้เป็น อาสันนกรรม จะได้เป็นบุญเป็นกุศลให้ได้ไปสู่สุคติ, แต่การทำเช่นนั้นจะดีหรือไม่ ยังไม่รู้แน่ เพราะถ้าคนผู้นั้นใจดีก็อาจจะดีได้, แต่ถ้าใจไม่ดีอาจจะตกใจเกิดกลัวตายขึ้นมาจะทำให้เป็นอกุศลก็ได้^{๘๒}

๒.๘.๓. เหตุแห่งการทำกรรม

การทำกรรมนั้นมีสาเหตุมาจาก ความโลภ ความโกรธ และความหลง ของผู้ที่มีความประมาท เป็นลักษณะ ซึ่งเหตุทั้ง ๓ ที่ยกมาข้างต้น ดังที่ปรากฏว่า เหตุเพื่อเกิดกรรม (อกุศลกรรม) ๓ ประการนี้ ๓ ประการ คือ ๑. โลภะ ๒.โทสะ ๓.โมหะ อโลภะย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะโลภะ โดยที่แท้ โลภะย่อมเกิดขึ้น

^{๘๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. หน้า ๒๙๗-๒๙๘.

เพราะโลภะ อโทสะย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะโทสะ โดยที่แท้ โทสะย่อมเกิดขึ้นเพราะโทสะ อโมหะย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะโมหะ โดยที่แท้ โมหะย่อมเกิดขึ้นเพราะโมหะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เทวดา มนุษย์ หรือแม้สุคติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมไม่ปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่โลภะ แต่โทสะ แต่โมหะ โดยที่แท้ นรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ปิตติวิสัย หรือ แม้ทุคติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่โลภะ แต่โทสะ แต่โมหะ

เหตุเพื่อเกิดกรรม (กุศลกรรม) ๓ ประการ คือ ๑.อโลภะ ๒. อโทสะ ๓. อโมหะ โลภะย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะอโลภะ โดยที่แท้ อโลภะย่อมเกิดขึ้นเพราะอโลภะ โทสะย่อมไม่เกิดเพราะอโทสะ โดยที่แท้ อโทสะย่อมเกิดขึ้นเพราะอโทสะ โมหะย่อมไม่เกิดขึ้นเพราะอโมหะ โดยที่แท้ อโมหะย่อมเกิดขึ้นเพราะอโมหะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ปิตติวิสัย หรือแม้ทุคติอย่างใด

อย่างหนึ่งย่อมไม่ปรากฏเพราะกรรมที่เกิดแต่อโลภะ แต่อโทสะ แต่อโมหะ โดยที่แท้ เทวดา มนุษย์ หรือแม้สุคติอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมปรากฏเพราะกรรมที่เกิด แต่อโลภะ แต่อโทสะ แต่อโมหะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เหตุเพื่อเกิดกรรม ๓ประการนี้แล 82^{๘๓}

๒.๘.๔ ความเชื่อเรื่องความประมาทเป็นเรื่องของกรรม

ความประมาทที่เกิดขึ้นกับมนุษย์นั้นมีหลายสาเหตุ เชื่อเรื่องของกรรมที่ตนเองทำไว้ ก็เป็นเหตุให้ตนต้องได้รับอันตราย บาดเจ็บ จนถึงตายได้ ทั่วๆ ที่รอบคอบแล้ว ซึ่งไม่มีใครจะสามารถห้ามหรือ ปฏิเสธได้ ในบางครั้งอายุของสัตว์โลกยังไม่ถึงขนาด แม้จะจมนทะเล พลัดตกภูเขา หรือถูกพญาตักษกะ ขบก็ไม่ต้องอันตราย.

ในสมัยยังไม่ถึงพรหมลิขิต แม้ต้องครตั้ง ๑๐๐ เล่ม ก็ไม่ ตาย ผู้ถึงคราวแล้ว เพียงถูกคมใบหญ้าคาบาดก็ดำรงชีวิตอยู่ไม่ได้.

สิ่งซึ่งกรรมอุปถัมภ์ มิพักให้ใครช่วยรักษา ย่อมดำรงตัวอยู่ได้ สิ่งซึ่งกรรมทำลายล้าง ต่อให้ใครพิทักษ์สักปานไร ย่อมพินาศจนได้ เปรียบดังคนถึงกับไม่มีอะไรเป็นที่พึ่ง ต้องซัดเซเตรไปในดงยังยืนชีพอยู่แต่แม่ได้อารักขาของสากล.^{๘๔}

๒.๘.๔.๑. กรรมในอดีต ความประมาทนั้นบางครั้งในปัจจุบันถึงจะระวัง หรือรอบคอบเพียงใดก็ตามแต่ก็ไม่สามารถยับยั้งไว้ได้เพราะความเลื่อมในชวิต หรือ กรรมในอดีตนั้นส่งผลถึง เหมือนครั้งที่ พระผู้มีพระภาคเสวยพระชาติเป็นพระยาแรงซึ่งมีสายตาเห็นสิ่งกิดขวางได้ ๑๐๐ โยชน์ก็ยังคงติดบ่วงของ นายพรานดังอุทธารณ์ต่อไปนี้ ในอดีตกาล พระโพธิสัตว์เป็นแรง พักมารดาบิดาผู้เฒ่ามีจักขุเสียไว้ในคิณณคูหา (ถ้ำแรง) นำอาหารวัตถุมีเนื้อโคเป็นต้นมาเลี้ยง.

^{๘๓} อัง. ปัญจก-ฉักก (ไทย) ๑๔/ ๓๑๐/๓๐๙.

^{๘๔} เสฐียรโกเศศ. หิโตปเทศ. หน้า ๑๐๕.

ครั้งนั้น พรานคนหนึ่งชื่อ นิลิยะ ดักบ่วงไว้ในป่าช้าใกล้กรุงพาราณสี มิได้กำหนด สัตว์ชนิดใด. พระโพธิสัตว์ติดบ่วงนั้นหวนระลึกถึงมารดาบิดาของตน รำพันด้วยภาษามนุษย์ว่า "มารดา บิดาของเรา จักยังอรรถภาพให้เป็นไปได้อย่างไรหนอ เมื่อไม่ทราบแม่ความที่เราเกิดติดบ่วง จักเป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง หมดบังจักษุชะรอยจะชুবมตตายอยู่ในถ้ำแห่งภูเขานั้นเอง."

พราน สดับเสียงรำพันนั้นแล้ว จึงกล่าวว่า **"ชาวโลกพูดกันว่า 'แรงแลเห็นซากศพ ได้ไกลถึง ๑๐๐ โยชน์' ดูกระไรอยู่ เหตุไร เจ้าแม่มาใกล้ข้ายและบ่วงแล้วก็ไม่รู้?"** พระโพธิสัตว์ กล่าวว่า **"ในกาลใด สัตว์มีความเสื่อม ในเพราะจะสิ้นชีวิต ในกาลนั้น แม่มาใกล้ข้ายและบ่วงแล้วก็ไม่รู้."**^{๘๕}

๒.๘.๔.๒.ผลของความประมาทข้ามภพ บางครั้งการได้รับผลจากการกระทำนั้นไม่เหมาะสมกับเหตุที่ปรากฏกับความรู้สึกของมนุษย์เลย ดูหนักเกินไปที่จะรับได้ แต่ในบางครั้งเหตุการณ์หนักแต่กลับได้ผลเบาจนเกินไปตามเหตุต่างๆ ที่เกิดขึ้น^{๘๖} ทำให้มีความสงสัยว่า เพราะเหตุอะไร ซึ่งคำตอบจะหาได้จากข้อความข้างล่างนี้ ผลของกรรมในอดีตเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ทุกๆ คน ต้องได้รับผลนั้นๆ ไม่มีข้อยกเว้นแม้ตั้งแต่พระพุทธเจ้าก็ตาม ผู้วิจยขอยกเอาบุพกรรมของพระพุทธเจ้ามาเป็นอุทาหรณ์ต่อไป

๒.๘.๔.๒.๑ กรรมของพระพุทธเจ้าสมณโคดม

พระพุทธเจ้าของเราทรงเผยพระประวัติกรรมและผลของกรรมของพระองค์ กับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ขณะประทับเหนือพระศิลาอันหน้าร้อนรมย์ใกล้สระอนโธดาตทรงกล่าวว่าครั้งหนึ่ง เห็นภิกษุผู้อยู่ป่ารูปหนึ่งจึงได้ถวายผ้าท่อนเก่า โดยตั้งปารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก ผลแห่งกรรมอันเนื่องด้วยผ้าท่อนเก่านั้นได้สำเร็จในความเป็นพระพุทธเจ้า

ครั้งหนึ่งเคยเป็นนายโคบาล ต้อนแม่โคไปสู่ที่หากิน เห็นแม่โคดื่มน้ำขุ่นจึงห้ามไว้ ด้วยผลแห่งกรรมนั้นในภพสุดท้ายนี้ พระองค์กระหายน้ำ จึงไม่ได้ดื่มตามต้องการ เพราะเคยให้พระอาณัติไปตักน้ำมาถวาย พระอาณัติไปแล้วไม่ตักมากล่าวว่าน้ำขุ่น ต้องตรัสย้ำให้ไปตักใหม่เป็นครั้งที่สอง จึงได้นำใสกลับมาเพราะน้ำขุ่นนั้นกลับใส

ชาติหนึ่งเคยเป็นนักเลงชื่อปุนาลี ได้กล่าวใส่ความพระปัจเจกพุทธเจ้า พระนามว่าสุรภิมุณีได้ประทุษร้าย ด้วยผลแห่งกรรมนั้นต้องไปท่องนรกสิ้นกาลนาน เสวยทุกข์เวทนาสิ้นพันปี ด้วยกรรมที่เหลือในภพสุดท้ายก็ถูกใส่ความ เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา ซึ่งเป็นนักบวชหญิงถูกพวกเดียรถีย์ใช้ให้ทำเป็นไปค้ำคั้นกับพระสมณโคดม ให้ใครต่อใครหลงผิดทั้งที่นางค้ำที่อื่น แต่รุ่งเช้าก็ทำท่าโผเมฆมาจากเขตนาราม อีกลอง

^{๘๕} มังคล (แปล) ๒/๓๑๙/๒๓๖.

^{๘๖} Gorkom, Nian Van, **Abhidhamma in Daily Life**, (Bangkok : Dhamma study Group,1975).p. 42-68.

สามวันที่มีคนโง่จันจันกัน พวกเดียรถีย์ก็จ้างนักเลงไปฆ่านาง ป้ายความผิดว่านางถูกฆ่าปิดปาก คนสงสัยว่า
อาจจะจริง ร้อนถึงพระราชาส่งราชบุรุษไปสืบดูตามร้านสุรา ก็จับนักเลงที่ฆ่ากับเดียรถีย์ที่จ้างฆ่ามาลงโทษ
ทั้งหมด

ชาติหนึ่งเป็นพรหมณ์ผู้มีความรู้ มีผู้เคารพสักการะ สอนมนต์แก่มานพ ๕๐๐ ได้ใส่ความภีมฤษีผู้
มีอภิญา มีฤทธิ์มาก หว่าฤทธิ์นี้เป็นผู้บริโศคคาม มานพทั้งหลายก็พลอยชื่นชม เมื่อไปศึกษาจารย์ในสกุลก็
เที่ยวกล่าวแก่มหาชนว่าฤทธิ์นี้เป็นผู้บริโศคคาม ผลของกรรมนั้นภิกษุ ๕๐๐ เหล่านี้ทั้งหมดก็พลอยถูกใส่ความ
ด้วย เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกาที่ถูกนักเลงฆ่าป้ายความผิดให้พระพุทธรองค์ ภิกษุทั้งหลายที่อยู่ในเขตวนาราม
พลอยถูกหว่าร่วมกันฆ่าปิดปากนางสุนทริกา และถูกด่าว่า กระทั่งพระราชাজับนักเลงและเดียรถีย์ที่ร่วมกันฆ่า
นาง จึงสงบ

ชาติหนึ่งไปกล่าวใส่ความพระสาวกของพระสัพพัญญูพุทธเจ้า มีนามว่า นันทะ จึงต้องท่องไปใน
นรกหลายหมื่นปี เมื่อเกิดเป็นมนุษย์อีกก็ถูกใส่ความมาก และด้วยกรรมที่เหลือ ชาติสุดท้ายนี้จึงถูกนางจินจ
มาณวิกา ใส่ความว่าพระองค์ทำให้นางตั้งครรภ์ ชาติหนึ่งเคยฆ่าน้องชายต่างมารดาเพราะเหตุแห่งทรัพย์ ผลัก
ลงในชอกเขา เอาหินทุ่ม ด้วยผลแห่งกรรมนั้นจึงถูกพระเทวทัตเอาหินทุ่มที่เขาศิฆณภูฏ จนสะเก็ดดินกระเด็น
ถูกหัวแม่เท้า ห้อพระโลหิตในชาติสุดท้าย

อีกชาติหนึ่งเป็นเด็กเล่นอยู่ในทางใหญ่ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้า จึงเผาะสิ่งต่างๆ ขวางทางไว้ผล
กรรมนั้นในภพสุดท้ายจึงถูกพระเทวทัตส่งคนตามล่า ชาติหนึ่งเป็นนายควาญช้าง ใส่ช้างไล่กวตพระปัจเจก
พุทธเจ้าผู้เที่ยวไปเพื่อบิณฑบาต ผลแห่งกรรมนั้น ชาติสุดท้ายถูกช้างนาฟ้าคิริดูร้ายเมามัน วิ่งเข้ามาเพื่อทำร้าย
ในนครอันประเสริฐมีภูเขาคือกรุงราชคฤห์ ซึ่งมีภูเขาคือภูเขาล้อม

ชาติหนึ่งเป็นพระราชินี เป็นหัวหน้าทหารเดินเท้า ฆ่าบุรุษหลายคนด้วยหอก ผลแห่งกรรมนั้นต้อง
หมกหม้ออย่างหนักในนรก ด้วยผลที่เหลือแห่งกรรมนั้น ในชาติสุดท้าย สะเก็ดแผลที่เท้ากลับกำเริบ กรรมยัง
ไม่หมด ชาติหนึ่งเคยเป็นเด็กชาวประมง ในหมู่บ้านชาวประมง เห็นชาวประมงฆ่าปลาที่มีความชื่นชม ด้วยผล
ของกรรมนั้นจึงเกิดเจ็บที่ศีรษะ ในขณะที่วิทูรฆาฆ่าพวกศากยะในกรุงกบิลพัสดุ์

ชาติหนึ่งเคยบริภาษพระสาวกในพระธรรมวินัยของพระสุสัพพัญญูว่าท่านจงเคี้ยว จงกินข้าว
เหนียวเถิด อย่ากินข้าวสาลีเลย ผลแห่งกรรมนั้นในชาติสุดท้ายนี้ ต้องบริโภคข้าวเหนียวอยู่สามเดือน เมื่อ
พรหมณ์นิมนต์ไปอยู่เมืองเนรัญชา แล้วลืมนำอาหาร ได้อาศัยพ่อค้ามาถวายข้าวเหนียวแดงที่มีไว้ให้ม้ากิน
ชาติหนึ่งสมัยที่ไม่มีพระพุทธรเจ้า เคยทำร้ายบุตรนักษัตรด้วยผลแห่งกรรมนั้นจึงเจ็บที่หลังเรื่อย ชาติหนึ่ง
เคยเป็นหมอ แก่งให้ยาถ่ายแก่บุตรเศรษฐี เป็นยาถ่ายอย่างแรง ถึงแก่ชีวิต ผลแห่งกรรมนั้น ในชาติสุดท้ายนี้
จึงเป็นโรคปากขันทิกะลงพระโลหิต

ชาติหนึ่งได้ชื่อว่าโชติपालะ เคยกล่าวกับพระสุคตพระนามกัสสปะว่า การตรัสรู้เป็นของได้โดยยาก ท่านจะได้จากดวงไม้โพธิ์ที่ไหนกัน ด้วยผลแห่งกรรมนั้น ในชาติสุดท้ายนี้ต้องบำเพ็ญทุกกรกิริยาเป็นอันมาก ลึ้นเวลาถึงหกปี ต่อจากนั้นจึงได้บรรลุการตรัสรู้“เรามีได้บรรลุการตรัสรู้โดยทางนั้น ได้แสวงหาโดยทางที่ผิด เพราะถูกรกรรมเก่าทวงเอา”พระองค์ทรงหมายถึง มิได้ปฏิบัติธรรมบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในทันทีเลย ต้องไปหลงผิดปฏิบัติทางอื่นอยู่หกปี อดอาหารจนแทบสิ้นชีวิตเมื่อบำเพ็ญทุกกรกิริยา เปลี่ยนมาฉันอาหารอีก ทำให้ปัญญาจักขุวิโกลธเล็กน้อยถือน้ำหวานไม่มั่นคง แต่ภายหลังเมื่อพระองค์ทรงปฏิบัติถูกทางจนบรรลุธรรม ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วจึงไปโปรดปัญจวัคคีย์ ให้หายโกลธ หายเข้าใจผิด พระพุทธองค์ทรงสรุปการ แสดงกรรมอันเกิดจากอดีตชาติทั้งหลายดังกล่าว “เราสิ้นบุญและบาปแล้ว เว้นแล้วจากความเดือดร้อนทั้งปวง ไม่มีความโศก ไม่มีความคับแค้นปราศจากอาสวะ จักปรินิพพาน”

กรรมและผลของกรรมที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้เห็นให้ประจักษ์ มีเนื้อหาให้เห็นว่า กรรมเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก แม้แค่แสดงความชื่นชมกับผู้หลงผิดคิดผิด ยังต้องรับกรรมเช่นภิกษุห้าร้อยรูป ที่พลอยรับกรรมถูกตำหนิตว่าเป็นผู้ร่วมกันฆ่านางสุนทริกาเพื่อปิดปาก ไปกล่าวร้ายพระพุทธเจ้าว่า เสพกามกับนาง ซึ่งมาจากกรรมสมัยมานพห้าร้อยคน สมัยพระองค์เป็นพราหมณ์สอน โดยชื่นชมกับคำกล่าวหาใส่ความของพราหมณ์อาจารย์ที่ว่าฤๅษีบริโภคนกหรือสมัยพระพุทธองค์เป็นเด็กชาวประมง ชื่นชมกับชาวประมงที่ฆ่าปลา ยังรับกรรมเจ็บที่ศีรษะเป็นต้น^{๘๖}

พระผู้มีพระภาคตรัสกับภิกษุทั้งหลายถึงเหตุทุกขทั้ง ๓ จำพวกว่า บุคคลกลางคนในโลกนี้ประพฤติดุจจริตด้วยกาย. ด้วยวาจา. ด้วยใจ บุคคลนั้น ครั้นประพฤติดุจจริตด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจแล้ว เพราะกายแตกตายไปย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก นิรยบาลทั้งหลาย ต่างก็จับบุคคลนั้นที่แขนไปแสดงแก่พญายมว่า บุรุษผู้นี้เป็นคนไม่เกื้อกูลมารดา บิดา สมณะ พราหมณ์ ไม่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในสกุล ขอพระองค์จงลงทัณฑ์แก่บุรุษนี้เถิด. พญายมชักไซ้ไล่เสียง เจ้าไม่เห็นหรือ ในหมู่มนุษย์ หญิงหรือชายที่แก่แล้วมีอายุ ๘๐ ปีบ้าง ๙๐ ปีบ้าง ๑๐๐ ปีบ้าง เป็นคนชราหลังโกง ค่อม กรานไม้เท้าเดินงเงิน กระลับกระส่าย ลึ้นความเป็นหนุ่มสาวแล้ว ฟันหัก ผมหงอกเกรียน หัวล้าน ตัวเป็นเกลียวตกระ. บุรุษนั้นตอบได้เห็น พญายม เจ้านะเป็นผู้ใหญ่รู้เดียงสาแล้วไม่ได้คำนึงบ้างหรือว่าถึงตัวเราก็มีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงความแก่ไปได้ มาเราจะทำความดีด้วยกายวาจาใจเถิด. บุรุษนั้น เปล่าเลยเจ้าข้า มัวประมาทเสีย.

พญายม เจ้าไม่ได้ทำความดีด้วยกายวาจาใจ เพราะมีความประมาทแน่ละ เขาจะต้องทำกะเจ้าตามฐานะที่ประมาท ก็แต่ว่า บาปกรรมนั้นนะมารดา. . . บิดาก็มิได้ทำให้เลย พี่น้องชาย. . . พี่น้องหญิง ก็มิได้ทำให้มิตรอำมาตย์. . . ญาติสายโลหิตก็มิได้ทำให้ เทวดาก็มิได้ทำให้ สมณพราหมณ์ก็มิได้ทำให้ เจ้าทำเองแท้ๆ เจ้าก็ต้องรับผลของบาปกรรมนั่นเอง

^{๘๖} ข.อป. (ไทย) ๓๒/๖๔-๖๖/๕๗๔-๕๗๘.

พญายม ครั้นชักใช้ไล่เสียงเทวดาทูตหนึ่งแล้ว จึงชักใช้ไล่เสียงเทวดาทูตที่สองว่า เจ้าไม่เห็นเทวดาทูตที่สองอันปรากฏอยู่ในหม่อมมนุษย์หรือ. บุรุษนั้น ตอบว่า ไม่ได้เห็นเจ้าข้า. พญายม. เจ้าไม่เห็นหรือในหม่อมมนุษย์ หญิงหรือชาย ที่ป่วยเจ็บไข้หนัก นอนเกลือกมูตรและกรีสของตน มีคนพุงให้ลูก. . . ให้นอน. บุรุษนั้น. ได้เห็นเจ้าข้า. พญายม. เจ้าเป็นผู้ใหญ่รู้เดียงสาแล้ว ไม่ได้คำนึงบ้างหรือว่า ถึงตัวเราก็คมีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงความเจ็บไข้ไปได้ มาเราจะทำความดีด้วยกายวาจาใจเถิด บุรุษนั้น. เปล่าเลยเจ้าข้า มัวประมาทเสีย.

พญายม. เจ้าไม่ได้ทำความดีด้วยกายวาจาใจ เพราะมีความประมาทแน่ละ เขาจะต้องทำกะเจ้าตามฐานที่ประมาท ก็แต่ว่าบาปกรรมนั้นนั่น มารดา. . . บิดาก็มิได้ทำให้เลย . . . เจ้าทำเองแท้ๆ เจ้าก็จะต้องรับผลของบาปกรรมนั่นเอง. พญายม ครั้นชักใช้ไล่เสียงเทวดาทูตที่สองแล้ว จึงชักใช้ไล่เสียงเทวดาทูตที่สามว่า เจ้าไม่เห็นเทวดาทูตที่สามอันปรากฏอยู่ในหม่อมมนุษย์หรือ. บุรุษนั้นตอบว่า ไม่ได้เห็นเจ้าข้า.

พญายม. เจ้าไม่เห็นหรือในหม่อมมนุษย์ หญิงหรือชายที่ตายแล้วหนึ่งวันบ้าง. สองวันบ้าง..สามวันบ้างขึ้นฟองเขียว น้ำเหลืองไหล. บุรุษนั้น. ได้เห็นเจ้าข้า. พญายม. เจ้าเป็นผู้ใหญ่รู้เดียงสาแล้ว ไม่ได้คำนึงบ้างหรือว่า ถึงตัวเราก็คมีความตายเป็นธรรมดาไม่ล่วง ความตายไปได้ มาเราจะทำความดีด้วยกายวาจาใจเถิด. บุรุษนั้น. เปล่าเลยเจ้าข้า มัวประมาทเสีย.

พญายม. เจ้าไม่ได้ทำความดีด้วยกายวาจาใจ เพราะมีความประมาทแน่ละ เขาจะต้องทำกะเจ้าตามฐานที่ประมาท ก็แต่ว่าบาปกรรมนั้นนั่นมารดา บิดาก็มิได้ทำให้เลย เจ้าทำเองแท้ๆ เจ้าก็จะต้องรับผลของบาปกรรมนั่นเอง.

พญายม ครั้นชักใช้ไล่เสียงเทวดาทูตที่สามกะบุรุษนั้นแล้วก็นั่งอยู่. ดูก่อนนิกษุทั้งหลาย พวกนิริยบาลทำกรรมกรณ ชื่อ เบญจพิธพันชนะกะบุรุษนั้น คือ เอาตาปูเหล็กแดงตรึงมือ๒ ข้าง เท้า ๒ ข้างและกลางอก บุรุษนั้นสวดยทุกขเวทนามอันกล้า หนัก เผ็ดร้อนอยู่ ณ ที่นั้นและไม่ตายตลอดเวลาที่บาปกรรมยังไม่สิ้น พวกนิริยบาลจับบุรุษนั้นนอนลงแล้วถากด้วยขวานฝิ่ง. . . ตังเอาเท้าขึ้นศีรษะลงแล้วถากด้วยพัว. . . จับเอาเทียมรถให้เล่นไปเล่นมาบนพื้นอันร้อนลุกเป็นเปลวช่วงโซติ. . . บังคับให้ขึ้นลงภูเขาเถื่อนอันร้อนลุกโชน. จับเอาเท้าขึ้นศีรษะลง ทุ่มลงไปในโลกหุมภี อันร้อนแดงลุกเป็นแสง บุรุษนั้นถูกต้มอยู่ในนั้นจนตัวพอง เมื่อถูกต้มจนตัวพองอยู่ในนั้นกลางที่ก็ไหลขึ้นม้า ลางที่ก็จมลงไป ลางที่ก็ลอยขวางไป บุรุษนั้นสวดยทุกขเวทนามอันกล้าหนัก เผ็ดร้อนอยู่ ณ ที่นั้น และไม่ตายตราบเท่าบาปกรรมยังไม่สิ้น.

ดูก่อนนิกษุทั้งหลาย พวกนิริยบาลจับบุรุษนั้นไปลงมหานรก ก็มหานรกนั้นมีสี่มุม สี่ประตู แบ่งออกเป็นส่วนๆ มีกำแพงเหล็กล้อมรอบคอบด้วย (ฝา) เหล็ก พื้นก็ล้วนไปด้วยเหล็ก ร้อนลุกโชน แผ่ (ความร้อน) ไปถึง ๑๐๐ โยชน์โดยรอบตั้งอยู่ทุกเมื่อ.

ดูก่อนนิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีแล้ว ความบริวิตกนี้ได้มีแก่พญายมว่า ได้ยินว่าชนเหล่าใดทำกรรมทั้งหลายที่เป็นบาปในโลก ชนเหล่านั้นย่อมถูกทำกรรมกรณต่างๆ เช่นอย่างนี้เจ้าประคณ ขอให้ข้า ได้เป็นมนุษย์เถิด กับขอพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ฟังบังเกิดใน

โลก ขอให้ข้า ได้เข้าไปใกล้พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าที่นั่นพึงทรงแสดงธรรม และขอให้ข้า พึ่งรู้ทั่วถึงธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่นั่นเถิด ดูก่อนนิกษุทั้งหลาย เราได้ฟังเรื่อง นั้นต่อผู้อื่นเป็นสมณะหรือพราหมณ์ก็ตาม จึงมากล่าวอย่างนี้ หามิได้ ที่จริงเรากล่าวเรื่องที่เรารู้เองได้เห็นเองแจ่มแจ้งเองทีเดียว.

คนเหล่าใดถูกเวททูตเตือนแล้วยังประมาทอยู่ คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงกายอันเลวโศกเศร้า ลึกลับกาลนานฝ่ายคนเหล่าใด เป็นสัตบุรุษผู้สงบในโลกนี้ ถูกเวททูตเตือนแล้วไม่ประมาทในธรรม ของ พระอริยเจ้าเสมอไป เห็นภัย ในเพราะอุปาทาน อันเป็นแดนเกิดแห่งชาติและภพ และ เลิก ยึดถือ หลุดพ้นไปเพราะสิ้นชาติและภพ คนเหล่านั้น ถึงความเกษมเป็นสุข ดับทุกข์ได้ใน ชาติปัจจุบันพ้นเวรภัยทั้งปวง ล่วงทุกข์ทั้งหมด.^{๔๘}

๒.๘.๔.๒.๒ บุพกรรมของเปรตเฝ้าสวนมะม่วง ในอัมพวนเปตวัตถุซึ่งว่า ด้วยบุพกรรมของเปรตเฝ้าสวนมะม่วง มีความว่า พวกพ่อค้าได้ถามเวมานิกเปรตตนหนึ่งว่า

สระโบกขรณีของท่านนี้ น้ำรื่นรมย์ดี มีพื้นราบเรียบ มีท่า อ่างงดงาม มีน้ำมาก ดารดาษไปด้วยปทุมชาติต่างๆ มีดอกอันบานดีเกลิอนกล่นด้วยหม่อมรม ท่านได้สระโบกขรณีอันเป็นที่พอใจนี้ อย่างไร สวนมะม่วงของท่านนี้ น้ำรื่นรมย์ดี เพลิดเพลินทุกฤดู มีดอกบานเป็นนิตย์ นรินทร์เกลิอนกล่นด้วยหม่อมรม ท่านได้วิมานนี้ได้อย่างไร?

เวมานิกเปรตนั้นตอบว่า สระโบกขรณีมีริมเงาอันเยือกเย็น น้ำรื่นรมย์ใจ ข้าพเจ้าได้ในที่นี้ เพราะทานที่ชิตาของข้าพเจ้าถวายมะม่วงสุก ข้าว ยาคู แต่พระผู้มีพระภาคและพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย.

ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จึงนำพวกพ่อค้าไปดูทรัพย์ ๕๐๐ กหาปณะ แล้วสั่งว่า พวกท่านจงถือเอาเป็นส่วนตัวกึ่งหนึ่งจากทรัพย์นี้ แล้วให้ชิตาขอเราใช้หนี้ที่เราเยี่ยมเขามา กึ่งหนึ่งเถิด. พวกพ่อค้ากลับมาถึงเมืองสาวัตถีแล้ว ได้บอกแก่ชิตาของเปรตนั้น แล้วได้ให้ทรัพย์ ส่วนที่เปรตนั้น ให้แก่ตนแก่เทพชิตานั้น นางได้ให้กหาปณะร้อยกหาปณะแก่เจ้าหนี้ แล้วให้ทรัพย์ที่เหลือแก่สหายของบิดา ส่วนตนรับทำการใช้สอยกุฎุมพินัน้อยู่ กุฎุมพินันกลับคืนทรัพย์นั้นให้แก่นาง แล้วยกนางให้เป็นภรรยาของบุตรชายคนหัวปี ต่อมาภายหลัง นางมีบุตรคนหนึ่ง ได้กล่าวคาถาเป็นเชิงกล่อมบุตรว่า

ขอท่านทั้งหลาย จงดูผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง และผลของความขมใจ ความลำราวม เราเป็นทาสอยู่ในตระกูลของลูกเจ้า บัดนี้ มาเป็นลูกสะใภ้เป็นใหญ่ในเรือน. ภายหลัง พระศาสดาทรงเห็นนางมีญาณแก่กล้าจึงทรงแผ่พระรัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏดูจประทับ

^{๔๘} อัง.ติก (ไทย) ๒๐/๑๓๒/๑๔๘.

อยู่เฉพาะหน้าแล้วได้ตรัสพระคาถานี้ความว่าความประมาท ย่อมครอบงำบุคคลผู้ติดอยู่ในความยินดีในร้าย ในความรักความชังในทุกข์และสุข.^{๘๙}

๒.๘.๕ ความแตกต่างระหว่างกรรมกับความประมาทในทางพุทธศาสนา

กรรมคือการกระทำได้แก่ เจตนา (ความตั้งใจ ความตั้งใจ) ที่เป็นกุศล (บุญ) หรืออกุศล (กิเลส) เป็นเหตุให้ กระทำกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อใด กระทำกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมสำเร็จไปแล้วกุศลหรืออกุศลกรรมนั้นจะเป็นปัจจัยให้ เกิดผลตามสมควรแก่ กรรมนั้นๆ การให้ผลของกรรมนั้นจะให้ ผลได้ในชาติที่กระทำก็ได้ หรือจะให้ ผลในชาติหน้าหรือชาติต่อๆ ไปก็ได้ ไม่ใช่กรรมทุกกรรมจะให้ ผลได้ทั้งหมดในชาติที่กระทำกรรม เพราะกรรมสามารถติดตามไปให้ผลได้ トラบโดที่ยังไม่ได้ให้ ผลหรือยังให้ผลไม่หมด เนื่องจากกรรมจะสะสมสืบต่ออยู่ในจิตทุกๆ ขณะที่เกิดดับสืบต่อกันไปเมื่อเราศึกษาพระพุทธานุชาดโดยละเอียด และเริ่มมีความรู้ เรื่องของจิตมากขึ้นก็จะทราบว่าจิตขณะใดเป็นเหตุ(กุศลจิต อกุศลจิต) จิตขณะใดเป็นจิตซึ่งรับผล (วิบากจิต) ของกุศลกรรมหรืออกุศลกรรมที่ใด กระทำไว้แล้วจากที่เคยคิดกันว่ามนุษย์ มีจิตและร่างกายและเมื่อสิ้นชีวิตจิตดวงนี้จะดับไปเมื่อศึกษาธรรมละเอียดขึ้น จะเข้าใจเพิ่มมากขึ้นว่าจิตเป็นสภาพรู้ความรู้สึกและเกิดดับอย่างรวดเร็วต่อเนื่องเป็นกระแสไปโดยตลอด เพราะจิตมีสภาพเป็น อนันตรปัจจัยกล่าวคือ เมื่อจิตดวงหนึ่งเกิดขึ้นแล้วดับไปอย่างรวดเร็วนั้นจิตดวงเก่าที่ดับไปนั่นเอง เป็นปัจจัยให้เกิดจิตดวงใหม่ ขึ้นต่อไปเรื่อยๆ ไม่รู้จบ ต่อเมื่อสามารถอบรมเจริญปัญญาจนละอกุศลกรรมทั้งหมดได้ แล้ว ซึ่งหมายความว่าผู้นั้นได้ บรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยบุคคลขั้นพระอรหันต เมื่อขั้นคุณธรรมก็จะหมดไปด้วย และเมื่อจุดจิตของพระอรหันต ซึ่งเป็นจิตดวงสุดท้ายของสังสารวัฏเกิดขึ้น ก็จะไม่ มีเหตุให้จิตดวงต่อๆ ไปเกิดขึ้นอีกเลย เพราะจุดจิตของพระอรหันต ไม่ เป็นอนันตรปัจจัยเป็นการแสดงถึงความสิ้นสุดของสังสารวัฏไม่มีการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป^{๙๐}

๒.๘.๖ กรรมที่ทำความประมาท

อุบัติเหตุมิได้เกิดขึ้นเพราะเคราะห์กรรม หรือโชคชะตาหรือเพราะเหตุบังเอิญ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นทุกครั้งหากพิจารณาดูให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่า มีสาเหตุที่แท้จริงอยู่ ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในวิสัยที่สามารถแก้ไขหรือป้องกันได้ ในการป้องกันอุบัติเหตุที่ถูกต้องและได้ผลนั้น จะต้องมีการกำหนดโครงการ และแผนงานไว้ในการป้องกันอุบัติเหตุ ซึ่งจะต้องรู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุเสียก่อน เพราะถ้าไปป้องกันปลายเหตุแล้ว

^{๘๙} ช.วิ. (ไทย) ๒๖/๗๙๖-๗๙๗/๒๕๘.

^{๙๐} อัญญมณี มัลลิกะมาส, กรรม...คำตอบของชีวิต, <<http://buddhiststudy.tripod.com/karmatheanstolife.htm>> (๒๕ พ.ย. ๔๘)

อุบัติเหตุนั้นก็ยังคงมีอยู่ และก็จะทำให้เกิดอุบัติเหตุในลักษณะเดียวกันซ้ำขึ้นอีก สาเหตุของอุบัติเหตุที่สำคัญมี ๓ ประการ คือ

๑. สาเหตุที่เกิดจากคน ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ประกอบหลายอย่าง เช่น มีความรู้ไม่พอ ไม่ทันกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องความปลอดภัย มีเจตคติหรือนิสัยที่ไม่ถูกต้อง เช่น ประมาท ขาดความรอบคอบ เกียจคร้าน ตื้อรั้น ไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีพฤติกรรมที่ไม่ปลอดภัยซึ่งหมายถึง ความประพฤติก่อหรือการปฏิบัติหรือการกระทำของคนที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม และประการสุดท้าย ก็คือ มีทักษะไม่เพียงพอ ขาดความชำนาญหรือความสามารถในการปฏิบัติงาน เช่น ปฏิบัติงานขณะที่ร่างกายอ่อนเพลีย มึนเมา หรืออารมณ์ผิดปกติ โดยเฉพาะการดื่มสุรา ของเมา เป็นต้น

๒. สาเหตุที่เกิดจากวัตถุ ซึ่งหมายถึง สิ่งประดิษฐ์ทั้งหลายที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่มวลมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งจะเป็นสาเหตุทำให้มนุษย์ประสบอุบัติเหตุได้ตลอดเวลา อาจจะมีเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสและทุกสถานที่ อาจจะมีเกิดขึ้นเพราะการออกแบบไม่ดี สร้างไม่ถูกต้อง ตลอดจนการใช้สอยไม่เป็นไปตามมาตรการด้านความปลอดภัยที่ได้กำหนดไว้ เป็นต้น

๓. สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมอันตราย เช่น สภาพของแสงสว่างที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ สภาพถนนที่ลื่น ขรุขระ เป็นหลุม บ่อ สภาพของอากาศที่ร้อนอบอ้าวหรือหนาวเกินไป สภาพของพื้นที่ปฏิบัติงานที่มีฝุ่นละออง ควันพิษ ตลอดจนสภาพของสังคมต่างๆ

ความประมาทที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนเราเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ที่ปรารถนาความสุขความเจริญให้เกิดขึ้นภายในตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ต้องทราบและเข้าใจให้ละเอียดถึงโทษ จึงจะเป็นคนที่มีคุณภาพได้

ในสังคมปัจจุบันนี้ ผู้คนมักจะประสบเหตุกับความประมาทเป็นอย่างมากทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นความประมาท และไม่รู้ ซึ่งความประมาทมีหลายๆ ด้านที่เกิดขึ้นมาในขณะที่ดำรงชีวิตอยู่ เช่นการดำเนินชีวิตผิดในทางพุทธศาสนา และ อุบัติเหตุภายนอกเป็นต้น^{๙๐}

ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะศึกษาพฤติกรรมความประมาทในสังคมปัจจุบันกำหนดเอาพื้นที่เทศบาลอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น มาเป็นพื้นที่ตัวอย่างเพื่อที่จะได้ทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขต่อไป.

^{๙๐} น.ท.สุพจน์ สารภาพ, **นิตยภาคพื้น** <<http://www.navy.mi.th/flynavy/document/safety/safety02.php>> (๒๖ พ.ย. ๔๘)

บทที่ ๓

ความประมาทที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล และสังคมไทยทั่วไป

จากการศึกษาถึงความประมาทที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระศาสนาได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และนักปราชญ์ได้แต่งไว้แล้วนั้น ได้สรุปถึงความหมายไว้ พอที่จะเข้าใจว่ามาจากสาเหตุอะไรบ้าง

ในสังคมปัจจุบันนี้ เกิดเหตุ รถชน ไฟไหม้ โดดตึก ยาเสพติด โรคนอกรีต และที่ปรากฏเด่นชัดก็คือ เกิดจากการขับขี่ยวดยานพาหนะที่เรียกว่า การจราจรซึ่งมิได้จำกัดความหมายเฉพาะ การขนส่งคมนาคมทางบก โดยรถยนต์ หรือรถโดยสารเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมรวมไปถึงการขนส่ง คมนาคมทางน้ำ โดยเรือ และการขนส่ง คมนาคมทางอากาศ โดยเครื่องบิน รวมทั้งการขนส่ง คมนาคมทางอวกาศ โดยยานอวกาศอีก อันเป็นเหตุให้ชีวิตและทรัพย์สิน ได้รับอันตรายนั้นเมื่อพิจารณาแล้วล้วนเกิดมาจากความประมาททั้งสิ้น

เมื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยข้างต้นนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงความประมาทในเขตพื้นที่ของเทศบาลเมือง อำเภอพล เพราะมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ประชากรของพื้นที่ต้องได้รับอันตรายแก่ชีวิต และทรัพย์สิน ที่เกิดสาเหตุมาจากความประมาทอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังสภาวะที่กล่าวมาข้างต้นนั้น

๓.๑ ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่

๓.๑.๑. ประวัติความเป็นมาของอำเภอพล^{๓๒}

เมื่อปี พ.ศ.๒๓๓๑ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้โปรดเกล้าให้พระยาจักรีและเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นแม่ทัพไปปราบพระเจ้ากรุงเวียงจันทน์ที่คิดแข็งเมือง และเอาใจออกห่างจากกรุงธนบุรี ขณะที่เจ้าพระยาทั้งสองเดินทัพผ่านเมืองโคราช (จ.นครราชสีมา) มาถึงเนินดินแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ติดกับฝั่งบึงละหานอันเป็นที่ตั้งหมู่บ้านเมืองพลในปัจจุบัน เจ้าพระยาทั้งสองได้หยุดพักทัพที่นี่ เพราะเห็นว่าเป็นชัยภูมิเหมาะสมกว่าที่อื่น มีแหล่งน้ำ ปลูก ปลา อาหารสมบูรณ์ จึงได้สร้างค่ายประตู่หอรบตลอดจนขุดคูคันดินน้ำล้อมรอบตามหลักยุทธศาสตร์ในสมัยนั้น เพื่อป้องกันการถูกโจมตีจากฝ่ายศัตรู ในเนื้อที่ประมาณ ๑ ตารางกิโลเมตรและถือโอกาสรวมพลฝึกทหารเพิ่มเติมจากราษฎรที่เกณฑ์มาจากอำเภอพุทไธสง จ.บุรีรัมย์ อ.นอก (อ.บัวใหญ่) จ.นครราชสีมา และ อ.ชนบท จ.ขอนแก่น ปัจจุบันคันคูดิน และร่องน้ำยังคงเหลือปรากฏอยู่

^{๓๒} อำเภอพลถือว่าเป็นอำเภอหน้าด่านที่มุ่งสู่จังหวัดขอนแก่น และเป็นอำเภอสุดท้ายที่จะเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นอำเภอที่มีผู้ผ่านไปมา ต้องแวะเยี่ยมชมน และเป็นอำเภอใหญ่อีกอำเภอหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาต่างๆ

ครั้นต่อมาเมื่อรวบรวมกำลังทหารได้มากพอสมควรแล้ว เจ้าพระยาทั้งสองจึงได้เดินทัพต่อไปยังเมืองหลวงพระบางและเวียงจันทน์ จนได้รับชัยชนะสมพระราชหฤทัยของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทุกประการ หลังจากนั้นค่ายพักพลดังกล่าวได้ถูกทอดทิ้งให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่ามาเป็นเวลานาน ปกคลุมไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่และเถาวัลย์นานาพันธุ์ แต่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีทำเลที่เหมาะสมเพราะติดกับบึงละเลิงหวาย ต่อมาจึงได้มีผู้นอนพวยพไปหักล้างถางป่าปลูกบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ จึงได้ชื่อว่า "บ้านเมืองพล" ขึ้นต่ออำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองบ้านเมืองพลได้ถูกยกฐานะเป็นตำบล "เมืองพล" ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอชนบท ๔๔ กม.^{๙๓}

ครั้นต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๕๗ กระทรวงมหาดไทย ได้พิจารณาเห็นว่าการคมนาคมและการติดต่อราชการของตำบลเมืองพลกับอำเภอชนบทไม่สะดวก เพราะต้องอาศัยการเดินทางเท้า เกวียน และม้าเป็นพาหนะ จึงได้แบ่งเขตการปกครองของอำเภอชนบทใหม่ โดยยกฐานะตำบลเมืองพลเป็นอำเภอใหม่ ให้ชื่อว่า "อำเภอพล" โดยมีขุนมัชการธนาบุรุษ (แสง ภาสะฐิติ) เป็นนายอำเภอคนแรก จนถึงปัจจุบันมีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอมาแล้ว ๓๕ คน นายอำเภอคนปัจจุบันคือ นายสุทธิพันธ์ บุญมี ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๗^{๙๔}

๓.๑.๒. ข้อมูลเขตพื้นที่วิจัย

เทศบาลเมืองเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เดิมชื่อ "เทศบาลตำบลเมืองพล" และเขตเทศบาลเดิม ตั้งเป็นที่ตั้งของพื้นที่ตำบลเมืองพล เมื่อชุมชนมีความหนาแน่น พอที่จะจัดตั้งเทศบาลได้ จึงได้ ยกฐานะ เทศบาล เรียกว่า "เทศบาลเมืองเมืองพล" ตามความในพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาล ตำบลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น

พุทธศักราช ๒๔๘๐ มีพื้นที่รับผิดชอบ ๓ กิโลเมตร ระยะเวลาห่างจาก กรุงเทพ ประมาณ ๓๙๘ กิโลเมตรและห่างจากจังหวัดขอนแก่นประมาณ ๗๔ กิโลเมตร มีคณะเทศมนตรีเข้าบริหารท้องถิ่นชุดแรก ซึ่งกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้ง คือ พระศรีพลรัตน์ นายอำเภอ ในขณะนั้นเป็นนายกเทศมนตรี นายศรี อุทกศิริ และนายพัน พุทธิธาวาท เป็นเทศมนตรี และ นายกระวี ณรงค์ เป็นปลัดเทศบาล ต่อมาเทศบาลเมืองเมืองพล ได้กำหนดการเลือกตั้ง เพื่อสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารและปกครองท้องถิ่น ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาบริหาร

^{๙๓} ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารสำนักงานอัยการเขต ๔ และอาคารสำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดพล. (ขอนแก่น : โรงพิมพ์ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๗).

^{๙๔} ข้อมูลท้องถิ่นอำเภอพล <<http://amphoe.com/menu.php?am=57&pv=5&mid=1>>. (๑๑ กรกฎาคม ๕๘)

ปัจจุบัน "เทศบาลตำบลเมืองพล" ได้รับการยกฐานะให้เป็น "เทศบาลเมืองเมืองพล" ซึ่งได้ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ ๑๑๒ ตอนที่ ๔๐ ก. ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๘ และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๘ เป็นต้นไป^{๙๕} และมีการจัดระเบียบบริหารเทศบาลอย่างมีระบบ^{๙๖}

๓.๒. กลุ่มคนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อความประมาท

เขตเทศบาลเมืองเมืองพลเป็นพื้นที่มีคนจำนวนมากที่ประกอบกิจการหลายสาขาอาชีพ เป็นเหตุให้มีอัตราเสี่ยงในการดำรงชีวิตในหลายๆ ด้าน เช่น

๑. กลุ่มประกอบอาชีพรับจ้าง คือ คนขับรถยนต์รับจ้าง สามล้อรับจ้าง ขับมอเตอร์ไซค์รับจ้าง จากสถานีขนส่งผู้โดยสาร (บ.ข.ส.) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ไปส่งตามสถานที่ต่างๆ ในบางครั้งรีบเร่ง จนเกินไปในหลายๆ กรณี เช่น คนโดยสารมาก, แข่งขันกันรับส่งผู้โดยสาร, ขาดความชำนาญในการขับขี่ หรือไม่ก็ดื่มสุราในการทำหน้าที่รับส่งผู้โดยสาร

๒. กลุ่มคนที่ใช้พื้นที่ในการสัญจรไปมาโดยรถยนต์ส่วนบุคคล เพราะในพื้นที่มีผู้คนมาก จราจรคับคั่ง สถิติในการเกิดอุบัติเหตุก็ย่อมมากขึ้นตามความถี่ของการสัญจรไปมา

๓. กลุ่มคนที่ใช้พื้นที่สัญจรไปมาโดยทางเท้า

๔. นักเรียนนักศึกษา

๓.๓. องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความประมาท

ทุกเวลาทุกนาทีเมื่อเริ่มใช้ยานพาหนะเพื่อการขนส่ง คมนาคม มีอัตราเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากรออยู่ตลอดเวลา ซึ่งกองบังคับการตำรวจจราจร ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหลักส่งเสริมการเกิดอุบัติเหตุจากรถ ดังนี้

๓.๓.๑. ความประมาท

ความประมาท ความประมาทเป็นสาเหตุหลักสำคัญที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้โดยง่ายและบ่อยที่สุด เพราะผู้ที่ใช้การจราจรมักไม่ตระหนักถึงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ทำให้ขาดความระมัดระวัง ประมาทเลินเล่อ ส่งผลให้เกิดความสูญเสียอย่างไม่คาดฝันจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น

๓.๓.๒. การไม่เคารพต่อกฎจราจร

^{๙๕} admin@muangphon.go.th,<http://www.muangphon.go.th/abouts/history.html> (๑๖ ก.ย.๕๘)

^{๙๖} ดูรายละเอียดภาคผนวก ก หน้า ๑๓๑-๑๓๗.

ความหายนะในชีวิตและทรัพย์สินไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ถ้าเกิดอุบัติเหตุ ดังนั้นกฎจราจรจึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยควบคุม และลดอัตราเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หากบุคคลที่จำเป็นต้องใช้เส้นทางสัญจรไม่เคารพกฎจราจรจะทำให้ประสบอุบัติเหตุได้ กลไกของกฎจราจรที่ต้องระลึกถึงอยู่เสมอ คือ ฟังใช้กฎจราจรอย่างถูกวิธีและถูกต้อง เพียงเท่านี้เราก็สามารถลดความเสี่ยงของอุบัติเหตุ

๓.๓.๓. สภาพแวดล้อม

สภาวะสิ่งแวดล้อมนั้นก็มีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดอันตรายจากการจราจรได้ง่ายมาก เช่น ระบบการจราจร สภาพการจราจรขั้วไขว่ แออัด และไร้ระเบียบ จัดเป็นปัญหาขั้นวิกฤตที่ผู้เดินทางสัญจรประสบกับปัญหาอุบัติเหตุจราจร เนื่องจากพบว่าสภาพการจราจรสร้างอุปสรรคการเคลื่อนตัวของยานพาหนะ ทำให้ผู้เดินทางสัญจรนี้ก็แต่รู้ระดับตนเอง ไม่คาดคิดต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นข้างหน้า จากการขาดความระมัดระวัง

๓.๑ สภาพภูมิประเทศ พื้นผิว เส้นทางจราจร อุบัติเหตุจราจรสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าหากมีการเดินทางเข้าไปในลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ที่ไม่คุ้นเคย รวมถึงลักษณะของเส้นทางคมนาคม มีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยความสะดวกสบาย เส้นทางเปียกชื้น หรือมีสภาพขรุขระ เป็นหลุมเป็นบ่อ หรือมีสิ่งกีดขวางบนเส้นทางจราจร รวมถึงระบบแสงไฟสำหรับการจราจร

๓.๒ สภาพอากาศ อากาศที่แปรเปลี่ยนระดับเบา - รุนแรง เช่น ฝนตก , หมอกลงจัด, พายุฝนฟ้าคะนอง, คลื่นลมแรง สร้างทัศนวิสัยที่เลวร้ายกีดกันสภาพการจราจรให้เกิดอันตรายจากอุบัติเหตุได้ ถ้าไม่มีมาตรการที่ป้องกันรัดกุมดีพอ

๓.๓ อาคาร และสิ่งปลูกสร้าง แม้ว่าปัจจุบันอาคาร และสิ่งก่อสร้างโครงการระบบสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ต่างๆ จะได้รับการออกแบบทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม และทางด้านวิศวกรรม ช่วยวางแผนการก่อสร้างให้มีความมั่นคง ทันสมัย ปลอดภัย สำหรับผู้อยู่อาศัยแล้วก็ตาม แต่ช่วงระหว่างดำเนินการก่อสร้างเหล่านี้ จะมีองค์ประกอบสำคัญส่งผลกระทบต่อผู้ใช้เส้นทางจราจรเป็นบ่อเกิดของอุบัติเหตุได้ คือ ฝุ่นละออง เศษวัสดุก่อสร้าง อุปกรณ์การก่อสร้าง ก่อสร้างผิดแบบ การพังทลายฐานรากของสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

๓.๓.๔. สภาพร่างกาย

การมีโรค และความไม่สมบูรณ์ หรือความบกพร่องของร่างกาย ช่วยส่งเสริมให้เกิดอุบัติเหตุจราจรได้เช่นกัน โดยมากพบบ่อยในกรณีความพิการทางกายภาพของผู้บังคับยานพาหนะจึงทำให้ผู้บังคับยานพาหนะมีประสิทธิภาพไม่ดีพอ สำหรับการเลือกตัดสินใจบังคับยานพาหนะเมื่อเกิดเหตุการณ์เสี่ยงต่ออุบัติเหตุ

นอกจากนี้ รองศาสตราจารย์ พันเอกแพทย์หญิง พรชิตา ชัยอำนวย ผู้อำนวยการกองเวชศาสตร์พื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เปิดเผยถึงผลการวิจัยระดับมหัพภาค พบว่าภาวะโรคอ้วน มีความสัมพันธ์กับภาวะการเจ็บป่วย และโรคต่างๆ นับเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดอุบัติเหตุจากรถถึงแก่ชีวิตได้ในขณะทำการจราจร เพราะโรคอ้วนก่อให้เกิดการรบกวนจากการคั่งของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ส่งผลให้เกิดอาการหลับใหล

๓.๓.๕. สภาพทางจิตใจ

ความไม่สมบูรณ์ หรือความบกพร่องของจิตใจ ช่วยส่งเสริมให้เกิดอุบัติเหตุจากรถได้เช่นกัน ถ้าบุคคลนั้นๆ มีภาวะจิตใจที่ไม่ปกติ หรือไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะแก้ไขเหตุการณ์ ปัญหาเฉพาะหน้าให้รอดพ้นภาวะวิกฤตจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา สภาพจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ปรากฏในบุคคลต่อไปนี้ เช่น บุคคลที่เป็นโรคจิต เด็ก คนชรา บุคคลในสภาพมึนเมาถึงเสพติด

๓.๓.๖. สภาพยานพาหนะ

เทคโนโลยีด้านวิศวกรรมยานยนต์ พัฒนาก้าวหน้าไปมาก จนกระทั่งสร้างความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัยขณะใช้ยานพาหนะ แต่อย่าลืมน่าอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้าละเลยการตรวจสอบ เช็คความเสื่อมสภาพของยานพาหนะก่อนเดินทาง^{๙๖}

๓.๔. พฤติกรรมของบุคคลที่ตั้งอยู่ในข่ายประมาท

จากการสำรวจสอบถามโดยสุ่มประชากรตัวอย่างพฤติกรรมของบุคคลที่ตั้งอยู่ในความประมาทในเขตพื้นที่พอได้ผลสรุปที่แตกต่างกันออกไปตามอาการที่มักแสดงออกมาตามลักษณะดังต่อไปนี้

๓.๔.๑ แสดงออกทางด้านร่างกาย

คือ ไม่ระมัดระวัง ไม่ป้องกันความปลอดภัย^{๙๗}

๓.๔.๒ แสดงออกทางด้านวาจา

คือการไม่ระวังคำพูด ไม่คิดไตร่ตรองก่อนพูด

๓.๔.๓ แสดงออกทางด้านจิตใจ

คิดในสิ่งที่ไม่ดี

๓.๕. ประเภทของความประมาทในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

^{๙๖} กองบังคับการตำรวจจราจร และกองเวชศาสตร์พื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า, กรุงเทพมหานคร, (ม.ป.ท.)

^{๙๗} สัมภาษณ์, นายเลิศชาย คชลัย, ข้าราชการครู, ๑๒ กรกฎาคม, ๒๕๔๘.

ประเภทของความประมาทที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สินของชาวอำเภอพลนั้น เนื่องจากอำเภอพลเป็นเส้นทางผ่านสายหลักจากกรุงเทพมหานคร มุ่งสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งทางรถไฟ และรถยนต์โดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ ถนนมิตรภาพ กรุงเทพมหานคร หนองคาย รถร่วมบางบริษัท ไม่เข้ารับผู้โดยสาร บางบริษัทก็เข้ารับผู้โดยสารภายในสถานี บ.ข.ส. และรถบรรทุกสินค้าทุกชนิดต่างวิ่งกัน ด้วยความเร็ว โดยเฉพาะในเทศกาลต่างๆ เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ เข้าพรรษา ลอยกระทง เป็นต้น จึงทำให้เกิดอุบัติเหตุ และคนเป็นจำนวนมากต้องได้รับอันตรายแก่ร่างกาย ทรัพย์สิน และเสียชีวิตอยู่เป็นประจำ หลังจากเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แล้วจึงได้ทราบสาเหตุใหญ่ๆ มาจากเรื่องเหล่านี้เป็นหลักคือ

๓.๖. สาเหตุของการสูญเสียที่เกิดขึ้นเพราะความประมาท

๓.๖.๑ ความประมาทตามทัศนคติของกลุ่มเป้าหมาย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายภายในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเมืองพล แล้วเห็นว่า ความประมาทนั้นหมายถึงความระมัดระวังไม่เพียงพอ ความมั่งง่าย ความเกียจคร้าน^{๙๙} ความประมาททำให้สูญเสียทุกอย่างไม่มากก็น้อย บางครั้งก็ทำให้สูญเสียแก่ชีวิต วุฒิภาพ ซอบแสดงในที่ชุมชน^{๑๐๐} ความไม่รอบคอบ ขาดความระมัดระวัง ขาดสติ ขาดความยั้งคิด ตัดสินใจเร็ว ใจร้อน ไม่ไตร่ตรองให้ดี จิตใจว้าวุ่น ขาดสามัญสำนึก ขาดภาวะการควบคุมอารมณ์ที่ดี^{๑๐๑} ขาดความระมัดระวังไม่มีสติผลเสียหายจะตามมา ขาดปัญญา ไม่มีความรอบคอบรอบรู้ ไม่ระมัดระวังเป็นตามวิสัยและทางวิกรรม^{๑๐๒} ความไม่มีความระมัดระวังตัว ไม่คิดไตร่ตรองไว้ก่อน ไม่ดูด้วยสายตาให้เรียบร้อย กระทำการใดๆ โดยไม่ระมัดระวัง ไม่ไตร่ตรองดูก่อน กระทำการใดไปแล้วพอดผิดพลาดมาก็มาหาวิธีแก้^{๑๐๓} เกิดจากการที่ไม่มีความคิด ไตร่ตรอง ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ทะนง ใจร้อน ไม่มีสมาธิ^{๑๐๔} ความหลงตัวเอง คิดว่าตัวเองเก่งคนที่ทำก่อนคิด ไม่เชื่อฟังใคร คิดว่าตัวเองถูกต้อง^{๑๐๕}

สรุปความประมาทตามทัศนคติโดยสุ่มจากกลุ่มเป้าหมายสามารถแยกออกได้เป็นประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

^{๙๙} สัมภาษณ์, นางสมพร ยิ่งชนะ, ข้าราชการครู, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์, นายสมส่วน จรรย์วัน, สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเมืองพล, ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๘.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์, นางสาวอาณิศา ประสิทธิ์พันธ์, พนักงานจ้างเทศบาล, ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์, ดาบตำรวจตรีทองม้วน เป้าเพ็ญ, ข้าราชการบำนาญ, ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์, นางเตือนใจ กอผจญ, อาชีพรับจ้าง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๘.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์, นางสุกัญญา แสนคำจันทร์, อาชีพแม่บ้าน, ๑ กันยายน ๒๕๔๘.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์, นางสมร อัคราธิปัตย์, อาชีพค้าขาย, ๑๐ กันยายน ๒๕๔๘.

ตารางที่ ๑

ที่	จำนวนทั้งหมด	สาเหตุ	จำนวน/ คน	คิดเป็น %
๑	๖๐	ขาดสติ	๓๖	๖๐.๐
๒	๖๐	ขาดสมาธิ, ขาดปัญญา	๑๔	๒๓.๓
๓	๖๐	ดีมีสุรา	๑๓	๒๑.๖
๔	๖๐	ความไม่ระมัดระวัง	๑๑	๑๘.๓๓
๕	๖๐	คึกคะนอง	๙	๑๕.๐
๖	๖๐	ขาดความรู้, ขาดความรอบคอบ	๗	๑๑.๖
๗	๖๐	นึกว่าตนเองเก่ง	๕	๘.๓๓
๘	๖๐	ขาดการฝึกฝน	๔	๖.๖๖
๙	๖๐	เพลอเพล	๔	๖.๖๖
๑๐	๖๐	ทำงานหนักเกินกำลังตนเอง	๓	๕.๐
๑๑	๖๐	อยากลอง	๓	๕.๐
๑๒	๖๐	ความมั่งง่าย	๓	๕.๐
๑๓	๖๐	ความรีบเร่ง	๓	๕.๐
๑๔	๖๐	เข้าข้างตนเอง	๓	๕.๐
๑๕	๖๐	ขาดความยั้งคิด	๓	๕.๐
๑๖	๖๐	ใจร้อน	๓	๕.๐
๑๗	๖๐	ยาเสพติด	๒	๓.๓๓
๑๘	๖๐	พูดไม่ดี	๒	๓.๓๓
๑๙	๖๐	วู่วาม	๒	๓.๓๓
๒๐	๖๐	เอาแต่ใจตนเอง	๒	๓.๓๓
๒๑	๖๐	ไม่รอบคอบ	๒	๓.๓๓
๒๒	๖๐	ไม่รู้	๒	๓.๓๓
๒๓	๖๐	ทำไม่ดี	๒	๓.๓๓
๒๔	๖๐	หยอกล้อกันในระหว่างทำงาน	๒	๓.๓๓
๒๕	๖๐	จิตไม่ปกติ อารมณ์ไม่ดี	๒	๓.๓๓
๒๖	๖๐	หลงผิด	๑	๑.๖๖
๒๗	๖๐	ความเกียจคร้าน	๑	๑.๖๖
๒๘	๖๐	หลงตนเอง	๑	๑.๖๖

๒๙	๖๐	ไม่เตรียมตัวก่อน	๑	๑.๖๖
๓๐	๖๐	ไม่เชื่อฟังผู้อื่น	๑	๑.๖๖
๓๑	๖๐	ทำก่อนคิด	๑	๑.๖๖
๓๒	๖๐	ชอบแสดงออกในที่ชุมชน	๑	๑.๖๖
๓๓	๖๐	สิ่งแวดล้อม การกระทำไม่เหมาะสม	๑	๑.๖๖
๓๔	๖๐	ผิดหวัง	๑	๑.๖๖
๓๕	๖๐	ไม่วางแผนก่อนทำ	๑	๑.๖๖
๓๖	๖๐	สภาพพาหนะชำรุด	๑	๑.๖๖
๓๗	๖๐	คิดไม่ดี	๑	๑.๖๖
๓๘	๖๐	คน ไม่ศึกษากรณีตัวอย่าง	๑	๑.๖๖
๓๙	๖๐	ทำทายเป็นไม่มีควมกลัว	๑	๑.๖๖
๔๐	๖๐	ไม่มีความรับผิดชอบ	๑	๑.๖๖
๔๑	๖๐	ไม่ปฏิบัติตามกฎ	๑	๑.๖๖
๔๒	๖๐	ชะล่าใจ	๑	๑.๖๖
๔๓	๖๐	มองข้ามความปลอดภัย	๑	๑.๖๖
๔๔	๖๐	ไม่รู้จักรป้องกันตนเอง	๑	๑.๖๖
๔๕	๖๐	โลก โกรธ หลง	๑	๑.๖๖
๔๖	๖๐	ไม่มีความรู้สึกผิด ถูก	๑	๑.๖๖
๔๗	๖๐	ไม่เอาใจใส่	๑	๑.๖๖
๔๘	๖๐	ทำงานสองอย่างร่วมกัน	๑	๑.๖๖
๔๙	๖๐	กังวลใจ	๑	๑.๖๖
๕๐	๖๐	ไม่มีใครตักเตือน	๑	๑.๖๖

ผลจากตารางที่ ๑ การสำรวจความประมาท ๖๐ คน โดยการให้ตอบถึงปัญหาความประมาท ๓ ปัญหาต่อ ๑ คนพบว่าอันดับต้นๆ นั้นคือ ขาดสติ ๓๖ คน ขาดสมาธิ, ขาดปัญญา ๑๔ คน ตี๋มสุรา ๑๓ คน ความไม่ระมัดระวัง ๑๑ คน ตี๋กคคะนอง ๙ คน ขาดความรู้, ขาดความรอบคอบ ๗ คน นี้กว่าตนเองเก่ง ๕ คน ขาดการฝึกฝ่อน ๔ คน ความรีบเร่ง ๓ คน ความมั่งง่าย ๓ คน วู่วาม ๒ คน ซึ่งหมายถึงว่า เกิดจากขาดสติ สมาธิปัญญาไม่สำรวมในการตี๋มจึงเป็นเหตุให้ตี๋กคคะนอง ไม่ระมัดระวังเป็นสาเหตุ^{๑๐๖}

๓.๖.๒.ผลกระทบจากการกระทำโดยความประมาท

^{๑๐๖} ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙.

ผลกระทบจากการกระทำโดยความประมาทนั้น ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล ได้มีความเห็นว่ามีผลกระทบในหลายๆ ด้านด้วยกัน ซึ่งสามารถแยกออกได้ตามกลุ่มหรือสถาบันใหญ่ๆ ได้ดังต่อไปนี้

๓.๖.๒.๑. ผลกระทบในด้านที่เกี่ยวกับผู้ประมาทตนเอง

ทำให้ตัวเองได้รับความเดือดร้อน เสียทรัพย์สิน และได้รับอันตรายอาจเสียชีวิตได้^{๑๐๗}

สรุปผลกระทบต่อตนเอง คือ เสื่อมเสียชื่อเสียง เสียทรัพย์สิน เสียเวลา ทำให้รู้สึกเสียใจ รู้สึกผิด ได้รับความเดือดร้อน ได้รับความบาดเจ็บ สูญเสียอวัยวะ พิกุล ทูพพลภาพ เช่น ตาบอด หูหนวก แขนขาหัก เสียสุขภาพ เสียงาน เกิดภาพลักษณ์ต่อตนเองที่ไม่ดี เสียค่าใช้จ่าย ทำให้ถูกมองว่าคนไม่มีสติ เสียความรู้สึก (ใจ) เกิดความเครียด วิตกกังวล ไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ ทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต สูญเสียโอกาสที่ดีบางอย่างจากการตัดสินใจผิดพลาด เสียความมั่นใจในตัวเอง ทำให้โดนลูกหลง สูญเสียคนที่ตนรัก มีผลต่อสังคมส่วนรวม และจนถึงเสียชีวิตในที่สุด

๓.๖.๒.๒. ผลกระทบในด้านของครอบครัว

ทำให้ครอบครัวฉิบหาย ได้รับความเดือดร้อน ด้วยความห่วงใย พ่อแม่ พี่น้อง ทุกคนมีความเสียใจ เสียทรัพย์สิน เสียเวลาในการประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวยุ่งยากลำบาก ทำให้เกิดความวุ่นวาย เข้ากับครอบครัวไม่ได้ เสียเวลา ชดใช้ค่าเสียหายให้ฝ่ายที่เสียหาย มีผลกระทบด้านจิตใจ ถ้ามีการเสียชีวิตเกิดขึ้น เสียระบบครอบครัว เกิดความเปลี่ยนแปลงของด้านบทบาทของสมาชิก ญาติพี่น้องได้รับความเดือดร้อน ทำให้ครอบครัวเป็นทุกข์ ไม่มีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ขาดแรงงานหาเลี้ยงครอบครัว ต้องเสียค่าใช้จ่าย รักษาพยาบาล สูญเสียรายได้ เศรษฐกิจ เป็นภาระมากขึ้น ขาดคนดูแลยากจน ความรักความสัมพันธ์ลดน้อยลง แยกร้าง ไม่มั่นคงในการดำเนินชีวิต เสียสมาชิกภายในครอบครัวที่สมบูรณ์

๓.๖.๒.๓. ผลกระทบในด้านของการศึกษา

ผลกระทบในด้านของการศึกษานั้นก่อให้เกิดชื่อเสียงในด้านลบ ลูกศิษย์มีความประมาท มีผลเสียต่อสถาบันไม่มากนักน้อย เช่น ทำให้ชื่อเสียงสถาบันการศึกษาเสียหาย เสื่อมเสียชื่อเสียง ทุกคนในชุมชนไม่นับถือ เสื่อมค่า ไม่หน้าไว้ใจ สังคมไม่นับถือครูบาอาจารย์ ทำให้ผู้ปกครองไม่ไว้วางใจ ขาดความนิยมจากสังคม ต้องขาดการเรียนเพื่อรักษาตัวให้สถาบันนั้นๆ ต้องมัวหมอง ได้รับความเดือดร้อน เสียการเรียน

^{๑๐๗} สัมภาษณ์, นางพิสมัย ยอดเพชร, อาชีพค้าขาย, ๑ สิงหาคม ๒๕๕๘.

เสียเวลา เสียโอกาส เสียอนาคต ไม่มีความปลอดภัย ถูกมองว่าเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก การพัฒนาไม่สามารถพัฒนาได้เท่าที่ควรจะเป็น เสียทรัพย์สิน ทำให้เสียทรัพยากรบุคคล บุคลากรของชาติ ในกรณีที่เกิดความประมาทขึ้นกับบุคลากรของสถาบัน อาจทำให้เป็นภาระการดูแลทางด้านค่าใช้จ่ายบางส่วน ไม่สมเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของชาติได้ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของโรงเรียน

๓.๖.๒.๔. ผลกระทบในด้านของชุมชน

ผลกระทบในด้านของชุมชนคือ ทำให้ทุกคนในชุมชนไม่คบค้าสมาคมด้วย ผู้ที่ประมาทสังคมไม่นับถือ ไม่มีใครอยากจะทำกรอื่นด้วย ทำให้แตกร้างเสื่อมเสียต่อชุมชน ทำให้ชุมชนนั้นเสื่อมความนับถือลง ให้ความเชื่อถือน้อย เกิดความไม่เชื่อใจ ด้านในชุมชนไม่ยอมมองหน้า ความสัมพันธ์น้อยลง ได้รับความเสียหาย เสียชื่อเสียง เดือดร้อน ไม่สงบเท่าที่ควร ได้รับความรังเกียจจากผู้อื่น ชุมชนอื่น เสียเวลาในการจัดทำกิจกรรมอบรม ทำให้เกิดปัญหา เกิดความไม่ศรัทธา มีผลเสียต่อคนส่วนมาก ทำให้ชุมชนสูญเสียบุคลากร ชีวิตทรัพย์สิน เสียเวลา การพัฒนาไม่มีความสามัคคี ไม่เข้มแข็ง ไม่มีความสามัคคี ไม่มีการจัดระเบียบของสังคมในชุมชน ขาดการควบคุมป้องกันในสิ่งที่ทำได้ เกิดจลาจล วุ่นวาย ส่งผลเสียต่อร่างกาย และจิตใจ ขาดระเบียบวินัย คนชุมชนได้รับอันตราย สูญเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม สูญเสียรายได้ เสียทรัพยากรของชาติ สูญเสียทางเศรษฐกิจ เป็นภัยต่อสังคม ไม่น่าอยู่ เกิดการคอร์รัปชันมากขึ้น เสียสมดุลสิ่งของผู้อื่นได้รับความเสียหาย เป็นภาระของชุมชน เสียสมาชิกที่สมบูรณ์ เสียการร่วมทำกิจกรรมของชุมชน หน่วยงานขาดความเชื่อถือ

๓.๖.๒.๕. ผลกระทบในด้านของสังคมและประเทศ

ผลกระทบในด้านของสังคมและประเทศคือ ทำให้ได้รับความเสียหายหลายด้าน ดังต่อไปนี้คือ ทำให้สังคมเสื่อมโทรม ด้อยพัฒนาไม่ทันนานาประเทศ ล่มจม ล้มสลายสิ้นชาติ ต้องเสียงบประมาณต่างๆ มากมาย ไม่เจริญรุ่งเรือง ขาดความเจริญความเจริญลดถอยลง ทำให้สังคมรังเกียจ ไม่ยอมรับ ได้รับความเสียหาย ไม่สงบสุข ชัดแย้ง เดือดร้อน วุ่นวาย ร่างกายได้รับการบาดเจ็บ เดือดร้อน เสียเวลา ทำให้ทรัพย์สินของประเทศเสียหายทำให้สังคมเสื่อมเกิดความล่าช้าเสียหายส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ กลายเป็นลูกโซ่ตามมา ทำให้ประเทศต้องสูญเสียอย่างไม่จำเป็นเพราะต้องปรับปรุงซ่อมแซมและส่งเสริม ระบบนโยบายที่มีจุดบกพร่อง ความสอดคล้อง และการแก้ไขของนโยบายไม่ต่อเนื่อง ไม่เป็นรูปธรรม และประเมินผลได้ไม่ชัดเจน ท้อถอยไม่ดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง ล้มเป็ลื่องงบประมาณในการรักษาผู้ป่วย เช่นมีการรณรงค์ขาดผลประโยชน์ที่ควรได้รับ ไม่มีความปลอดภัยไม่มีระเบียบวินัยไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยทำให้ชาติบ้านเมืองเสื่อมเสียชื่อเสียง ทำให้เป็นปัญหาของสังคม เกิดการสูญเสียต่อเศรษฐกิจของชาติ มีผลต่อการพัฒนาการ

ของวัยรุ่น ทำให้เปลืองงบประมาณในการจัดระเบียบสังคม ขาดเยาวชนที่มีคุณภาพ สังคมขาดความสมบูรณ์ ทำให้สูญเสียชีวิตในที่สุด

๓.๖.๓. เหตุเกิดความประมาทของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ถึงความประมาทนั้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลโดยภาพรวมซึ่งเกิดขึ้นในที่ต่างๆ ก่อนพอเป็นการเปรียบเทียบแล้ว จะได้กล่าวถึงกลุ่มเป้าหมายโดยลำดับต่อกันไปดังนี้

เมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ที่โรงแรมปรีณซ์ พาเลซ นางสาวนิตยา โควสุวรรณ ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวงพระนครเหนือ กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม กล่าวภายในงานการประชุมวิชาการสุราระดับชาติ ครั้งที่ ๑ ในหัวข้อ "มาตรการสังคมและกฎหมายในประเทศไทย" ว่า สถิติการบังคับใช้กฎหมายตาม พระราชบัญญัติ(พ.ร.บ.)จราจรจากการเมาแล้วขับ พบว่าในปี ๒๕๕๗

สถิติผู้ถูกคุมประพฤติเฉพาะในเขตกรุงเทพฯ มี ๑๑,๙๒๕ คน ในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศมีจำนวน ๑๗,๙๔๙ คน ซึ่งสถิติการจับกุมสูงที่สุดอยู่ในช่วงเดือนเมษายน สถิติรายวันมากที่สุดวันละเกือบ ๑๐๐ ราย ส่วนในช่วงเข้าพรรษา ๓ เดือน สถิติจะลดต่ำลงที่สุดในรอบปี สำหรับสถิติในฐานความผิด พ.ร.บ.จราจรของสำนักงานคุมประพฤติ ประจำศาลแขวงพระนครเหนือปี ๒๕๕๖ มีผู้ถูกคุมประพฤติ ๑,๙๐๐ ราย ปี ๒๕๕๗ มี ๔,๒๐๐ ราย ปี ๒๕๕๘ มี ๑,๘๐๐ ราย ปัจจุบันยังมีผู้ที่อยู่ระหว่างคุมความประพฤติ ๕,๕๘๙ ราย^{๑๐๘}

๓.๖.๓.๑ ขอนแก่นเพิ่มผลลดอุบัติเหตุสงกรานต์

นายเสรี พิจิตรศิริ รองผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เปิดเผยว่า จากผลดำเนินการรณรงค์ป้องกันและลดอุบัติเหตุช่วงเทศกาลสงกรานต์ของจังหวัดขอนแก่นที่ผ่านมามีประสิทธิภาพสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ จึงเรียกประชุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อจัดทำแผนป้องกันปัญหาอุบัติเหตุทางจราจรอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยใช้แผนแบบการบูรณาการ ซึ่งทุกฝ่ายจะกลับไปกำหนดแผนปฏิบัติการ เพื่อนำมาเสนอในการประชุมครั้งต่อไป สถิติเกิดอุบัติเหตุของจังหวัดขอนแก่นที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๕๘)

ตารางที่ ๒

พ.ศ. ๒๕๕๘	ช่วงปกติ		ช่วงสงกรานต์	
	เฉลี่ยการเกิดอุบัติเหตุ/ต่อวัน		วันที่ ๘ - ๑๗ เมษายน	
	๑.๕ ครั้ง		๒๑๙ ครั้ง	
	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต
	๖๕	๑	๒๔๒	๑๒

^{๑๐๘} หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน (ออนไลน์), วันเสาร์ ที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

พ.ศ. ๒๕๖๓	-		มากกว่า ๑,๐๐๐ ครั้ง	
	บาดเจ็บ	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	เสียชีวิต
-	-	-	๑,๐๔๗	๒๕

จากตารางที่ ๒ ในแต่ละปีมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นเฉลี่ยวันละ ๑.๕ ครั้ง เสียชีวิตวันละ ๑ คน บาดเจ็บวันละ ๖๕ คน ช่วงสงกรานต์ปีนี้ที่มีการรณรงค์ระหว่างวันที่ ๘ - ๑๗ เมษายน ปรากฏว่าอุบัติเหตุเกิดขึ้น ๒๑๙ ครั้ง เสียชีวิต ๑๒ ราย บาดเจ็บ ๒๔๒ ราย ต่ำกว่าปีที่ผ่านมาในช่วงเดียวกัน ที่มีอุบัติเหตุกว่า ๑,๐๐๐ ครั้ง เสียชีวิต ๒๕ ราย บาดเจ็บ ๑,๐๔๗ ราย นับว่าสามารถลดอุบัติเหตุมากถึงร้อยละ ๗๙

นายเสรี กล่าวว่า นอกจากต้องวางแผนร่วมมือกันอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วนแล้ว ยังต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง มีการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง เพื่อผลักดันให้ขอนแก่นปลอดภัยจากอุบัติเหตุ เป็นเมืองน่าอยู่ เพื่อประชาชนมีความปลอดภัยและมีคุณภาพที่ดีขึ้น ในเบื้องต้นอาจจะมีการตรวจจำหน่ายของมีคมในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เพราะมาแล้วซบก็ยังคงเป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุสูงอย่างมาก ส่วนมาตรการอื่นๆ จะพิจารณาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง^{๑๐๙}

๓.๖.๓.๒ โครงการประเมินผลนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุจราจร

สถาบันพระปกเกล้า โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ทำการศึกษาวิจัย โครงการประเมินผลนโยบายการป้องกันอุบัติเหตุจราจร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการกำหนดนโยบาย สร้างตัวชี้วัด ผลผลิต และกระบวนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ประเมินผลตาม ยุทธศาสตร์หลัก ๕ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) ยกระดับมาตรฐานถนน มาตรฐานยานยนต์และอุปกรณ์นิรภัย ๒) การบังคับใช้กฎหมาย ๓) การศึกษาและการมีส่วนร่วมการจัดการภายหลังการบาดเจ็บ ๔) การประเมินผลและ ๕) พัฒนาระบบสารสนเทศ ซึ่งได้จัดทำข้อเสนอเพื่อปรับปรุงการดำเนินการจากฝ่ายต่างๆ และได้ดำเนินการศึกษาใน ๘ จังหวัด คือ ขอนแก่น นครราชสีมา เชียงใหม่ เพชรบูรณ์ ลพบุรี อุทัยธานี และสงขลา แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ช่วง คือ ช่วงปกติ ช่วงเทศกาลปีใหม่ และช่วงสงกรานต์ มีระยะเวลาดำเนินโครงการ ๑๕ เดือน (พฤษภาคม ๒๕๕๗ - ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘) โดยมีวิธีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ มีคณะนักวิจัยทั้งจากส่วนกลาง และใน ๘ จังหวัด รวมประมาณ ๔๐ คน

โดยโครงการได้ดำเนินการไปแล้ว ๒ ช่วง คือ การเก็บข้อมูลและประเมินผลในช่วงปกติ และช่วงเทศกาลปีใหม่ โดยเฉพาะช่วงเทศกาลปีใหม่ ได้ทำการสำรวจทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชน ในช่วง ๗ วันอันตราย (๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๗- ๔ มกราคม ๒๕๕๘) และมีผลการสำรวจที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้ ในการ

^{๑๐๙} หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ (ออนไลน์), วันจันทร์ ที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘

สำรวจครั้งนี้ จำแนกประเภทผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็น ๔ ประเภท คือ ๑) ผู้ขับขีจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ๒) ผู้ขับรถโดยสาร ๔ ล้อ/๖ ล้อ ๓) ผู้ขับรถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล ๔) ผู้ขับรถบรรทุกทุกสินค้าขนาด ๔ ล้อ และมากกว่า โดยเก็บข้อมูลในสัดส่วนใกล้เคียงกัน รวมทั้งสิ้น ๓,๒๘๓ ตัวอย่าง

ตารางที่ ๓

สถานะ	ประเภท	ร้อยละ
เพศ	ชาย (๒,๗๖๐ ตัวอย่าง)	๘๕.๒
	หญิง (๔๘๑ ตัวอย่าง)	๑๔.๘
อายุ	๒๖-๔๐	๔๕.๒
	๔๑-๖๐	๓๔.๑
	๑๘-๒๕	๑๖.๖
	๑๘	๒.๓
	๖๐ - ขึ้นไป	๑.๘
การศึกษา	ประถมศึกษา	๓๕.๘
	มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๘.๔
	ตอนปลาย/อนุปริญญา	๓๙.๔
	ปริญญาตรี ขึ้นไป	๑๖.๐
รายได้ บาท/เดือน	๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐	๔๔.๘
	น้อยกว่า ๕,๐๐๐	๒๖.๖
	๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐	๑๙.๖
	๒๐,๐๐๐	๘.๙

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากตารางที่ ๓ พบว่า เป็นเพศชาย ๒,๗๖๐ ตัวอย่าง (ร้อยละ ๘๕.๒) เพศหญิง ๔๘๑ ตัวอย่าง (ร้อยละ ๑๔.๘) สำหรับอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เกือบครึ่งของผู้ตอบ มีอายุระหว่าง ๒๖-๔๐ ปี (ร้อยละ ๔๕.๒) อายุ ๔๑-๖๐ ปี (ร้อยละ ๓๔.๑) อายุ ๑๘-๒๕ ปี ร้อยละ (๑๖.๖) อายุ น้อยกว่า ๑๘ ปี (ร้อยละ ๒.๓) และมากกว่า ๖๐ ปี (ร้อยละ ๑.๘) ส่วนการศึกษาพบว่า ร้อยละ ๓๕.๘ มี การศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๑๘.๔ มัธยมศึกษาตอนปลาย และอนุปริญญา ร้อยละ ๓๙.๔ ระดับปริญญาตรี และสูงกว่า ร้อยละ ๑๖.๐ ส่วนรายได้ พบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่

(ร้อยละ ๔๔.๙) มีรายได้ระหว่าง ๕,๐๐๑ บาท – ๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน รองลงมาคือรายได้ไม่น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท (ร้อยละ ๒๖.๖) และร้อยละ ๑๙.๖ มีรายได้ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ และร้อยละ ๙.๙ มีรายได้มากกว่า ๒๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน

๓.๖.๓.๓ ความคิดเห็นของผู้ใช้รถใช้ถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่๒๕๔๘

ก) มาตรการประชาสัมพันธ์

ผู้ให้ข้อมูลประมาณร้อยละ ๙๐ ยอมรับว่าการประชาสัมพันธ์เรื่องอุบัติเหตุในช่วงเทศกาลปีใหม่

มีผลให้ผู้ใช้รถใช้ถนนขับรถอย่างระมัดระวังมากขึ้น โดยปรากฏสูงสุดในกลุ่มผู้ขับรถบรรทุก (ร้อยละ ๙๓.๐) และต่ำที่สุดในกลุ่มผู้ขับรถยนต์ส่วนบุคคล (ร้อยละ ๘๙.๙) สำหรับสื่อที่ถือเป็นศูนย์กลางในการรับรู้รับทราบ ข้อมูลข่าวสาร สภาพจราจรและอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการเลือกใช้เส้นทางที่เหมาะสม ลำดับสูงสุดคือ โทรทัศน์ (ร้อยละ ๘๙.๐) รองลงมาได้แก่ วิทยุ (ร้อยละ ๗๗.๐) และ หนังสือพิมพ์ (ร้อยละ ๖๕.๒)

สำหรับสื่อประชาสัมพันธ์ และมาตรการที่ส่งผลให้ปฏิบัติตามกฎจราจรเพิ่มมากขึ้น พบว่าการประชาสัมพันธ์ทางสื่อโทรทัศน์มีผลต่อการปฏิบัติตามกฎจราจรสูงสุด (ร้อยละ ๘๘.๘) โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้จักรยานยนต์ส่วนบุคคล (ร้อยละ ๙๑.๒) ส่วนกลุ่มผู้ใช้ยานพาหนะประเภทอื่นที่เหลือปรากฏใกล้เคียงกัน (ประมาณร้อยละ ๘๘)

การจอตรวจของตำรวจทางหลวงเป็นระยะช่วยให้ผู้ใช้ขับขี่ยวดยานพาหนะ มีความระมัดระวังในการใช้ยานพาหนะและปฏิบัติตามกฎจราจรเพิ่มมากขึ้น โดยสูงสุดในกลุ่มผู้ใช้รถจักรยานยนต์ (ร้อยละ ๘๐.๕) และต่ำสุดในกลุ่มผู้ขับรถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล (ร้อยละ ๗๐.๗) ส่วนการตั้งด่านตรวจทำให้ผู้ใช้ยานพาหนะมีความระมัดระวังในการขับขี่ยานพาหนะเพิ่มมากขึ้น โดยพิจารณาจากผู้ตอบร้อยละ ๘๗.๖ ที่เห็นว่ามาตรการดังกล่าว จะทำให้ตนปฏิบัติตามกฎจราจรเพิ่มมากขึ้น

ข) พฤติกรรมของผู้ขับขี่

- การตรวจสอบสภาพรถล่วงหน้าก่อนออกเดินทาง

ก่อนการเดินทางผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๒.๕) ได้ตรวจสอบสภาพรถล่วงหน้า โดยปรากฏสูงสุดในกลุ่มผู้ใช้รถโดยสาร (ร้อยละ ๙๕.๔) และต่ำสุดในกลุ่มผู้ใช้รถจักรยานยนต์ (ร้อยละ ๖๖.๕) ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนใหญ่มักจะเดินทางในระยะสั้น นอกจากนั้น พบว่า เพศชาย (ร้อยละ ๘๕.๓) จะมีการตรวจเช็คสภาพรถสูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ ๖๕.๘) อาจเป็นเพราะเพศหญิงไม่ได้ขับรถระยะทางไกลมากเท่ากับผู้ชาย ส่วนใหญ่จะเป็นการขับรถในเมืองหรือระยะสั้น นอกจากนั้น พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยจะไม่ค่อยตรวจสภาพรถ โดยเฉพาะผู้ขับขี่ในช่วงอายุ ๑๘-๒๕ ปี

- การตรวจสอบเส้นทางล่วงหน้า ก่อนออกเดินทาง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ตรวจสอบเส้นทางก่อนออกเดินทาง สูงสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถบรรทุกสินค้าขนาด ๔ ล้อ และมากกว่า (ร้อยละ ๖๗.๒) และต่ำสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล (ร้อยละ ๕๓.๖) อาจเป็นเพราะผู้เดินทางส่วนใหญ่ใช้เส้นทางที่คุ้นเคย การตรวจสอบเส้นทางจึงไม่สูงนัก (ประมาณร้อยละ ๖๐) โดยต่ำสุดในกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ น่าจะเป็นเพราะการขับที่ในระยะทางไม่ไกล และเป็นเส้นทางที่คุ้นชิน

- พฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อการขับขี่

การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ ในขณะที่เดินทางหรือก่อนออกเดินทาง โดยเฉลี่ยมีเพียงร้อยละ ๗ ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดที่มีพฤติกรรมดังกล่าว โดยสูงสุดในกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล (ร้อยละ ๑๐.๑) ส่วนผู้ขับขี่รถโดยสาร ๔ ล้อ/๖ ล้อ ปรากฏเพียงร้อยละ ๓.๘ เท่านั้น

การรับประทานยาที่มีผลต่อความสามารถในการขับขี่ ผู้ขับขี่ประมาณร้อยละ ๑๐ มีการใช้ยา ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการขับขี่ โดยเฉพาะ โดยสูงสุด คือ กลุ่มผู้ใช้รถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล (ร้อยละ ๑๒.๑) และต่ำสุดในกลุ่มผู้ขับขี่รถบรรทุกสินค้าขนาด ๔ ล้อ และมากกว่า (ร้อยละ ๘.๖)

การใช้โทรศัพท์มือถือขณะขับขี่เป็นประจำ ปรากฏประมาณร้อยละ ๒๐ ของผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ ๒๒.๑) โดยผู้ใช้มือถือขณะขับขี่ ปรากฏสูงสุดในกลุ่มผู้ใช้รถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล (ร้อยละ ๒๙.๘) และต่ำสุดในกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ (ร้อยละ ๑๕.๔) ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะความไม่สะดวกในการใช้ระหว่างขับขี่

- การนอนพักผ่อน

การนอนพักผ่อนก่อนการเดินทาง ส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนอย่างเพียงพอในคืนก่อนการเดินทาง (ร้อยละ ๘๔.๕) เมื่อจำแนกตามยานพาหนะ กลุ่มผู้ขับขี่ที่พักผ่อนมากกว่า ๖ ชั่วโมง สูงสุดคือกลุ่มผู้ขับขี่รถโดยสาร ๔ ล้อ/๖ ล้อ (ร้อยละ ๘๙.๕) และต่ำสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ (ร้อยละ ๘๑.๙)

- ความรู้สีก่อนเพลิงความรู้สีก่อนเพลิง

ความรู้สึกอ่อนเพลียในขณะที่ให้ข้อมูล ผู้ขับขี่โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๕.๖) เห็นว่าตนเองอ่อนเพลียในระดับต่ำ/น้อย โดยกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล (ร้อยละ ๑๘.๑) และกลุ่มผู้ขับขี่รถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล (ร้อยละ ๑๗.๖) เป็นกลุ่มผู้ขับขี่ที่พักผ่อนน้อยกว่า ๖ ชั่วโมงสูงสุด อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มกลับเป็นกลุ่มที่รู้สึกอ่อนเพลียน้อยที่สุด (ร้อยละ ๘๘.๐ และ ๘๗.๔ ตามลำดับ) ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่ขับขี่ในระยะทางสั้นและสามารถหยุดพักรถได้ตามความต้องการของผู้ขับขี่

- ระยะเวลาที่พักระหว่างเดินทาง

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะไม่พักในระหว่างเดินทาง กลุ่มที่เดินทางโดยไม่พักสูงสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ (ร้อยละ ๖๑.๖) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความต้องการถึงที่หมายปลายทางโดยเร็ว หรืออาจเป็นเพราะระยะทางไม่ยาวเกินไป จึงทำให้รู้สึกไม่จำเป็นต้องพัก และส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้พักผ่อนก่อนเดินทางอย่างเพียงพอแล้วการหยุดพักระหว่างเดินทางพบว่า โดยส่วนใหญ่จะหยุดพักเป็นเวลานานกว่า ๑๕ นาที ยกเว้นกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล ที่ใช้เวลาพักไม่เกิน ๑๐ นาที (ร้อยละ ๑๓.๒)

นอกจากนั้นจากข้อมูล พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้ขับรถบรรทุกขนาด ๔ ล้อ และมากกว่า ขับรถมาโดยไม่หยุดพักเป็นเวลากว่า ๔ ชั่วโมง เป็นจำนวนสูงสุด (ร้อยละ ๑๔.๒) และต่ำสุดในกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ (ร้อยละ ๓.๙) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ประเภทยานพาหนะที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เวลาในการหยุดพักในขณะที่เดินทางแตกต่างกันด้วย

ค) มาตรการการบังคับใช้กฎหมาย

- ความเร็วในการขับขี่

ในภาพรวมทั้งหมด พบว่า ผู้ขับขี่รถโดยสาร ๔ ล้อ/ ๖ ล้อ แทบทุกจังหวัดขับรถด้วยความเร็วสูงสุดน้อยกว่า ๙๐ กม./ชม. ขณะที่ผู้ขับขี่รถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล โดยส่วนใหญ่จะขับรถด้วยความเร็วสูงสุดที่ ๙๐-๑๒๐ กม./ชม. สำหรับผู้ขับขี่รถบรรทุกทุกสินค้า โดยส่วนใหญ่จะขับรถด้วยความเร็วสูงสุด น้อยกว่า ๙๐ กม./ชม. และ ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล โดยส่วนใหญ่ขับขี่ด้วยความเร็ว ๖๑-๘๐ กม./ชม.

- การขับรถด้วยความเร็วสูงสุด สูงกว่า ๙๐ กม./ชม.

สำหรับการขับรถด้วยความเร็วสูงกว่า ๙๐กม./ชม. พบว่าผู้ให้ข้อมูลของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ร้อยละ ๖๕.๑) ขับรถด้วยความเร็วสูงกว่า ๙๐ กม./ชม. มากที่สุด และเมื่อพิจารณาถึงที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูลพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ขับรถมาจากจังหวัดอื่น (ร้อยละ ๘๔.๖) ซึ่งคล้ายกับจังหวัดอื่นๆ ที่เหลือ จากข้อมูล

ดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ผู้ขับขี่พาหนะที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นจะขับรถด้วยความเร็วสูงกว่าผู้ขับขี่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้นๆ

- การตั้งด่านและการถูกเรียกตรวจ

ผลของการตั้งด่านตรวจต่อการปฏิบัติตามกฎจราจร ผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๗.๖) เห็นว่าการตั้งด่านทำให้ตนปฏิบัติตามกฎจราจรเพิ่มมากขึ้น สูงสุด คือ กลุ่มผู้ขับขี่รถโดยสาร ๔ ล้อ/ ๖ ล้อ (ร้อยละ ๙๐.๕) ส่วนผู้ใช้ถนนโดยส่วนใหญ่(ร้อยละ๘๕.๘)เห็นว่าการตั้งด่านตรวจจะทำให้ผู้ขับขี่ปฏิบัติตามกฎจราจรมากขึ้น โดยสูงสุดคือกลุ่มผู้ขับรถบรรทุก(ร้อยละ ๘๗.๕) ความพึงพอใจต่อการถูกเรียกตรวจ โดยภาพรวมของการตอบแบบสอบถามทั้งหมด (ทั้งผู้ที่ถูก/ไม่ถูกเรียกตรวจ) พบว่าผู้ให้ข้อมูลที่พอใจต่อการถูกเรียกตรวจในช่วงเทศกาลปีใหม่ คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๖ ไม่พอใจร้อยละ ๓๔.๔ (ตารางที่ ๒๖) และพบว่า ผู้ขับขี่ที่ถูกเรียกตรวจทั้งหมดเท่ากับ ร้อยละ ๒๓.๕ โดยจากจำนวนดังกล่าวพบว่า ๓ ใน ๔ (ร้อยละ ๗๕.๖) ของผู้ถูกเรียกตรวจมีความพึงพอใจต่อการถูกเรียกตรวจ

สำหรับความพอใจต่อการถูกเรียกตรวจของแต่ละจังหวัด พบว่าผู้ให้ข้อมูลแทบทุกจังหวัดพึงพอใจต่อการถูกเรียกตรวจ โดยผู้ให้ข้อมูลในจังหวัดขอนแก่นมีความพอใจสูงสุด (ร้อยละ ๙๒.๙) ส่วนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ร้อยละ ๕๕.๓) ผู้ให้ข้อมูลไม่พอใจในการถูกเรียกตรวจสูงสุด สำหรับอายุกับความพึงพอใจในการถูกเรียกตรวจพบว่า โดยส่วนใหญ่พอใจในการถูกเรียกตรวจ ยกเว้นเพียงกลุ่มผู้ขับขี่อายุน้อยกว่า ๑๘ ปี ที่ส่วนใหญ่ไม่พอใจต่อการถูกเรียกตรวจ (ร้อยละ ๕๒.๒)

- การสวมหมวกนิรภัย การใช้สายใต้คาง และการคาดเข็มขัดนิรภัย

พบว่า กว่าร้อยละ ๘๐ ของกลุ่มผู้ขับขี่ปฏิบัติตามกฎจราจร ในเรื่องของการคาดเข็มขัดนิรภัย การสวมหมวกนิรภัยและการใช้สายรัดใต้คาง ยกเว้นกลุ่มผู้ขับขี่รถโดยสาร ๔ ล้อ/๖ ล้อ ที่ไม่คาดเข็มขัดนิรภัยเป็นจำนวนมาก (ร้อยละ ๓๒.๖)

- การพกใบอนุญาตขับขี่

พบว่า กลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์พกใบอนุญาตขับขี่น้อยที่สุด (ร้อยละ ๘๒.๔) ส่วนกลุ่มที่พกใบอนุญาตขับขี่สูงสุดคือกลุ่มผู้ขับรถบรรทุกสินค้าขนาด ๔ ล้อ และมากกว่า (ร้อยละ ๙๗.๖)

ง) ประสบการณ์การพบเห็นประสูบัติเหตุในช่วงเทศกาลปีใหม่

- การพบเห็นอุบัติเหตุ

กลุ่มที่พบเห็นอุบัติเหตุในวันที่ให้ข้อมูลสูงสุด คือ กลุ่มผู้ขับขี่รถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล (ร้อยละ ๒๘.๓) ส่วนกลุ่มผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ พบเห็นอุบัติเหตุน้อยที่สุด (ร้อยละ ๑๙.๔)

- การประสบบุติเหตุช่วงเทศกาลปีใหม่

กลุ่มที่ประสบบุติเหตุสูงสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถยนต์/ปิคอัพส่วนบุคคล (ร้อยละ ๗.๙) และกลุ่มที่ประสบบุติเหตุต่ำสุดคือ กลุ่มผู้ขับรถบรรทุกสินค้าขนาด ๔ ล้อ และมากกว่า (ร้อยละ ๓.๗)

จ) ความคุ้มค่าในการลงทุนรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจร

กลุ่มที่เห็นว่าการลงทุนครั้งนี้คุ้มค่าสูงสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถบรรทุก (ร้อยละ ๘๑.๘) และต่ำสุดคือ กลุ่มผู้ขับขี่รถส่วนบุคคล (ร้อยละ ๗๗.๘)

ฉ) การศึกษานโยบายการป้องกันอุบัติเหตุจราจร

- เป้าหมาย

ที่ใช้ในการประเมินยากที่จะทราบว่าการลดลง/เพิ่มขึ้น เกิดจากมาตรการ/นโยบาย หรือว่าปัจจัยอื่น ซึ่งเป็นเงื่อนไขอื่น รัฐจึงควรใช้เครื่องชี้วัดหลายตัวโดยเฉพาะตัวชี้วัดด้านกระบวนการเข้ามาช่วยพิจารณาในการวัดผลความสำเร็จ และในส่วนของเครื่องชี้วัด ที่พิจารณาจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตนั้นยังมีปัญหาว่าในแต่ละจังหวัดยังให้ คำจำกัดการตายและการเสียชีวิตแตกต่างกัน และการมุ่งเน้นในตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์สุดท้าย (End Results) อาจกระตุ้นให้หน่วยปฏิบัติรายงานจำนวนอุบัติเหตุให้ต่ำกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้ตัวเลขการตาย/บาดเจ็บอาจส่งผลให้เกิดความไม่ยุติธรรม เนื่องจากจังหวัดต่างๆ อาจมีความพยายามรณรงค์แล้ว แต่ผู้เสียชีวิตกลับเป็นประชาชนที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่น

- เป้าหมายในการดำเนินการ

ไม่ควรอยู่แค่การลดอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การขับขี่ที่ต้องอาศัยความต่อเนื่องเพื่อให้เกิดเป็นนิสัย ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ไม่ค่อยให้ความสำคัญของนโยบายในสถานการณ์ปกติที่ไม่ใช่เทศกาลจึงเกิดความไม่ต่อเนื่องในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

- แต่ละจังหวัดมีความเข้าใจในตัวนโยบายแตกต่างกัน

บางจังหวัดดำเนินการเหมือนงานประจำ แต่ทำเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะเทศกาล ขณะที่บางจังหวัด มีการจัดทำแผนจากการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง และกำหนดยุทธศาสตร์ที่มีรายละเอียดเฉพาะจังหวัด เพราะ

เชื่อว่าลักษณะปัญหา พฤติกรรมการใช้รถใช้ถนน ลักษณะทางกายภาพและภูมิศาสตร์แตกต่างกัน การกำหนดมาตรการในรายละเอียดจึงแตกต่างกันซึ่งสะท้อนปัญหาความไม่ ชัดเจนของนโยบาย

ข) การมีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในช่วงเทศกาลปีใหม่

- จังหวัดต่างๆ

พยายามกำหนดแนวทางให้ส่วนราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานรวมทั้ง การกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดให้ต่ำกว่าที่ส่วนกลางกำหนดในบางจังหวัดและการประชุมสรุปผลงานทุกเช้าของ จังหวัด เพื่อการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่พบแต่ละวันในช่วงเทศกาลปีใหม่

- ทุกจังหวัดมีการณรงค์

ในรูปแบบต่างๆ โดยการสนับสนุนเงินงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

- การตั้งด่านได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรจากหน่วยงานราชการต่างๆ รวมทั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น กลุ่มอาสาสมัคร มูลนิธิ นักเรียน นักศึกษา เข้าร่วมปฏิบัติงาน ในส่วนประชาชนทั่วไปได้มีส่วน ร่วมด้วยการบริจาคอาหารและเครื่องดื่ม

ข) การประเมินผลการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในช่วงเทศกาลปีใหม่

- ระบบและการเตรียมตัวของบุคลากร

ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในบางจังหวัดไม่เหมาะสม ควรมีการเตรียมการซักซ้อมล่วงหน้าอย่างน้อย ๑-๒ เดือน

- การจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล

ในเชิงป้องกันที่มาจากฝ่ายปฏิบัติจริง (ตำรวจ) ยังอยู่ในระดับต่ำ

- จุดตั้งด่าน

โดยปกติควรตั้งอยู่บริเวณจุดที่มีปัจจัยเสี่ยงสูง และถนนส่วนใหญ่มีปริมาณการ จราจรมาก แต่ ปรากฏการตั้งด่านจะกำหนดจากเกณฑ์เฉลี่ยต่ออำเภอ เป็นหลัก ทำให้ไม่เกิดความคุ้มค่า

- การปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้อง

มีความเข้มงวดที่ไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่และแต่ละด่าน

- งบประมาณ

และผลตอบแทนมีการแบ่งสรรอย่างไม่เท่าเทียมกันและทันเวลาที่ต้องการ

- ทุกจังหวัดมุ่งให้ความสำคัญ

ที่ตัวเลขหรือข้อมูลผู้บาดเจ็บและจำนวนผู้ตายเป้าหมายเป็นหลักรองลงมาจึงเป็นแนวการปฏิบัติ

- ควรมีการร่วมมือกันแบ่งภาระหน้าที่

ความรับผิดชอบ พื้นที่ เรื่องที่จะรณรงค์ กลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การใช้ทรัพยากรทั้งเงิน คน บุคลากร เครื่องมือต่างๆ เป็นไปอย่างประหยัดและคุ้มค่า เกิดผลในภาพรวมในวงกว้างดีขึ้น

ฅ) ปัญหาที่พบจากการสังเกตการณ์ช่วงเทศกาลปีใหม่และแนวทางแก้ไข

- งบประมาณ

การแก้ปัญหา ควรสร้างความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านงบประมาณและแนวทางการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งปรับปรุงระบบการเบิกจ่ายงบประมาณและค่าตอบแทน

- วิศวกรรมจราจร

ควรมีระบบการตรวจสอบและปรับปรุงสภาพถนน สัญญาณไฟ ป้ายต่างๆ อยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งการจำกัดความเร็วรถให้ไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

- การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร

พัฒนาระบบให้สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการอบรมบุคลากรให้เข้าใจระบบ

- การประเมินผล

มุ่งเน้นการประเมิน เพื่อพัฒนามากกว่าการจับผิด พร้อมทั้งสร้างตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้งผลลัพธ์ และกระบวนการ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงของอุบัติเหตุแต่ละกรณี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สาเหตุและบทเรียนจากอุบัติเหตุ

- การบริหารจัดการ

ควรมีการซักซ้อมระบบทุกอย่างล่วงหน้าอย่างเรียบร้อย ทั้งการใช้แบบฟอร์ม การส่งข้อมูล รวมทั้งนิยามความหมายของการตาย/บาดเจ็บ

- การบริการการแพทย์ฉุกเฉิน

ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ในการปฐมพยาบาล รวมทั้งมีการบันทึกเวลาในการนำผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล เพื่อปรับปรุงระบบให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

- การมีส่วนร่วมของประชาชน

สร้างความเข้าใจกับประชาชน พร้อมทั้งการดึงประชาชนเข้าร่วมเป็นเครือข่ายพันธมิตร

- การบังคับใช้กฎหมาย

ควรมีการเข้มงวดและเอาจริงเอ้างนอกจากนั้นการตรวจจับควรคำนึงถึงปัจจัยด้านความปลอดภัยมากกว่าเรื่องจำนวน

- การศึกษาและการประชาสัมพันธ์

มีการให้ความรู้อย่างเป็นระบบ และปลูกฝังตั้งแต่ยังเป็นเยาวชนเพื่อให้เกิดจิตสำนึก และควรมีการเพิ่มช่องทางในการถ่ายทอดความรู้ในหลายๆ ทาง นอกเหนือจากสื่อวิทยุ109^{๑๑๐}

ส่วนความประมาทเกิดขึ้นภายในพื้นที่ของเทศบาลเมืองเมืองพลโดยตรงๆ นั้นสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะ ไม่มีสติ ไม่มีปัญญา ไม่มีความระมัดระวัง110^{๑๑๑} ดื่มสุรามากไป ทำงานหนักมากเกินไป กำลังตัวเอง เสพยาเสพติด ขาดการพักผ่อนที่เพียงพอ111^{๑๑๒} ไม่มีสติ ไม่รู้ว่าตัวเองทำอะไรอยู่ ขาดปัญญาไม่มีความรู้ว่าทำอะไรถูกทำอะไรผิด ปรารถนาจากความระมัดระวัง112^{๑๑๓}

๓.๗ สถิติของความประมาทในระยะเก็บข้อมูล

ในระยะเวลาที่เก็บข้อมูลนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผลรวมของอุบัติเหตุในการขับขี่ยานพาหนะในช่วงเทศกาลปีใหม่มาเพื่อให้ทราบถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากความประมาทรวมไปถึงสถิติของทางอำเภอพล และความสูญเสียที่เกิดขึ้นภายในเทศบาลเมือง อำเภอพล จากหน่วยงานของราชการคือ สถานีตำรวจและโรงพยาบาล รวมถึงสถานสังคมสงเคราะห์ ดังจะนำมาแสดงตามลำดับได้ดังนี้

๓.๗.๑ สถิติของความประมาทระดับประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เห็นสถิติของส่วนรวม (ระดับประเทศ) ในการเปรียบเทียบข้อมูลของเขตพื้นที่ ผู้วิจัยจึงได้นำสถิติความประมาททั่วประเทศแบบตารางมาแสดงให้เห็นความชัดเจนขึ้น

ตารางที่ ๔

สรุปรายจังหวัดเรียงตามผู้เสียชีวิต-บาดเจ็บ-การเกิดอุบัติเหตุ ช่วงเทศกาลปีใหม่ ๒๕๕๘

^{๑๑๐} สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ(สสส.), <<http://www.thaihealth.or.th>>2005, September, 20.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, นางสาวอุทัยวรรณ ปัญญาวัฒนพันธ์, อาชีพข้าราชการ, ๒๐ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์, นายสมนัย คงเท, อาชีพค้าขาย, ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์, นางอ่อนลี แสงดาว, อาชีพแม่บ้าน, ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

ที่	จังหวัด	เสียชีวิต	บาดเจ็บ	อุบัติเหตุ	ดำเนินคดี	จำนวนยานพาหนะ	จุดตรวจ	
		จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	รวม	ทั้ง๖มาตรการ	เรียกตรวจรวม (คัน)	จุด	คน
	กรุงเทพ	๑๒	๑๔๐	๑๒๐	๒๗,๑๔๓	๒๐๖,๒๖๐	๒,๐๕๐	๕๕,๐๗๙
๑	กระบี่	๒	๘๔	๐	๐	๐	๐	๐
๒	กาญจนบุรี	๑๐	๘๐	๙๓	๑,๖๙๓	๑๓๔,๘๑๓	๒๘๙	๗,๔๖๓
๓	กาฬสินธุ์	๘	๑๒๔	๑๐๒	๑,๖๔๘	๑๘๑,๐๗๑	๓๗๙	๑๐,๘๘๐
๔	กำแพงเพชร	๗	๑๘๕	๑๒๙	๑,๘๐๙	๓๖,๕๙๙	๒๒๓	๖,๔๒๐
๕	ขอนแก่น	๑๒	๑๘๓	๑๖๑	๒,๐๓๙	๑๘๖,๓๑๙	๕๔๔	๑๗,๑๖๙
๖	จันทบุรี	๓	๙๙	๑๐๓	๓,๐๐๖	๑๑๓,๑๕๖	๒๖๖	๕,๙๕๙
๗	ฉะเชิงเทรา	๘	๕๐	๔๕	๘๙๘	๙๕,๖๑๙	๒๖๑	๘,๖๔๒
๘	ชลบุรี	๑๐	๒๒๗	๑๗๖	๕,๖๑๑	๕๕,๘๗๘	๒๗๑	๑๑,๖๗๕
๙	ชัยนาท	๖	๔๘	๔๕	๑,๔๓๑	๑๒๔,๙๙๑	๑๖๘	๕,๑๐๓
๑๐	ชัยภูมิ	๔	๙๔	๘๖	๔,๙๓๘	๑๙๕,๐๕๓	๕๑๗	๑๓,๐๐๑
๑๑	ชุมพร	๓	๕๑	๕๖	๙๐๙	๓๕,๕๐๐	๑๖๘	๕,๙๔๖
๑๒	เชียงใหม่	๑๑	๙๐	๘๕	๓๔๓	๙๒,๖๘๘	๓๗๘	๑๑,๔๓๑
๑๓	เชียงใหม่	๑๗	๕๑๖	๔๖๑	๒,๗๗๖	๕๗,๒๓๐	๕๓๐	๑๑,๒๔๔
๑๔	ตรัง	๑๐	๒๓๗	๑๗๐	๖,๖๘๒	๑๘๔,๒๔๑	๑๙๕	๒,๐๕๓
๑๕	ตราด	๓	๓๘	๑๒๕	๗๕๔	๖๔,๗๑๓	๑๑๒	๓,๗๕๐
๑๖	ตาก	๑๖	๑๙๐	๑๑๐	๒,๙๔๒	๘๑,๖๒๑	๑๘๙	๕,๙๗๓
๑๗	นครนายก	๔	๖	๖	๕๕๗	๓๐,๐๑๙	๘๔	๘๙๔
๑๘	นครปฐม	๕	๑๑๐	๙๓	๑,๖๖๓	๑๕๘,๖๘๓	๑๗๕	๓,๘๒๑
๑๙	นครพนม	๔	๑๗๐	๑๕๑	๑,๙๙๑	๕๕,๙๓๓	๒๕๒	๖,๘๖๗
๒๐	นครราชสีมา	๒๑	๒๐๗	๑๗๘	๗,๑๕๒	๑๔๒,๔๐๔	๖๔๖	๑๖,๑๗๖
๒๑	นครศรีธรรมราช	๘	๘๕	๔๗	๔๘๖	๔๙,๙๖๘	๑๖๑	๑๐,๕๘๙
๒๒	นครสวรรค์	๑๓	๑๐๙	๑๐๒	๒,๐๑๘	๑๐๕,๗๘๖	๕๖๖	๑๕,๖๒๒
๒๓	นนทบุรี	๒	๓๔๔	๓๑๙	๓,๙๖๙	๔๐,๑๗๓	๗๖	๒,๙๒๔
๒๔	นราธิวาส	๑	๑๕๒	๑๑๗	๓๘๔	๕๑,๕๕๘	๒๑๐	๖,๓๗๓
๒๕	น่าน	๗	๗๗	๖๙	๗๓๑	๒๕,๕๕๕	๒๗๙	๘,๐๙๗
๒๖	บุรีรัมย์	๑๑	๑๗๔	๑๔๒	๔,๙๘๖	๒๒๒,๐๕๔	๖๑๒	๑๖,๕๗๒
๒๗	ปทุมธานี	๖	๕๗	๔๔	๓,๑๖๑	๓๓๓,๑๑๗	๑๔๗	๒,๓๘๐
๒๘	ประจวบคีรีขันธ์	๓	๗๗	๖๘	๒๘๖๐	๙๔๑๐๘	๑๖๘	๕๖๗๘
๒๙	ปราจีนบุรี	๔	๔๐	๒๕	๑,๑๓๗	๑๑๐,๖๕๖	๑๕๕	๖,๕๕๓
๓๐	ปัตตานี	๓	๑๐๙	๗๗	๓,๐๐๒	๔๖,๗๙๔	๒๕๒	๗,๕๕๓
๓๑	พระนครศรีอยุธยา	๘	๖๗	๒,๒๔๗	๓๙,๐๙๙	๓๙,๐๙๙	๓๗๗	๙,๐๙๐

๓๒	พะเยา	๒	๓๒	๓๔	๗๙๖	๑๔๐,๑๔๒	๑๖๙	๔,๗๕๖
๓๓	พังงา	๐	๙	๐	๐		๐	๐
๓๔	พัทลุง	๒	๕๕	๔๗	๑,๓๖๔	๗๗,๑๕๙	๒๔๕	๖,๙๓๔
๔๕	พิจิตร	๑๐	๑๐๘	๙๓	๕๕๕	๔๙,๗๔๕	๒๖๔	๘,๓๗๒
๓๖	พิษณุโลก	๖	๑๕๐	๑๓๑	๓,๑๗๗	๖๓,๒๖๗	๑๖๘	๕,๐๘๙
๓๗	เพชรบูรณ์	๔	๗๙	๗๔	๑,๗๓๕	๓๖,๐๙๙	๑๕๔	๔,๕๕๓
๓๘	เพชรบูรณ์	๙	๑๐๖	๘๓	๖๘๖	๖๔,๓๑๔	๒๓๑	๘,๑๕๔
๓๙	แพร่	๓	๕๒	๔๗	๒,๖๖๙	๑๒๐,๘๙๗	๑๕๘	๔,๘๐๕
๔๐	ภูเก็ต	๔	๒๙๖	๐	๐		๐	๐
๔๑	มหาสารคาม	๔	๑๑๑	๙๖	๖,๘๕๘	๑๓๓,๙๔๐	๔๔๑	๑๐,๙๖๕
๔๒	มุกดาหาร	๖	๕๙	๕๒	๒๐๗	๖๙,๑๐๘	๒๐๘	๔,๗๕๑
๔๓	แม่ฮ่องสอน	๓	๐	๐	๓๔๓	๑๗,๘๒๗	๙๘	๔,๓๑๑
๔๔	ยโสธร	๐	๕๓	๔๗	๓,๗๓๑	๙๑,๗๓๕	๑,๓๐๙	๑๓,๒๔๙
๔๕	ยะลา	๔	๙๒	๗๑	๒,๑๖๐	๓๖,๕๕๕	๑๔๐	๓,๔๘๙
๔๖	ร้อยเอ็ด	๐	๕๒	๔๕	๘๐๒	๑๕๕,๑๓๐	๑,๑๔๐	๓๔,๗๒๒
๔๗	ระนอง	๙	๒๒๒	๑๗	๒,๕๖๖	๒๒,๕๐๗	๑๐๐	๒,๐๔๓
๔๘	ระยอง	๐	๑๔๑	๗๘	๕,๓๕๕	๑๕๖,๖๓๕	๒๖๘	๔,๑๓๔
๔๙	ราชบุรี	๑๔	๑๓๐	๙๙	๒,๖๒๖	๙๙,๘๒๘	๑๕๔	๕,๒๔๕
๕๐	ลพบุรี	๒	๑๐๒	๘๖	๔,๔๔๙	๒๒๖,๙๕๒	๒๕๒	๗,๙๘๙
๕๑	ลำปาง	๙	๒๔๗	๒๒๙	๓๙๕	๒๐,๕๒๖	๒๒๐	๕,๑๙๐
๕๒	ลำพูน	๑	๖๔	๕๐	๑,๑๔๕	๓๔,๔๐๖	๑๔๗	๕,๐๕๒
๕๓	เลย	๘	๒๕	๑๒	๑,๗๓๗	๑๖๘,๖๓๑	๔๖๓	๑๔,๓๙๕
๕๔	ศรีสะเกษ	๒	๒๒๐	๑๑๑	๔,๙๓๙	๗๓,๑๗๗	๔๐๖	๑๑,๕๙๖
๕๕	สกลนคร	๙	๒๐๒	๔๘๔	๑,๒๗๕	๙๕,๑๑๗	๓๔๓	๑๐,๓๓๒
๕๖	สิงขล	๑๒	๔๒	๔๑	๔,๒๕๑	๑๐๐,๑๒๖	๓๐๘	๘,๓๙๒
๕๗	สตูล	๓	๒๒	๕๑	๕๙๕	๒๕,๐๖๙	๑๐๔	๔,๒๘๗
๕๘	สมุทรปราการ	๗	๓๕๖	๕๑	๖,๙๑๒	๑๔๔,๕๗๙	๒๘๑	๖,๙๒๕
๕๙	สมุทรสงคราม	๔	๒๔	๑๖	๑,๕๑๒	๔๕,๕๐๕	๖๖	๒,๑๘๐
๖๐	สมุทรสาคร	๒	๖๗	๕๗	๖,๒๒๑	๑๗๑,๙๙๓	๑๒๘	๔,๒๒๙
๖๑	สระแก้ว	๑	๒๒๓	๑๕๔	๙,๙๖๑	๘๒,๒๒๓	๑๖๙	๖,๒๒๓
๖๒	สระบุรี	๘	๕๙	๕๑	๒,๘๒๘	๔๒๐,๕๘๔	๒๘๐	๘,๕๖๐
๖๓	สิงห์บุรี	๓	๔๗	๓๙	๙๔๖	๓๐,๕๘๕	๙๑	๓,๐๖๕
๖๔	สุโขทัย	๔	๑๖๖	๑๖๖	๒,๑๕๘	๑๐๗,๔๔๗	๒๑๙	๖,๒๒๐
๖๕	สุพรรณบุรี	๖	๑๔๐	๑๐๕	๑,๙๕๗	๑๐๑,๖๕๘	๒๐๓	๕,๔๘๔
๖๖	สุราษฎร์ธานี	๗	๖๖	๔๐	๙๔๔	๒๖,๒๕๐	๒๖๒	๗,๖๖๔
๖๗	สุรินทร์	๑๐	๑๗๓	๑๐๘	๗๔๗	๕๖,๓๔๖	๘,๗๓๐	๑๐๔,๓๓๔
๖๘	หนองคาย	๖	๙๒	๖๘	๗๔๔	๘๘,๑๙๗	๓๗๓	๑๑,๗๒๒

๖๙	หนองบัวลำภู	๗	๑๓	๑๒	๑,๗๔๑	๗๙,๕๖๔	๑๕๕	๓,๘๐๔
๗๐	อ่างทอง	๒	๔๙	๔๗	๓๓๗	๒๕,๑๕๒	๑๔๗	๔,๗๔๕
๗๑	อำนาจเจริญ	๑	๑๓	๑๐	๑,๕๙๔	๔๘,๐๕๓	๑๗๕	๕,๓๓๔
๗๒	อุดรธานี	๑๖	๑๕๑	๑๓๑	๓,๗๑๒	๑๔๖,๒๙๙	๔๐๖	๑๓,๘๖๙
๗๓	อุดรดิตถ์	๔	๓๖	๓๑	๗๙๘	๓๗,๙๐๐	๑๘๙	๖,๕๘๘
๗๔	อุทัยธานี	๓	๗๙	๖๔	๒,๑๐๙	๘๐,๒๓๖	๑๖๘	๓,๒๐๑
๗๕	อุบลราชธานี	๙	๙๙	๗๕	๗,๕๐๐	๑๑๒,๑๘๓	๕๖๗	๑๘,๘๔๘
	รวม ๗๕ จังหวัด	๔๕๗	๘,๔๐๗	๖,๗๕๕	๑๘๗,๖๗๐	๗,๕๕๔,๑๕๖	๒๘,๘๐๘	๖๖๑,๖๖๘
	รวมกรุงเทพ	๔๖๙	๘,๕๕๗	๖,๘๗๕	๒๑๔,๘๑๓	๗,๗๖๐,๔๑๖	๓๐,๘๕๘	๗๑๕,๗๔๗

จากตารางที่ ๔ มีผู้เสียชีวิตทั่วประเทศทั้งหมด ๔๕๗ คน รวมกรุงเทพมหานครเป็น ๔๖๙ คน และจังหวัดใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพ นครราชสีมา อุดรธานี ขอนแก่น สงขลา เชียงใหม่ ราชบุรี ต่างก็มีจำนวนผู้เสียชีวิตเกิน ๑๐ คน ขึ้นไป นี้เพราะความประมาท^{๑๑๔}

ในช่วงเทศกาลปีใหม่ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๕๙ นั้น ได้มีการสรุปสถิติอุบัติเหตุที่เกิดจากยานพาหนะ ในระยะ ๗ วัน (๗ วันอันตราย) คือตั้งแต่วันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ถึง วันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ของทั่วประเทศไทยไว้ได้ดังนี้

มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นทั้งหมด ๔,๑๖๔ ครั้ง
 มีผู้ได้รับบาดเจ็บ ๔,๗๗๒ คน
 มีผู้เสียชีวิต ๔๓๔ คน

จังหวัดที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด ๕ อันดับ

ศรีสะเกษ ๒๐ คน
 นครราชสีมา ๑๗ คน
 เชียงใหม่ ๑๕ คน
 หนองคาย ๑๔ คน
 อุบลราชธานี ๑๓ คน

จังหวัดที่มีผู้ได้รับบาดเจ็บมากที่สุด ๔ อันดับ

นครราชสีมา ๑๖๗ คน
 เชียงใหม่ ๑๕๖ คน

^{๑๑๔} หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ (ออนไลน์), ฉบับวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘

ศรีสะเกษ	๑๓๔ คน
พิษณุโลก	๑๓๑ คน

สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเกิดจาก

เมาสุราร้อยละ	๒๑.๙๗
ขับรถเร็วเกินกำหนดร้อยละ	๑๘.๒๑
ตัดหน้ากระชั้นชิดร้อยละ	๑๑.๘๕

ยานพาหนะที่เกิดอุบัติเหตุสูงสุด

รถจักรยานยนต์ร้อยละ	๘๘.๓๓
รถปิกอัพร้อยละ	๔.๑๗
รถแท็กซี่/รถแท็กซี่ร้อยละ	๑.๙๔ ^{๑๑๕}

๓.๗.๒. สถิติของความประมาทระดับอำเภอ

สถิติข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุ ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ของสถานีตำรวจภูธร อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ ๕

เดือน ปี พ.ศ.๒๕๕๘	จำนวน		
	เกิด	บาดเจ็บ	เสียชีวิต
กรกฎาคม	-	-	-
สิงหาคม	๑	๓	-
กันยายน	๒	-	๒
ตุลาคม	๑	๔	-
พฤศจิกายน	-	-	-
รวม	๔	๗	๒

จากตารางที่ ๕ แสดงให้เห็นว่ามีผู้ได้รับบาดเจ็บ ๓ เดือนคือ สิงหาคม กันยายน ตุลาคม รวมผู้บาดเจ็บ ๗ ราย ตาย ๒ ราย นั้นเป็นเพียง ส่วนที่ปรากฏในสารบบของสถานีตำรวจภูธรเท่านั้น แต่

^{๑๑๕} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, วันเสาร์ที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๙ หน้า ๑๖.

ความจริงแล้ว อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากความประมาทจริงๆ แล้วมีเป็นจำนวนมากแต่ ไม่ได้บันทึกไว้เพราะมีเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่นไม่มีคู่มือ ไม่มีมาตรการเฝ้าระวังไว้เป็นต้น^{๑๑๖}

จำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต

สถิติจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจึงเป็นผลสะท้อนที่ดีถึงภาพโดยรวมของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น ซึ่งจำนวนผู้บาดเจ็บที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลพล ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ตารางที่ ๖.

เดือน - ปี พ.ศ.๒๕๕๘	อุบัติเหตุจากรถ				อุบัติเหตุทั่วไป			
	บาดเจ็บ		เสียชีวิต		บาดเจ็บ		เสียชีวิต	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
กรกฎาคม	๖๖/๗	๒๙/๓	-	-	๑๒๐/๑	๔๐	-	-
สิงหาคม	๕๗/๒๑	๓๑/๑๓	-	-	๑๒๑-๕	๔๑/๑	-	-
กันยายน	๑๔๔/๒	๔๕/๒	-	-	๘๐/๑	๔๐/๑	-	-
ตุลาคม	๕๗/๘	๒๕/๑๑	-	-	๑๓๐/	๓๒/๒	๑	-
พฤศจิกายน	๘๐/๑	๑๕/๒	๑	-	๑๔๑/๓	๔๕	-	-
รวม	๔๑๔/๓๙	๑๔๕/๓๑	๑		๕๙๒/๑๐	๑๙๘/๔	๑	

จากตารางที่ ๖ แสดงให้เห็นว่ามีผู้ได้รับบาดเจ็บที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพลเป็นจำนวนมากมากจึงเห็นได้ว่าสถิติการเกิดอุบัติเหตุในแต่ละเดือนมีจำนวนมาก จากอุบัติเหตุจากรถ อุบัติเหตุทั่วไป ทั้งภายในเขต / นอกเขต ดังที่ปรากฏในตารางสถิติของประชาชนที่เข้ารับการรักษา ทั้งภายในจังหวัดและนอกจังหวัด ตามที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแล้วนั้น^{๑๑๗}

ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะความประมาทนั้นทุกๆ ที่ต่างมาจากสาเหตุการไม่แก้ไข หรือเอาใจใส่ปัญหาไม่ตรงกับสถานการณ์ ผู้วิจัยได้นำหลักวิธีแก้ไขแบบปัจจุบันควบคู่พุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา โดยการบูรณาการทั้งองค์กรหรือสถาบัน รวมถึงหน่วยงานของรัฐและเอกชนต่างๆ ดังบทต่อไป.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์, จำลิตตำรวจตรีอำพร ธิรัมย์กัษา, อาชีพข้าราชการตำรวจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์,นางสุวิจิ ดิฉันท์, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

บทที่ ๔

วิธีการแก้ไขความประมาทในสังคมไทยปัจจุบัน

ความประมาทตามที่นำมากล่าวข้างต้นนั้น ต่างเป็นผลให้มนุษย์ต้องสูญเสียชีวิตเป็นอย่างมาก ถ้าจะนับจำนวนแล้วบางครั้งอาจจะมากกว่าการทำสงครามก็เป็นได้ เมื่อมนุษย์เล็งเห็นอย่างนี้จึงต้องมีการแก้ไขเพื่อจะไม่ให้เกิดความประมาทขึ้น หรือถ้าเกิดก็ให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ซึ่งในบางเหตุการณ์มนุษย์ก็สามารถจะป้องกันได้ มีวิธีการป้องกันมาก โดยยึดภาคส่วนหรือหน่วยงาน ๓ องค์การหลักที่จะแก้ปัญหาอย่างมีระบบและแบบแผน ดังผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับองค์กรต่อไปนี้

๔.๑. องค์กรหน่วยงานระดับชาติ

หมายถึงหน่วยงานของรัฐทุกหน่วย เช่น ประชาชน ร่วมกัน ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ เป็นต้น โดยการรณรงค์ ออกมาดังนี้

๔.๑.๑ รณรงค์ด้วยถ้อยคำในรูปแบบต่างๆ

การใช้ถ้อยคำ คำคม คำขวัญต่างๆ เช่นสติ๊กเกอร์, แผ่นพับ, แผ่นปลิว เพื่อต้องการลดอุบัติเหตุ นั้นเป็นวิธีแรกที่น่ามาบอกแก่บุคคลผู้ตกอยู่ภายใต้ความประมาท เพราะฟังแล้วเข้าใจง่าย เป็นภาษาของมนุษย์ด้วยกันเอง เช่น เมื่อยาขับ, มีสติ อย่าประมาท, ดื่มหมจกเต้า ดีกว่าดื่มเหล้าจากกลม, สติมา ปัญญาเกิด สติเตลิด จะเกิดปัญหา, ขับเร็วถึงป่าช้า ขับช้าถึงบ้าน ขับเร็วถึงป่าช้า ขับช้าถึงบ้านเร็ว, ขับปลอดภัย เปิดไฟ ใส่หมวก, ขับช้านิดๆ ชีวิตปลอดภัย, ขับรถอย่างปลอดภัย สวมใส่หมวกกันน็อค, ขับที่ปลอดภัย เปิดไฟ ใส่หมวกกันน็อค, ขับรถดี มีน้ำใจ ภัยไม่มี, ขับรถประมาท พลาดพลั้งถึงตาย, ความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย, ความประมาทอยู่ที่ไหน ความตายอยู่ที่นั่น, ความประมาทคือความตาย, ความประมาทเป็นบ่อเกิดแห่งความพินาศ, ใช้ ๓ ส่วน ออม ๑ ส่วน, ตั้งสติ ก่อนสตาร์ท, ถนนสี่ขา, เทียวสงกรานต์ เมื่อบ้านปลอดภัย,^{๑๑๑} ของ รพ.พล ผู้มีสติยอมไม่ประมาท เมมาแล้วขับ ถูกจับและคุมประพฤติ, เมาไม่ขับ หลับดีกว่า, เมาแล้วขับ จับจริงๆ , ลูกหลานอยู่ที่บ้านรอท่านอยู่, หยุดสักนิดคิดก่อนทำ, เหนื่อยนัก ก็หยุดพัก, เหนื่อยนักพักก่อน, อย่าประมาทอาจถึงตาย, อย่านองข้ามความปลอดภัย เป็นต้น และมีการอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อที่จะปฏิบัติในกรณีเกิดอุบัติเหตุ เช่นโครงการต่างๆ เช่นโครงการรณรงค์เสริมสร้างวินัยความปลอดภัยด้านการจราจร เพื่อเด็กและเยาวชน กระทรวงศึกษาธิการ (Traffic safety Education) เป็นต้น

^{๑๑๑} เทียวสงกรานต์ กลับบ้านปลอดภัย.

การอบรมจรรยา จับเมาทั่วประเทศเพิ่มประสิทธิภาพลดอุบัติเหตุ พลตำรวจตรีภานุ เกิดลาภผล ผู้บังคับการตำรวจจราจร เปิดเผยว่า ในปี ๒๕๔๘ นี้ ได้งบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวน ๑.๒๓ ล้านบาท ในการจัดทำโปสเตอร์และบอร์ดประชาสัมพันธ์ โครงการเมาไม่ขับ รวมทั้งการจัดวิทยากรของ ผู้บังคับการตำรวจจราจร ไปฝึกอบรมการใช้เครื่องมือตรวจจับ ผู้ขับขี่ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตำรวจภูธรภาคต่างๆ ทั่วประเทศ เป็นครั้งแรกจากที่ทุกๆ ปีที่ผ่านมาจะมีการอบรมเฉพาะที่ส่วนกลาง เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ โดยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วหน้งจังหวัดต่างๆ จำนวน ๒๐๐ คน มารับการฝึกอบรมที่กรุงเทพฯ ซึ่งไม่สะดวกแก่ผู้เข้าอบรม และในแต่ละปีมีการฝึกอบรมเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ไม่เพียงพอในการสร้างทักษะการปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันทางรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการซื้อเครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ให้กับสถานีตำรวจทุกแห่งทั่วประเทศกว่า ๑,๔๐๐ แห่ง แห่งละ ๒ เครื่อง รวมทั้งตำรวจทางหลวงด้วย

พลตำรวจตรีภานุ เกิดลาภผล ผู้บังคับการตำรวจจราจร กล่าวต่อว่า โครงการดังกล่าวจะมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เกี่ยวกับการให้ความรู้ความสำคัญในการลดอุบัติเหตุ ยุทธศาสตร์การจัดการ “เมาแล้วขับ” กลยุทธ์ในการใช้เครื่องมือตรวจวัดแอลกอฮอล์กับผู้ขับขี่รถ การทดสอบการใช้เครื่องมือตรวจวัดแอลกอฮอล์และการดูงานการปฏิบัติจริงในช่วงกลางคืนในการตั้งจุดตรวจจับในเขตพื้นที่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จะเริ่มฝึกอบรมตั้งแต่วันที่ ๑๐ มีนาคม- ๗ เมษายน ๒๕๔๘ คือ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๗ อบรมที่ จังหวัดนครปฐม วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๔ อบรมที่ จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๓ อบรมที่ จังหวัดนครราชสีมา วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๕ ที่ จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๖ ที่จังหวัดพิษณุโลก วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๘ จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๘ ที่ ตำรวจภูธรภาค ๙ จังหวัดสงขลา วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๑ ที่กรุงเทพฯ วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๔๘ ตำรวจภูธรภาค ๒ ที่ จังหวัดชลบุรี ทั้งนี้คาดว่าจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าอบรมประมาณ ๑,๗๐๐ นาย

118^{๑๑๙}

๔.๑.๒ รณรงค์ด้วยสื่อสัญลักษณ์

การใช้สัญลักษณ์ก็เป็นการแก้ปัญหาอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดสติระมัดระวังตัวในการเดินทาง เช่นป้ายสัญลักษณ์จราจร, ไฟแดง, ป้ายบอกพื้นที่อันตราย, ใส่หมวกนิรภัย ให้ความปลอดภัยกับชีวิต, เด็กไทยมีวินัยจราจร

^{๑๑๙} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (ออนไลน์), วันศุกร์ ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๘

๔.๑.๓ รณรงค์ด้วยวิธีหาอุปกรณ์ป้องกัน

เมื่อมีการตกเตือน ป้ายบอกสัญญาณ แล้ว ในบางครั้งก็ไม่เพียงพอที่จะไม่ให้เกิดความประมาทได้เลย เพราะในบางครั้ง มนุษย์เราต้องแข่งกับตัวเอง เวลา และการเป็นอยู่ จึงทำให้ประสาทในการควบคุมตนเอง และยานพาหนะลดน้อยลง แต่เมื่อหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งหนึ่งที่คอยจะป้องกันได้ก็คืออุปกรณ์ที่จะช่วยผ่อนหนักให้เป็นเบา เช่น รถยนต์ มี เข็มขัดนิรภัย ถุงลมนิรภัยเป็นต้น หรือจนกระทั่งการสร้างโครงสร้างรถให้แข็งแรงด้วย รถจักรยานยนต์ มีหมวกกันน็อค เลือเการะกันกระสุนเป็นต้น ทางเรือก็มีชูชีพต่างๆ ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของมนุษย์ ไม่ว่าจะผลิตขึ้นมาแจก หรือซื้อขายก็ตาม แต่จุดมุ่งหมายก็เพื่อจะรักษาชีวิตของมนุษย์ และอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อมนุษย์

โครงการติดตั้งเครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ เป็นอีกโครงการหนึ่งที่กรมคุมประพฤติใช้รณรงค์ลดอุบัติเหตุ ให้ลดน้อยลงจากสังคม โดยขอความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ได้แก่ มูลนิธิเมาไม่ขับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บริษัทโตโยต้า และได้รับการสนับสนุนจากนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งนายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ อธิบดีกรมคุมประพฤติ กล่าวว่า แนวคิดนี้มาจากการรณรงค์ในโครงการ "เมาแล้วขับ ไม่ใช่ปรับ จะถูกจับกุมประพฤติ" ซึ่งทำแล้วได้ผลดี จึงมาคิดว่าทำอย่างไรจึงจะสามารถตอบโจทย์ของรัฐบาลได้ว่า การรณรงค์ต้องไม่ใช่ทำเฉพาะเทศกาล ต้องรณรงค์ถึงกลุ่มเสี่ยงโดยตรง เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ จากการศึกษางานวิจัยของต่างประเทศ พบว่าหากมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่องจริงจึงจะมีผลทำให้นักดื่มปรับพฤติกรรมใน ๒ ประการ

ประการแรกคือ นักดื่มจะสนใจตรวจสอบตนเองมากขึ้น ประการที่ ๒ จะมีการวางแผนมากขึ้น เช่น การขับรถ หากคนมาขับรถให้ เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าวจึงนำไปสู่โครงการนี้ และสามารถตอบโจทย์ได้หมดคือสามารถสร้างกระแสการรณรงค์นอกเทศกาลได้การรณรงค์ถึงกลุ่มเสี่ยงโดยตรงและเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เพราะการนำตัวตรวจแอลกอฮอล์ไปติด สามารถเปิดประเด็นรณรงค์กับเจ้าของสถานบริการได้หลากหลาย ตั้งแต่การให้ข้อมูลผู้ดื่มไปถึงการจัดห้ามมุกพักผ่อนให้คนเมาก่อนกลับ หรือติดต่อบริการแท็กซี่ เป็นต้น

สำหรับรูปแบบสั้น สวยงามน่าดู นั้น วิศวกรจากบริษัทผู้ผลิตกล่าวว่า เครื่องนี้ได้ดัดแปลงมาจากรุ่นที่ตำรวจใช้ที่ด่านตรวจ สามารถอ่านค่าได้ว่ามีปริมาณแอลกอฮอล์เท่าใด และมีความเชื่อถือได้เท่ากันจากการที่ไปติดตั้งครั้งแรกเมื่อกลางเดือนมิถุนายนที่ผ่านมา มีนายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ไปเปิดใช้เครื่องในร้านย่านทองหล่อ ๓ ร้าน ได้แก่ โรงเบียร์ โคลิเซีย ร้าน Ashley's Ramous และ Booze พบว่ามีนักเที่ยวได้ให้ความสนใจพอสมควร

จากการพูดคุยกับนักดื่มคนหนึ่งซึ่งที่โรงเบียร์โคลิเซียม และทดลองเป่าที่ตู้เป็นลำดับที่ ๑๓๑ พบว่ามีปริมาณแอลกอฮอล์สูงถึง ๑๘๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ รู้สึกตกใจและคิดว่าตนเองดื่มไปเพียงไม่กี่แก้ว แต่ปริมาณแอลกอฮอล์มีเกินที่กฎหมายกำหนด จึงนั่งพักระยะหนึ่งแล้วจึงกลับบ้าน ซึ่งนักศึกษาดังกล่าว กล่าวว่าดีมาก ๆ สำหรับเรื่องนี้เพราะจะได้ตรวจสอบตนเอง และที่สำคัญคือไม่โดนตำรวจจับ ขณะที่ผู้จัดการร้านโคลิเซียม กล่าวว่าที่มีตู้ตรวจวัดมาตั้งเป็นสิ่งที่ดี ทำให้คนที่มาเที่ยวได้รู้ตนเอง เป็นการป้องกันตั้งแต่ต้นเหตุ และทางร้านจะจัดเจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำกับคนที่ใช้บริการ เฉลี่ยก็วันละประมาณ ๘-๑๐ คน ที่มาทดลองเรื่องนี้ พนักงานจากร้าน Ashley's กล่าวว่า ตู้นี้เหมือนเครื่องเตือนภัยที่ทำให้รู้ภาวะตนเอง และไม่ต้องกลัวว่าตำรวจจะจับด้วยเมื่อออกจากร้านไปแล้ว

ส่วนนายอาร์ท ร้าน Booze กล่าวอีกว่า เมื่อมีตู้มาตั้งก็มีคนที่มาเที่ยวที่ร้านให้ความสนใจ และทดลองมาใช้บริการกันวันละหลายๆ คน เป็นสิ่งที่ดีทำให้คนรู้จักป้องกันตนเองในเรื่องการใช้หลอดเป่าอาจจะไม่ค่อยสะดวกเท่าใดนัก อยากให้ปรับปรุงเรื่องหลอดเป่าด้านนายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์ กล่าวเพิ่มเติมว่า "การติดตั้งระยะต่อไปจะติดตั้งที่ย่าน RCA ในวันที่ ๑๕ กรกฎาคม โดยปรับปรุงตู้หลอดเป่า ให้ง่ายต่อการใช้ จะทำเป็นแบบติดผนังคล้ายตู้โทรศัพท์ และจะจัดตั้งกองทุน "เมาไม่ขับ กลับบ้านปลอดภัย" ภายใต้มูลนิธิ "เมาไม่ขับ" เพื่อมาดูแลโครงการนี้"

ฝากเน้นว่า ความสำเร็จของโครงการนี้จะเกิดได้จากจิตสำนึกของผู้ประกอบการว่า ความพยายามเหล่านี้ คือ ส่วนหนึ่งของผู้ประกอบการที่มีความห่วงใยจะทำให้ลูกค้าเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของเขา และขอให้ช่วยกันชื่นชมผู้ประกอบการตัวอย่างที่พร้อมเข้าร่วมโครงการด้วย"

นับว่าเป็นโครงการที่ดีอีกโครงการหนึ่ง จากกรมคุมประพฤติในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีโครงการดีๆ มาฝากสังคมอยู่เสมอ แต่ต้องขอให้ทำอย่างต่อเนื่อง มิใช่ทำแบบโหมโรงหรือไฟไหม้ฟาง^{๑๒๐}

๔.๑.๓.๑ ลดแต่มีตายสงกรานต์ ๗ มาตรการรับมือ

กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข เปรียบเทียบสถิติอุบัติเหตุ ในช่วงสงกรานต์ กับวันอื่นๆ ของปี มีอัตราตายบนถนนเพิ่มขึ้นกว่าปกติ ๒ เท่า บาดเจ็บเพิ่มขึ้น ๓ เท่า สงกรานต์ปีที่แล้ว ช่วงวันที่ ๙-๑๖ เมษายน ๒๕๔๗ บนถนนหลวงทั่วประเทศ มียอดผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุรวมทั้งสิ้น ๕๓๙ ศพ บาดเจ็บอีก ๓๒,๐๔๕ ราย สงกรานต์ปีนี้ ช่วงตั้งแต่วันที่ ๘-๑๗ เมษายน ๒๕๔๗ รัฐบาลวางเป้าไม่อยากจะเห็นคนตายบนถนนเกินกว่า ๖๓๗ ศพ แต่ทำได้แค่ไหนยังไม่รู้

ตำรวจทางหลวงคาดว่า สงกรานต์ปีนี้ถนนหลวงทุกสาย จะมีปริมาณการจราจรหนาแน่นกว่าปกติ ๓ เท่า พลตำรวจตรีธารา ปุณศรี ผู้บังคับการกองตำรวจทางหลวง หน่วยงานควบคุมและจัดการจราจรบนทาง

^{๑๒๐} หนังสือพิมพ์มติชน, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๙๘๘๘ วันจันทร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ หน้า ๑๒

หลวงทั่วประเทศ ในความรับผิดชอบ ๑๕,๗๐๐ กม. ซึ่งแจ้งว่า ช่วงวันที่ ๘-๑๗ เม.ย.นี้ ได้สั่งระดมกำลัง ตำรวจทางหลวง ๒,๐๐๐ นาย ไปช่วยจัดการจราจร และตั้งจุดตรวจทุกเส้นทาง ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

"เราจะปฏิบัติงานแบบบูรณาการ ท่านผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ได้สั่งให้มีการสนธิกำลัง ระหว่างตำรวจกองปราบ ตำรวจน้ำ ตำรวจท่องเที่ยว และตำรวจรถไฟ ไปร่วมสนับสนุนการปฏิบัติงานของ ตำรวจทางหลวง เพื่อช่วยดูแลความปลอดภัยตลอดเส้นทางสายหลักทั่วประเทศ ทุกระยะ ๑๐-๑๕ กม."

ยังมีการนำยุทธศาสตร์แก้ปัญหาหลายรูปแบบมาใช้ เช่น ประสานงานกับกรมทางหลวงสำรวจและ แก้ไขจุดอันตราย หรือจุดเสี่ยง บริเวณที่ถนนชำรุดเสียหาย ปรับปรุงเครื่องหมายและสัญญาณจราจร ประสานงานกับผู้รับเหมาก่อสร้างให้หยุดการก่อสร้างในช่วงเทศกาล เพื่อคืนผิวจราจรให้มากที่สุด

ขอความร่วมมือจากสมาคมขนส่งทางบก สมาคมรถบรรทุก ให้หยุดวิ่งรถในช่วงเทศกาล เพื่อลด ปริมาณรถบรรทุก และป้องกันอุบัติเหตุร้ายแรงขนาดใหญ่ นำเครื่องตรวจวัดความเร็วรุ่นใหม่ล่าสุด แบบ Laser Speed Camera จำนวน ๒๕ เครื่อง มีกล้องถ่ายภาพดิจิทัลในตัว สามารถถ่ายและบันทึกภาพ รถยนต์ที่วิ่งเร็วเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

"เมื่อก่อนเราใช้เครื่องยิงเรดาร์ แบบ Speed Gun ปัญหาที่พบคือ ไม่มีหมายเลขทะเบียนรถและ รูปถ่าย ทำให้เกิดการโต้แย้งได้" พลตำรวจตรีธรา ปุณศรี กล่าวว่า "แต่เครื่องมือตัวใหม่ มีทั้งภาพและข้อมูล ยืนยัน ระยะที่ยิง เวลา เลข ทะเบียนรถ สถานที่ถ่ายภาพ ความเร็วที่วัดได้ ใช้เป็นหลักฐานยืนยันในชั้นศาลได้ ลดข้อโต้แย้งระหว่างตำรวจกับผู้ขับขี่" ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ GIS เป็นอีกอุปกรณ์ไฮเทค ที่ตำรวจ ทางหลวงนำมาวิเคราะห์แสดงผลข้อมูลอุบัติเหตุ และผลการปฏิบัติงานทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ประชาชนได้ ทราบแนวโน้มของอันตรายที่เกิดขึ้นเนื่องจากอุบัติเหตุ หรือสามารถที่จะสอบถามข้อมูลเส้นทางได้ที่เว็บไซต์ www.highwaypolice.org หรือ โทร.๑๑๙๓

พลตำรวจตรีธรา ปุณศรี กล่าวว่า ตำรวจทางหลวงยังร่วมมือกับบริษัท AIS เปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรายงานสภาพการจราจร และอุบัติเหตุจราจร โดยสามารถ ถ่ายภาพนิ่ง หรือ ภาพเคลื่อนไหว ไม่เกิน ๑ นาที บนโทรศัพท์มือถือ แล้วส่งข้อมูลผ่านระบบ MMS ไปยังโทรศัพท์มือถือ ที่ หมายเลข ๐-๙๙๐๐-๑๑๙๓

วิธีนี้ทำให้ตำรวจเห็นสภาพอุบัติเหตุและสภาพการจราจรที่แท้จริง ณ เวลานั้น ยังสามารถตัดสินใจ ลังการแก้ไขเหตุการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ผู้ร่วมรายงานเหตุการณ์ผ่าน MMS จะถูกสุ่มรายชื่อรับรางวัลพิเศษ จากตำรวจทางหลวง

ถัดมา โครงการร่วมมือกับโรงพยาบาลสมิติเวช พัฒนาขีดความสามารถรพพยาบาลของตำรวจทางหลวง ทั่วประเทศมีอยู่ ๑๗ คัน ออกช่วยเหลือผู้ บาดเจ็บให้ทันท่วงที่ โรงพยาบาลสมิติเวช จัดทีมแพทย์ฉุกเฉินไว้คอยให้ คำแนะนำทางโทรศัพท์สายด่วนให้แก่ตำรวจที่เข้าไปช่วยเหลือตลอด ๒๔ ชั่วโมง

จุดที่มักเกิดปัญหาและควรหลีกเลี่ยงในช่วงสงกรานต์ มีดังนี้

เส้นทางสู่ภาคเหนือ ช่วงต่างระดับบางปะอิน แกว กม.ที่ ๕๑ ขึ้นไป ตามถนนสายเอเชีย จนถึงตัวเมืองอยุธยา กม.ที่ ๗๒ เป็นช่วงซึ่งการจราจรมักติดขัดหนาแน่น ตามหลักวิศวกรรมจราจรควรมีอย่างน้อยไป-กลับ ๘ ช่องจราจร แต่ขณะนี้มีเพียง ๔ ช่องจราจร

ถัดมาช่วง กม.ที่ ๗๒ ไปถึง จ.ชัยนาท มักติดขัดตรงลงมา ด้วยเหตุผล เดียวกัน ทั้ง ๒ ช่วง ผู้การธาราแนะนำว่า ให้ผู้เดินทางออกจากกรุงเทพ เลี่ยงไปใช้ทางด่วนชั้นที่ ๒ ลงสุดทางที่ด่านบางปะอิน จากนั้นเข้าสู่เส้นทางหมายเลข ๓๔๗ (บางปะอิน-บางปะหัน) ซึ่งจะไปเชื่อมกับ ถ.สายเอเชีย ที่บางปะหัน ช่วง กม.๙๒

ส่วนผู้ที่เดินทางมาจากฝั่งธน และภาคใต้ สามารถใช้เส้นทางหมายเลข ๓๔๐ (บางบัวทอง-สุพรรณบุรี) ขั้บผ่าน จ.สุพรรณบุรี ไปออก ถ.สายเอเชียได้ ที่ จ.ชัยนาท นอกจากสภาพทางช่วงนี้ดี ปริมาณการจราจรยังติดขัดน้อยกว่า อย่างไรก็ตาม ช่วงที่ ถ.รัตนวิเชียร์ ตัดกับทางต่างระดับบางบัวทอง แม้สภาพการจราจรดีขึ้นกว่าช่วงปีใหม่ แต่การขยายถนนจาก ๔ ช่องจราจร ให้รับกับ ๑๐ ช่องจราจรยังไม่เสร็จ วิธีแก้ปัญหาอาจต้องจัดช่องทางพิเศษ โดยเพิ่มเลนในขาที่วิ่งสวนทางให้เท่าที่ทำได้

"ถนนพหลโยธิน จุดที่มักมีปัญหา อยู่แถว กม.๕๔-๕๘ บริเวณต่างระดับบางปะอิน-วังน้อย กับต่างระดับอินทร์บุรี (จ.สิงห์บุรี) ซึ่งเป็นช่วงที่คอสะพานแคบ เพราะถูกออกแบบให้พอดีกับช่องทาง แต่ไม่พอดีกับไหล่ทาง จึงมักเกิดปัญหาขั้บแซงบนไหล่ทาง เราจะใช้ตำรวจไปบล็อก บนไหล่ทาง จึงขอให้ผู้ใช้เส้นทางช่วงนั้นใจเย็นๆ" ผู้การธาราว่า

"ส่วนเส้น เพชรเกษม จุดที่น่าห่วง คือ เข้าย้อย เพชรบุรี ท่ายาง และช่วงตั้งแต่วังมะนาวไปถึงชะอำ เนื่องจากมีปริมาณรถเยอะ และมักจะขั้บรถ จั้ทำยกันมาก ทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อย เราจะส่งตำรวจไปดูแลเป็นพิเศษ"ถนนมิตรภาพ จะเริ่มติดหนัก ตั้งแต่แยกต่างระดับสระบุรี หน้าค่ายอดิศร ช่วงจะเลี้ยวขวาขึ้นสะพานไปออกภาคอีสาน ซึ่งมีเพียง ๒ ช่องจราจร แก้ไขโดยการเพิ่มช่องทางจราจรพิเศษ เป็น ๖ ช่อง โดยใช้ช่องทางเข้า ตัวเมืองสระบุรี และบริเวณใต้สะพานลอยต่างระดับเป็นช่องทางเสริมจุดติดขัดถัดมา คือ ช่วงทับทิม กวาง โรงปูนที่ฟิไอ มวกเหล็ก ไค้งซึกแซ็ก ตลาดกลางดง ปากช่อง และลำตะครอง เพราะเป็นช่วงที่ถนนตัดผ่านขอบที่ราบสูงโคราช สภาพทางทั้งไค้งและชัน ทำให้รถวิ่งช้าโดยสภาพและติดสะสม มีข้อเสนอ เพื่อลดปัญหาและอุบัติเหตุ ผู้ใช้เส้นทางควรตรวจสอบสภาพรถให้ดี หลีกเลียงการขั้บรถจั้ทำย แซงซ้าย ปายขวา

กรณีเติมน้ำมัน หรือแฉะเชื้อของ ขอให้กระทำมาจากต้นทาง "เราจะจัดชุดเคลื่อนที่ประชาสัมพันธ์เชิงรุก ใช้ ตำรวจกับอาสาสมัคร หมุนเวียนไปอยู่ตามปั้มน้ำมัน ร้านค้า และจุดพักรถริมทาง แจกแผ่นพับข้อมูลข่าวสาร แผนที่เดินทาง น้ำดื่ม และผ้าเย็น รวมทั้งแนะนำวิธีเล่นสงกรานต์ที่ปลอดภัย" "ขอเตือน บนทางหลวงสายหลัก รถปิกอัพที่มีคนนั่งท้ายเยอะๆ ควรใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ จากสถิติเกิดอุบัติเหตุสูงสุดอันดับ ๑ หรือร้อยละ ๔๒ รองลงมาเป็นรถเก๋ง ร้อยละ ๒๕ เทียบกับรถโดยสาร มีแค่ ๕ เปอร์เซ็นต์ แต่รถโดยสารเกิดขึ้นที มีคนตายเยอะกว่า ส่วนถนนสายรอง ตามหมู่บ้าน รถจักรยานยนต์ เกิดอุบัติเหตุสูงสุด"^{๑๔๐} เปอร์เซ็นต์ อุบัติเหตุรถเฉี่ยวชนกัน เกิดจากการขับรถจี้ท้ายชิดเกินไป แม้ไม่ทำให้ถึงตาย แต่พอสชนท้ายแล้ว ทำให้รถติดหนัก จึงขอแนะนำควรทิ้งระยะห่างจากรถคันหน้าอย่างน้อย ๒ วินาที หรือให้พูดคำว่า สวัสดีครับ ๒ หน จะช่วยลดปัญหาการชนท้าย"

พลตำรวจตรีธรา ปุณศรี ผู้บังคับการตำรวจทางหลวง ผากขอความร่วมมืออีก ๓ เรื่อง "อยากให้บริษัทใหญ่ๆ ช่วยปิดและเปิดทำการให้เหลื่อมเวลาลัก ๑-๒ วัน แล้วค่อยให้พนักงานกลับไปทำงานใช้ภายหลัง ถนนทุกสายห่างกรุงเทพในรัศมี ๒๐๐ กิโลเมตร ขอให้เลี่ยงการกระทำที่สร้างปัญหา และท้ายสุดขอให้มีสติ เมาไม่ขับ หลับอย่าไป ไม่มั่นใจอย่าแซง การเดินทางของท่านจะราบรื่น".^{๑๒๑}

๔.๑.๓.๒ ร่วมสร้าง "วัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย"

ภัยพิบัติจากคลื่นสึนามิได้รับการแก้ไข และฟื้นฟูรวดเร็วด้วยน้ำใจของคนไทยที่หลังไหลมาจากทั่วประเทศ และในต่างแดน แต่เหตุการณ์ยังไม่ทันจบ สองสัปดาห์ถัดมาในวันอาทิตย์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๔๘ ก็เกิดเหตุเพลิงไหม้และอาคารถล่มที่ถนนพระราม ๖ ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ดับเพลิง และหน่วยกู้ภัยหลายคน

สาธารณภัยจากธรรมชาติ หรือจากฝีมือมนุษย์มีมากมาย แต่ทุกอย่างสามารถวางระบบป้องกัน และบรรเทาความเสียหายตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง เช่น

อุบัติเหตุบนท้องถนน ป้องกันได้เกือบ ๑๐๐% หากปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเข้มงวด โป๊ะล้ม ไม่เกิดขึ้นหากไม่บรรทุกผู้โดยสารจนเกินอัตรา อาคารไม่ถล่มง่าย หากสร้างได้มาตรฐานถูกแบบ และไม่ต่อเติมเกินกำหนดอย่างผิดกฎหมาย ผู้คนไม่เสียชีวิตและบาดเจ็บมากมายกรณีเพลิงไหม้ หากมีเครื่องดับเพลิงเพียงพอ มีการซ้อมดับไฟหนีไฟสม่ำเสมอ ประตูลิฟต์บันไดหนีไฟใช้งานได้ดี โรงงานจะมีสถิติอุบัติเหตุภัยน้อยมาก หากปฏิบัติตามกฎความปลอดภัยที่กำหนดไว้อย่างเข้มงวดทุกขั้นตอน การจะสร้างจิตสำนึกให้คนไทย อยาก

^{๑๒๑} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ปีที่ ๕๖ ฉบับที่ ๑๗๒๔๗, วันจันทร์ที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘, หน้า ๑.

"ป้องกัน" มากกว่ารอ "แก้ไข" นั้น จะต้องสร้างวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยขึ้นมา แต่เพราะคนไทยไม่มีวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย สิ่งเหล่านี้จึงได้เกิดขึ้น

การสร้างถนนที่ให้ความสำคัญกับ "รถ" มากกว่า "คน" เช่น ไม่มีทางเท้าเพียงพอ (หรือมีแต่มีหาบเร่ แผงลอยอยู่เต็ม) ไม่มีทางรถจักรยาน จุดข้ามถนน จุดเลี้ยวกลับรถอยู่ไกลมาก จนรถจักรยานยนต์ใช้วิธีย้อนศรดีกว่า มีสะพานลอยข้ามถนน แต่คนไทยกลับเสี่ยงข้ามถนนใต้สะพานลอยคนข้าม ขับรถจักรยานยนต์ก็ไม่ยอมใส่หมวกนิรภัย หรือใส่เพราะไม่ต้องการถูกจับ แต่มีใช้เพราะมีสำนึกหรือวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย ห้างสรรพสินค้าที่เห็นแก่ได้ ปลอ่ยให้มีร้านค้าจวนคับทางเดินไปหมด ไม่รู้ว่าทางหนีไฟอยู่ที่ใด และบริเวณร้านค้าบนสะพานลอยคนข้ามที่เชื่อมระหว่างห้างสรรพสินค้า

โรงเรียนอนุบาล ที่ถูกขนาบข้างด้วยสถานีน้ำมันเชื้อเพลิง ๒ แห่ง (ตัวอย่างอยู่ที่ถนนบางกวย-ไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง) หากจะป้องกันอุบัติเหตุที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา คนไทยต้องไม่เห็นแก่ได้ ไม่เห็นแก่ความสะดวกชั่วคราว ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ การทำงานต้องไม่ลู่หน้าปะจุมก อุบัติภัยพร้อมจะเกิดได้ตลอดเวลา แต่ระบบที่ยังไม่มีความพร้อมในการรับมืออย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

๑. ภัยจากการระเบิดของวัตถุระเบิดและสารเคมี ทั้งที่อยู่ในที่เก็บและการขนส่ง

๒. ภัยจากไฟไหม้ โดยเฉพาะในอาคารสูง ห้างสรรพสินค้า โรงงาน สถานบันเทิง เช่น โรงภาพยนตร์ ดิสโก้เธค ผับ ที่ไม่ได้มาตรฐานในเรื่องความปลอดภัย

๓. อุบัติภัยจากแก๊สมันตภาพรังสี ดังที่เคยเกิดกรณีโคบอลต์ ๖๐

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ นั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลักดังต่อไปนี้

๑. ต้องมีแผนระดับชาติ ออกเป็นกฎหมายเฉพาะที่มีองค์กรที่รับผิดชอบและมีสมรรถนะจริง ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงท้องถิ่น

๒. ต้องมีบุคลากรที่มีความรู้จริง ฝึกฝนจนเชี่ยวชาญ และเติบโตในสายงานหรือวิชาชีพนี้ได้

๓. มีการฝึกซ้อม เตรียมการรับมือสม่ำเสมอ

๔. มีงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่พอเพียงและทันสมัย

๕. ต้องมีระบบบริหารจัดการที่มีความรู้ ความสามารถระดับมืออาชีพ และมีเอกภาพ

สังคมไทยจึงต้องการวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัยที่ต้องสร้างและการลงทุนจริงจัง และควรถือเป็นความจำเป็นในทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน สังคมไทยจะต้องเปลี่ยนค่านิยม ความมั่งง่าย มาเป็น "สำนึกของวัฒนธรรมแห่งความปลอดภัย" แทนกระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรบรรจุแผนนี้ และต้องให้ความสำคัญในระดับต้น^{๑๒๒}

^{๑๒๒} น.พ.ศิริวัฒน์ ทัพย์ธราดล, หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ (ออนไลน์), วันศุกร์ที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๘.

๔.๒. องค์กรของศาสนา

องค์กรของศาสนาเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลแก่สังคมมากที่สุด เพราะเป็นผู้นำทั้งทางด้านวิญญาณของมนุษย์ คือจิตใจ เมื่อจิตใจปกติการแสดงออกย่อมปกติไปด้วย และเป็นที่เชื่อถือของมนุษย์เป็นแบบอย่างหรือคอยตักเตือนสั่งสอน ในการประพฤติและห่วงใยในการดำเนินชีวิต เพื่อจะนำมนุษย์ให้ได้รับความสุขทั้งในปัจจุบัน และเบื้องหน้า จนถึงขั้นปรีติพพานเลยทีเดียว องค์กรของศาสนานั้นโดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ ในแก้ปัญหาไม่ใช้ว่าจะแก้ปัญหาตลอดเหตุทางร่างกายเท่านั้น ยังรวมไปถึงการวางแผนชีวิตให้คุ้มค่ามากที่สุดในการเกิดมาเป็นมนุษย์ของเขาอีกด้วยดังนี้

๔.๒.๑ บทบาทของพระสงฆ์ในวันสำคัญทางศาสนา

สังคมไทยในปัจจุบันนั้นต้องอาศัยวัดเป็นที่ฝึกอบรมโดยเฉพาะในชนบท เพราะว่าวัดในชนบทมีบทบาทที่ยิ่งใหญ่ในทางโลกผูกมัดจิตใจมหาชนไว้ วันสำคัญทางศาสนาได้ดึงดูดประชาชนมารวมกลุ่มกัน^{๑๒๓}

ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จะเข้าไปมีบทบาทในการแนะนำคำสั่งสอนของพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ คือ

- วันมาฆบูชา

พิธีกรรมในทางศาสนาของวันมาฆบูชา พระสงฆ์ได้มีบทบาทที่นำพาพุทธศาสนิกชนทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง เช่น การเล่าเหตุเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลเกี่ยวกับวันมาฆบูชา การเทศนา การร่วมกิจกรรมเวียนเทียนเจริญสมาธิภาวนา โดยมุ่งเน้นให้เห็น ความสำคัญของการศึกษาเป็นหลัก เพราะพระพุทธเจ้าทรงประทานหลักในการศึกษา ซึ่งเรียกว่า **โอวาทปาติโมกข์** เพื่อความไม่ประมาทในการศึกษา ไม่ประมาทในชีวิต

- วันวิสาขบูชา

พิธีกรรมในวันพระสงฆ์ ได้มีบทบาทที่นำพาพุทธศาสนิกชนทำกิจกรรมหลายๆ อย่างเช่น การเล่าเหตุเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลเกี่ยวกับวันมาฆบูชา การเทศนา การร่วมกิจกรรมเวียนเทียนรอบพระอุโบสถ นั่งสมาธิ เจริญสมาธิภาวนา โดยมุ่งเน้นให้เห็นความสำคัญของการเกิด การดำเนินชีวิต และการตายโดยความไม่ประมาทนั้นยึดพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างซึ่งแก้ประมาทในเวลา ประมาทในวัย ประมาทในความไม่มีโรคได้ ดังเมื่อจะปรีติพพานพระพุทธเจ้าตรัสพระวาจาสุดท้ายว่า วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ.

^{๑๒๓} สมนคร ปุราวาส. พุทธปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สยาม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔๕.

แปลว่า สิ่งทั้งหลายที่เกิดจ่าปัจจัยปรุงแต่งประกอบขึ้น ล้วนมีอันจะต้องเสื่อมสลายไป เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด^{๑๒๔}

กิจกรรมที่ทำในวันวิสาขบูชาภายในเขตอำเภอพล เมื่อถึงแล้วจะมีการทำบุญเป็นกรณีพิเศษ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยมีกิจกรรมปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

๑. เวลาเช้าทำบุญตักบาตร
๒. รักษาศีล ๕ หรือศีล ๘ แล้วแต่กรณี
๓. บำเพ็ญมชชวริตติ คือเว้นจากการเสพของมีนเมา
๔. บำเพ็ญจิตภาวนา
๕. บำเพ็ญเนกขัมมปฏิบัติโดยนุ่งขาวห่มขาว
๖. เวลาเย็น สมาทานศีล เวียนเทียน ฟังพระธรรมเทศนา
๗. จัดแสดงนิทรรศการประวัติ เรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับวันวิสาขบูชา
๘. ประดับธงชาติ ธงธรรมจักรตามอาคาร บ้านเรือน วัด สถานที่ราชการ

- วันอาสาฬหบูชา

พิธีกรรมในทางศาสนาของวันมาฆบูชาพระสงฆ์ได้มีบทบาทที่นำพาพุทธศาสนิกชนทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง เช่น การเล่าเหตุเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลเกี่ยวกับวันอาสาฬหบูชา การเทศนา การร่วมกิจกรรมเวียนเทียน เจริญสมาธิภาวนา ร่วมกับทางราชการจัดนิทรรศการ งดเหล้าเข้าพรรษา ร่วมกับ โรงเรียนวิถีพุทธให้ประชาชน และเยาวชนได้ตระหนักถึงความประมาทในการทำงาน ประมาทในการปฏิบัติธรรม

- วันออกพรรษา

พิธีกรรมในทางศาสนาในวันออกพรรษาพระสงฆ์ได้มีบทบาทที่นำพาพุทธศาสนิกชนทำกิจกรรมหลายๆ อย่าง เช่น การเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลเกี่ยวกับวันมาฆบูชา การเทศนา การร่วมกิจกรรมเวียนเทียน เจริญสมาธิภาวนา

๔.๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการป้องกันความประมาทในสังคม

ในการแสดงบทบาทของพระสงฆ์นั้นนักปราชญ์ทางศาสนาได้แสดงระเบียบในการปฏิบัติของชาวพุทธไว้ เพื่อการปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิถีของพุทธ ระเบียบการสำรวจชีวิตประจำวันคือ

๔.๒.๒.๑ การสำรวจผลได้ผลเสียของครอบครัว

^{๑๒๔} ที.มหา (บาลี) ๑๐/๒๑๘/๑๓๕; สัง.ส. (ไทย) ๑๕/๑๘๖/๒๖๑.

ตอนค่ำ หลังจากรับประทานอาหารค่ำเสร็จแล้วครอบครัวชาวพุทธที่ดี มีความอยู่เย็นเป็นสุขมักนิยมประชุมพบปะสังสรรค์กันระหว่างคนในครอบครัวคือ พ่อ แม่ และลูกๆ ใต้ถ่มกัน ปรีกษาหารือกันถึงผลงานในชีวิตประจำวันที่ผ่านมาโดยย่อดังนี้

๑. ใครทำความดีเด่นอะไรบ้าง?
๒. ใครทำความผิดพลาดอะไรบ้าง?
๓. ใครมีอุปสรรคขัดข้องในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง?
๔. ใครมีปัญหาขัดข้องใจอะไรบ้าง? เป็นต้น

ทั้งนี้โดยมีพ่อแม่เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ใหญ่ให้คำแนะนำพร่ำสอน และพ่อแม่จะต้องพร้อมกันที่จะยกย่องสรรเสริญลูกที่ทำความดี และพร้อมที่จะให้อภัยในความผิดพลาดของลูกในเมื่อลูกยอมรับสารภาพและสำนึกผิดแล้ว เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ทุกวัน หรือส่วนมาก เชื่อแนได้ว่าลูกๆ จะมีความกตัญญูทวดต่อพ่อแม่ ถ้าครอบครัวชาวพุทธส่วนมากปฏิบัติได้ดังกล่าวแล้ว เยาวชนทั้งหลายของชาติไทยจะเป็นเด็กดีที่มีคุณภาพ จะไม่เกิดปัญหาแก่งแย่งกันแน่แท้

๔.๒.๒.๒ การสำรวจผลได้ผลเสียของตนเอง

ชาวพุทธผู้มั่งนอยู่ในพระศาสนาธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ก่อนนอนทุกวันนี้สมควรสำรวจวิถีชีวิตของตนเองในรอบวันที่ผ่านมาแล้ว เป็นการทบทวนประมาถนชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เริ่มตื่นนอนตอนเช้าตลอดมาถึงเวลานอนคืนนี้ ได้ดำเนินชีวิตไปอย่างไร ได้กำไร หรือขาดทุน กล่าวคือ

ถ้าประพฤติสุจริตทาง กาย วาจา และใจมากกว่า ประพฤติทุจริต นับว่าได้กำไรชีวิต ชีวิตล่วงไปโดยไม่เปล่าปราศจากประโยชน์ คือคุณงามความดี ถ้าประพฤติทุจริตทาง กาย วาจา และใจมากกว่า ประพฤติสุจริตนับว่า ขาดทุนชีวิต ชีวิตล่วงไปโดยไม่เปล่าปราศจากประโยชน์ คือคุณงามความดี ซ้ำยังประพฤติชั่วทุจริตเป็นเหตุให้ชีวิตเศร้าหมอง ตำทราวมองอีกด้วย

เมื่อได้สำรวจแล้วทราบว่าได้กำไรชีวิต ก็พึงปลื้มปิติยินดีว่า วันนี้ ชีวิตความเป็นอยู่ของเรามีประโยชน์ ได้สร้างสมอบรมวาสนาบารมีอันจะเป็นบุพเพกตบุญญาตสำหรับตนในภพชาติต่อไป เมื่อได้สำรวจแล้วทราบว่ามีขาดทุนชีวิต ก็พึงตำหนิตนเองว่า ไม่สมควรประพฤติอย่างนั้น แล้วตั้งจิตอธิษฐานว่า จะไม่ประพฤติชั่วอย่างนั้นอีกต่อไป จะตั้งใจประพฤติแต่สุจริต

ด้วยวิธีการปฏิบัติอย่างนี้เป็นประจำทุกคืน หลังจากบูชาพระสวดมนต์แล้ว จะเป็นเหตุให้เป็นคนไม่ประมาทลืมหิว ไม่ปล่อยตัวให้ถลาลงไปในความชั่วเสียหายจนสายเกินแก้ และจะเป็นเหตุให้ประพฤติสุจริตอันเป็นคุณงามความดีได้มากกว่าประพฤติทุจริตอันเป็นความชั่วเสียหาย จะเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยบุญวาสนา เพิ่มมากยิ่งขึ้น จนกว่าจะล่วงลับดับขันธืไปตามอายุขัย

๔.๒.๒.๓ การวางแผนวิถีชีวิตวันต่อไป

เวลาเข้าก่อนจะออกจากบ้านไปประกอบภารกิจงาน หาเลี้ยงชีพประจำวันหลัง จากบูชาพระรัตนตรัยแล้ว นิยามคิดวางแผนการ วางโครงการล่วงหน้าเสียก่อนโดยย่อดังนี้

๑. จะไปติดต่อกับใคร ที่ไหน เมื่อไร?
๒. จะไปทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร?
๓. จะทำอะไรก่อน จะทำอะไรภายหลัง
๔. จะทำอย่างไร จึงจะได้ผลดีมากกว่าผลเสีย? เป็นต้น

เมื่อวางแผนการ วางโครงการ ไว้เรียบร้อยแล้ว ครั้นออกจากบ้านไปเรียบร้อยแล้ว ก็มุ่งหน้าไปทำภารกิจงานตามแผนที่ได้วางไว้ เมื่อปฏิบัติได้ดังนี้ ความผิดพลาดในการดำเนินชีวิตประจำวัน จะเกิดมีน้อยที่สุด หรืออาจไม่เกิดมีเลย จะมีแต่ความเรียบร้อย และได้ผลดี ได้กำไรชีวิต ไม่ปล่อยกาลเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าปราศจากประโยชน์^{๑๒๕}

แก้ด้วยรักษาอิทธิธรรม สังคมที่มีระเบียบชุมชนจะอยู่ร่วมกันได้สงบสุขต้องมี ธรรมสำหรับคฤหัสถ์ หรือศีล ๕ เพราะการกระทำทั้งหลาย มีการกระทำด้วยกาย และด้วยวาจา เป็นต้น ไม่เกะกะ ยุ่งเหยิง เพราะมี ความเป็นระเบียบ อย่างดี^{๑๒๖}

๔.๓. สถาบันพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์ไทยกับพระพุทธศาสนา และคนไทยนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยทั้งชาติ ทั้งประเทศ สำหรับพระพุทธศาสนานั้น พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙ ในรัฐธรรมนูญปัจจุบัน^{๑๒๗} พระองค์ทรงช่วยเหลือพระพุทธศาสนา และคนไทยมาโดยตลอด โดยถือว่าพระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจเป็นอย่างมาก บทบาททางการช่วยเหลือจากพระมหากษัตริย์ในการเตือนสติ หรือเป็นแบบอย่างนั้นมีมากมายที่จะคณานับได้ เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการฝนหลวง เป็นต้น ถ้ามองลึกๆ แล้วก็เพื่อการมีชีวิตที่ดี ไม่เดือดร้อนของชาวไทย ซึ่งนับว่าเป็นการแก้ปัญหาชีวิตได้โดยพระกุศลบายที่แยบคาย

^{๑๒๕} พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน ป.ธ. ๙), *ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐๕., (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๑). หน้า ๒๓-๒๕.

^{๑๒๖} *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระปริยัติธรรมธาดา (สถิตย์ ฉาวโร ป.ธ. ๙)*, . (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔). หน้า ๓๐.

^{๑๒๗} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐*. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

เป็นอย่างยิ่ง ในการแก้ปัญหาของประชากรชาวไทยในทุกๆ ด้าน เพราะในพระพุทธศาสนานั้น การลำบากเดือดร้อน ไม่เป็นสุข นั้น ก็คือการดำเนินชีวิตโดยความประมาทนั่นเอง

๔.๓.๑ พระราชดำรัสในวันสำคัญต่างๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยพลสกนิกรของพระองค์เป็นอย่างมากโดยในวันและโอกาสต่างๆ พระองค์ท่านจะพระราชทานโอวาทไว้มากมายตั้งจะอัญเชิญพระบรมราโชวาทบางตอนมาไว้ดังนี้ พระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๓๕ วันอังคารที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๓๔.

ในปีใหม่นี้ขอให้ท่านทั้งหลาย พยายามรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิตให้สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถประกอบกิจการงานในหน้าที่ได้เต็มกำลัง ผู้ใดมีหน้าที่อันใดอยู่ ก็เร่งกระทำให้สำเร็จ ลุล่วงไปโดยไม่ชักช้า ปฏิบัติพัฒนากิจการงานใดๆ ก็ให้นึกถึงส่วนรวม และความเป็นไทยไว้เสมออย่าประมาท งานของตนและงานของชาติ จักดำเนินก้าวหน้าไปโดยถูกต้อง เทียงตรงไม่ติดขัด และบรรลุถึงประโยชน์ พร้อมทั้งความสุขความเจริญที่ปรารถนาปรารถนาถ้วนทุกสิ่ง^{๑๒๘}

พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่เยาวชนของชาติ เนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖ พระเจ้าอยู่หัวทรงชี้ถึงความสำคัญของระเบียบวินัยดังนี้

“เด็กๆ ต้องฝึกหัดอบรมทั้งกายใจให้เข้มแข็ง เป็นระเบียบและสุจริต เพื่อประโยชน์ของตนในภายหน้า เพราะคนที่ไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถควบคุมกายใจให้อยู่ระเบียบและความคิดยากนักที่จะได้ประสบความสำเร็จ และความเจริญอย่างแท้จริงในชีวิต”^{๑๒๙}

ในการสร้างอนาคตที่มั่นคงรุ่งโรจน์นั้น นอกจากวิชาความรู้ที่เจนจัดแล้ว บุคคลยังจำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติและความสามารถพิเศษอีกหลายด้าน เป็นเครื่องอุดหนุนและส่งเสริมความรู้ของตนด้วย ข้อแรก จะต้องเป็นคนที่ทำตัวทำงานอย่างมีหลักการ มีระเบียบ มีเหตุผลที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ เป็นธรรม ข้อสอง ต้องมีความเพียรพยายามอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในการทำงานและการทำความดี แม้จะมีความเหนื่อยยากหรือมีอุปสรรค ชัดขวางมากมายเพียงใด ก็ไม่ย่อท้อถอยหลัง ข้อสาม ต้องเอาใจใส่ศึกษา ค้นคว้าหาวิชาและความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ ให้ลึกซึ้งและกว้างขวางรอบด้านไว้ สำหรับใช้เทียบเคียง ประกอบการพิจารณาตัดสินปัญหาต่างๆ ในการทำงาน ข้อสี่ ซึ่งสำคัญที่สุด ต้องสามารถควบคุมกายใจ คือการกระทำความคิดของตน ให้สงบหนัก

^{๑๒๘} สำนักเลขาธิการ. **ประมวลพระราชดำรัส และพระบรมราโชวาท พุทธศักราช ๒๕๓๔.** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ(๑๙๘๔) จำกัด, ๒๕๓๕). หน้า ๕๑๗.

^{๑๒๙} กรมวิชาการ. **พระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ ๑.** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๐). หน้า ๒๗.

แน่นอนแน่นอนในความเป็นกลางอยู่เสมอแม้ในเวลาที่มีเหตุชวนให้วุ่นวายสับสน ความสามารถทำกาย
 ทำใจให้สงบ หนักแน่น เป็นกลางห่างจากอคตินี้ จะช่วยให้เกิดสติระลึกรู้ถึงเหตุถึงผล ถึง
 ข้อเท็จจริง และความถูกต้องของเรื่องทั้งปวง จึงเป็นอุปการะสำคัญของการคิดพิจารณาปัญหาต่างๆ
 เพราะช่วยให้มองเห็นปัญหาได้กระจ่างแจ่มชัด สามารถตัดสินใจได้โดยถูกต้องเที่ยงตรงเป็น
 ธรรม เป็นประโยชน์เสมอ ไม่มีอับจน ข้อที่พูดนี้แท้จริงเป็นทฤษฎีสำหรับปฏิบัติ ซึ่งถ้าได้ริเริ่มนำไป
 ปฏิบัติในการงานส่วนหนึ่งส่วนใดแล้ว ก็จะได้เห็นผลในงานส่วนนั้นทันที เมื่อเห็นผลดีนั้นแล้ว
 ย่อมจะเกิดกำลังใจ และมีความมั่นใจที่จะยึดถือปฏิบัติให้กว้างขวางออกไป ในกรณีกิจของตน
 ตลอดทุกส่วน แต่ละคนก็จะได้รับผลสำเร็จ คืออนาคตอันแจ่มใสทั้งของตนเอง และของชาติ
 บ้านเมืองตามที่มุ่งประสงค์...ในการสร้างสรรค์ความเจริญนั้น นอกจากจะต้องอาศัยวิทยาการที่ดี
 แล้ว บุคคลยังจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ เกื้อหนุนด้วยอีกหลายอย่าง อย่างหนึ่งจะต้องอาศัย
 ความเป็นคนดี คือ ความเป็นคนที่สะอาดสุจริตใน การกระทำและความคิด ทั้งมีปัญญา ความ
 ฉลาดรู้ ในเหตุในผลในความเจริญความเสื่อม อีกอย่างหนึ่ง จะต้องอาศัยความขยันหมั่นปฏิบัติ
 ด้วยความเอาใจใส่ ความเพ่งพินิจ และความละเอียดรอบคอบ ไม่ประจบประแจงโดยประมาท
 หละหลวม ประการสำคัญจะต้องอาศัยการปฏิบัติที่ถูกต้องและพอเหมาะพอดีในงานทั้งปวง เพราะ
 งานทุกอย่างย่อมมีแนวทาง ขั้นตอน และกระบวนการที่แน่นอนสำหรับปฏิบัติอยู่ ผู้ปฏิบัติจำเป็น
 จะต้องพึงพิจารณาให้เห็นและปฏิบัติให้ถูกให้ตรง ให้พอเหมาะ จึงจะทำให้งานสำเร็จผลสมบูรณ์ได้
 ถ้าปฏิบัติไม่ตรงไม่พอเหมาะก็ยากที่ งานจะบรรลุถึงเป้าหมาย ซ้ำร้ายอาจก่อให้เกิดผลเสียหายได้
 เช่น ถ้าทำเรื่องธรรมดาให้เป็นเรื่องใหญ่ เรื่องยากเกินกว่าเหตุ ก็จะทำให้เกิดความสับสนซับซ้อน และ
 ปัญหา เป็นเหตุให้งานที่ทำยึดเยื้อ ล่าช้า และเสียผล เปลืองแรง เปลืองเวลา เปลืองงบประมาณไป
 ไม่คุ้มค่า. . .

สติตั้งมั่น อันนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าคนเรานั่งอยู่เฉยๆ ไม่ได้ มันต้องทำอะไรอย่างน้อย
 ที่สุดก็ต้องหายใจ แม้แต่นั่งอยู่เฉยๆ ก็ไม่ได้ มันเมื่อย มันเมื่อยก็ต้องขยับตัว แต่ว่าถ้าทำถ้าขยับ
 ตัวอย่างมีสติ คือหมายความว่าใช้ร่างกายที่ดี ก็ขยับตัวโดยที่ไม่ทำให้เดือดร้อน ไม่ทำให้เสียหาย
 ถ้าแต่ละท่านเกิดไม่มีสติแล้วก็ขยับตัว จะยกแขนขึ้นมาก็คงไปโดนคนที่นั่งอยู่ข้างๆ คนที่อยู่ข้างๆ
 เขาก็จะโกรธเอา ลงท้ายก็จะตะลุมบอนกัน กลายเป็นการทะเลาะกันในที่นี้ แล้วมันก็ไม่ดี ฉะนั้นก็
 ต้องมีสติคือหมายถึง ความว่ารู้ รู้ทั้งการทำอะไรก็รู้ การคิดอะไรก็รู้ การพูดอะไรก็รู้ คือมีสติ
 มั่น. . .^{๑๓๐}

๔.๓.๒ การแสดงพระจริยาวัตรให้เป็นตัวอย่าง

^{๑๓๐} หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์, ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๘, ๑๖:๓๘ น.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปฏิบัติและทรงนำประชาชนในการบำเพ็ญทานรักษาศีล และ เจริญภาวนาตามกาลอย่างเคร่งครัด ทรงมั่นในศกพิชราชธรรมคือ

๑. **ทาน การให้ทาน** ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในอันที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขทวยอาณา ประชาชาษฎ์ ล้วนแล้วแต่แสดงถึงการเป็นผู้ให้ของพระองค์ จนทำให้ผู้รับคือ อาณาประชาราษฎ์ สามารถ พึ่งตนเองได้ และมีความสุขความเจริญ ในชีวิตสืบไป

๒. **ศีล การสำรวมในศีล** ทรงตั้งมั่นอยู่ในศีลอันเป็นข้อพึงปฏิบัติอย่างสมบูรณ์พระราชจริยาวัตร ที่ปรากฏทางพระวรกายก็ดี ทางพระวาจาที่ดี ล้วนหมดจดงดงามเป็นที่จับตาจับใจของผู้พบเห็น

๓. **บริจาค การบริจาคทรัพย์เพื่อการกุศล** ทรงบริจาคพระราชทานทรัพย์เพื่ออำนวยการศาสนา ทำนุบำรุงสมณะ ชี พราหมณ์ อยู่เป็นเนืองนิตย์ เสด็จไปทรงปลอบขวัญและช่วยเหลือราษฎรที่ประสบภัย พิบัติทุกคราวทุกท้องถิ่นทั่วพระราชอาณาจักร

๔. **อาชฺชว ความซื่อตรง** ทรงวางพระองค์อย่างสุจริตเที่ยงตรงสม่ำเสมอ ทรงมีความรักและ ห่วงใยในทุกข์สุขของทวยอาณาประชาราษฎ์ พร้อมทั้งทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชนคนไทยทั้งมวลบน ผืนแผ่นดินไทยนี้ตลอดมา และตลอดไป

๕. **มทฺหว ความอ่อนโยน** ทรงมีพระราชจริยาวัตรอันนุ่มนวลงดงามทรงมีพระราชปฏิสันถารกับ ประชาชนที่มาเฝ้า ทรงไต่ถามสารทุกข์สุกดิบของราษฎร เยี่ยงบุคคลที่มีความรักความคุ้นเคยกันอย่างใกล้ชิด สนิทใจ

๖. **ตป การเผาภิเษกเครื่องเส้าหมอง** ทรงมีพระราชศรัทธาปลาหะ เสด็จออกทรงผนวชเป็น ตัวอย่างอันดีแก่กุลบุตรไทยสืบต่อมา ทรงถึงพร้อมด้วยความเพียรในการปฏิบัติพระราชกรณียกิจ เพื่อ ประโยชน์สุขของประชาชนทั่วพระราชอาณาจักร และยิ่งทวียิ่งขึ้นทุกวันเดือนปี

๗. **อกุโธ ความไม่โกรธ** ทรงมีพระอาการสงบนิ่งทุกโอกาสเช่นพระพุทธรูปนิมิต ทรงมีน้ำพระ ราชหฤทัยอันบริสุทธิ์สะอาดเปี่ยมไปด้วยพระเมตตา กรุณาที่ปรากฏทางวัตรนุ่มนวลอ่อนโยนแก่พสกนิกร

๘. **อวิหีสา ความไม่เบียดเบียน** ทรงเป็นผู้ให้อย่างแท้จริง ประชาชนในท้องถิ่นใดได้รับทุกข์ เดือดร้อนก็จะเสด็จ ไปทรงเยี่ยมเยียน ช่วยขจัดปัดเป่าความทุกข์เดือดร้อนนั้น เช่น ความรัก ความ ผูกพันที่บิดาจะพึงให้แก่บุตรอันเป็นที่รักของตน

๙. **ขนติ ความอดทน** ทรงตั้งมั่นอยู่ในขันติธรรมอันเลิศ ทรงอดกลั้นต่อกิเลสตัณหาซึ่งปวง ตลอดทรงอดทนต่อทุกขเวทนาเดือดร้อนรำคาญต่างๆ จึงทำให้ทรงสามารถปฏิบัติพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ สำเร็จลุล่วงไปได้

๑๐. **อวิโรจน์ ความไม่ประพฤตินิตประเพณี** และตั้งมั่นอยู่ในยุติธรรม ทรงเน้นความสำคัญให้คนไทยทุกคนสำนึกมั่นในความเป็นชาติไทย ซึ่งเพียบพร้อมด้วยศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามประจำชาติอยู่เสมอ ทรงตั้งมั่นอยู่ในชัตติยประเพณี ไม่ทรงประพฤติผิดจากจรรยาวัตรทั้งทางนิติศาสตร์ ราชศาสตร์ อีกทั้งทรงธำรงรักษายุติธรรมอย่างเคร่งครัด^{๑๓๑}

การแสดงพระจริยาวัตรให้เป็นตัวอย่าง คือการทรงแสดงออกจากทางพระวรกาย เช่น ทรงห่วงใยพสกนิกร ทุกหมู่เหล่า ทุกภาคในประเทศไทยของพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ เสด็จเยี่ยมเยียนแก้ไขปัญหาต่างๆ แม้ในที่ทุรกันดารก็ไม่ทรงหวั่นพระวรกาย และประชาชน พอเห็นพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ ก็นับว่าได้เข้าเฝ้า และยับยั้งสิ่งชั่วร้ายได้ ดังมีคำขวัญว่า รักในหลวง ห่วงลูกหลาน ต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น

๔.๓.๓ การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแบบอย่างของพสกนิกร เพราะได้ทรงศึกษาพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อเสด็จไปศึกษาที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้ทรงศึกษาพระพุทธศาสนาจากหนังสือและคำอธิบายของพระอาจารย์ที่ไปถวายพระอักษร และทรงเป็นพุทธมามกะ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามท่ามกลางสังฆสันติบาล ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงเป็นประธาน ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับพระราชดำริจะเสด็จออกบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน ณ พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ปราสาท เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ข้อความตอนหนึ่งดังนี้

อันพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของเรานี้ ตามความชอบธรรมที่ได้รับมาก็ดี ตามความศรัทธาเชื่อถือส่วนตัวข้าพเจ้าก็ดี เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง มีคำสอนให้คนประพฤติตนเป็นคนดี ทั้งเพียบพร้อมด้วยบรรดาสัจธรรมอันชอบด้วยเหตุผลน่าเลื่อมใสยิ่งนัก ข้าพเจ้าเคยคิดอยู่ว่าถ้าโอกาสอำนวยก็น่าจะได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนาตามพระราชประเพณีสักคราหนึ่ง ซึ่งจักเป็นทางสนองพระเดชพระคุณพระราชบูรพการีตามคตินิยมอีกโสดหนึ่งด้วย

ได้ทรงผนวช ในวันที่ ๒๒ ตุลาคม ถึง ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ รวม ๑๕ วัน หลังจากทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแล้ว ได้ทรงแสดงพระบรมราชปณิธาน เป็นปฐมราชองค์การว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

^{๑๓๑} ข้าหลวง วุฒิจันทร์ และ คณะกรรมการรวบรวมและเรียบเรียงพระราชกรณียกิจ. พระราชกรณียกิจ และพระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ เกี่ยวกับการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙-๕ ธันวาคม ๒๕๕๐. (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑). หน้า ๓๘๑-๓๘๒.

ทรงเป็นนักปฏิบัติธรรม ทรงสนพระทัยและปฏิบัติพระองค์ตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด ทรงบำเพ็ญจิตภาวนาเป็นประจำวันละ ๔๐ นาที พระองค์ได้ทรงมีกระแสพระราชดำรัสในเรื่องการปฏิบัติธรรมว่า การปฏิบัติธรรมนั้นไม่ใช่จะให้คุณค่าเฉพาะแก่ผู้ปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังให้ผลแก่คนข้างเคียงของผู้ปฏิบัติด้วย^{๑๓๒}

๔.๔ องค์การของเอกชนด้านสังคม

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส). ร่วมกับเครือข่ายองค์กรงดเหล้า จัดกิจกรรมรณรงค์ "งดเหล้า ลอยกระทง บุญจะส่งให้เราสุขใจ" ตามจุดสำคัญต่างๆ ในช่วงเทศกาลลอยกระทง เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนงดเหล้าในคืนวันลอยกระทง ซึ่งเป็นสาเหตุในการนำไปสู่การทะเลาะวิวาท และการมีเชื้อกลืนในกลุ่มวัยรุ่น ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล ผู้อำนวยการสำนักรณรงค์และสื่อสารเพื่อสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวว่า จากการศึกษาที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ทำการสำรวจการร่วมฉลองเทศกาลลอยกระทงปี ๔๗ และกิจกรรมที่กลุ่มคนตั้งใจทำในวันลอยกระทงปี ๔๘ กับกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ จำนวน ๑,๒๔๖ คน ที่มีอายุระหว่าง ๑๒-๖๐ ปี พบว่า ปี ๒๕๔๗ มีผู้ร่วมฉลองเทศกาลลอยกระทงสูงถึง ๗๑.๔% สถานที่ที่นิยมไปลอยกระทง ๓ อันดับแรก คือ ๑.วัด ๒.สถานที่จัดงานประจำจังหวัด ๓.โรงเรียนและมหาวิทยาลัย สำหรับกิจกรรมหลังจากลอยกระทง ได้แก่ นั่งรถเที่ยว ๕๓.๙% ขณะที่มีการมกหลายอย่างที่นำเป็นห่วงคือ การดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีถึง ๓๐.๘% การเที่ยวสถานบันเทิง ๑๙.๓% อยู่กับคนรักสองต่อสอง ๑๓.๓% แข่งรถกับกลุ่มเพื่อน ๕.๔%

ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล กล่าวว่า"เราต่างรู้ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ขาดสติ และเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่พฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำลายประเพณีลอยกระทงอันดีงาม จากการระบุนของกลุ่มตัวอย่าง ยังพบปัญหาความไม่เหมาะสมหลายอย่างในการลอยกระทงที่ผ่านมา อาทิ เกิดการทะเลาะวิวาท ตีกัน ๓๗.๑% เยาวชนจับกลุ่มมั่วสุมมอมเมา ๓๓% วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กัน ๑๓% และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ๖๒.๕ มีเชื้อกลืนโดยไม่ได้ตั้งใจ เมื่อเจาะลีกลงไปพบว่า เด็กอายุ ๑๒-๑๘ ปี ยอมรับว่ามีเชื้อกลืนโดยไม่ได้ตั้งใจ ๗๕% ข้ำร้ายยังมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ได้ป้องกัน ๒๙.๘%"

ผู้อำนวยการสำนักรณรงค์ กล่าวอีกว่า การจัดกิจกรรมรณรงค์งดเหล้าในวันลอยกระทงครั้งนี้ คาดว่าจะมีส่วนช่วยให้สถานการณ์ต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นลดลงไปได้บ้าง เพราะคงปฏิเสธไม่ได้ว่าแอลกอฮอล์นำไปสู่

^{๑๓๒} สมพร เทพพิชิตา, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระพุทธศาสนา, (ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนาธรรม, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๗.

สิ่งต่างๆ ที่สำคัญคือ ต้องการปลูกฝังให้คนเข้าใจว่าทุกคนสามารถมีความสุขกับงานที่เร้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องดื่มแอลกอฮอล์

ทั้งนี้ จะมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในลักษณะนี้ในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สำหรับกิจกรรมรณรงค์ครั้งนี้ ช่วงเช้าของวันที่ ๑๕ พ.ย. ๕๘ จัดขึ้น ณ บริเวณห้างสรรพสินค้ามาบุญครอง ต่อด้วยทำพระจันทร์ และสิ้นสุดช่วงเย็นบริเวณหน้าโรงพยาบาลนครเมเจอร์ รัชโยธิน ส่วนวันที่ ๑๖ พ.ย. ซึ่งตรงกับวันลอยกระทง เริ่มรณรงค์พร้อมกันทั้งที่สะพานพระราม ๘ และสวนสันติชัยปราการ ตั้งแต่เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไป โดยจะจัดให้มีการแสดงลูกทุ่งเด็ก แจกใบปลิวรณรงค์ให้กับผู้ที่ออกมาลอยกระทงให้งดดื่มเหล้า โดยมีศิลปิน-ดารา อาทิ แอนนาจากวงแจมบี้, ไหญี่-ศิระ และแอม-สุธีร์ เสียงหวาน ร่วมแจกจ่ายใบปลิวพร้อมเครื่องดื่มปราศจากแอลกอฮอล์ ร่วมกับกลุ่มนักศึกษาในเครือข่ายงดเหล้า.^{๑๓๓}

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)รายงานว่างแล้วขับหลับใน อันตราย! กว่าเมา กระบวนการรณรงค์ ลดจำนวนคนเจ็บตายจากอุบัติเหตุ ในเทศกาลสงกรานต์ปีนี้ โดยภาพรวมๆ ยังเห็น "เมาไม่ขับ" เหมือนปีใหม่ที่ผ่านมา ความคืบหน้าอยู่ที่เมื่อเมาแล้วขับ จะต้องถูกจับ ไปคุมประพฤติ... เท่านั้น

ต้นปี ๒๕๕๘ ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย มีเป้าหมายลดสถิติผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บ ด้วยการใช้มาตรการป้องกันและลดปัญหาอุบัติเหตุทางถนน แบ่งเป็น ๒ ระยะ...

ระยะที่ ๑ จัดตั้งจุดตรวจแนะนำ ตักเตือน ในชุมชน หมู่บ้าน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. อาสาสมัครในหมู่บ้านดำเนินการกันเอง

ระยะที่ ๒ บูรณาการกำลังตำรวจ ฝ่ายปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งด่าน จุดตรวจอย่างเข้มงวด เพื่อตรวจจับการกระทำผิดของผู้ใช้รถใช้ถนน แม้ว่าจะมีมาตรการรับมือกับอุบัติเหตุช่วงปีใหม่ชัดเจน แต่สิ่งสำคัญที่ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนเน้นย้ำคือการขอความร่วมมือจากประชาชน

อันดับแรก ดื่มไม่ขับ เพราะอาจเกิดอันตรายร้ายแรงต่อตนเองและครอบครัว กว่าร้อยละ ๕๐ ของอุบัติเหตุกว่า ๗๐,๐๐๐ ครั้ง ในแต่ละปี...ผู้ขับยานยนต์ มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดในระดับหนึ่ง นักดื่มหลายคนเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วยังไม่รู้สึกลเมา ก็คิดว่าตัวเองยังมีความสามารถที่จะขับรถต่อไปได้ ความเป็นจริง ผลจากการศึกษาแอลกอฮอล์ในเลือดต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาท พบว่าระดับแอลกอฮอล์เกิน ๕๐ มิลลิกรัม ต่อเลือด ๑๐๐ มิลลิกรัมขึ้นไป จะส่งผลให้สมองตอบสนองต่อสิ่งที่กระตุ้นช้าลง ขาดการควบคุมการเคลื่อนไหว การตัดสินใจช้าลง สายตาเริ่มเลวลง โอกาสเกิดอุบัติเหตุสูงกว่า...ผู้ไม่ได้ดื่มมากถึง ๒ เท่า

^{๑๓๓} หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๘.

การวิจัยในสหรัฐอเมริกา พบว่าร้อยละ ๑๘ ของคนขับรถบรรทุกที่เสียชีวิตในอุบัติเหตุทางถนน มีระดับแอลกอฮอล์ในเลือดระหว่าง ๐.๐๑-๐.๐๙% เท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาในส่วนของประเทศไทย... ร้อยละ ๖๒ ของผู้ที่ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน ที่เข้ารับการรักษาในห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาลต่างๆ ต่ำสุดมาก่อนประสบอุบัติเหตุ และอีกร้อยละ ๔๔ มีแอลกอฮอล์ในเลือดตั้งแต่ ๐.๑๐%

ความร่วมมือขอต่อมา...ง่วงอย่าขับ ถ้าเกิดความเหนื่อยล้า ขอให้พักรถตามจุดแวะพักค้าง รวมทั้ง บ่อยยาม จุดตรวจเส้นทางหลักทุกสาย ซึ่งจะมีบริการน้ำดื่ม ผ้าเย็น การนอนให้เพียงพอ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ สุขภาพ เหมือนกับการรับประทานอาหารให้ครบ ๕ หมู่ และการออกกำลังกาย คนส่วนใหญ่ต้องนอนประมาณ วันละ ๗-๘ ชั่วโมง แต่บางคนก็ต้องการน้อยหรือมากกว่า ขึ้นอยู่กับคุณภาพการนอนหลับ จะหลับลึกขนาด ไหน คนที่อดนอนติดต่อกันหลายวัน การอดนอนจะสะสม สมองจะเรียกใช้คืนเมื่อมีโอกาส บางทีก็งีบหลับ โดยควบคุมตัวเองไม่ได้ เช่น หลับในห้องประชุม หลับระหว่างเรียน ที่หน้าก้นนอนหลับขณะทำงานดูแล เครื่องจักร และหลับขณะขับรถ คนอดนอนมักง่วงมากเวลาบ่าย หลังอาหารมื้อเที่ยง และเวลาดึกๆ หลังเที่ยง ค่ำนี้ ช่วงเวลานี้ จึงเป็นช่วงที่เกิดอุบัติเหตุทางถนนบ่อยครั้งผลการศึกษาค้นพบว่าการอดนอนมีผลต่อการขับรถ เหมือนกับการดื่มแอลกอฮอล์ที่ระดับ ๕๐ มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ซึ่งกฎหมายถือว่าเมา

คนอดนอนดื่มแอลกอฮอล์เพียงเล็กน้อย แม้ไม่ทำให้ระดับแอลกอฮอล์ สูงเกินกำหนด แต่ก็มีผล ต่อการขับรถมากกว่าคนดื่มแอลกอฮอล์อย่างเดียว แอลกอฮอล์เป็นสารมีฤทธิ์กดระบบประสาทเหมือนยา กล่อมประสาทและยานอนหลับ ดื่มมากๆ จะทำให้ง่วงและหลับได้

ส่วนความง่วงจากการนอนไม่เพียงพอมีผลต่อสมรรถภาพในการขับรถเหมือนการเมา ทำให้ ประสาทสัมผัสทุกอย่างช้าลง สมองตื้อ การสั่งการของสมองไปยังกล้ามเนื้อช้าลง หากเกิดเหตุการณ์คับขันจะ แตะเบรคช้ากว่าปกติ หักหลบหนีได้ช้า คนขับหลับในจะไม่สามารถควบคุมการขับรถได้เลย อุบัติเหตุ ที่พบ บ่อยๆ เช่น ขับรถเกยขึ้นข้างทาง การตรวจระดับแอลกอฮอล์ในเลือดนั้นทำง่าย แต่การตรวจว่า...ง่วงทำได้ ยาก เพราะต้องอาศัยห้องปฏิบัติการนอนหลับเท่านั้น

ประเทศเจริญแล้ว ความง่วงเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุมากกว่าการเมา การรณรงค์ลดอุบัติเหตุของ ประเทศไทย ยังไม่มีการรณรงค์ ให้ตระหนักความสำคัญของความง่วง"จำเป็นต้องรณรงค์ง่วงไม่ขับควบคู่ไป กับการเมาไม่ขับ ผู้ที่รู้ตัวว่าง่วงหรือเมาไม่ควรขับรถ ต้องให้ความสำคัญกับการนอนหลับอย่างเพียงพอ อย่า ฝืนร่างกายให้ทำงาน..."นายแพทย์มัญญู ลิเชวงวงศ์ กล่าวไว้ในเอกสารการศึกษาเรื่อง "ง่วงไม่ขับ"

นายแพทย์มัญญูกล่าวอีกว่า คนที่กินยานอนหลับ ยาแก้หวัด ยาแก้ภูมิแพ้ ถ้ารู้ตัวว่าง่วง ต้องไม่ขับ รถ คนอดนอนที่ต้องขับรถทางไกล ไม่ควรดื่มแอลกอฮอล์ เพราะความง่วง บวกกับแอลกอฮอล์เพียงเล็กน้อย จะทำให้เกิดการหลับระหว่างขับรถ คนที่มีประวัตินอนง่ายนอนกรน และอ้วนควรหลีกเลี่ยงการขับรถโดยลำพัง

ถ้านั่งรถไปด้วยกันหลายคนควรสลับกันขับหรือชวนคนขับคุย"รู้ตัวว่าง่วง ต้องจอดแวะข้างทาง พักหลับ ๑๐-๑๕ นาที แล้วขับต่อหรือตีหมกแพ ๑-๒ แก้ว หากคนขับรู้ตัวว่าง่วงนอน จะหลับใน จอดแวะข้างทางไม่ได้ ควรจับจุดในร่างกายที่ทำให้ตาสว่าง...จุดหลังศีรษะ ได้จุมูก หรือใช้ปลายเล็บของนิ้วโป้งจิกลงบนจมูกเล็บของนิ้วก้อยมือข้างเดียวกัน"

บีบหัวนมตัวเองแรงๆ ทำให้ตัวเองเจ็บ โดยไม่เกิดอาการฟกช้ำดำเขียวต่อร่างกายจะช่วยให้เกิดอาการตื่นขึ้นมาชั่วคราว ถ้ามีจังหวะก็ควรแวะหลับ เพื่อความปลอดภัย นายแพทย์มนูญ กล่าว"การรณรงค์วงไม่ขับ ภาครัฐควรเร่งออกกฎหมายบังคับให้คนขับรถ โดยสาธารณะขับรถได้ไม่เกินวันละ ๑๒ ชั่วโมง ป้องกันการนอนหลับ สร้างช่องทางข้างถนนเป็นระยะ เพื่อให้คนขับแวะเข้าไปพักจอด โดยเฉพาะทางด่วนหรือมอเตอร์เวย์ที่มีระยะทางไกล"

ความร่วมมือข้อที่สาม...อย่าขับรถเร็วเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด การขับรถเร็วนอกจากจะเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของอุบัติเหตุ ยังทำให้อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความร่วมมือข้อที่สี่ ข้อสุดท้าย...ขับมอเตอร์ไซค์อย่าลืมสวมหมวกนิรภัย トラบไคที่ยังหยุดอุบัติเหตุทางถนนไม่ได้ สิ่งที่ได้ดีที่ดีที่สุดคือการใช้เครื่องป้องกันอันตราย ผู้ใช้รถจักรยานยนต์จัดอยู่ในกลุ่มผู้ใช้ถนนที่ไร้สิ่งป้องกัน มีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บและเสียชีวิตสูงกว่าผู้ใช้รถยนต์ ๑๐-๕๐ เท่า ร้อยละ ๖๕ ของผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ เกิดกับผู้ใช้รถจักรยานยนต์

การสวมหมวกนิรภัยสามารถลดการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนได้ร้อยละ ๒๙...ลดอัตราการตายจากการบาดเจ็บที่ศีรษะร้อยละ ๔๐ ศูนย์อำนวยความสะดวกทางถนนระบุถึงข้อมูลกลุ่มผู้ใช้รถจักรยานยนต์ ที่ได้รับบาดเจ็บเทียบระหว่างผู้ที่สวมหมวกนิรภัยกับผู้ที่ไม่สวม พบว่าค่ารักษาพยาบาลของผู้ที่ไม่สวมสูงกว่าผู้สวมถึง ๓ เท่า...จำนวนวันที่ต้องนอนโรงพยาบาลสูงกว่า ๒ เท่า ที่สำคัญผู้ไม่สวมหมวกนิรภัยที่ประสบอุบัติเหตุ ยังมีความจำเป็นในการใช้อุปกรณ์การแพทย์ขั้นสูง ที่มีจำนวนจำกัด และห้องผู้ป่วยหนักมากกว่าปี ๒๕๔๕ ความเสียหายจากทรัพย์สิน ตลอดจนความสูญเสียด้านจิตใจ มีมูลค่าถึง ๑๑๕,๐๐๐ ล้านบาท กรณีเสียชีวิต ๓๗,๔๑๙ ล้านบาท, บาดเจ็บสาหัส ๒๗,๐๗๘ ล้านบาท, บาดเจ็บเล็กน้อย ๒๘,๓๓๐ ล้านบาท และทรัพย์สินเสียหาย ๒๓,๑๐๕ ล้านบาท

ยุทธศาสตร์แก้ปัญหาอุบัติเหตุแบบบูรณาการช่วงหนึ่งปีที่ผ่านมา จะลดปัญหาอุบัติเหตุได้มากน้อย ตัวเลขความสูญเสียจะเป็นตัวชี้วัด นโยบาย "อุบัติเหตุควบคุมได้ ถ้าทุกฝ่ายเอาใจจริง" มุ่งเน้นตัวแปรที่ควบคุมได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันทำงาน มีทิศทางการทำงานที่ชัดเจน ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างทำเหมือนที่ผ่านมา

ปีก่อนๆ แคลสติดิผู้บาดเจ็บ เสียชีวิตช่วงเทศกาลปีใหม่หรือสงกรานต์ไม่ตรงกัน...ยังหาตัวเลขถูกผิดกันหน้าดำคร่ำเครียด ปีใหม่ปีนี้...นโยบายใหม่ ทิศทางใหม่ คงไม่มีหน่วยงานไหน มานั่งเถียงกันเรื่อง

ตัวเลขคนเจ็บคนตายอีกการแก้ปัญหาอุบัติเหตุ...ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ถ้าทำได้ต้องทำทุกวันไม่ใช่ทำฉาบฉวย หรือหาเฉพาะช่วงเทศกาลใดเทศกาลหนึ่ง^{๑๓๔}

การประยุกต์วิธีการแก้ไขให้เข้ากับหลักพระพุทธศาสนา เน้นทั้งหลักศรัทธาและปัญญา พลังอำนาจที่อยู่เหนือตนของชาวพุทธ คือพระรัตนตรัย เป็นการพัฒนาตนให้เกิดสติและปัญญา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นสิ่งต่างๆ ตามที่เป็นจริงและสามารถปฏิบัติตนได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ ละวางจากสิ่งที่ไม่ดี และประสบกับความสงบสุขที่แท้จริง ทั้งนี้ ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะคิดว่าตนเองไม่ดี ไม่นับถือตัวเอง และหาทางออกไม่ได้ จึงต้องดื่มสุรายู้อยู่เรื่อยๆ ดังนั้นทางที่ดีต้องให้เขารู้คุณค่าของตัวเอง ซึ่งในสิ่งที่ดีงามให้กับพวกเขา เป็นการใช้หลักจิตวิทยาอย่างหนึ่ง” วิธีการแก้ไข ๑๒ ขั้นตอนแนวพุทธมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ต้องยอมรับว่า ตนเองติดสุรายาเสพติด ไม่สามารถดูแลตนเองและครอบครัวได้

ขั้นตอนที่ ๒ ต้องมีความศรัทธาเชื่อมั่นว่าปัญญาสามารถนำพาชีวิตไปสู่หนทางที่ถูกต้องดีงามได้

ขั้นตอนที่ ๓ ต้องอาศัยมรรคมืองค์แปด ซึ่งเป็นหนทางในการเข้าถึงปัญญาเป็นที่พึง

ขั้นตอนที่ ๔ ต้องพยายามศึกษาทำความเข้าใจองค์ประกอบต่างๆ ของมรรค๑34^{๑๓๕} อย่างตั้งอกตั้งใจ

ขั้นตอนที่ ๕ ต้องทบทวนเรื่องราวของตนเองในช่วงที่เสพสุรายาเสพติด ว่าได้กระทำทางกาย วาจา และใจที่ไม่เหมาะสมอะไรไปหรือไม่

ขั้นตอนที่ ๖ เมื่อความรู้สึกผิดในจิตใจเริ่มเบาบางลงไป ทำให้จิตใจเกิดความพร้อมในการลงมือปฏิบัติตามแนวทางชีวิตที่ดี

ขั้นตอนที่ ๗ การลงมือปฏิบัติตามแนวทางชีวิตที่ดีงาม หรือมรรคมืองค์แปดอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นตอนที่ ๘ ต้องทบทวนถึงบุคคลที่ตนเองเคยล่วงเกินไป รวมถึงบุคคลที่เคยล่วงเกินตนเองด้วย และจงมีความจริงใจที่จะขอและให้อโหสิกรรม

ขั้นตอนที่ ๙ การขอและให้อโหสิกรรมต่อคู่กรณีโดยตรง ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

ขั้นตอนที่ ๑๐ การปฏิบัติตามหนทางชีวิตที่ดีงามหรือมรรคมืองค์แปดอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ ๑๑ ต้องมีความเพียรพยายามกระทำให้องค์ประกอบต่างๆ ของมรรคเพิ่มมากขึ้น เพื่อเข้าถึงซึ่งปัญญา

ขั้นตอนที่ ๑๒ เมื่อผู้ป่วยประสบผลสำเร็จจากการปฏิบัติตามวิธีข้างต้น ก็สามารถที่จะแบ่งปันแนวทางให้กับผู้อื่นต่อไป^{๑๓๖}

^{๑๓๔} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ออนไลน์), วันเสาร์ ที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘

^{๑๓๕} สัมมาทฐิ, สัมมาสังกัปปะ, สัมมาวาจา, สัมมากัมมันตะ, สัมมาอาชีวะ, สัมมาวายามะ, สัมมาสติ, และสัมมาสมาธิ.

๔.๕ วิธีการแก้ไขตามหลักพุทธศาสนา

ความประมาทดังกล่าวมานั้นจะแก้ไขโดยชบวนการภายนอกนั้นไม่สำเร็จต้องใช้หลักธรรมเข้าช่วยแก้ไขด้วย หลักธรรมที่จะนำมาแก้ไขนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ความประมาทเกิดจากการขาดสติ ใช้สติไม่เป็นไปตามหลักพุทธธรรม หนทางหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตามหลักการใช้สติตามสติปัญญาสูตร

๔.๕.๑. ใช้หลักการใช้สติตามสติปัญญาสูตร

สติปัญญา แปลว่า การตั้งสติ, สติ แปลว่า ระลึก ปัญญา แปลว่าการตั้งมั่น สติปัญญา แปลว่า การตั้งมั่นซึ่งสติ, พระพุทธเจ้าสอนให้ตั้งสติมั่น พิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม จึงแยกสติปัญญาออกเป็น ๔ คือ กายานุปัสสนา พิจารณากาย, เวทนานุปัสสนา พิจารณาเวทนา, จิตตานุปัสสนา พิจารณาจิต. ธัมมานุปัสสนา พิจารณาธรรม.

พระพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงสติปัญญาสูตรการตั้งสติไว้ในอารมณ์ที่ควรระลึกว่า เป็นอากาณมรรค ทางไปอันเอก ทางไปอันเดียว เพื่อความบริสุทธิ์เพื่อก้าวล่วงโศก (ความแค้นใจ) และปริเวชะ (ความคร่ำครวญ) เพื่อดับทุกข์และโสมนัส เพื่อบรรลุธรรมที่พระอริยเจ้าถึง เพื่อทำกรรมที่ไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัดให้แจ่ม.

สติปัญญาสูตรการตั้งสตินั้น เมื่อว่าจำเพาะความระลึกก็คงเป็นอย่างเดียวแต่เมื่อแยกตามอารมณ์ที่ระลึกตามจริตของบุคคล ก็เป็น ๔ คือ กายานุปัสสนาพิจารณากาย ๑ เวทนานุปัสสนา พิจารณาเวทนา ๑ จิตตานุปัสสนาพิจารณาจิต ๑ ธัมมานุปัสสนา พิจารณาธรรมที่ประกอบกับจิต ๑.^{๑๓๖}

๔.๕.๑.๑ สติในฐานะอัปมาทธรรม

"สติ" แปลว่า ความระลึกได้ เมื่อแปลอย่างนี้ ทำให้นึกถึงความหมายไปในแง่ของความจำ ซึ่งก็เป็นการถูกต้องในด้านหนึ่ง แต่อาจไม่เต็มตามความหมายหลักที่เป็นจุดมุ่งสำคัญก็ได้ เพราะถ้าพูดในแง่ปฏิเสธ สตินอกจากหมายถึงความไม่ลืม ซึ่งตรงกับความหมายในทางอนุมัติข้างต้น ที่ว่าความระลึกได้แล้ว ยังหมายถึง ความไม่เผลอ ไม่เลินเล่อ ไม่พินเพื่อนเลือนลอยด้วย ความหมายในแง่ปฏิเสธเหล่านี้ เล็งไปถึงความหมายในทางอนุมัติว่า ความระมัดระวัง ความตื่นตัวต่อหน้าที่ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอในอาการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และตระหนักว่าควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร โดยเฉพาะในแง่ของจริยธรรม การทำหน้าที่ของสติมักถูกเปรียบเทียบเหมือนกับนายประตูที่คอยระวังเฝ้าดูคนเข้าออกอยู่เสมอ และคอยกำกับการโดยปล่อยคนสมควรเข้าออกให้เข้าออกได้ และคอยกันห้ามคนที่ไม่ควรเข้าไม่ให้เข้าไป คนที่ไม่ควร

^{๑๓๖} หนังสือพิมพ์มติชน, ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๙๙๖๖, วันเสาร์ที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ หน้า ๕.

^{๑๓๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๖๕.

ออกไม่ให้ออกไป สถิติจึงเป็นธรรมสำคัญในทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นตัวคอยป้องกันยับยั้งตนเอง ทั้งที่จะไม่ให้หลงเพลินไปตามความชั่ว และที่จะไม่ให้ความชั่วเล็ดลอดเข้าไปในจิตใจได้ พุดง่าย ๆ ว่าที่จะเตือนตนในการทำความดีและไม่เปิดโอกาสแก่ความชั่ว

พุทธธรรมเน้นความสำคัญของสถิติเป็นอย่างมากในการปฏิบัติจริยธรรมทุกชั้น การดำเนินชีวิตหรือการประพฤติปฏิบัติโดยมีสถิติกำกับอยู่เสมอ นั้น มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่าอับปมาท หรือความไม่ประมาท อับปมาทนี้เป็นหลักธรรมสำคัญยิ่งสำหรับความก้าวหน้าในระบบจริยธรรม มักให้ความหมายว่า การเป็นอยู่โดยไม่ขาดสติ ซึ่งขยายความได้ว่า การระมัดระวังอยู่เสมอ ไม่ยอมถดถอยไปในทางเสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความเจริญก้าวหน้า ตระหนักดีถึงสิ่งที่จะต้องทำ และต้องไม่ทำ ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจัง และพยายามเดินรุดหน้าอยู่ตลอดเวลา กล่าวได้ว่า อับปมาทธรรมนี้เป็นหลักความรู้สู้กับผิดชอบตามแนวของพระพุทธศาสนา

ในแง่ความสำคัญ อับปมาทจัดเป็นองค์ประกอบภายใน เช่นเดียวกับโยนิโสมนสิการ คู่กับหลักกัลยาณมิตรที่เป็นองค์ประกอบภายนอก พุทธพจน์แสดงความสำคัญของอับปมาทนี้ บางทีก็ซ้ำกับโยนิโสมนสิการ เหตุผลก็คือธรรมทั้งสองอย่างนี้ มีความสำคัญเท่าเทียมกัน แต่ต่างแย้งกัน โยนิโสมนสิการเป็นองค์ประกอบฝ่ายปัญญา เป็นอุปกรณ์สำหรับใช้กระทำการ ส่วนอับปมาทเป็นองค์ประกอบฝ่ายสมาธิ เป็นตัวควบคุมและเร่งเร้าให้มีการใช้อุปกรณ์นั้น และก้าวหน้าต่อไปเสมอ

ความสำคัญและขอบเขตการใช้ อับปมาทธรรม ในการปฏิบัติจริยธรรมชั้นต่างๆ จะเห็นได้จากพุทธพจน์ตัวอย่างต่อไปนี้

"ภิกษุทั้งหลาย รอยเท้าของสัตว์บกทั้งหลายชนิดใดๆ ก็ตาม ย่อมลงในรอยเท้าข้างใดทั้งหมด รอยเท้าข้าง เรียกว่าเป็นยอดของรอยเท้าเหล่านั้น โดยความใหญ่ ฉันทิด กุศลธรรมทั้งหลาย ใดๆ ก็ตาม ย่อมมีความไม่ประมาทเป็นมูล ประชุมลงในความไม่ประมาทได้ทั้งหมด ความไม่ประมาท เรียกได้ว่าเป็นยอดของธรรมเหล่านั้น ฉันทัน"

"เราไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด เกิดขึ้น หรือให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมไป เหมือนความไม่ประมาทเลย เมื่อไม่ประมาทแล้ว กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ย่อมเกิดขึ้นและอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

"เราไม่เล็งเห็นธรรมอื่นแม้สักอย่าง...ที่เป็นไปเพื่อความดำรงมั่น ไม่เสื่อมสูญ ไม่อันตรธานแห่งศีลธรรม (เหมือนความไม่ประมาทเลย)" "โดยกำหนดว่าเป็นองค์ประกอบภายใน เราจะไม่เล็งเห็นองค์ประกอบอื่นแม้สักข้อหนึ่ง ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ (เหมือนความไม่ประมาทเลย)" แม้ปัจฉิมวาจา คือพระดำรัสครั้งสุดท้ายของพระพุทธเจ้าเมื่อจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ก็เป็นพระดำรัสในเรื่องอับปมาทธรรม ดังนี้

"สิ่งทั้งหลายที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้น ย่อมมีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลาย
จงยังประโยชน์ที่มุ่งหมายไว้"

"เมื่อดวงอาทิตย์อุทัยอยู่ ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉันทใด ความถึงพร้อมด้วยความ
ไม่ประมาท ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของอริยอัษฎางคิกมรรคแก่ภิกษุ ฉันทนั้น...ธรรมเอก ที่มี
อุปการะมากเพื่อการเกิดขึ้นของอริยอัษฎางคิกมรรค ก็คือความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท...เราไม่เล็งเห็น
ธรรมอื่นแม้สักอย่าง ที่เป็นเหตุให้อริยอัษฎางคิกมรรค ซึ่งยังไม่เกิด ก็เกิดขึ้น หรืออริยอัษฎางคิกมรรคที่
เกิดขึ้นแล้ว ก็ถึงความเจริญเต็มบริบูรณ์ เหมือนอย่างความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทนี้เลย ภิกษุผู้ไม่
ประมาท ฟังหวังสิ่งนี้ได้ คือ เธอจักเจริญ จักกระทำให้มาก

"ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย ควรสร้างอัปปมาทโดยฐานะ ๔ คือ

๑. จงละกายทุจริต จงเจริญกายสุจริต และจงอย่าประมาทในการ (ทั้งสอง) นั้น
๒. จงละวจีทุจริต จงเจริญวจีสุจริต และจงอย่าประมาทในการ (ทั้งสอง) นั้น
๓. จงละมโนทุจริต จงเจริญมโนสุจริต และจงอย่าประมาทใน (ทั้งสอง) นั้น
๔. จงละมิจฉาทิฐิ จงเจริญสัมมาทิฐิ และจงอย่าประมาทในการ (ทั้งสอง) นั้น

ในเมื่อภิกษุละกายทุจริต เจริญกายสุจริต . . . ละมิจฉาทิฐิ เจริญสัมมาทิฐิแล้ว เธอย่อมไม่
หวาดกลัว "ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุควรสร้างอัปปมาท คือ การรักษาใจด้วยสติ โดยตนเอง ในฐานะ ๔ คือ

๑. จิตของเรา อย่าคิดใจในธรรมที่ชวนให้เกิดความติดใจ
๒. จิตของเรา อย่าขัดเคืองในธรรมที่ชวนให้เกิดความขัดเคือง
๓. จิตของเรา อย่าหลงในธรรมที่ชวนให้เกิดความหลง
๔. จิตของเรา อย่ามัวเมาในธรรมที่ชวนให้เกิดความมัวเมา เมื่อจิตของภิกษุ ไม่ติดใจในธรรมที่
ชวนให้เกิดความติดใจ เพราะปราศจากราคะแล้ว ไม่ขัดเคือง ไม่หลง...ไม่มัวเมาแล้ว เธอย่อมไม่หวาดเสียว
ไม่หวั่นไหว ไม่ครั่นคร้าม ไม่สะดุ้ง และไม่(ต้อง)เชื่อถือ [๑แม้แต่เพราะถ้อยคำของสมณะ]"^{๑๓๘}

อัปปมาท หรือ ความไม่ประมาทนั้น หมายถึงการมีชีวิตอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือการใช้สติอยู่เสมอ
ในการครองชีวิต อัปปมาท เป็นตัวการทำให้ระมัดระวังตัว ป้องกันไม่ให้พลาดตกไปในทางชั่วหรือเสื่อม คอย
ยับยั้ง เตือนไม่ให้เพลินเพลินมัวเมาหลงสยบอยู่ คอยกระตุ้น ไม่ให้หยุดอยู่กับที่ และคอยเร่งเร้าให้
ขะมักเขม้นที่จะเดินรุดหน้าอยู่เรื่อยไป ทำให้สำนึกในหน้าที่อยู่เสมอ โดยตระหนักถึงสิ่งควรทำไม่ควรทำ ทำ
แล้วและยังมิได้ทำ และช่วยให้ทำการต่างๆ ด้วยความละเอียดรอบคอบ จึงเป็นองค์ธรรมสำคัญยิ่งในระบบ
จริยธรรมดังได้กล่าวแล้ว

^{๑๓๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๐๔- ๘๐๗.

อย่างไรก็ดี ความสำคัญของอัปมาทนั้น เห็นได้ว่าเป็นเรื่องจริยธรรมในวงกว้างเกี่ยวกับความประพฤติปฏิบัติต่างๆ ไปของชีวิต กำหนดคร่าวๆ ตั้งแต่ระดับศีลถึงสมาธิ ในระดับนี้ สติทำหน้าที่แทรกแซง พัวพันและพวงกันไปกับองค์ธรรมอื่นๆ เป็นอันมาก โดยเฉพาะจะมีวามะหรือความเพียรควบคู่ด้วยเสมอ ครั้นจำกัดการพิจารณาแคบเข้ามา กล่าวเฉพาะการดำเนินของจิตในกระบวนการพัฒนาปัญญา หรือการใช้ปัญญาชำระล้างภายในดวงจิต อัปมาท ก็กลายเป็นตัววิ่งเต้นที่คอยเร่งเร้าอยู่ในวงนอก เมื่อถึงขั้นนี้ การพิจารณาจึงจำกัดวงขอบเขตจำเพาะเข้ามา เป็นเรื่องกระบวนการทำงานในจิตใจ และแยกแยะรายละเอียดช้อย ถือกวิเคราะห์เป็นขณะๆ ในระดับนี้เอง ที่สติทำหน้าที่ของมันอย่างเต็มที่ และเด่นชัด กลายเป็นตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญที่เรียกโดยชื่อของมันเอง

ความหมายที่แท้จำเพาะตัวของสติ อาจเข้าใจได้จากการพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ของสติ ในกรณีที่มีบทบาทของมันเองแยกจากองค์ธรรมอื่นๆ อย่างเด่นชัด เช่น ในข้อปฏิบัติที่เรียกว่าสติปัฏฐาน เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้ พอจะสรุปการปฏิบัติหน้าที่ของสติ ได้ดังนี้

ลักษณะการทำงานโดยทั่วไปของสตินั้น คือ การไม่ปล่อยใจให้เลื่อนลอย ไม่ปล่อยอารมณ์ให้ผ่านเรื่อยเปื่อยไป หรือ ไม่ปล่อยให้ความนึกคิดฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ แต่คอยเฝ้าระวัง เหมือนจับตา ดูติดๆ ไป ไม่ยอมให้คลาดหาย คือนึกถึงหรือระลึกไว้เสมอ (ไม่ยอมให้หลงลืม) มีคำเปรียบเทียบกับ เหมือนเสาหลัก เพราะปักแน่นในอารมณ์ หรือเหมือนนายประตู เพราะเฝ้าอายตนะต่างๆ ที่เป็นทางรับอารมณ์ ตรวจจับอารมณ์ที่ผ่านเข้ามา ปกฏฐานหรือเหตุใกล้ชิดที่จะให้เกิดสติ ก็คือ สัญญา (การกำหนดหมาย) ที่มั่นคง หรือสติปัฏฐาน ชนิดต่างๆ ที่จะกล่าวต่อไป

พิจารณาในแง่จริยธรรม จะมองเห็นการปฏิบัติหน้าที่ของสติได้ทั้งในแง่ปฏิเสธ (negative) และในแง่อนุমติ (positive) ในแง่ปฏิเสธ สติเป็นตัวป้องกัน ยับยั้งจิตไม่ให้ฟุ้งซ่าน ไม่ให้ก้าวพลาด ไม่ให้ถลาลงในธรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ยอมให้ความชั่วได้โอกาสเกิดขึ้นในจิต และไม่ยอมให้ใช้ความคิดผิดทาง ในทางอนุมติ สติเป็นตัวควบคุมตรวจตรากระแสการรับรู้ ความนึกคิด และพฤติกรรมทุกอย่างให้อยู่ในแนวทางที่ต้องการ คอยกำกับจิตไว้กับอารมณ์ที่ต้องการ และจึงเป็นเครื่องมือสำหรับยึดหรือเกาะกุมอารมณ์อย่างใด ๆ ติดเอาวางไว้ข้างหน้าจิต เพื่อพิจารณาจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป ในทางปฏิบัติของพุทธธรรมเน้น ความสำคัญของสติมาก อย่างที่กล่าวว่า สติจำเป็นปรารถนา (คือต้องนำมาใช้) ในกรณีทั้งปวง และเปรียบเทียบกับสติเหมือนเกลือที่ต้องใช้ไปกับข้าวทุกอย่าง และเหมือนนายกรัฐมนตรีกี่ยวข้องในราชการทุกอย่าง เป็นทั้งตัวการเห็นยว้รังปรามจิต และหนุ้ประคองจิต

เมื่อนำลักษณะการทำหน้าที่ของสติที่กล่าวแล้วนั้นมาพิจารณาประกอบ จะมองเห็นประโยชน์ที่มุ่งหมายของการปฏิบัติฝึกฝนในเรื่องสติ ดังนี้:-

๑. ช่วยควบคุมรักษาสภาพจิตใจให้อยู่ในภาวะที่ต้องการ โดยตรวจตรากระบวนการรับรู้และกระแสนความคิด เลือกรับสิ่งที่ต้องการกันออกไปซึ่งสิ่งที่ไม่ต้องการ ตรึงกระแสความคิดให้นิ่งเข้าที่ และทำให้จิตเป็นสมาธิได้ง่าย

๒. ทำให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพที่เรียกว่าเป็นตัวของตัวเองเพราะมี ความโปร่งเบา ผ่อนคลาย เป็นสุขโดยสภาพของมันเอง พร้อมทั้งจะเผชิญ ความเป็นไปต่างๆ และจัดการกับสิ่งทั้งหลายในโลกอย่าง ได้ผลดี

๓. ในภาวะจิตที่เป็นสมาธิ อาจใช้สติเห็นยวนำกระบวนการรับรู้ และกระแสนความคิด ทำขอบเขต การรับรู้และความคิดให้ขยายออกไปโดยมิติต่างๆ หรือให้เป็นไปต่างๆ ได้

๔. โดยการยึดหรือจับเอาอารมณ์ที่เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาวางไว้ต่อหน้า จึงทำให้การพิจารณา สืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้ชัดเจนเต็มที่ เท่ากับเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมปัญญาให้เจริญบริบูรณ์

๕. ชำระพฤติกรรมต่างๆ ทุกอย่าง (ทั้ง กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม) ให้บริสุทธิ์ อิศระ ไม่เกะโกหก ล้วง หรือ เป็นไปด้วยอำนาจตัณหาอุปาทาน และ ร่วมกับสัมปชัญญะ ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไป ด้วยปัญญา หรือเหตุผลบริสุทธิ์ล้วนๆ

ประโยชน์ข้อที่ ๔ และ ๕ นั้น นับว่าเป็นจุดหมายขั้นสูง จะเข้าถึงได้ด้วยวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ ซึ่งตามคำจำกัดความในข้อสัมมาสตินี้ ก็ได้แก่ สติปัญญา ๔^{๓๙} สติเป็นหญ้าปากคอกเกินไป จน ถูกลิ้มเสียบ่อยๆ ให้จำไว้ด้วยว่า สติ นั้นมันออกจะอภัพหรืออย่างไร ที่มีค่ามาก หรือวิเศษที่สุด แต่คนก็ ให้ความสนใจน้อยที่สุด จึงขอล้างกันไว้เสียแต่เดี๋ยวนี้ว่า ถ้าอย่างไรๆ อย่าลืมคำว่า สติ เพราะเหตุที่ว่า สติ นี้เป็นธรรมะที่จะแก้ปัญหาในทุกกรณี จนถึงกับมีหลักขึ้นมาว่า สติ สัพพตถ ปตฺติยา สติเป็นธรรมที่พึง ปรารถนาในทุกกรณี^{๑๔๐}

การฝึกสติให้เป็นคนไม่ประมาทนั้น ต้องได้รับการอบรมสั่งสมพฤติกรรมที่ดีมาเป็นปัจจัยก่อนจึง จะได้ผลที่ดี ดังมีขั้นตอนในการฝึกสติต่อไปนี้

๑. มีสติระลึกถึงการละเว้นทุจริตทางกาย วาจา ใจ อยู่เนืองๆ มิได้ขาด จะไปทำบาปทำชั่วอะไรเข้า ก็มีสติระลึกได้ทันที ว่าสิ่งที่กำลังทำนั้นเป็นบาปหรือไม่ ถ้าเป็นบาปก็ไม่ยอมทำโดยเด็ดขาด

๒. มีสติระลึกถึงการประพฤติสุจริตทางกายวาจา ใจ อยู่เนืองๆ มิได้ขาด จะทำอะไร ก็มีสติ ระลึกได้เสมอว่า สิ่งที่กำลังทำนั้นเป็นบุญเป็นกุศลหรือไม่ถ้าเป็นกุศลจึงทำ

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐๘- ๘๑๐.

^{๑๔๐} พุทธศาสนิกชน. การกลับมาแห่งศีลธรรม. (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป). หน้า ๒๓๒.

๓. มีสติระลึกถึงความทุกข์ในอบายภูมิอยู่เรื่อยๆ มิได้ขาด มีสติระลึกได้เสมอว่า การเกิดในอบายภูมิ เป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉานนั้นเป็นทุกข์มากเพียงไร เมื่อระลึกได้เช่นนี้แล้วก็ไม่ยอมทำชั่วเลย เพราะเกรงว่าจะต้องไปเกิดในอบายภูมิเช่นนั้น

๔. มีสติระลึกถึงความทุกข์ อันเป็นการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์ในวัฏฏสงสารอยู่เรื่อยๆ มิได้ขาด มีสติระลึกได้ว่าถ้าเรายังเวียนว่ายตายเกิดอยู่อย่างนี้ ก็ต้องมีการ เกิด แก่ เจ็บตาย เป็นทุกข์อยู่ร่ำไป จึงหาโอกาสปฏิบัติธรรมอย่างเต็มที่เพื่อให้เข้านิพพานให้ได้โดยเร็วที่สุดจะได้หมดทุกข์ เมื่อระลึกเช่นนี้บ่อยๆ ย่อมไม่หลงในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความหลง ไม่มีกำหนดในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ไม่ขัดเคืองในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความขัดเคืองในที่สุด

๕. มีสติระลึกถึงกรรมฐานภาวนาว่า จะละระคะ โทสะ โมหะให้ขาดจากสันดานอยู่เรื่อยๆ มิได้ขาด มีสติระลึกได้ว่า การที่เราจะทำได้ทำชั่วนั้นขึ้นอยู่กับใจเป็นสำคัญว่า ใจของเรา นั้นจะเข้มแข็งทรงพลังเอาชนะความทะยานอยากต่างๆ ได้หรือไม่ และวิธีที่จะฝึกใจให้ดีที่สุดคือการฝึกทำสมาธิ จึงหาเวลาทำสมาธิภาวนาอย่างสม่ำเสมอ^{๑๔๑} สตินั้นมีประโยชน์มากทั้งทางโลกและทางธรรม พอจะนำมาแสดงเป็นตัวอย่างคือ

๑. สติเป็นธรรมเครื่องตั้งอยู่ในโลก คือปลุกคนให้ตื่นอยู่เสมอ
๒. สติจำปรารถนาในที่ทั้งปวง
๓. สติทำคนให้ได้รับความเจริญทุกเมื่อ
๔. สติทำคนให้ได้รับความสุข
๕. สติทำคนให้เป็นผู้ประเสริฐทุกวัน
๖. สติรักษาคนไม่ให้พลั้งพลาด
๗. สติทำคนให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ^{๑๔๒}

๔.๕.๑.๒ การฝึกตนด้วยสมถกัมมัฏฐาน

การฝึกสมถกัมมัฏฐาน เช่นการเดินจงกรม เป็นการให้มีสติสัมปชัญญะอยู่กับตัว อยู่กับเท้า เวลาเอาเท้าขวาเดินก็ว่า ขว้างหนอ เวลาเอาเท้าซ้ายเดินก็ให้มีสติกำหนดว่า ซ้าย่างหนอ การเดินแบบนี้เรียกว่า จิตใจ ร่างกายอยู่รวมกันประสานกันสนิท เป็นธรรมสามัคคี เมื่อกายกับใจสนิทสนมกันอย่างนี้แล้ว จะเดินไปไหนก็ปลอดภัยไม่มีอันตราย นอกจากปลอดภัยแล้ว ถ้าเราฝึกนานๆ เข้า สติสัมปชัญญะคือ ปัญญา ก็ จะแหลมคมขึ้น สว่างไสวขึ้น ดังนั้น ผู้ใดจงกรม ผู้ใดนั่งสมาธิ แม้เป็นเด็กเป็นเยาวชนก็เรียนหนังสือดี สอบไล่ได้ดี ก็เพราะสมองดี ความวุ่นวายทางสมองหายไป เพราะอาศัยธรรมะที่ได้ฝึกจากการเจริญ

^{๑๔๑} พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, มงคลชีวิตฉบับก้าวหน้า. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฐานการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘). หน้า ๑๘๘-๑๘๙.

^{๑๔๒} พระเทพสิทธิมุนี ญาณสิทธิเถร. วิปัสสนาญาณโสภณ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๔๖). หน้า ๕.

กรรมฐาน หรือเบื้องหลังได้อาหารใจที่ดี ได้เครื่องชำระล้างใจที่ดี และทำให้ใจสะอาดและบริสุทธิ์ การศึกษาเล่าเรียนก็เป็นไปด้วยดี ถ้าหากเยาวชนหรือเด็กไม่มีศาสนา ก็ทำให้จิตวุ่นวายโลกบ้าง หลงบ้าง หลงรักอันนี้บ้าง หลงโกรธอันนี้บ้าง มันกลุ่มมุ่มจิตใจเรียนก็ไม่ค่อยจะรู้เรื่อง หนักเข้าหลงมกมาย คือฟังไม่ค่อยจะรู้เรื่องอะไรเหล่านี้ ทำให้การศึกษาเล่าเรียนไม่เป็นไปด้วยดี^{๑๔๓}

การฝึกสมถกัมมัฏฐานนั้นเป็นอุบายควบคุมร่างกายให้สงบ ให้มีสติสัมปชัญญะอยู่ทุกขณะในการดำเนินชีวิต จำต้องอาศัยสมาธิในการฝึกเป็นบาทฐานด้วย

๔.๕.๒. ใช้หลักการใช้สมาธิในชีวิตประจำวัน

สมาธิ คือความสงบ สบาย และความสงบเป็นสุขอย่างยิ่งที่มนุษย์สามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่พระพุทธศาสนาเอาไว้เป็นข้อปฏิบัติ เพื่อการดำรงชีวิตทุกวันอย่างมีความสุข ไม่ประมาท เต็มไปด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญา อันเป็นเรื่องไม่เหลือวิสัย ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ง่ายๆ ^{๑๔๔}

สมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นจิต หรือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอ คือ "จิตตัสเสกัคคตา" หรือเรียกสั้นๆ ว่า "เอกัคคตา" ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป^{๑๔๕}

๔.๕.๒.๑. ระดับของสมาธิ

ในชั้นอรรถกถา ท่านจัดแยกสมาธิออกเป็น ๓ระดับคือ

๑. ขณิกสมาธิ สมาธิชั่วขณะ (momentary concentration) เป็น สมาธิขั้นต้น ซึ่งคนทั่วไปอาจใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี และจะใช้เป็นจุดตั้งต้นในการเจริญวิปัสสนาก็ได้

๒. อุปจารสมาธิ สมาธิเฉียดๆ หรือสมาธิจวนจะแน่วแน่ (Access concentration) เป็นสมาธิขั้นระงับนิวรณ์ได้ก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะแห่งฌาน หรือสมาธิในนุภาคแห่งอัปนาสมาธิ

^{๑๔๓} สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อภภมมาเถร). **บารมีสมเด็จ**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐). หน้า ๘๙-๙๐.

^{๑๔๔} พระมงคลเทพมุนี. **วิสุทธิวาจา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฟองทองเอนเตอร์ไพรส์ จำกัด, ๒๕๓๙). หน้า ๑๖๒.

^{๑๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธธรรม**. หน้า ๘๒๔.

๓. อัปปนาสมาธิ สมาธิแน่วแน่ หรือสมาธิที่แนบสนิท(Attainment concentration) เป็นสมาธิ ระดับสูงสุด ซึ่งมีในฉนททั้งหลาย ถือว่าเป็นผลสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ^{๑๔๖}

๔.๕.๒.๒. ลักษณะของจิตที่เป็นสมาธิ

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า อธิจิตตสิกขา คือการฝึกปรือเพื่อเสริมสร้างคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ดังนั้น สมาธิ ซึ่งเป็นเป้าหมายของอธิจิตตสิกขานั้น จึงหมายถึง ภาวะจิตที่มีคุณภาพและมีสมรรถภาพที่ดีที่สุด จิตที่เป็นสมาธิ หรือมีคุณภาพดีมีสมรรถภาพสูงนั้น มีลักษณะที่สำคัญดังนี้

๑. แข็งแรง มีพลังมาก ทานเปรียบไว้ว่าเหมือนกระแสน้ำที่ถูกควบคุมให้ไหลพุ่งไปในทิศทางเดียว ย่อมมีกำลังแรงกว่าน้ำที่ถูกปล่อยให้ไหลแพร่กระจายออกไป

๒. ราบเรียบ สงบซึ่ง เหมือนสระหรือบึงน้ำใหญ่ ที่มีน้ำนิ่ง ไม่มีลมพัดต้อง ไม่มีสิ่งรบกวนให้กระเพื่อมไหว

๓. ใส กระจ่าง มองเห็นอะไรๆ ได้ชัด เหมือนน้ำสงบนิ่ง ไม่เป็นริ้วคลื่น และฟุ้งละอองที่มีกัตกตะกอนนอนกันหมด

๔. นุ่มนวล ครอบงำงาน หรือเหมาะแก่การใช้งาน เพราะไม่เครียด ไม่กระต้าง ไม่ร้อน ไม่ขุ่นมัว ไม่สับสน ไม่เร่าร้อน ไม่กระวนกระวาย^{๑๔๗}

๔.๕.๒.๓. ประโยชน์ของสมาธิ ในชีวิตประจำวัน

๑) ใช้ช่วยทำให้จิตใจผ่อนคลาย หายเครียด เกิดความสงบ หายกระวนกระวาย ยิ่งหลุดจากความกัลดกัลุ่มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนคลาย ให้ใจสบายและมีความสุข เช่นบางท่านทำอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจเข้าออก) ในเวลาที่จำเป็นต้องรอคอย และไม่มีอะไรที่จะทำ เหมือนดั่งเวลานั่งติดในรถประจำทาง หรือปฏิบัติสลับแทรกในเวลาทำงานใช้สมองหนักเป็นต้น หรือแบบสมบูรณได้แก่ฉนทสมาบัติที่พระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย ใช้เป็นที่พักผ่อนกายใจเป็นอยู่อย่างสุขสบายในโอกาสว่างจากการบำเพ็ญกิจ ซึ่งมีคำเรียกเฉพาะว่า เพื่อเป็นทิวาสธรรมสุขวิหาร

๒) เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียนและการทำกิจทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำ ไม่ฟุ้งซ่านไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอยเสียย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และป้องกันอุบัติเหตุได้ดี เพราะเมื่อมีสมาธิก็ย่อมมี

^{๑๔๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒๖.

^{๑๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓๐.

สติกำกับอยู่ด้วย ดังที่ท่าน เรียกว่าจิตเป็นกัมมณีเยะ หรือกรรมนีเยะ แปลว่าควรแก่งาน หรือเหมาะแก่การใช้งาน ยิ่งได้ประโยชน์ในข้อที่ ๑) มาช่วยเสริมก็ยิ่งได้ผลดีมากยิ่งขึ้นไปอีก

๓) ช่วยเสริมสุขภาพกายและใช้แก้ไขโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ปุณฺณทฺวํไปเมื่อกายไม่สบายจิตใจก็พลอยอ่อนแอเศร้าหมองซุนมัว ครั้นเสียใจไม่มีกำลังใจ ก็ยิ่งซ้ำให้โรคทางกายนั้นทรุดหนักลงไปอีก แม้ในเวลาที่ยังป่วยเป็นปกติ พอประสบเรื่องราวให้เศร้าเสียใจรุนแรง ก็ล้มป่วยเจ็บไข้ไปได้ ส่วนผู้ที่จิตใจเข้มแข็งสมบูรณ์ (โดยเฉพาะท่านที่มีจิตหลุดพ้นเป็นอิสระแล้ว) เมื่อเจ็บป่วยกายก็ไม่สบายอยู่แต่กายเท่านั้น จิตใจไม่พลอยป่วยไปด้วย ยิ่งกว่านั้นกลับใช้ใจสบายมีกำลังจิตเข้มแข็งนั้นหันกลับมาส่งอิทธิพลบรรเทาหรือผ่อนเบาโรคทางกายได้อีกด้วย อาจทำให้โรคนหายง่ายและไวขึ้น หรือแม้แต่ใช้กำลังสมาธิระงับทุกข์เวทนาทางกายไว้ก็ได้ ในด้านดีผู้มีจิตใจผ่องใสเบิกบาน ย่อมช่วยให้กายเอิบอิมิผิวพรรณผ่องใสสุขภาพกายดีเป็นภูมิต้านทานโรคไปในตัว ความสัมพันธ์นี้มีผลต่ออัตราส่วนของความต้องการและการเผาผลาญใช้พลังงานของร่างกายด้วย เช่น จิตใจที่สบายผ่องใสสดชื่นเบิกบานนั้น ต้องการอาหารน้อยลงในการที่จะทำให้อวัยวะสมบูรณ์ผ่องใสเช่นคนธรรมดาที่มีเรื่องดีใจ ปลาบปลื้มอิมิใจ ไม่หิวข้าว หรือพระที่บรรลुरुธรรมแล้วมีปิติเป็นนักขานอาหารวันละมื้อเดียว แต่ผิวพรรณผ่องใส เพราะไม่หวนพะยั้งความหลัง ไม่เฉพาะจิตใจดี ช่วยเสริมให้สุขภาพกายดีเท่านั้น โรคกายหลายอย่างเป็นเรื่องของกายจิตสัมพันธ์ เกิดจากความแปรปรวนทางจิตใจ เช่น ความมักโกรธบ้าง ความกุ่มก้างวลงบ้าง ทำให้เกิดโรคปวดศีรษะบางอย่าง หรือโรคแผลในกระเพาะอาหารอาจเกิดได้เป็นต้นเมื่อทำจิตใจให้ดีด้วยวิธีอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ช่วยแก้ไขโรคเหล่านั้นได้ ประโยชน์ข้อนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อมีปัญญาที่รู้เท่าทันสภาวะธรรมประกอบอยู่ด้วย^{๑๔๗}

ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของสมาธินั้นเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์อย่างมาก เมื่อพิจารณาแล้วสามารถสรุปได้เป็นหัวข้อหลักๆ ดังนี้

๑. ทำให้ใจสบายไม่เครียดมีความสุขผ่องใส
๒. หายหวาดกลัวหายนครวณกระวายโดยไม่จำเป็น
๓. นอนหลับง่ายไม่ฝันร้ายสั่งตัวเองได้ (เช่นสั่งให้หลับหรือตื่นตามเวลาที่กำหนดไว้ได้)
๔. กระฉับกระเฉงว่องไวรู้จักเลือกและตัดสินใจเหมาะแก่สถานการณ์
๕. มีความแน่วแน่ในจุดหมายมีความไม่สั่นฤทธิ์สูง
๖. มีสติสัมปชัญญะดีรู้เท่าปรากฏการณ์และยับยั้งใจได้ดีเยี่ยม
๗. มีประสิทธิภาพในการทำงานทำกิจกรรมสำเร็จด้วยดี
๘. ส่งเสริมสมรรถภาพมันสมองเรียนหนังสือเก่งความจำดีเยี่ยม
๙. เกื้อกูลต่อสุขภาพร่างกายเช่นชะลอความแก่หรืออ่อนกว่าวัย

^{๑๔๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๓๔.

๑๐.รักษาโรคบางอย่าง เช่น โรคเครียด โรคท้องผูก โรคความดันโลหิต โรคหืด หรือโรคกายจิต
อย่างอื่น^{๑๔๙}

๔.๕.๒.สรุปในการเสริมสร้างจิตแล้มี ๒ อย่างคือ

๑.สมถกัมมัฏฐาน หลักปฏิบัติเพื่อสงบจิต ทำให้เกิดสมาธิ และนำไปสู่วิปัสสนา

๒.วิปัสสนากัมมัฏฐานหลักปฏิบัติเพื่อความรู้จริงในชีวิต^{๑๕๐}

หน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อความไม่ประมาท หรือแก้ความประมาทนั้น คือต้องรักษาความไม่ประมาท
ไว้ แต่การจะรักษาความไม่ประมาทไว้ได้นั้นก็ต้องอาศัยปัญญา จึงจะรักษาไว้ได้^{๑๕๑} ดังนั้นมนุษย์เรา
ต้องตื่นตัวอยู่เสมอเพราะ ผู้ที่ตื่นตัวอยู่เสมอย่อมได้ชื่อว่าไม่ประมาท ดังคำบาลีว่า

อปปมตโต ปมตเตสุ สุตเตสุ พุทธาโคร

อพลสฺสว ลีฆสฺโส หิตวา ยาทิ สุเมธโส.

เมื่อคนทั้งหลายประมาทหมัวเมา จงอย่าประมาท เมื่อคนทั้งหลายพา
กันหลับไหล จงตื่นอยู่เสมอ ผู้มีปัญญาดี ย่อมนำหน้าผู้มีปัญญา
ทราไป เหมือนม้าฝีเท้าดีนำหน้าม้าฝีเท้าทราไป ฉะนั้น.^{๑๕๒}

๔.๕.๓. ใช้หลักโยนิโสมนสิการธรรม

๔.๕.๓.๑. โยนิโสมนสิการ วิธีการแห่งปัญญา

โยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี ตามความหมายที่กล่าวมาแล้ว เมื่อเทียบใน
กระบวนการพัฒนาปัญญา โยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับที่เหนือศรัทธา เพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของ
ตนเองเป็นอิสระ ส่วนในระบบการศึกษาอบรม โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูก
วิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวเผิน เป็นขั้นสำคัญในการสร้าง
ปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง^{๑๕๓}

^{๑๔๙} เสฐียรพงษ์ วรรณปก. สติ-สมาธิ. พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์,๒๕๕๓), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๑๕๐} ทวี ผลสมภพ. ปรัชญาอภิธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๘). หน้า ๓๘๖.

^{๑๕๑} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก.(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๒).หน้า ๑๖๙.

^{๑๕๒} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน. (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๙),
หน้า ๑๕.

^{๑๕๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม. หน้า ๖๖๗.

๔.๕.๓.๒. ความหมายของโยนิโสมนสิการ

ว่าโดยรูปศัพท์ โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา (๘ อุบาย วิธี ทาง) ๑ ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำหนึ่ง นี้ก็ถึง สโลใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ ท่านแปลสลับๆ กันมาว่า การทำในใจโดยแยกกาย การทำในใจโดยแยกกายนี้มีความหมายแค่นั้นเพียงใด คัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกาได้ไขความไว้โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแง่ๆ ดังต่อไปนี้

๑. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธีหมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกับสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

๒. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดให้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผลเป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิง สับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ ที่นี้ เดี่ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้น หรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นขั้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความ

๓. การถมนสิการ แปลว่า ติดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

๔. อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง

153^{๑๕๔}

๔.๕.๓.๓. วิธีโยนิโสมนสิการ ๑๐ ประการ

๑. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริงหรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา อาจเรียกว่า วิธีคิดแบบอิตฺตปปัจจยตา หรือติดตามหลักปฏิจจสมุปบาท จัดเป็นวิธีโยนิโสมนสิการแบบพื้นฐาน ดังจะเห็นว่าบางครั้งท่านใช้บรรยายการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า วิธีนี้กล่าวตามบาลีพบแนวปฏิบัติดังนี้

ก. คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ โดยอริยสาวกโยนิโสมนสิการการที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดขึ้นพร้อมๆ "เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น, เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ"

^{๑๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๖๔-๖๗๑.

ข. คิดแบบสอບສວນ หรือตั้งคำถาม เช่น ที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาว่า "เรา นั้น ได้มีความคิดว่า เมื่ออะไรมีอยู่หนอ อุปาทานจึงมี อุปาทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัย? ลำดับนั้นเพราะเราโยนิโสมนสิการจึงรู้ได้ด้วยปัญญาว่า เมื่อตัณหา มีอยู่ อุปาทานจึงมี อุปาทานมีเพราะตัณหาเป็นปัจจัย ; ลำดับนั้น เราได้มีความคิดว่า เมื่ออะไรมีอยู่หนอ ตัณหาจึงมี ตัณหา มีเพราะอะไรเป็นปัจจัย? ลำดับนั้น เพราะเราโยนิโสมนสิการ จึงรู้ได้ด้วยปัญญาว่า เมื่อเวทนามีอยู่ ตัณหาจึงมี ตัณหา มีเพราะเวทนาเป็นปัจจัย. . . "

๒. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมันเองอีกแบบหนึ่ง ในทางธรรม ท่านมักใช้พิจารณาเพื่อให้เห็นความไม่มีแก่นสารหรือความไม่เป็นตัวเป็นตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ให้หายยึดติดถือมั่นในสมมติบัญญัติ

๓. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือ วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมดาของมันเอง ในฐานะที่มันเป็นสิ่งซึ่งเกิดจากเหตุปัจจัยต่างๆ ประดุจต้นไม้ จะต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัย ธรรมดาที่ว่ามัน ได้แก่อาการที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องดับไป ไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน ไม่คงอยู่ตลอดไปเป็นอนิจจัง ปัจจัยทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกทุกอย่างต่างก็เกิดดับเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาเสมอเหมือนกัน เมื่อเข้ามาสัมพันธ์กันจึงเกิดความขัดแย้ง ทำให้สิ่งเหล่านั้นมีสภาวะถูกบีบคั้นกดดัน ไม่อาจคงอยู่ในสภาพเดิมได้ จะต้องมีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลง เป็นทุกข์ ในเมื่อต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยมันก็ไม่อาจเป็นของของใคร เช่นเดียวกับที่ไม่อาจเป็นตัวตนของมันเอง และไม่อาจมีอยู่โดยตัวของมันเองมันไม่อาจเป็นไปตามความปรารถนาของใคร ไม่มีใครคิดอยากบังคับมันได้ ไม่มีใครเป็นเจ้าของครอบครองมันได้จริง เพราะมันเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่ใช่เป็นไปตามใจอยากของใคร เป็นอนัตตา รวมความว่า รู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายเป็นธรรมชาติ มีลักษณะความเป็นไปโดยทั่วไปเสมอเหมือนกันตามธรรมดาของมันในฐานะที่เป็นของปรุงแต่งเกิดจากเหตุปัจจัย และขึ้นต่อเหตุปัจจัยทั้งหลายเช่นเดียวกัน

๔. วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ หรือ คิดแบบแก้ปัญหา เรียกตามโวหารทางธรรมได้ว่า วิธีแห่งความดับทุกข์ จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่ง เพราะสามารถขยายให้ครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่นๆ ได้ทั้งหมด บาลีที่ฟังอังกในข้อนี้มีความสั้นๆ ดังนี้ "ภิกษุ นั้น ย่อมมนสิการโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) ว่า ทุกข์คือดังนี้ ; ย่อมมนสิการโดยแยบคายว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์คือดังนี้; ย่อมมนสิการโดยแยบคายว่า ความดับแห่งทุกข์คือดังนี้; ย่อมมนสิการโดยแยบคายว่า ข้อปฏิบัติที่ให้ถึงความดับทุกข์คือดังนี้; คือเธอมนสิการโดยแยบคายอยู่อย่างนี้ สังโยชน ๓ อย่างคือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาส ย่อมถูกละเสียได้" วิธีคิดแบบอริยสัจจ์นี้ มีลักษณะทั่วไป ๒ ประการ คือ เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ จัดเป็น ๒ คู่คือ

คู่ที่ ๑ : ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบซึ่งไม่ต้องการ สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่จะต้องกำจัดหรือแก้ไข จึงจะพ้นจากปัญหาได้

คู่ที่ ๒ : นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมายภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ความดับทุกข์

๒) เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำ ต้องปฏิบัติ ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิต ใช้แก้ปัญหา ไม่พุ่งชนออกไปในเรื่องฟุ้งเฟ้อที่สักราคิดเพื่อสนองตัณหาณะที่ภวัญ ซึ่งไม่อาจนำมาใช้ปฏิบัติ

๕. วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม กับ อรรถ หรือ หลักการ กับ ความมุ่งหมายเป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่กลายเป็นการกระทำที่เคลื่อนคลาดเลื่อนลอย หรือมลาย คำว่าธรรมแปลว่าหลัก หรือหลักการคือหลักความจริง หลักความดีงาม หลักการปฏิบัติ หรือหลักที่จะเอาไปใช้ปฏิบัติ รวมทั้งหลักคำสอนที่จะทำให้ประพฤติปฏิบัติ และกระทำการได้ถูกต้อง

๖. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก หรือพิจารณาให้เห็นครบทั้ง อัธสาทะ อาที่ทนะ และนิสสรณะ เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเห็นการยอมรับความจริงตามทีลิ่งนั้นๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย และเป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติมาก เช่นกล่าวว่ก่อนจะแก้ปัญหาจะต้องเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน และรู้ที่ไปให้ตีก่อน หรือก่อนจะละจากสิ่งหนึ่งไปหาอีกสิ่งหนึ่ง ต้องรู้จักทั้งสองฝ่ายดีพอที่จะให้เห็นได้ว่าการละและไปหา นั้น หรือการทิ้งอย่างหนึ่งไปเอาอีกอย่างหนึ่งนั้น เป็นการกระทำที่รอบคอบสมควรและดีจริง

๗. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือ การพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสวนาคือการใช้สอยหรือบริโภค เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุเป็นขั้นฝึกหัดขัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อๆ ไปวิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย ๔ และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ มีหลักการโดยย่อว่า คนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เพราะเรามีความต้องการและเห็นว่าลิ่งนั้นๆ จะสนองความต้องการของเราได้ลิ่งใดสามารถสนองความต้องการของเราได้ ลิ่งนั้นก็มึคุณค่าแก่เรา หรือที่เรานิยมเรียกว่ามันมีประโยชน์^{๑๕๕}

๘. วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีคิดแบบเร้ากุศล หรือคิดแบบกุศลภาวณา เป็นวิธีคิดในแนวสกัดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลาคัดถนมหา จึงจัดได้ว่าเป็นข้อปฏิบัติระดับนั้นๆ สำหรับส่งเสริมความเจริญงอกงามแห่งกุศลธรรมและสร้างเสริมสัมมาทิฏฐิที่เป็นโลกียะ

^{๑๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙๔.

๙. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ ความจริงวิธีคิดแบบที่ ๙ นี้ เป็นเพียงการมองอีกด้านหนึ่งของการคิดแบบอื่นๆ จะว่าแทรกหรือคลุมวิธีคิดแบบก่อนๆ ที่กล่าวมาแล้ว ก็ได้ แต่ที่แยกออกมาแสดงเป็นอีกข้อหนึ่งต่างหาก ก็เพราะมีแง่ที่ควรทำความเข้าใจพิเศษ และมีความสำคัญโดยลำพังของตัวเอง

๑๐. วิธีคิดแบบวิภาษวาท ความจริงวิภาษวาทไม่ใช่วิธีคิดโดยตรง แต่เป็นวิธีพูดหรือการแสดงหลักการแห่งคำสอนแบบหนึ่ง อย่างไรก็ตาม การคิดกับการพูดเป็นกรรมใกล้ชิดกันที่สุด ก่อนจะพูดก็ต้องคิดก่อน สิ่งที่พูดล้วนสำเร็จมาจากความคิดทั้งสิ้น^{๑๕๖}

วิธีโยนิโสมนสิการเท่าที่แสดงมานี้ ได้นำเสนอโดยพยายามรักษารูปร่างตามที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พุทธศาสนา ผู้ศึกษาไม่พึงติดอยู่เพียงรูปแบบหรือถ้อยคำ แต่พึงมุ่งจับเอาสาระเป็นสำคัญ และควรย้ำไว้ด้วยว่า โยนิโสมนสิการนี้ เป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติที่ใช้ประโยชน์ได้ทุกเวลา มิใช่จะต้องรอไว้ใช้ต่อเมื่อมีเรื่องที่จะเก็บเอาไปนั่งขบคิดหรือปฏิบัติได้ ต่อเมื่อปลีกตัวออกไปนั่งพิจารณา แต่พึงใช้แทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นไปอยู่ทุกที่ทุกเวลานี้เองเริ่มแต่การวางใจ วางท่าที่ต่อบุคคลและสิ่งทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง การตั้งแนวความคิด หรือการดิ้นกระเสาะความคิด การทำใจ การคิด การพิจารณาเมื่อรับรู้ประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในทางที่จะไม่เกิดทุกข์ ไม่ก่อปัญหา ไม่ให้มีโทษ แต่ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนและบุคคลอื่น เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญาและกุศลธรรม เพื่อเสริมสร้างนิสัยและคุณลักษณะที่ดี เพื่อความรู้ตามเป็นจริง เพื่อฝึกอบรมตนในแนวทางที่นำไปสู่ความหลุดพ้นเป็นอิสระ

ตามนัยที่กล่าวมา เมื่อพูดเชิงวิชาการในแง่การทำหน้าที่ วิธีโยนิโสมนสิการทั้งหมดสามารถสรุปลงได้เป็น ๒ ประเภทใหญ่คือ

๑. โยนิโสมนสิการแบบปลุกปัญญา มุ่งให้เกิดความรู้แจ้งตามสภาวะ เน้นที่การจัดจัดวิชา เป็นฝ่ายวิปัสสนา มีลักษณะเป็นการส่องสว่างทำลายความมืด หรือชำระล้างสิ่งสกปรก ให้ผลไม่จำกัดกาลหรือเด็ดขาด นำไปสู่โลกุตระสัมมาทิฐิ

๒. โยนิโสมนสิการแบบสร้างเสริมคุณภาพจิต มุ่งปลุกเร้ากุศลธรรมอื่นๆ เน้นที่การสกัดหรือข่มตัณหา เป็นฝ่ายสมถะ มีลักษณะเป็นการเสริมสร้างพลังหรือปริมาณฝ่ายดีขึ้นมาดกดทับหรือบังฝ่ายชั่วไว้ ให้ผลขึ้นกับกาล ชั่วคราว หรือเป็นเครื่องตระเตรียมหนุนเสริมความพร้อมและสร้างนิสัย นำไปสู่โลกีย์สัมมาทิฐิ^{๑๕๗}

^{๑๕๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๐๘.

^{๑๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๒๖-๗๒๗.

มนุษย์จะต้องใช้สติปัญญาพิจารณาให้รู้เหตุปัจจัยแล้วจัดการกับเหตุปัจจัยนั้นๆ ด้วยความไม่ประมาท^{๑๕๘}

๔.๕.๓.๔. การศึกษาเพื่อการพัฒนา

ในพระพุทธศาสนา คำบาลีว่า **ภาวนา** โดยทั่วไปแปลว่า **การพัฒนา** ซึ่งมี ๔ ประการที่รวมการพัฒนาทางเทคโนโลยีและการพัฒนาทางจิตเข้าไว้ด้วยกัน

การพัฒนาทั้ง ๔ ประการ คือ

๑. การพัฒนาทางกาย (กายภาวนา) เป็นการพัฒนากายพร้อมกับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือทางร่างกาย
๒. การพัฒนาสังคม (สีลภาวนา) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดี และเป็นมิตรที่ดีกับคนอื่น เพื่อที่ว่าจะได้ก่อตั้งสังคมที่น่าปรารถนาโดยมีสิ่งแวดล้อมสังคมที่ดีในโลกนี้
๓. การพัฒนาจิต (จิตภาวนา) เป็นการพัฒนาสภาวะทางจิต เช่น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา สติและสมาธิ
๔. การพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) เป็นการพัฒนาความรู้รอบ^{๑๕๙}

ภารกิจสำคัญของการศึกษาก็คือการฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริง และสภาวะของสิ่งทั้งหลาย มีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็น เพื่อให้เกิดประโยชน์ตนและผู้อื่นในการอยู่ร่วมกันสังคมได้อย่างมีความสุข^{๑๖๐}

สติคือความระลึกปัจจุบัน ไม่ใจลอยในขณะที่เรียน สมาธิคือการเพ่งใจไปที่ครูดิอยู่เรื่องเดียว คือเรื่องที่ครูสอน คนที่ทำอย่างนี้ได้ใจจะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีความจำแม่นยำและปัญญาดี

ปัญญาเปรียบเหมือนคมมีดที่ใช้ตัดเชือกคือปัญหา สมาธิเปรียบเหมือนแรงกดลงบนมีด ถ้ามีแรงกดน้อยกดมีดไปเบาๆ ต่อก้ให้มีดคมขนาดไหนก็ตัดเชือกไม่ขาด นั่นคือมีปัญญามากแต่สมาธิน้อย ถ้า มีดที่ต่อให้กดมีดแรง ก็ฟันเชือกไม่ขาด นั่นคือมีสมาธิมากแต่ปัญญาน้อย เพราะฉะนั้นมีดคือปัญญาต้องหมั่นลับอยู่เสมอ แรงที่กดคือสมาธิ ก็ต้องมีพลัง เมื่อฟันลงไปจะทำให้เชือกขาดได้ง่าย สมาธิช่วยเสริมพลัง

^{๑๕๘} พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), **การพัฒนาจริยธรรม**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๓). หน้า ๔๓.

^{๑๕๙} Phrathepsophon (prayoon mererk), **A Buddhist worldview** : (Bangkok, 2000).p. 31.

^{๑๖๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธวิธีในการสอน**. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๗). หน้า ๑๔.

ปัญญา ดังพระพุทธเจ้าสอนว่า สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปุผลา โหติ มหานิสสา. เมื่อเจริญสมาธิ
มั่นคงดีแล้ว ปัญญาย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก^{๑๖๑}

๔.๕.๓.๕ สรุปการแก้ไขปัญหาของกลุ่มประชากรในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

การแก้ไขปัญหากลุ่มประชากรในเขตเทศบาลเมืองเมืองพลนั้นได้มีการเสนอแนะในการ
แก้ปัญหาไว้มากมาย ซึ่งสามารถจะสรุป และนำมาเสนอให้ทราบ ตามวิธีต่อไปนี้

๑. การแก้ไขปัญหาคาความประมาทระดับสถาบันครอบครัว

วิธีแก้ไขปัญหาคาความประมาทระดับสถาบันครอบครัวนั้นต้องเริ่มจาก บิดา มารดา มาจนถึงบุตร
ธิดา บิดาต้องเป็นผู้นำ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่ภรรยา และบุตรธิดา จะกระทำการใดๆ ต้องระมัดระวัง
ไตร่ตรองให้ดี ๆ ^{๑๖๒} ต้องมีสติกำกับอยู่ในตัวเสมอ ไม่ว่าจะคิดจะทำสิ่งใดๆ ก็ตาม ไม่ทำตัวไป
ในทางที่เสื่อม ใส่ใจสำนึกในหน้าที่ไม่ปล่อยปละละเลยจะทำอะไรต้องทำอย่างจริงจังเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับ
ครอบครัวและลูกๆ เพราะมารดาบิดาเป็นบุคคลที่เป็นต้นกำเนิดของครอบครัวเป็นผู้นำครอบครัว ถ้าบิดา
มารดา ไม่ตั้งอยู่ในความประมาท สถาบันครอบครัวก็จะมีแต่ความสงบสุข^{๑๖๓} เมื่อมีความสุขแล้วก็มีสมาธิ
มีสติ ไม่ขาดสติ ความประมาทในด้านต่างๆ นั้นก็ไม่เกิดกับครอบครัวครอบครัวทุกคนเข้าใจนั่นคือ
ครอบครัว^{๑๖๔} ต่างกับสังคมครอบครัวที่ล้มเหลวหรือแตกแยก จะส่งผลกระทบต่อ บุตร ธิดา ในทางร้าย
มีความกดดันในด้านจิตใจของบุตร ธิดา ผลสุดท้ายบุตรธิดา ก็จะหันไปทำในสิ่งชั่วร้าย นั่นก็คือ ความ
ประมาทในครอบครัว^{๑๖๕} บิดา มารดาควรให้ความรู้แก่คนในครอบครัว และคอยสอดส่องดูแลเด็กภายใน
ปกครองให้เป็นคนดีในสังคมธรรมรงค์และส่งเสริมให้ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการฝึกสมาธิ
วิปัสสนาเพื่อที่จะได้พัฒนาสติ จะได้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้ดี อย่างผู้มีสติ^{๑๖๖} ต้องให้ความรู้อธิบาย
ชี้แนะบอกข้อดี ข้อเสีย เพราะสถาบันครอบครัวที่ดีนั้น พ่อแม่ควรมีความตระหนกอยู่เสมอ สร้างจิตสำนึกที่ดี
มีคุณธรรมประจำใจ การถ่ายทอดจากพ่อและแม่สู่ลูกจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีตามมา^{๑๖๗} ให้สมาชิกทุกคน

^{๑๖๑} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). *ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐).

^{๑๖๒} สัมภาษณ์, นางเดือนใจ กอผจญ, อาชีพรับจ้าง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๔๘.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์, นางสมพร ยิ่งชนะ, อาชีพข้าราชการครู, ๒ กันยายน ๒๕๔๘.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์, นายยุทธพงศ์ วงษ์ชัยยา, อาชีพนักศึกษาศึกษา, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์, ร้อยตำรวจเอกกิตติศักดิ์ หาญชิน, อาชีพข้าราชการบำนาญ, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์, นางสาวเครือวรรณ ตีระมาตย์, อาชีพพยาบาล, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์, พันจ่าเอกสายชัน พันธุ์ดงยาง, อาชีพข้าราชการทหาร, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘.

ในครอบครัวรู้จัก เข้าวัด ไปฝึกปฏิบัติจิตใจให้มีสติ อยู่กับปัจจุบัน รู้อาการ เดี๋ยว นอน นั้น รู้สิ่งที่กระทำ จัดให้มีห้องพระในบ้าน พาลูกและซึกชนสามเฝ้ากสมาธิ พาไปศูนย์ปฏิบัติธรรมเป็นครั้งคราว^{๑๖๗}

๒. การแก้ไขปัญหาความประมาทระดับสถาบันการศึกษา

โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วย อบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่นักเรียน นักศึกษา และชุมชน ควรมีการจัดอยู่ในหลักสูตรของระบบการศึกษาอย่างชัดเจน ^{๑๖๘} เพราะสถาบันการศึกษานั้นมีความสำคัญที่หล่อหลอมใจทุกคนฝึกฝน และให้ความรู้กับทุกคนในด้านสาขาแขนงวิชาต่างๆ เมื่อเรามาเรียนก็ต้องตั้งใจเรียนทำให้ตนเองจบจากสถาบันนั้น ถ้าเรียนไม่จบถือว่ามีความประมาท ความประมาทเกิดจากการขาดสติในการเรียนมีเรื่องให้คิดต้องตัดสินใจให้ถูกว่าควรเลือกอะไร ^{๑๖๙}

จัดอบรมให้ความรู้ในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ รณรงค์เรื่องความประมาทเพื่อให้ บุคคลากรและบุคคลในสถานศึกษาได้ตระหนักถึง ความประมาท ต่อการเกิดอันตรายทั้งต่อหน้าตนเองและผู้อื่น ^{๑๗๐}

ตั้งใจทำหน้าที่ให้ดีที่สุด มีสติกำกับตัวอยู่เสมอตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี การแก้ไขต้องแก้ไขที่ครูอาจารย์ก่อน เพราะครูอาจารย์เป็นผู้อบรมสั่งสอนนักเรียนต้องเป็นตัวอย่างนักเรียนทั้งกาย วาจา และใจ^{๑๗๑}

ควรมีการเปิดประชุมครูอาจารย์และนักเรียนเพื่อป้องกันการเกิดเหตุและแนะนำแก้ไขในปัญหาที่เกิดขึ้นๆ สมควร^{๑๗๒} และการประเมินผลของสถาบันควรมีตัวชี้วัดในเรื่องความประมาทเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยสถาบันการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ เกี่ยวกับความประมาทเป็นประเด็นหลักด้วยผู้บริหารควรมีกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาของความประมาท^{๑๗๓}

อบรมสัมมนานักศึกษาซึ่งถึงบุญคุณโทษของสิ่งต่างๆ พร้อมทั้งควบคุมนักเรียนอย่างใกล้ชิดเพราะเมื่อมารวมกันเป็นกลุ่มมากๆ ทำให้เกิดความประมาทมากขึ้น^{๑๗๔}

^{๑๖๘} สัมภาษณ์, นางนุชการ ศรีสุข, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์, นางสุวิจิ ดิจันทร์, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์, นายยุทธพงศ์ วงษ์ชัยยา, อาชีพนักศึกษา, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์, นางสาววิภาวรัตน์ แซ่พิมล, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์, นางสมพร ยิ่งชนะ, อาชีพข้าราชการครู, ๒ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์, นางเตือนใจ กอผจญ, อาชีพรับจ้าง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์, ตาบตำรวจสมัย ยิ่งชนะ, อาชีพข้าราชการตำรวจ, ๒๐ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์, ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, อาชีพข้าราชการตำรวจ, ๒๐ กันยายน ๒๕๕๘.

จัดให้มีโครงการพัฒนาจิตเพื่อเพิ่มสัมมัญสำนึกของความเป็นครู ให้กับผู้ที่ทำหน้าที่ในการสอน ถ้าผู้เป็นครูส่วนใหญ่ดำรงชีวิตอยู่อย่างผู้ไม่มีสติ แล้วผู้ถูกสอนจะเติบโตขึ้นมาอย่างผู้มีสติได้อย่างไร.^{๑๗๖}

จัดอบรมเรื่องความประมาท/ สร้างระบบการศึกษาให้ดี/ สร้างระเบียบ/ สร้างวินัย/ ให้ความใส่ใจกับทุกเรื่อง^{๑๗๗}

๓. การแก้ไขปัญหาความประมาทของสถาบันศาสนาเช่น วัด หรือองค์กรทางศาสนา

การแก้ไขปัญหาความประมาทของสถาบันศาสนาเช่น วัด หรือองค์กรทางศาสนานั้นควรมีการเปิดประชุมชาวบ้านมอบหมายภาระการดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุใดๆ โดยชาวบ้านแบ่งงานกันทำ จะเกิดผลดีส่งช่วยกันดูแลและระวังภัยให้วัดหรือศาสนา อยู่ในความเรียบร้อยไม่มีอะไรสูญหายไป^{๑๗๘}

ควรมีการสั่งสอนเกี่ยวกับความประมาท เพื่อคนจะได้รู้จักยั้งคิด รู้จักฟัง วัดเป็นสถานที่คนจะไปมาก เมื่อมีเรื่องไม่สบายใจ การให้ความรู้และการอบรมสั่งสอนเพื่อที่จะได้ไม่มีชีวิตที่ประมาท ถือว่าเป็นสถาบันที่ชัดเจนและฟังได้ง่ายอีกวิธีหนึ่ง จึงควรมีการกระตุ้นคนทุกระดับได้เป็นอย่างดี ในการรณรงค์เรื่องความประมาทอาจจากการอบรมสั่งสอน ในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ ^{๑๗๙}

ประชาสัมพันธ์ และจัดอบรม ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้น และอาจได้ผลทางธรรม เกินคาดหวังวันพระ/วันหยุด มีการเทศน์ จัดอบรม ในเชิงรุกประสานงานกับหน่วยงานเช่น โรงเรียน ภาครัฐ... ค่อยๆ ทำไปเรื่อยๆ และสอนแบบใหม่ ที่ให้ผู้ปฏิบัติมีส่วนร่วม ไม่น่าเบื่อดังเดิม^{๑๘๐}

วัดหรือศาสนามีบทบาทในการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอบรมเผยแผ่ให้ทุกคนรู้จักมีสติในการไตร่ตรอง และควบคุมอารมณ์ไม่ว่าจะปฏิบัติกรด้านกาย วาจา ใจ^{๑๘๑}

วัดควรแก้ไขช่วย เพราะว่าโลกทุกวันนี้มีแต่ความประมาทอยู่รอบกายเราทั้งนั้น เราต้องระวังตัวมากเกินไป จนบางครั้งทำให้เราเกิดการวิตกกังวล เป็นไปได้ฉะนั้น สถาบันศาสนาควรมีการจัดฝึกอบรมวิชาการแก้ไขปัญหาความประมาท เพื่อที่จะทำให้ทุกคนรู้วิธีการ แก้ไขปัญหาความประมาทอย่างแท้จริง โดยมีระบบแบบแผน เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนและประเทศ^{๑๘๒}

^{๑๗๖} สัมภาษณ์, นางสาวพน้อย พานิชชา, อาชีพพยาบาล, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์, นายภราดร ติระมาตย์, อาชีพพยาบาล, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์, นางเตือนใจ กอผจญ, อาชีพรับจ้าง, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์, นางสาวจิ ดิจันทร์, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์, นางมันทนา สุภาพคำ, อาชีพพยาบาล, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์, นางสาวอานิศรา ประสิทธิ์พันธ์, อาชีพพนักงานเทศบาล, ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์, นายยุทธพงศ์ วงษ์ชัยยา, อาชีพนักศึกษา, ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติธรรม หรือนั่งสมาธิ และผลที่ได้คือ คือสามารถทำให้ใจสงบไม่คิดฟุ้งซ่าน ควบคุมอารมณ์ได้ และสามารถนำคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ ในการเรียน ในการทำงาน และในชีวิตประจำวันได้^{๑๘๒}

จัดอบรมจิตใจ โดยการฝึกสมาธิ สอนการควบคุมอารมณ์ จิตใจ ให้มีสติรู้คิด รู้จักตนเอง เพื่อให้ทุกคน มีสติรู้คิด ป้องกัน ตนเอง จาก ความประมาท ใช้ชีวิตด้วย ความไม่ประมาท^{๑๘๓}

เทศน์ธรรมะทุกครั้ง ควรสอดแทรกเรื่องความประมาท ขาดสติเข้าไปด้วย เพื่อเป็นการเตือนสติให้ผู้ฟังธรรมได้ตระหนัก ได้คิดก่อนทำทุกครั้ง

ในสถาบันการศึกษา น่าจะจัดชั่วโมงการเรียนการสอนโดยพระคุณเจ้า เพื่อจะได้ให้นักเรียน นักศึกษา ได้ซาบซึ้งถึงรสพระธรรมคำสั่งสอนที่แท้จริง^{๑๘๔}

เห็นควรแนะนำให้บุคคลเข้าวัดฟังธรรม และนำเอาคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตอยู่ตลอด^{๑๘๕}

๔. การแก้ไขปัญหาความประมาทระดับชุมชนและหน่วยงานทางราชการ (พื้นที่เทศบาล)

ได้ช่วยกันรณรงค์ป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะจากสาเหตุใดๆ ก็ตาม ช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน มั่นปรีกษาหาหรือบ่อยๆ ออกตรวจเยี่ยมคนในชุมชนบ่อยๆ สอบถามว่ามีอะไรจะให้ช่วยเหลือ^{๑๘๖}

ให้คนในชุมชน และหน่วยงานของทางราชการได้รับความรู้ในด้านการฝึกสติให้เป็นคนไม่ประมาท อาจจะทำโดยการจัดการอบรมธรรมะ เป็นชุมชน ให้ผู้นำชุมชนแต่ละชุมชนประสานงานกันกับเทศบาล โดยเขียนเป็นโครงการต่อเนื่องของชุมชนในเขตเทศบาลในเรื่องกับการอบรมธรรมะ^{๑๘๗}

ควรจัดการรณรงค์เกี่ยวกับความประมาท เช่น ผลของความประมาท เป็นต้น นำธรรมะเข้ามาใช้ในการสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท เพื่อให้คนเกิดความตระหนักมากขึ้น^{๑๘๘}

ควดขันในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้มีการทุจริต บริการประชาชน ให้เร็วและเห็นผล ไม่ทำตัวเป็นนายประชาชน

^{๑๘๒} สัมภาษณ์, นางสาวจรี จันทร์เทศ, อาชีพนักศึกษา, ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์, นางสาววราภรณ์ แซ่พิมล, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์, ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม, อาชีพพยาบาล, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์, จำลิตรอำพร หิรัญกังขา, อาชีพข้าราชการตำรวจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์, ประชาชน. ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์, นายสมส่วน จรรย์วัน, สมาชิกสภาเทศบาล, ๒ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์, นางสาวอินทิรา โพธิ์กระสัง, อาชีพพยาบาล, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ชุมชนจะต้องทราบนโยบายของทางราชการ ให้ทำตรงตามวัตถุประสงค์ทางการ ตลอดจนทั้งให้ความร่วมมือประสานกับทางราชการโยอย่างใกล้ชิด และเสนอแนะในสิ่งที่ต้องการ^{๑๙๐}

ความประมาทมีหลายปัญหาที่จะก่อให้เกิดความเสียหายซึ่งระดับความรุนแรงแตกต่างกันไป แต่โดยหลักแล้ว ทุกคน ทุกหน่วยงานจะต้องมีความพร้อม ต้องตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท ที่สำคัญต้องมี สติ กระทำการใดๆ ก็ตามให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกาของสังคม^{๑๙๑}

ผู้นำส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านการพัฒนาจิต ตั้งแต่วัยเยาว์ขึ้นไป เพื่อให้คนมีโอกาสเข้าถึง พุทธศาสนา ส่วนจะได้รับการยกย่องนั้นคงแล้วแต่บุญกรรมที่ทำมา.^{๑๙๒}

รณรงค์ป้องกันอุบัติเหตุ เจ้าหน้าที่หน่วยงานควรเป็นแบบอย่างที่ดี จัดระเบียบสังคมให้มีความรัก ความร่วมมือ หลีกเลียงอบายมุข^{๑๙๓}

ควรมีการรณรงค์ ติดป้าย หรือ โปสเตอร์ เพื่อรณรงค์ เรื่องความประมาท เพื่อทุกคนจะได้รู้ และทราบ หรืออาจจะเข้าไปในหลักสูตรของการศึกษา หรือมีการจัดอบรมระดับชุมชนเป็นครั้งคราว เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วม และได้ทราบทั่วถึง เพราะบางที่อาจจะคิดได้ว่าไม่มีความสำคัญ แต่ที่จริงแล้ว ถือว่ามี ความสำคัญมาก เพราะชีวิตแต่ละวันอยู่ด้วยความประมาททั้งนั้น^{๑๙๔}

ให้จัดการรณรงค์ปลูกสร้างจิตสำนึก ให้บุคคลในชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี^{๑๙๕}

ชุมชน และหน่วยงานของทางราชการ (พื้นที่เทศบาล) ควรมีป้ายบอกถึงเตือนสติ ผลที่ได้รับ จากความประมาท เช่นได้รับอันตราย เสียทรัพย์สินเงินทอง ขาดสมาชิกสมบุรณ์ แข็งแรง พุดออกเสียง ตามสาย เข้า-เย็น ทุกๆ วัน มีคำขวัญของการรณรงค์ความประมาททุกมุมเมือง ในเขตเทศบาล ออกเสียงตามสายให้ชาวบ้านรับรู้ถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากความประมาทให้ชาวบ้านรับรู้^{๑๙๖}

^{๑๙๐} สัมภาษณ์, ร้อยตำรวจเอกกิตติศักดิ์ ทาญชิน , อาชีพข้าราชการบำนาญ, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์, พันจ่าเอกสายชั้น พันธุ์ดงยาง , อาชีพข้าราชการทหาร, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์, นางสาวพน้อย พานิชชา, อาชีพพยาบาล, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์, นางนภาพร ไชยคำ, อาชีพพยาบาล, ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์, นางสุวิจิ ดิจันทร์, อาชีพพยาบาล, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์, ดาบตำรวจตรี. วิเชียร พันภู, อาชีพข้าราชการตำรวจ, ๒๐ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์, พันตำรวจโทชัยวัฒน์ ถูกคะเน, อาชีพข้าราชการตำรวจบำนาญ, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยความประมาทในสังคมไทย : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเมืองพล จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ ๓ ประเด็น คือ

๑. เพื่อศึกษาลักษณะความประมาทในพระไตรปิฎก
๒. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากความประมาท
๓. เพื่อศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความประมาทตามหลักพุทธศาสนา

ผลจากการศึกษาโดยสามารถสรุปได้ใจความดังต่อไปนี้

๕.๑.๑. ความหมายและลักษณะของความประมาทในพระไตรปิฎก

แนวคิดมูลเหตุพุทธบัญญัติที่ตรัสถึงเรื่องของความประมาทไว้ในพระไตรปิฎกนั้น ทรงตรัสให้ทราบถึงโทษของความประมาทว่ามีมากน้อยเพียงไร ความประมาทเกิดจากมนุษยชาติธรรมข้อใด ถ้าความประมาทเกิดขึ้นแล้วต้องใช้ธรรมข้อใดเป็นเครื่องคอยแก้ไขหรือบรรเทาได้บ้าง สรุปความประมาทในพระไตรปิฎกนั้นพอได้ดังนี้

ความประมาท หมายถึง ความปล่อยจิตไป ความเพิ่มพูนการปล่อยจิตไป ในกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตหรือในกามคุณ ๕ หรือความกระทำโดยไม่เคารพ ความกระทำโดยไม่ติดต่อกัน ความกระทำไม่มั่นคง ความประพฤติย่อหย่อน ความทอดทิ้งฉันทะ ความทอดทิ้งธุระ ความไม่เสงี่ยมให้มาก ความไม่ทำให้เจริญ ความไม่ทำให้มาก ความไม่ตั้งใจจริง ความไม่ประกอบเนืองๆ ความประมาทในการเจริญกุศลธรรมทั้งหลาย ความประมาท กิริยาที่ประมาท สภาพที่ประมาท

ความประมาท หมายถึง ความมัวเมาในชาติ ความมัวเมาในโคตร ความมัวเมาในความไม่มีโรค ความมัวเมาในความเป็นหนุ่มสาว ความมัวเมาในชีวิต ความมัวเมาในลาภ ความมัวเมาในสักการะ ความมัวเมาในการทำมาหากิน ความมัวเมาในความเป็นหัวหน้า ความมัวเมาในบิรวาร ความมัวเมาในโภคสมบัติ ความมัวเมาในวรรณะแห่งสรีระและคุณความดี ความมัวเมาในการศึกษา ความมัวเมาในปฏิภาณ ความมัวเมาในความเป็นผู้รัตัญญู ความมัวเมาในความถือบิดนทาตเป็นนั้ตร ความมัวเมาในความไม่มีใครดูหมิ่น ความมัวเมาในอิริยาบถ ความมัวเมาในอิทธิฤทธิ์ความมัวเมาในยศ ความมัวเมาในศีล ความมัวเมาในฉาน

ความมัวเมาในศิลปะ ความมัวเมาในความมีทรวดทรงสูง ความมัวเมาในความมีทรวดทรงสั้นทัด ความมัวเมาในความมีทรวดทรงงาม ความมัวเมาในความมีร่างกายบริบูรณ์. . .

ความประมาท หมายถึง ความไม่มีการทำโดยเคารพ ความไม่มีการทำโดยติดต่อกัน ความไม่มีการทำไม่หยุด ความประพฤติด้อยหย่อน ความหมดความพอใจ ความทอดธุระความไม่ตั้งมั่น ความไม่ประกอบเนืองๆ ไม่เสพ ไม่เจริญ ไม่ทำให้มากในการบำเพ็ญกุศลธรรม **จิตตสฺสวอสฺสโค** คือ ความไม่ข่ม (จิต) ด้วยสติแล้วส่งจิตไปในฐานะมีประมาณเท่านั้นเหล่านี้ "ความเว้นจากสติ." **วอสฺสคฺคานุปฺปทานํ** คือ การส่งเสริมซึ่งการปล่อย "ความปล่อย (จิตไป) ปล่อยๆ **อสุกฺกจฺจกิริยตา** การไม่ทำโดยเคารพ ด้วยความไม่มีการทำโดยเคารพ สามารถแห่งการทำโดยไม่เคารพแก่บุคคลก็ดี แก่ไทยธรรมก็ดี ในการ เจริญกุศลธรรม มีทาน เป็นต้น

ความประมาทนั้นแบ่งออกได้เป็น ๗ ประเภทหลักๆ คือ ๑. ประมาทในเวลา พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มา ปจฺฉา วิปฺปฏิสฺสาริโน อหฺวตฺถ แผลว่า ชนเหล่าใดเมื่อก่อน เวลาเป็นหนุ่มไม่มีโรคสมบุรณ์ด้วยความสบาย ๗ อย่าง เป็นต้น ทั้งศาสดาก็อยู่พร้อมหน้า ละเว้นโยนิโสมนสิการเสีย เสวยสุขในการหลับนอน ทำตัวเป็นอาหารของเรือดทั้งคืนทั้งวัน ประมาทอยู่ ชนเหล่านั้น ภายหลัง เวลาชรา มีโรคตาย วิบัติ ทั้งศาสดาก็ปรินิพพานแล้ว นี่ก็ถึงการอยู่อย่างประมาทก่อนๆ นั้น และพิจารณาเห็นความตายที่มีปฏิสนธิว่าเป็นเรื่องหนัก ย่อมเดือดร้อน แต่เธอทั้งหลายอย่าได้เป็นเช่นนั้น ๒. ประมาทในวัย ผู้ประมาทแล้วด้วยการปล่อยใจไปในกามคุณ๕ ก็ข้ามห้วงสงสารไม่ได้เพราะติดอยู่ในกามคุณนั้น ๓. ประมาทในความไม่มีโรค เมื่อใดผู้ไม่มีโรคภัย อยู่สุขสบาย ไม่สร้างความดี ทำแต่ความชั่ว ถือว่ายังไม่ถึงการสิ้นชีวิตย่อมหลงระเหิงในกามคุณ เมื่อนั้นเขาจึงเป็นผู้ประมาทมัวเมาในความไม่มีโรค ๔. ประมาทในชีวิต ชีวิตนี้ถูกชรา นำเข้าไป เป็นของน้อย ดุจน้ำในโคลนฉะนั้น เมื่อชีวิตเป็นของน้อยเหลือเกินอย่างนี้ เวลาที่ไม่ใช่เวลาที่จะประมาทเลย. ๕. ประมาทในการงาน ถ้าบุคคลผู้มีอาชีพะบริสุทธิ์อย่างนี้ กระทำความปลานปล้ำด้วยเหตุเพียงเท่านั้นว่า อาชีพของเราบริสุทธิ์ แล้วเป็นผู้ประมาทเหมือนดังหลับอยู่ ๖. ประมาทในการศึกษา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิด เธอทั้งหลายจะได้ประโยชน์อะไรด้วยความหลับ เพราะความหลับจะเป็นประโยชน์อะไรแก่เธอทั้งหลายผู้เร่าร้อนเพราะโรค คือกิเลสมีประการต่างๆ ถูกถูกราคะเป็นต้นแห่งแล้วย่อยยับอยู่ เธอทั้งหลายจงลุกขึ้นเถิด จงนั่งเถิดจงหมั่นศึกษาเพื่อสันติเถิด มัจจุราขออย่ารู้ว่าเธอทั้งหลายประมาทแล้ว ยังเธอทั้งหลายผู้ตกอยู่ในอำนาจให้ลุ่มหลงเลย เธอทั้งหลายจงข้ามตัดหน้าอันชานไปในอารมณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุให้เทวดาและมนุษย์ผู้มีความต้องการอาศัยรูป. . . กุลบุตรผู้เป็นบัณฑิต พึงถอนถูกราคะ คือกิเลสมีราคะเป็นต้นของตนเสีย ด้วยความไม่ประมาทและด้วยวิชชาเถิด ๗. ประมาทในการปฏิบัติธรรมไม่มีสติเตือนตนว่า จะปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอไม่ย่อท้อโดยเริ่มตั้งแต่บัดนี้ ไม่ใช่รอจนแก่ค่อยเข้าวัด จะฟังเทศน์ก็หูตึงฟังไม่ถนัด จะนั่งสมาธิก็ปวดเมื่อยขัดขอกไปหมด ลูกก็โอย นังก็โอย เมื่อไม่ระลึกได้ เช่นนี้ จึงประมาทในการทำความเพียรใส่ใจในการปฏิบัติธรรม และไม่เชื่อว่าการปฏิบัติธรรมนั้น ทำให้เกิด

ความสุขแก่ตนทั้งโลกนี้และโลกหน้า และเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้เราสามารถบรรลุเป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต คือ พระนิพพาน จึงเป็นเหตุให้ประมาท

ลักษณะคนประมาท ได้แก่คนขาดสติ ขาดความยั้งคิด ไม่ว่าจะพูดหรือทำอะไร ก็ทำด้วยความผลิผลามรีบร้อนไม่รอบคอบ ชอบทำตามอำเภอใจ ขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบชั่ว-ดี ไม่คิดคำนึงถึงผลร้ายที่ตามมา คนที่มีความประมาทถือได้ว่า เป็นคนที่มีพิษภัย หรืออันตรายต่อผู้อื่นอย่างยิ่ง เพราะไม่ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม และคอยแต่หวังผลโดยส่วนเดียว บุคคลผู้ประมาทนั้นแบ่งออกเป็น ๓ จำพวก คือ ๑. พวกกุสึตะ คือ พวกไม่อยากทำเหตุ แต่จะเอาผล หรือไม่ทำเหตุดีแต่จะเอาผลดีเป็นพวกที่เกียจคร้าน ๒. พวกทุจริต คือ พวกทำเหตุเสีย (ทำความชั่ว) แต่จะเอาผลดี ชอบตามความพอใจ ไม่คำนึงถึงศีลธรรม หรือ บุญ – บาป ครั้นทำไปแล้ว จึงคิดจะแก้เอาที่ผล ๓. พวกลิถิละ คือ พวกทำความดีเล็กน้อยแต่จะเอาผลดีมากๆ เป็นพวกค้ากำไรเกินควร

๕.๑.๒. ผลกระทบที่เกิดจากความประมาท

โทษของความประมาทนั้น พอสรุปได้ตามนัยที่ยกมาข้างล่างนี้แยกออกได้เป็นปัจจุบัน คือ ๑. เข้าถึงความเสื่อมแห่งโภคใหญ่ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุ ๒. เกียรติศัพท์อันเลี้ยหายย่อมนะปือไป ๓. เป็นผู้ไม่แกล้วกล้าเป็นคนเก้อเขินเข้าไปหาชัตตติยบริษัท พราหมณ์บริษัทคฤหบดีบริษัท หรือสมณบริษัท ๔. เป็นคนหลงทำกาลละและแยกออกเป็นอนาคตคือ ๕. เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เข้าถึงอบาย ทุกคติวินิบาต นรก.

๕.๑.๓. การแก้ไขปัญหาความประมาทตามหลักพุทธศาสนา

การแก้ไขหรือป้องกันความประมาทนั้นไม่ว่าจะเป็นองค์กรใหญ่ๆ ของประเทศทั้ง ๓ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ก็ตามต่างได้ประยุกต์เอาหลักธรรมคำสั่งสอนที่ปรากฏในทางพระพุทธศาสนา เป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน หรือโครงการต่างๆ ดังวิธีการต่อไปนี้

๕.๑.๓.๑ ใช้วิธีป้องกันเมื่อเหตุยังไม่เกิดขึ้น

ใช้หลักการใช้สติเป็นเครื่องป้องกันลักษณะการทำงานโดยทั่วไปของสติ นั้น คือ การไม่ปล่อยให้ใจให้เลื่อนลอย ไม่ปล่อยให้อารมณ์ให้ผ่านเรื่อยเปื่อยไป หรือ ไม่ปล่อยให้ความนึกคิดฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่างๆ แต่คอยเฝ้าระวัง เหมือนจับตาตุ ติดๆ ไป ไม่ยอมให้คลาดหาย คือนึกถึงหรือระลึกไว้เสมอ มีคำเปรียบเทียบกับเหมือนเสาหลัก เพราะปักแน่นในอารมณ์ หรือเหมือนนายประตู เพราะเฝ้าอายตนะต่างๆ ที่เป็นทางรับอารมณ์ ตรวจดูอารมณ์ที่ผ่านเข้ามา ปัทฐฐานหรือเหตุใกล้ชิดที่จะให้เกิดสติ ก็คือ สัญญา (การกำหนดหมาย) ที่มั่นคง หรือสติปัทฐฐานชนิดต่างๆ

พิจารณาในแง่จริยธรรมจะมองเห็นการปฏิบัติหน้าที่ของสติได้ทั้งในแง่ปฏิเสธ (negative) และในแง่อนุเมติ (positive) ในแง่ปฏิเสธ สติเป็นตัวป้องกัน ยับยั้งจิตไม่ให้ฟุ้งซ่านไม่ให้ก้าวพลาด ไม่ให้ถลาลงในธรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ยอมให้ความชั่วได้โอกาสเกิดขึ้นในจิตและไม่ยอมให้ใช้ความคิดผิดทาง ในทางอนุเมติ สติเป็นตัวควบคุมตรวจตรากระแสการรับรู้ความนึกคิด และพฤติกรรมทุกอย่างให้อยู่ในแนวทางที่ต้องการ คอยกำกับจิตไว้กับอารมณ์ที่ต้องการและจึงเป็นเครื่องมือสำหรับยึดหรือเกาะกุมอารมณ์อย่างใด ๆ ติดเอาไว้ข้างหน้าจิต เพื่อพิจารณาจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป ในทางปฏิบัติของพุทธธรรมเน้นความสำคัญของสติมาก อย่างที่กล่าวว่า สติจำเป็นปรารถนา (คือต้องนำมาใช้) ในกรณีทั้งปวง และเปรียบเทียบกับสติเหมือนเกลือที่ต้องใช้ไปกับข้าวทุกอย่าง และเหมือนนายกรัฐมนตรียกย่องในราชการทุกอย่างเป็นทั้งตัวการเหนี่ยวรั้งปราชญ์ และหนุนประคองจิต

ใช้การศึกษาเป็นเครื่องชี้ว่า สิ่งไหนควรทำไม่ควรทำ เพราะเมื่อมนุษย์เรามีวุฒิภาวะสูงขึ้น ความรับผิดชอบก็ย่อมสูงตามธรรมดา โดยการใช้ศึกษา ๓ ตามหลักพุทธธรรมคือ ๑.ศีลเป็นเครื่องควบคุมกายให้เรียบร้อยไม่คึกคะนอง ๒. สมาธิ การใช้สมาธิมีประโยชน์คือ ๑.ควบคุมรักษาสภาพจิตให้อยู่ในภาวะที่ต้องการ โดยตรวจตรากระบวนการรับรู้และกระแสความคิด เลือกรับสิ่งที่ต้องการกันออกไปซึ่งสิ่งที่ไม่ต้องการ ตีรังกระแสความคิดให้หนึ่งเข้าที่ ๒. ทำให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาพที่เรียกว่าเป็นตัวของตัวเองเพราะมีความโปร่งเบา ผ่อนคลาย เป็นสุขโดยสภาพของมันเอง พร้อมทั้งจะเผชิญ ความเป็นไปต่างๆ และจัดการกับสิ่งทั้งหลายในโลกอย่างได้ผลดี ๓. ในภาวะจิตที่เป็นสมาธิ อาจใช้สติเหนี่ยวนำกระบวนการรับรู้ และกระแสความคิด ทำขอบเขตการรับรู้และความคิดให้ขยายออกไปโดยมิติต่างๆ หรือให้เป็นไปต่างๆ ได้ ๔. โดยการยึดหรือจับเอาอารมณ์ที่เป็นวัตถุแห่งการพิจารณาวางไว้ต่อหน้า จึงทำให้การพิจารณาสืบค้นด้วยปัญญาดำเนินไปได้ชัดเจนเต็มที่ เท่ากับเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมปัญญาให้เจริญบริบูรณ์ ๕. ชำระพฤติกรรมต่างๆ ทุกอย่าง (ทั้ง กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม) ให้บริสุทธิ์ อีสระ ไม่เกือกก้าว หรือเป็นไปด้วยอำนาจจิตมหาอุบาทวน และร่วมกับสัมปชัญญะ ทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไปด้วยปัญญา หรือเหตุผลบริสุทธิ์ล้วนๆ เพราะปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาในการประกอบการงานกิจกรรมต่างๆ

๕.๑.๓.๒ ใช้วิธีผ่อนหนักให้เป็นเบา

เมื่อป้องกันด้วยสติบางครั้งอาจเผลอได้ จึงเกิดเหตุขึ้นในที่สุด แต่ก็มีเตรียมพร้อมในด้านร่างกายไว้กรณีอุบัติเหตุที่เกิดจากความประมาทในทางยวดยานพาหนะต่างๆ โดยใช้อุปกรณ์ช่วยชีวิต ที่มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผ่านการทดลองว่า ป้องกันอันตรายในขณะเกิดอุบัติเหตุได้คือ ดังนี้

เช่น รถยนต์ มี เข็มขัดนิรภัย ถูกลมนิรภัยเป็นต้น หรือจนกระทั่งการสร้างโครงสร้างรถให้แข็งแรงด้วย รถจักรยานยนต์ มีหมวกกันน็อค เลือเการะกันกระสุนเป็นต้น ทางเรือก็มีชูชีพต่างๆ ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะต้องให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของมนุษย์ ไม่ว่าจะผลิตขึ้นมาแจก หรือซื้อขายก็ตาม

แต่จุดมุ่งหมายก็เพื่อจะรักษาชีวิตของมนุษย์ และอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับมนุษย์

อีกปัจจัยหนึ่งก็คือสภาพแวดล้อมเช่น ถนน สัญญาณจราจร สภาพพาหนะที่ใช้ในการขับขี่ ก็ต้องอยู่ในสภาพที่ไม่ชำรุดเสียหายด้วย เพราะอุบัติเหตุเกิดขึ้นได้ทั้งทางวิทยาศาสตร์ และทั้งทางธรรมชาติ หรือแม้กระทั่งทางธรรมชาติ หรือผลของการกระทำที่ผ่านมามีได้ให้ผล

๕.๑.๓.๓ ใช้วิธีบำบัดรักษา

เพราะมนุษย์เรานั้นทั้งๆ ที่หาวิธีป้องกันไว้ดีทุกอย่างแล้ว ในบางครั้งก็ยังมีหลีกเลี่ยงความประมาท เลินเล่อไม่ได้ เมื่อได้รับอันตรายทางด้านร่างกาย และทรัพย์สินมาแล้ว ส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธ หรือ ละเลยได้ก็คือจิตใจ จิตใจก็เป็นสิ่งที่คอยบำบัด ดูแลหลังจากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีขึ้นกับชีวิตไม่ว่ากรณี อุบัติเหตุ เล่นการพนัน ติดสารเสพติดคือ สุรา ยาบ้า เป็นต้น โดยมีหน่วยงานฟื้นฟูสุขภาพทางจิตทั้งของรัฐ เอกชน หน่วยงานทางศาสนา และองค์กรอิสระ เพื่อให้สังคมชุมชนในเขตเทศบาลนำอยู่ขึ้น ซึ่งมีวัดมิ่งเมือง พลาาราม ต.เมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น เป็นศูนย์ควบคุมความประพฤติ มีหน้าที่ประสานงานกับ หน่วยงานของรัฐ และจัดอบรมฟื้นฟูจิตใจ ให้แก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม ซึ่งจะต้องทำประโยชน์ให้กับสังคมของ ผู้ปกครองในด้านความประพฤติ เป็นประจำ

๕.๑.๔. พฤติกรรมความประมาทที่มีผลต่อสังคมในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายแล้วได้ทราบ พฤติกรรมความประมาทที่ปรากฏในเขตเทศบาล เมืองเมืองพลนั้นมาจากสาเหตุเหล่านี้เป็นหลักคือ ขาดสติ, ความไม่ระมัดระวัง, ความมั่งง่าย, ความเกียจคร้าน, ว่างาม, ชอบแสดงออกในที่ชุมชน, ความริบเร่งขาดความรู้, ขาดความรอบคอบ, ขาดสมาธิ, ขาดปัญญา, ไม่มีจิตสำนึก, ไม่มีความรู้สึกลึกผิดถูก, ดื่มสุรา ยาเสพติด, ขาดการพักผ่อน, ทำงานหนักเกินกำลังตนเอง, ทำก่อนคิด, คิดว่าตนเองเก่ง, เข้าข้างตนเอง, หลงตนเอง, ขาดความยั้งคิด ไม่ไตร่ตรองก่อน, ไม่เชื่อฟังผู้อื่น, เอาแต่ใจตนเอง คิดไม่ดี จิตไม่ปรกติ อารมณ์ไม่ดี พุดไม่ดี ทำไม่ดี สิ่งแวดล้อม การกระทำ ไม่เหมาะสม อยากลอง ผิดหวัง ไม่วางแผนก่อนทำ ไม่รอบคอบ ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่ปฏิบัติตามกฎ สภาพพาหนะชำรุด ใจร้อน ทำหายไม่มีความกลัว ไม่ศึกษากรณีตัวอย่าง ไม่รู้ซึ่งเยาวชนชอบแสดงออกทางกาย ดึกคะนอง ไม่มีสติ ไม่รับผิดชอบ วาจาไม่สุภาพ ไม่เรียบร้อย ไม่ทำตนให้เป็นประโยชน์ ไร้จิตสำนึกต่อชุมชน ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนทั้งทางด้านทรัพย์สิน และร่างกาย บาดเจ็บ พิการ จนถึงเสียชีวิตได้

ความประมาททั้งหมดคือ ประมาทในเวลา ประมาทในวัย ประมาทในความไม่มีโรค ประมาทในชีวิต ประมาทในการทำงาน ประมาทในการศึกษา ประมาทในการปฏิบัติธรรม การแก้ไขมีหลายวิธี เช่น รู้จักปัจจัยที่ทำให้ เกิดความประมาทภายใน คือ อารมณ์ ความรู้ความนึกคิด สติปัญญา สภาพจิตใจ เป็นสิ่ง

สำคัญอันดับแรก เพราะทำให้เกิด ดังกล่าวมาแล้วต้องได้รับการพัฒนาบริหารให้มีความสมบูรณ์ เข้มแข็ง สามารถยั่งยืนตนเองได้ในทุกกรณี ซึ่งฝึกได้จากสถาบันต่างๆ โดยเฉพาะพระศาสนา เพราะเป็นผู้นำทางด้าน จิตวิญญาณของสังคมอยู่แล้ว ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพลก็ได้มีการปลูกฝังโดยการเทศนา อบรม ฝึกสมาธิ เจริญภาวนา ให้แก่เด็ก เยาวชน และองค์กรต่างๆ เนื่องในวันสำคัญทางศาสนา คือ วันมาฆบูชาวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันออกพรรษา หรือวันสำคัญทางบ้านเมือง เช่น วันแม่แห่งชาติวันพ่อแห่งชาติ ตามเทศกาลสงกรานต์ เทศกาลปีใหม่ อยู่เป็นประจำ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของราชการเช่น เทศบาล สถานีตำรวจ สถานพยาบาล สถานศึกษาและเอกชน ทุกครั้ง เมื่อมีโอกาสดังกล่าวมา ปัจจัยภายนอกที่ต้องระวังด้วยคือ ยวดยานพาหนะ ถนนหนทาง สัญญาณไฟจราจร สถานที่ สิ่งแวดล้อม ต้องปรับปรุง ให้อยู่ในสภาพใช้การได้ไม่ชำรุดเสียหาย เมื่อใช้งานแล้วจะเกิดอันตรายแก่ตนเองและผู้อื่น รวมทั้งทรัพย์สินต่างๆ ด้วย อีกอย่างหนึ่งสารกระตุ้นต่างๆ ก็เป็นปัจจัยก่อให้เกิดการสูญเสียชีวิตทรัพย์สินต่อตนเองและผู้อื่นเพราะความประมาทได้ เช่น สุรา ยาเสพติด เพราะเมื่อเสพแล้วทำให้ประสาทสั่งงานลดน้อยลง

๕.๒ อภิปรายผล

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานอยู่เสมอในทุกเหตุการณ์สถานการณ์ แต่ถ้ามนุษย์เรายังไม่มีความรู้ถึงโทษภัยของความประมาท ย่อมมีมาอยู่ตามวันเวลาโดยปราศจากการป้องกันแล้ว ชีวิตก็ไร้ค่า ไม่สมกับเกิดมาในโลก และอยู่ภายใต้พุทธศาสนา ที่มีพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบรมครู ได้ทรงค้นหาวิธีให้มนุษย์ได้ดำเนินไปอย่างมีประโยชน์ให้มากที่สุด ดังนั้นความเลื่อม ความหายนะทั้งหมดที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสงคราม ความวิกฤติทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาความตกต่ำทางศีลธรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทุจริตประทุพทุฒิมิชอบ และปัญหาอาชญากรรม ล้วนแล้วแต่ เกิดมาจากความประมาท ฉะนั้น ความประมาท จึงเป็นเหมือนสัญญาณแห่งความฉิบหาย เป็นที่มาแห่งความเลื่อม

ปัจจุบันในสังคมพุทธศาสนิกชนไทย มีความหลงใหลไปกับเทคโนโลยี ทางตะวันตก ไม่รู้จักประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมตนเอง ซึ่งประชาชนต้องสูญเสียสุขภาพการศึกษา วัฒนธรรม รวมทั้งชีวิต และทรัพย์สินไปกับเทคโนโลยี สมัยใหม่มากจนไม่สามารถประเมินได้ นอกจากนี้ชาวพุทธส่วนใหญ่ยังหลงยึดติดเพติดเพลินอยู่กับสิ่งที่ไร้สาระ ซึ่งไม่มีประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และหน้าที่การงาน เช่น หลงใหลอยู่กับอบายมุขต่างๆ คือการเล่นการพนัน การหลงงมงายในการซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลโดยไม่ผิดกฎหมายในปัจจุบันมีมาอยู่กับการเชื่อโชคกลาง การเสี่ยงโชคเกมสล็อต เพื่อจะได้เงินมาโดยไม่ต้องใช้ความพยายามหรือความขยันหมั่นเพียร ไม่เร่งประกอบสัมมาชีพ ปล่อยให้ชีวิตเป็นของไร้ค่าไปวันๆ ทั้งนี้เพราะประชาชนยังไม่เข้าใจถึงสาระสำคัญของคำสอน ในทางพระพุทธศาสนากล่าวคือ ประชาชนไม่สนใจต่อการนำเอาหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งคำสอนยังเป็นตำราที่เก็บไว้เพื่อสักการบูชาอยู่อย่างเดิม ถือว่า

เป็นส่วนผิดพลาดของสังคมไทย ความสูญเสียเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ได้แต่เฝ้าดูอยู่อย่างไม่มีทางต่อสู้กับภัยพิบัติที่กำลังคืบคลานเข้ามาสู่ตนเองครอบครัวคนรอบข้าง และสังคมต่างๆ ที่องค์กรของพระสงฆ์ก็ยังทำหน้าที่รับผิดชอบแก้ไข โดยการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องให้แก่ประชาชน ไม่ให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความประมาทมัวเมา พระสงฆ์ไม่ต้องการเพียง การสวด เภา ร่างที่ไร้วิญญาณของคนประมาทเลย แต่ต้องการร่างที่มีชีวิตของเขาเพื่อได้เป็นพ่อ แม่ ของลูกๆ สามียของภรรยา ภรรยาของสามี ลูกๆ ของพ่อแม่ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามหลักทางพุทธศาสนา ซึ่งรับประกันได้ว่า ไม่มีการไร้ค่าทั้งในชาตินี้ และชาติหน้าแน่นอน

ดังนั้น สังคมไทยและสังคมโลกเมื่อต้องการสันติภาพ กล่าวคือความสงบสุขร่มเย็นความเป็นมิตรภาพไมตรี ความเอื้ออาทรต่อกันและกัน ทุกคนจะต้องตื่นตัวไม่ประมาทในทุกๆ สถานการณ์อยู่เสมอ แต่ถ้าชาวโลกยังมัวเมาประมาทหลงเพลิดเพลินยินดีอยู่ในการบริโภควัตถุนิยมอยู่ สังคมโลกย่อมมุ่งไปสู่ความหายนะ ดังคำกล่าวของพุทธทาสภิกขุที่ว่า “ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกจะพินาศ แต่ถ้าศีลธรรมกลับมาโลกจะเจริญ” ผู้รู้ความโทษประมาทแล้วเป็นอยู่ด้วยความมีสติสัมปชัญญะเท่านั้นได้ชื่อว่ารักษาชีวิตไว้ได้.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงโทษของความประมาทที่มีปรากฏอยู่ในอดีตโดยอ้างเอาหลักฐานจากคัมภีร์ทางพุทธศาสนาอันได้แก่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและนักปราชญ์ได้กล่าวไว้เป็นหลัก โดยเชื่อมโยงมาถึงปัจจุบันคือสังคมไทย และสังคมโลกต่างก็เผชิญกลับปัญหาความประมาทเหมือนกันแต่ในอดีตยังไม่มีปัจจัยเสี่ยงมากเท่าปัจจุบัน ส่วนในปัจจุบันมีเทคโนโลยีเป็นตัวแปรให้เกิดความประมาทได้บ่อยหลายครั้งสูญเสียมาก เรียกว่าโศกนาศกรรมได้เลยในบางครั้ง แต่ถ้าใช้หลักธรรมตามที่การกล่าวมาข้างต้นมาเป็นแนวทางแล้วก็ย่อมจะเกิดการสูญเสียน้อยที่สุดจนถึงอาจจะไม่เกิดขึ้น กับตนเองและคนที่ตนรัก

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

๑. **สถาบันครอบครัว** เริ่มจาก บิดา มารดา มาจนถึงบุตร ธิดา บิดาต้องเป็นผู้นำ ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ภรรยา และบุตรธิดา

๒. **สถาบันการศึกษา** ควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยครูอาจารย์ และนักเรียนร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าฝึกอบรมเพื่อป้องกันการเกิดเหตุและแนะนำแก้ไขในปัญหาที่เกิดขึ้นๆ สมควรเริ่มแก้ตั้งแต่ครูอาจารย์ก่อน และแก้ที่นักเรียนต่อมา

๓. **สถาบันศาสนา** วัดหรือองค์กรทางศาสนาควรมีการจัดกิจกรรมประชุมชาวบ้านรณรงค์ถึงโทษของความประมาทในรูปแบบต่างๆ เช่นการฟังเทศน์ การจัดนิทรรศการเรื่องของภัยที่เกิดจากความประมาท

๔. หน่วยงานของทางราชการ (พื้นที่เทศบาล) ช่วยกันรณรงค์ป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะจากสาเหตุใดๆ ก็ตาม ช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน มั่นปรีกษาหรือบ่อยๆ ออกตรวจเยี่ยมคนในชุมชนบ่อยๆ สอบถามว่ามีอะไรจะช่วยเหลือในทุกๆ เทศกาล เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ จัดรณรงค์ให้คนเห็นโทษของความประมาท จัดด่านตรวจเช็คการดื่มแอลกอฮอล์

๕. และออกกฎหมาย หรือแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมปัจจุบัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หลักทางพุทธศาสนา ได้ให้วิธีแก้ความประมาทไว้ ด้วยการใช้หลักธรรมที่ตรงกันข้ามกับความประมาทคือ ความไม่ประมาท เป็นเครื่องแก้ไข ซึ่งความไม่ประมาทนั้นสามารถทำได้โดยการมีสติสัมปชัญญะ ควบคุมกาย วาจา ใจ ไม่ให้เผลอ ในขณะที่ทำงาน ขับขี่รถยนต์พาหนะ การลัญจรไปมา การพูด รวมถึงการคิดดีทำดีด้วย โดยการฝึกจากหน่วยงานต่างๆ มี ศาสนาเป็นต้น ส่วนหน่วยงานของรัฐต้องนำเสนอผลเสียหายของความประมาทให้แก่ประชาชน ได้ตระหนักและกลัวความประมาท ให้สร้างนิสัยรอบคอบ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เคารพกฎจราจร สร้างจิตสำนึกในคุณค่าของชีวิต

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น ผู้สนใจจะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของความประมาทในสังคมไทย ควรจะศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาความประมาทในแง่บทลงโทษทางกฎหมายอันเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความประมาทของประเทศไทย.

๒. ควรศึกษาอุบัติเหตุจราจรเชิงปริมาณซึ่งเกิดจากความประมาทเพราะการใช้รถยนต์พาหนะหรืออื่นๆ ภายในเขตอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

๓. ควรศึกษาความประมาทเปรียบเทียบกับอำเภออื่นๆ ภายในจังหวัดขอนแก่นที่ประสบกับความสูญเสียจากความประมาทแล้วหาข้อสรุปร่วมในการแก้ไข เพื่อให้สังคมไทยอยู่อย่างสงบสันติสุขตามวิถีพุทธต่อไป.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ . **อรรถกถาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____ . **ฎีกาภาษาบาลี** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี** ฉบับสยามรัฐเถลิงราชบัลลังก์, ๒๕๒๕.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____ . **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล. ชุด ๙๑ เล่ม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑.

กรมวิชาการ. **พระเจ้าอยู่หัว.** พิมพ์ครั้งที่ ๑ .กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๐.

จอม บุญตาเพศ. **พระเจ้า ๕๐๐ ชาติ เล่ม ๑.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาคาร, ๒๕๑๖.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ และ คณะกรรมการรวบรวมและเรียบเรียงพระราชกรณียกิจ. **พระราชเกี่ยวกับการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙-๕ ธันวาคม ๒๕๓๐.** กรุงเทพมหานคร :

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๑

ทวี ผลสมภพ, ผศ. **ปรัชญาอภิธรรม.**พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๒๘.

ธ. ธรรมศรี (นามแฝง). **ชาวพุทธควรรู้.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชิงจงเจริญ, ๒๕๑๓.

ปิ่น มุฑกันต์. **มงคลชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรรการพิมพ์, ๒๕๒๗.

แปลก สนธิรักษ์. **ศัพท์านุกรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙.

พุทธทาสภิกขุ. **การกลับมาแห่งศีลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป.

พุทธทาสภิกขุ. **หลักและวิธีการปฏิบัติเกี่ยวกับทานศีลสมาธิ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๑๔.

พระพรสิทธิ กิตติคุตโต, โยนิโสมนสิการธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๓.

พระมงคลเทพมุนี. **วิสุทธิวาจา ๑** .พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฟองทองเอนเตอร์ไพรส์ จำกัด, ๒๕๓๙.

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). **การพัฒนาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระเทพสิทธิมนี ญาณสิทธิเถร. **วิปัสสนญาณโสภณ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทศรีอนันต์การพิมพ์, ๒๕๕๖.

พระเทพโสภณ (ประยูร ฐมจิตโต). **ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐.

พระเทพโสภณคณาภรณ์. (ระแบบ ลีตญาโณ). **ธรรมปริทรรศน์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๗.

_____ . **สติในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.

_____ . **มองสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๖.

_____ . **อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๙.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต). **คลังธรรม เล่ม ๑, ๒, ๓**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๖.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ) **การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง**. โรงพิมพ์มิตรนภาการพิมพ์ธรรมทาน มูลนิธิสวนโมกขพลาราม, ๒๕๔๔.

_____ . **หนทางอันประเสริฐสำหรับดำเนินชีวิต**. โรงพิมพ์มิตรนภาการพิมพ์ธรรมทานมูลนิธิสวนโมกขพลาราม, ๒๕๔๔.

พระธรรมธีรราชฆาตมุนี, (โชดก ญาณสิทธิ). **วิปัสสนากรรมฐาน ภาค ๒ มหาสติปัฏฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **กรรมและการเกิดใหม่**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

_____ . **ศตวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

_____ . **ธรรมะกับการพัฒนาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด,
๒๕๓๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๙.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

_____ . **พุทธธรรม** (ฉบับปรับปรุงและขยายความ). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

_____ . **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

พระธรรมมหาวิธานวัตร. (ไสว ฐิตวิโร). **มิลินปัญหา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ลูก ส.ธรรมภาคี, ๒๕๑๑.

พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน ป.ธ. ๙). **ระเบียบปฏิบัติของชาวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๐๕.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **รู้ไว้เสริมปัญญา และพัฒนาคน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ธรรมสภา, ๒๕๔๗.

พระสิริมงคลอาจารย์. **มังคลัตถที่ปณีแปล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

_____ . **สมันตปาสาทิกา ภาค ๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๐.

พระอมราภิกษิต (เกิด อมโร). **บุพพสิกขาพรรณนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ,
๒๕๒๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. **สมันตปาสาทิกา ภาค ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

มานิต มานิตเจริญ. **พจนานุกรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนนิยมวิทยา, ๒๕๒๘.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานมี
บุคส์ไตร์, ๒๕๕๖.

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. **มงคลชีวิตฉบับก้าวหน้า**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฐานการพิมพ์ จำกัด.
๒๕๕๘.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช. **หัวใจพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาสภมหาเถร). **บารมีสมเด็จพระ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๓๐.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **นวโกวาท**. พิมพ์ครั้งที่ ๗๘. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมพร เทพลิขิตา. **พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับพระพุทธศาสนา**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์หจก.โรงพิมพ์คลังนานาธรรม, ๒๕๔๗.

สมภาพ ชีวรัฐพันธ์. **มงคลกับคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานาชาติพิมพ์, ๒๕๕๐.

สมัคร ปุราวาส. **พุทธปรัชญา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สยาม, ๒๕๕๒.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ. **พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

_____. **สมาธิในพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

เสฐียรโกเศศ. **หิโตปเทศ**. ธนบุรี : โรงพิมพ์อมรการพิมพ์, ๒๕๕๙.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **คำบรรยายพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : หจก.หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๕๐.

_____. **สติ-สมาธิ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๕๓.

สำนักเลขาธิการ. **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท พุทธศักราช ๒๕๓๕**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ (๑๙๘๔) จำกัด, ๒๕๓๕.

อุดม จงกมานนท์. **พจนานุกรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุดมศึกษา, ๒๕๒๕.

(๒.) เอกสาร

คู่มือ “จดเหล่า” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทฟ้าอภัย จำกัด, ๒๕๕๖.

ที่ระลึกในพิธีเปิดอาคารสำนักงานอัยการเขต ๔ และอาคารสำนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดพล.

ขอนแก่น : โรงพิมพ์ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๓๗.

อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพพระปริยัติธรรมธาดา (สถิตย์ ถาวร ป.ธ. ๙). กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.

เอกสารกองบังคับการตำรวจจราจร และกองเวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า. กรุงเทพมหานคร,

(ม.ป.ท.)

(๓.) วารสาร

ถิ่น รัตติกนก. “พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์”, **ปริยัติสัมพันธ์**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๗ (๒๕๓๗) : ๖๕-๖๗.
 ผ่องผิว พัฒนประภาพันธุ์. “ชาตกนางสามาวดี”, **วิญญาณ**. ชุดที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑-๕ (มกราคม- พฤษภาคม
 ๒๕๔๕) : ๑๕ – ๒๘.

โสวิทย์ บำรุงศักดิ์. “วัย : วัยของมนุษย์”, **ธรรมทรรศน์**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗): ๔๓-๕๓.
 ขาว, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (ออนไลน์). วันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๘.

_____, หนังสือพิมพ์มติชน. (วันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘). หน้า ๑๒.

_____, หนังสือพิมพ์มติชน. (วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๘). หน้า ๕.

_____, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ (ออนไลน์). ฉบับวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๘.

_____, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ (ออนไลน์). ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๘ ๑๖:๓๘ น.

_____, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์. (วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๘).

_____, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ออนไลน์). วันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๘

_____, หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (วันที่ ๑๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๘). หน้า ๑.

_____, จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๙). หน้า ๑๖.

ค. วิทยานิพนธ์

พระครูประสิทธิ์สรคุณ (นรินทร์ ฐิตธมโม). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องความไม่ประมาทในพระพุทธศาสนา
 เถรวาท. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน). การศึกษาเรื่องผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อ
 สังคมไทย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๔๒.

พระมหาเทวินทร์ ครุฑแก้ว. การศึกษาพุทธจริยศาสตร์ ศึกษาเฉพาะพุทธจริยธรรมในมังคลัตถปิณี”
วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. ๒๕๔๓.

พระมหาปองปรีดา ปริบุญโญ (จำปาศรี). การป้องกันและการรักษาโรคตามหลักพระพุทธศาสนา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๕.

พระมหาบุญเพียร ปญญวิริโย, (แก้ววงศ์น้อย). แนวคิดละวิธิการขัดเกลาในสถาบัน. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
 พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๕.

ภรรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๕.

พระมหาไพฑูริย์ แก้วเขียว. พุทธจริยธรรมกับการตีมูลค่าของชาวไทยพุทธ : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยพุทธ
ในกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

พระจිරพัฒน สมาจาโร (ดีใจ). คนพาลและบัณฑิตในพระพุทธานุศาสน์ที่มีผลต่อสังคม : ศึกษากรณี ตำบล
ท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.
สาขาวิชาพระพุทธานุศาสน์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.
๒๕๔๗.

ภาษาอังกฤษ

1. Books.

Phrathepsophon (prayoon mererk). **A Buddhist worldview** : Bangkok.2000.

_____ . **Buddhist Morality** : Bangkok, 1994.

Somchai kantasilo, phra. **Buddhist Ethics in Theravada** : Khonkaen,2003.

Gorkom, Nian Van. **Abhidhamma in Daily Life**. Bangkok : Dhamma study Group, 1975.

2. Articles.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), <<http://www.thaihealth.or.th>>
September, 20,2005.

ข้อมูลท้องถิ่นอำเภอฟล. <<http://amphoe.com/menu.php?am=57&pv=5&mid=1>> June, 2005.

admin@muangphon.go.th,<<http://www.muangphon.go.th/abouts/history.html>>, March, 02,
2003.

_____ . **เทศบาลเมืองเมืองพล**.<<http://www.muangphon.go.th/abouts/history.html>>,
March, 2003.

น.ท.สุพจน์ สารภาพ, **นิรภัยภาคพื้น**.

<<http://www.navy.mi.th/flynavy/document/safety/safety02.php>>, 2535.

ปัญหาของสังคม. <<http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/soc1/so31-1-4.htm>>, June, 2005.

อัญญมณี มัลลิกะมาส, **กรรม...คำตอบของชีวิต**.

<<http://buddhiststudy.tripod.com/karmatheanstolife.htm>>,December,12, 2543.

ภาคผนวก ก.

รายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

๑. คำขวัญของอำเภอ

เมืองพล โนนแท่นพระ อ่างน้ำละเลิงหวาย คำชายกว้างไกล น้ำใจมากล้น ชนชาตินักรบ
ทำนบภูดิน

๒. ที่ตั้ง

พิกัดแผนที่ประเทศไทย ที่ TC ๔๓๔๔๘๔ อยู่ทางด้านทิศใต้ของจังหวัดขอนแก่น ห่างจากที่ตั้ง
จังหวัดประมาณ ๗๔ กิโลเมตร

๓. พื้นที่

มีพื้นที่ทั้งหมด ๘๕๖ ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น

- ในเขตเทศบาล ๓ ตารางกิโลเมตร
- นอกเขตเทศบาล ๘๕๓ ตารางกิโลเมตร

๔. อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเวียงใหญ่ อำเภอชนบท กิ่งอำเภอโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น

๕. การปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็นองค์กรดังนี้ คือ

- การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑ แห่ง คือเทศบาลเมืองเมืองพล
- องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๒ แห่ง
- ๑๒ ตำบล ๑๓๑ หมู่บ้าน

๖. จำนวนประชากร

- ในเขตเทศบาล ๑,๘๑๐ คน
- ชาย ๖,๕๐๑ คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๔,๔๙๗ คน
- หญิง ๖,๗๘๖ คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๔,๗๒๒ คน
- รวม ๑๓,๒๘๗ คน ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๙,๕๒๕ คน

- นอกเขตเทศบาล ๑๖,๕๑๖ ครั้วเรือน
 - ชาย ๓๘,๑๐๔ คน
 - หญิง ๓๘,๑๖๕ คน
 - รวม ๗๖, ๒๖๙ คน
- รวมทั้งหมด ๑๘,๓๒๖ ครั้วเรือน
 - ชาย ๔๔,๖๐๕ คน
 - หญิง ๔๔,๙๕๑ คน
 - รวม ๘๙,๕๕๖ คน^{๑๙๗}

๗. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

อาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่
 อาชีพเสริม ได้แก่ ทอผ้าไหม รับจ้าง เลี้ยงสัตว์

๘. ด้านการคมนาคม

อดีตการติดต่อกับทางจังหวัดเดินทางด้วยทางรถไฟเป็นหลัก เนื่องจากการเดินทางยังเป็นถนนลูกรังมีรถวิ่งเป็นบางเวลาการเดินทางไปราชการ หรือส่งตัวผู้ต้องหาฟ้องศาล จังหวัดขอนแก่น จึงต้องอาศัยรถไฟเป็นหลักต่อมาจึงได้มีการก่อสร้างถนนมิตรภาพสายกรุงเทพ หนองคาย ผ่านอำเภอพล ทำให้การเดินทางด้วยรถยนต์สะดวกขึ้น มีรถวิ่งตามเส้นทางตลอดเวลา ปัจจุบันมีเส้นทางคมนาคม ดังนี้

ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพ – หนองคาย
 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ ถนนมิตรภาพ กรุงเทพ – หนองคาย
 ทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๒๐๗ อ.พล - อ.หนองสองห้อง
 ทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๒๐๖๕ อ.พล - อ.เวียงน้อย
 ทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๒๒๓๓ อ.พล - อ.เวียงใหญ่
 ทางหลวงจังหวัด หมายเลข ๒๒๔๐ อ.พล - อ.เวียงใหญ่

๙. ด้านการเกษตร และอุตสาหกรรม

ในอดีตประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การประกอบอาชีพเกษตรกรรมประชาชนในเขตพื้นที่อาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการ

^{๑๙๗} เทศบาลเมืองเมืองพล<<http://www.muangphon.go.th/abouts/history.html>> 2005, September 14.

ผลิต หากปีใดฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลประชาชนที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างจะยากจน ก่อนมีธนาคาร ๒ แห่งธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขาพล และธนาคารออมสิน สาขาพล

ปัจจุบันภาวะทางเศรษฐกิจได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ประชาชนในเขตพื้นที่มีการประกอบอาชีพแบบผสมผสาน ชาวบ้านได้มีการค้าขายคู่กันไปด้วย ทำให้มีความขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น มีความเป็นอยู่ดีขึ้นทำให้มีธนาคาร และสถาบันการเงินเพิ่มมากขึ้น เป็น ๖ แห่ง และบริษัทการเงิน ๒ แห่ง ร้านค้าทอง ๔ แห่ง ธนาคารและสถาบันการเงิน และแยกประเภทผลผลิตการเกษตร และอุตสาหกรรมที่สำคัญได้

๑. ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว, อ้อย, มันสำปะหลัง
๒. ชื่อแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ (แม่น้ำ/บึง/คลอง) บึงทุ่งผึ้งพืด, บึงละเลิงหวาย
๓. โรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานฟอกหนัง, โรงงานทำเสาไฟฟ้า, โรงงานประกอบเฟอร์นิเจอร์ (SR), โรงงานผลิตรองเท้า, โรงงานหล่อหลอมเหล็ก

๑๐. สภาพภูมิประเทศ

เมื่อก่อนเป็นที่ราบสูงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ธรรมชาติมีแม่น้ำชีเป็นเส้นกับอาณาเขตระหว่างอำเภอฟล กับอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เช่น บึงละเลิงหวาย ทุ่งผึ้งพืด หนองละหานนา ต่อมาพื้นที่ป่าไม้ได้ถูกทำลายจนหมดสภาพป่า กลายเป็นพื้นที่การเกษตรใช้ทำนาและปลูกพืชไร่

ปัจจุบันพื้นที่อำเภอฟล เป็นพื้นที่ลาดสูงลาดเอียงจากเหนือลงใต้มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ๒ แห่ง คือ บึงละเลิงหวาย และทุ่งผึ้งพืดพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่การเกษตรใช้ในการทำนา ทำไร่ แต่ก็ไม่ได้ผลผลิตมากนักเนื่องจากอากาศแห้งแล้ง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ในฤดูร้อนดินจะแห้ง

๑๑. สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป

ร้อนจัดในฤดูร้อน หนาวจัดในฤดูหนาว และแห้งแล้ง

๑๒. แหล่งท่องเที่ยว

๑. โบราณสถานโบราณวัตถุ ได้แก่ โนนแทนพระ บ้านยานาง ม.๒ ต.เพ็กใหญ่
๒. สถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ บึงละเลิงหวาย ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล, พระธาตุเมืองพล วัดจันทร์รัตนาราม ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

๑๓. ด้านสาธารณสุขโรค

น้ำสำหรับอุปโภคบริโภค เดิมชาวบ้านต้องอาศัยน้ำบ่อและน้ำฝนเป็นหลักในการใช้อุปโภคและบริโภค เมื่อฤดูฝนน้ำแห้ง ชาวบ้านต้องเดินทางหาแหล่งน้ำตามที่ต่างๆ เป็นระยะทางที่ไกล บางครั้งต้องขุดบ่อ

ลึกลงไปในดินให้น้ำออกมาแล้วค่อยตักมาอุปโภคบริโภค บางครั้งชาวบ้านต้องรอดักน้ำที่ซึมกันเป็นวันกว่าจะได้น้ำเต็มถัง สำหรับในตัวอำเภอใช้น้ำบาดาล ซึ่งมีรสเค็มไม่สามารถดื่มได้ น้ำดื่มต้องอาศัยน้ำฝนและน้ำบ่อ

ปัจจุบัน มีการประปาส่วนภูมิภาค จำนวน ๑ แห่ง ประปาหมู่บ้าน จำนวน ๕๓ แห่ง บ่อบาดาล จำนวน ๒๓๒ บ่อ บ่อน้ำตื้น จำนวน ๙๐ บ่อ ถึงเก็บน้ำ จำนวน ๓๘๔ แห่ง โองเก็บน้ำขนาดใหญ่ จำนวน ๒๓,๓๕๖ ใบ สาธารณสุขอนามัย

เดิมมีสถานีนอนามัย ๑ แห่ง ชาวบ้านนิยมเรียกสุขศาลา ต่อมาก็มีสถานีนอนามัย ชั้น ๑ ของเทศบาล ตำบลเมืองพล เพิ่มอีก ๑ แห่ง

๑๔. ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติเมื่อก่อนจะมีทรัพยากรป่าไม้เป็นจำนวนมากต่อมาสภาพป่าถูกทำลายจนหมดสภาพจะมีอยู่บ้างก็เหลือน้อยอยู่ตามไร่เนาหรือที่สาธารณะ ซึ่งราษฎรในพื้นที่สงวนไว้ ทรัพยากรทางน้ำที่สำคัญมีอ่างเก็บน้ำทุ่งพืด และบึงละเลิงหวาย

๑๕. การแบ่งระบบบริหารเทศบาลเมือง

- คณะผู้บริหารเทศบาล

๑. นายกเทศมนตรี	๑	คน
๒. รองนายกเทศมนตรี	๓	คน

- สมาชิกสภาเทศบาล

๑. ประธานสภาเทศบาลเมืองเมืองพล	๑	คน
๒. รองประธานสภาเทศบาลเมืองเมืองพล	๑	คน
๓. สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเมืองพล	๑๖	คน

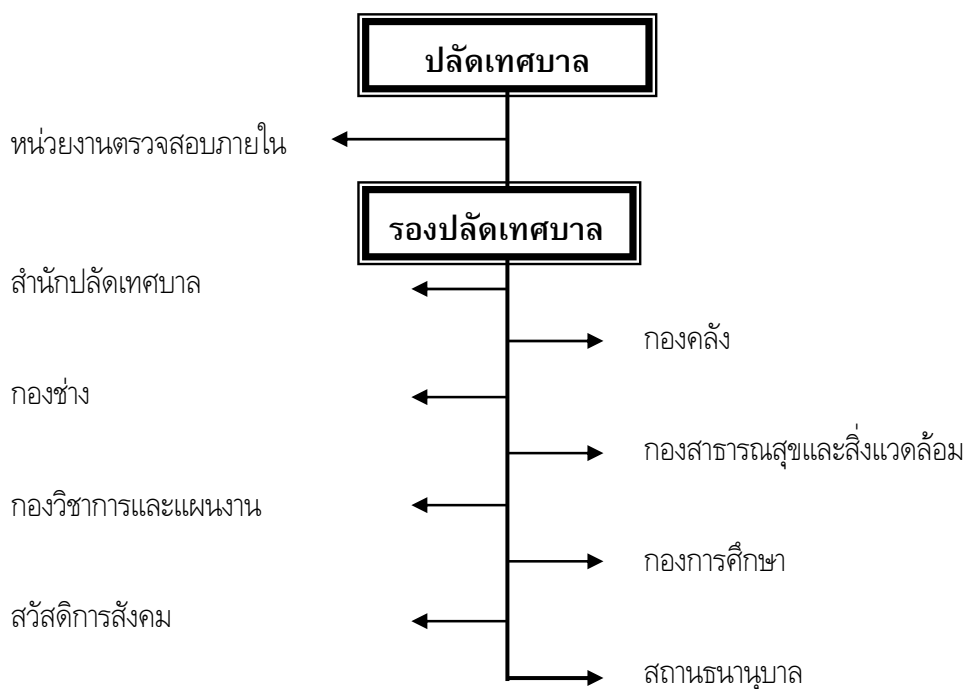
- วิทยาลัย

บริหารโปร่งใส ห่างไกลยาเสพติด พิษิตความยากจน มวลชนพัฒนา คุณธรรม นำหน้า การศึกษาก้าวไกล ประเพณียิ่งใหญ่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

๑๖. นโยบายและแนวความคิดการบริหารงานของผู้บริหาร

๑. พัฒนาเทศบาลเมืองเมืองพลให้เป็นเมืองน่าอยู่ โดยโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้ได้มาตรฐานและทั่วถึง
๒. เสริมสร้างเศรษฐกิจในชุมชนให้เข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพของคนในการ ประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ แก้ปัญหาความยากจน
๓. พัฒนาและส่งเสริมด้านการศึกษา วัฒนธรรมประเพณีและเสริมสร้างสุขภาพ พละนาถัยให้ สมบูรณ์แข็งแรง
๔. พัฒนาระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
๕. พัฒนาระบบการให้บริการประชาชน
๖. ส่งเสริมการท่องเที่ยว
๗. พัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการ ที่ดีเพื่อการ พัฒนา ที่มีประสิทธิภาพ

๑๗. โครงสร้างเทศบาลเมืองเมืองพล

๑๘. การปกครอง

แบ่งออกเป็น ๑๒ ชุมชน แต่ละชุมชนมีกรรมการบริหาร จำนวน ๙ คนรวม ๑๐๘ คน

๑. ชุมชนย่อยหนองแวง ๑
๒. ชุมชนย่อยหนองแวง ๒
๓. ชุมชนย่อยหนองแวง ๓
๔. ชุมชนย่อยหนองแวง ๔
๕. ชุมชนย่อยเมืองเก่า
๖. ชุมชนย่อยเมืองพล
๗. ชุมชนย่อยเมืองใหม่
๘. ชุมชนย่อยตลาดเก่า
๙. ชุมชนย่อยทุ่งรวงทอง
๑๐. ชุมชนย่อยพลประชา
๑๑. ชุมชนย่อยศรีเมือง
๑๒. ชุมชนย่อย บ.ข.ส. มิ่งเมือง

๑๙. สถานที่ราชการ

๑. ที่ว่าการอำเภอพล
๒. ศาลจังหวัดพล
๓. อัยการประจำศาลจังหวัดพล
๔. สถานีตำรวจภูธรอำเภอพล
๕. โรงพยาบาลพล
๖. โรงพยาบาลแม่และเด็ก
๗. คลังจังหวัด ณ อำเภอพล
๘. สาธารณสุขอำเภอพล

๒๐. โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล จำนวน ๑๐ แห่ง คือ

๑. โรงเรียนเทศบาล ๑ พลประชานุกูล
๒. โรงเรียนเทศบาล ๒ หนองแวงอุปถัมภ์
๓. โรงเรียนเทศบาล ๓ ศรีเมืองพลประชานุเคราะห์
๔. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

๕. โรงเรียนเทคโนโลยีพลพณิชยการ
๖. โรงเรียนกระแสพัฒนา
๗. โรงเรียนชูเอ็ง
๘. โรงเรียนอนุบาลเมืองพล
๙. โรงเรียนอนุบาลไพศาลวิทย์
๑๐. โรงเรียนมหาไถ่ศึกษา

๒๑. ศาสนสถานในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

๑. วัดศรีเมืองพล (ธรรมยุต)
๒. วัดจันทร์รัตนาราม (ธรรมยุต)
๓. วัดมิ่งเมืองพลาราม
๔. วัดสระจันทร์ราวาส (ธรรมยุต)

๒๒. ขนบธรรมเนียม/ วัฒนธรรม/ประเพณี

๑. งานงิ้วประจำปี เดือนธันวาคมของทุกปี
๒. บุญบั้งไฟ เดือน พฤษภาคม - มิถุนายนของทุกปี
๓. งานไหว้พระธาตุ วัดจันทร์รัตนาราม เดือน กุมภาพันธ์ของทุกๆ ปี

ภาคผนวก ข.

ภาพประกอบกิจกรรมการป้องกันความประมาทในสังคม

ภาพที่ ๑. พระสงฆ์ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล อบรมประชาชนเรื่องความประมาท ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๘

ภาพที่ ๒. พระสงฆ์ในเขตเทศบาลอำเภอพลจัดนิทรรศการ งดเหล้าเข้าพรรษา ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๘
และอบรมเยาวชนจากสถานการศึกษาต่างๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ภาพที่ ๓. เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดแถวออกปฏิบัติเพื่อป้องกันลดอุบัติเหตุในเทศกาลต่างๆ

ภาพที่ ๔. เจ้าหน้าที่ตำรวจของ สถานีตำรวจภูธรอำเภอพล ปฏิบัติงานในโครงการ “แม่ใจขับ”

ภาพที่ ๕. เจ้าหน้าที่พยาบาลกำลังตรวจแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี่ในโครงการ “เมาไม่ขับ”

ภาพที่ ๖. เจ้าหน้าที่ตำรวจและพยาบาลในเขตเทศบาลออกปฏิบัติเพื่อป้องกันลดอุบัติเหตุในเทศกาลต่างๆ

ภาพที่ ๗. สภาพความคับคั่งของรถที่ผ่านไป-มา ในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

ภาพที่ ๘. ตัวอย่างเหตุการณ์ของอุบัติเหตุภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

ภาพที่ ๙. ตัวอย่างเหตุการณ์ของอุบัติเหตุภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

ภาพที่ ๑๐. ตัวอย่างเหตุการณ์ของอุบัติเหตุภายในเขตเทศบาลเมืองเมืองพล

ภาคผนวก ค.
ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

ใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ ข้าราชการครู ผู้นำหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไปในพื้นที่เทศบาลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ในเรื่องความประมาท

ตอนที่ ๑. ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
๒. เพศ.....
๓. การศึกษาเรียนจบชั้นสูงสุด คือ.....
๔. อาชีพ.....สถานที่ทำงาน.....
๕. สถานะภาพ.....
๖. รายได้ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวรวมประมาณ.....บาท/เดือน
๗. อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ ๒. ความประมาทในทัศนคติของกลุ่มเป้าหมาย

๑. ท่านคิดว่าความประมาทคืออะไร?.....
.....
.....
๒. คนประมาทมีลักษณะอย่างไร?.....
.....
.....
๓. เมื่อความประมาทเกิดผ่าน กาย วาจา ใจ ทั้ง ๓ ทางแล้วมีอาการต่างกันอย่างไร?
 - ๓.๑ ทางกาย.....
.....
 - ๓.๒ ทางวาจา.....
.....
 - ๓.๓. ทางใจ (จิตใจ อารมณ์).....
.....

๔. ความประมาทเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง?

๑.....

๒.....

๓.....

๕. ท่านเคยมีประสบการณ์กับความประมาทอย่างไรบ้าง? (เล่ามาพอเข้าใจ)

๑.....

๒.....

๖. ถ้ามีประสบการณ์ ท่านมีความรู้สึกอย่างไร?

.....

.....

๗. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นหรือไม่ / ที่ไหน?

.....

.....

ตอนที่ ๓. ผลกระทบจากการกระทำความประมาทของคนที่มีผลต่อตนเองและสังคม

๑. การกระทำของคนประมาทมีผลต่อตนเองอย่างไร?

.....

.....

๒. การกระทำของคนประมาทมีผลต่อครอบครัวอย่างไร?

.....

.....

๓. การกระทำของคนประมาทมีผลต่อสถานการศึกษาอย่างไร?

.....

.....

๔. การกระทำของคนประมาทมีผลต่อชุมชนอย่างไร?

.....

.....

๕. การกระทำของคนประมาทมีผลต่อสังคมและประเทศชาติอย่างไร?

.....

.....

ตอนที่ ๔. วิธีการแก้ไขปัญหาคความประมาท

๑. การแก้ไขปัญหาคความประมาทระดับสถาบันครอบครัว ท่านมีวิธีอย่างไร?
และท่านแก้ไขใครก่อนระหว่าง มารดาบิดา หรือ บุตร ธิดา? เพราะเหตุไร?

.....

.....

.....

.....

๒. การแก้ไขปัญหาคความประมาทระดับสถาบันการศึกษา ท่านมีวิธีอย่างไร?
และท่านแก้ไขใครก่อนระหว่างครูอาจารย์ หรือ นักเรียน? เพราะเหตุไร?

.....

.....

.....

.....

๓. การแก้ไขปัญหาคความประมาทของสถาบันศาสนาเช่น วัด หรือองค์กรทาง
ศาสนา ท่านคิดว่าควรมีวิธีอย่างไร? และได้ผลอย่างไร ?

.....

.....

.....

.....

๔. การแก้ไขปัญหาคความประมาทระดับชุมชน และหน่วยงานของทางราชการ
(พื้นที่เทศบาล) ควรมีวิธีอย่างไร?

.....

.....

.....

.....

๕. ท่านเคยได้เห็น ได้ยิน หรือได้อ่านคำขวัญ / คำรณรงค์ การแก้ไขปัญหาด้านความประมาทตามสถานที่ต่างๆ หรือไม่ ถ้าเคยมีว่าอย่างไร ท่านชอบคำไหนมากที่สุด?

๑.....

๒.....

๓.....

๖. จากรณรงค์แก้ไขปัญหาความประมาทของหน่วยงานต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นท่านจะยินดีให้ความร่วมมืออย่างไรบ้าง และท่านอยากจะให้ข้อเสนอแนะอย่างไร?

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

๑.....

๒.....

๓.....

ออกแบบสอบถามโดย

พระมหาหุนงษ์ สดสหัสสเนตฺโต (แสนตา)

นิสิตปริญญาโท พุทธศาสนศรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาเขตขอนแก่น)

วัดมิ่งเมืองพลาราม ตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

โทร.๐-๔๓๔๑-๕๗๖๒/ ๐-๔๐๑๘-๐๐๓๖

หมายเหตุ. ข้อมูลนี้จะใช้ในงานวิจัย โปรดกรอกข้อความข้างต้นตามความเป็นจริงด้วย เพื่อเป็นประโยชน์แก่งานวิจัย สังคมรวมถึงชุมชนต่อไป และจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น.

ภาคผนวก ง.

บทสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย เขตเทศบาลเมืองเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น

๑. กลุ่มพระสงฆ์

พระประสิทธิ์ จารุวณฺโณ	วัดมิ่งเมืองพลาราม	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพล
พระสุเวท อุตตโม	วัดสระจันทราวาส	เลขานุการเจ้าคณะอำเภอพล ช.
พระลำไย สุกกมฺโม	วัดสระจันทราวาส	พระลูกวัด
พระสุพรรณ ธรรมธิโร	วัดสระจันทราวาส	”
พระทวี ประชานารถ	วัดศรีเมืองพล	”
พระชาติ โสชาติ	วัดศรีเมืองพล	”
พระทวี มิสา	วัดศรีเมืองพล	”
พระนิคม ศรีธรรม ป.	วัดมิ่งเมืองพลาราม	”

๒. กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

นายสงวน อภิรัตน์วงศ์	ข้าราชการครูชำนาญ
นายเลิศชาย คชลัย	ข้าราชการครู
นางสมพร ยิ่งชนะ	ข้าราชการครู
นางอำนวยการพร อุกทสิริ	ข้าราชการครู
นายยุทธนา พาพลงาม	ข้าราชการครู
นางรัตนาภรณ์ ปัตตานะ	ข้าราชการครู
นางสาวกุลธิดา สิทธิสุข	ข้าราชการครู
นางกมลทิพย์ สีสรม	ข้าราชการครู
นายอิสระ คิ้วไธสง	ข้าราชการครู
นายบุญเลี้ยง คงชนเกษมพร	ข้าราชการครู
นางสุวัฒนา พิกุล	ข้าราชการครู
นางปราณี แก่นคู่	ข้าราชการครู
นายกิตติศักดิ์ เจษฎาธนบดี	ข้าราชการครู
นางสาวเพียรพิศ ชันติจิตร	ข้าราชการครู

นางดรพพร	มณีวรรณ	ข้าราชการครู	
นางอำไพ	ชูตระกูล	ข้าราชการ	สำนักงานคลังจังหวัดพล
พ.ต.ท.ชัยวัฒน์	ถูกคะเน	ข้าราชการตำรวจบำนาญ	
ร.ต.อ.กิตติศักดิ์	หาญชิน	ข้าราชการบำนาญ	
นายทองม้วน	เฝ้าเพ็ญ	ข้าราชการบำนาญ	
พันจ่าเอกสายชั้น	พันธ์ดงยาง	รับราชการทหาร	
ดต. ประดิษฐ์	ทะวะระ	ข้าราชการตำรวจ	
จสต. อำพร	หิรัญกัษา	ข้าราชการตำรวจ	
ดต. วันชัย	บุญหล้า	ข้าราชการตำรวจ	
ดต. วิเชียร	พันกุล	ข้าราชการตำรวจ	
ดต. ปัญญา	วงษ์จารย์	ข้าราชการตำรวจ	
ดต. สมัย	ยิงชนะ	ข้าราชการตำรวจ	
ดต. ประเสริฐ	เชิญกลาง	ข้าราชการตำรวจ	
นางสาวอาณิศรา	ประสิทธิ์พันธ์	พนักงานจ้างเทศบาล	
นายนิวัชชัย	แก้วน้อย	ข้าราชการ	
นางรินดา	ต่อวาส	ข้าราชการ	
นางสาวอุทัยวรรณ	ปัญญาพัฒนานนท์	รับราชการ	
นายรุ่งเรือง	โคตะนันท์	รับราชการ	
นางสาวสุจี	ดีจันทร์	รับราชการพยาบาล	โรงพยาบาลพล
นางสาววิภารัตน์	แข่งวิมล	รับราชการพยาบาล	โรงพยาบาลพล
นางสาวนพน้อย	พานิชชา	รับราชการพยาบาล	โรงพยาบาลพล
นางนุชการ	ศรีสุข	รับราชการพยาบาล	โรงพยาบาลพล
นางนันทนา	สุภาพคำ	รับราชการพยาบาล	โรงพยาบาลพล
นางสาวอรรธยาพร	คำพิลา	รับราชการพยาบาล	โรงพยาบาลพล
นางสาวศศิธร	ศรีวิเศษ	รับจ้างโรงพยาบาลพล	
นางนวพร	ไชยคำ	รับจ้างโรงพยาบาลพล	
นางสาวเครือวรรณ	ตีระมาตย์	รับจ้างโรงพยาบาลพล	
นายกิตติ	พรมลีดา	ลูกจ้างโรงพยาบาลพล	
นายภราดร	ตีระมาตย์	ลูกจ้างโรงพยาบาลพล	
นายรุ่งโรจน์	ศรีสังข์	ลูกจ้างโรงพยาบาลพล	

๓. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น

นายสมล้วน จรรย์วัน สมาชิกสภาเทศบาลเมืองเมืองพล

๔. กลุ่มประชาชน

นางสุกัญญา	แสนคำจันทร์	ประชาชน
นางอ่อนสี	แสงดาว	ประชาชน
นางทองใส	โคตรกำลัง	ประชาชน
นางสมร	อัศตาริปัตย์	ประชาชน
นางรินนา	เปียนสูงเนิน	ประชาชน
นางละมัย	ผ่านไธสง	ประชาชน
นายภัทรคัย	บุญญพัฒนากุล	ประชาชน
นางอังคณา	ดาโสม	ประชาชน
นายทองจันทร์	จันทโคตร	ประชาชน
นายสมนัย	คงเท	ประชาชน
นายสมศักดิ์	ทิตธรรม	ประชาชน
นางพิสมัย	ยอดเพชร	ประชาชน

๕. กลุ่มคนรับจ้าง

นายประสิทธิ์	คำพันธ์	รับจ้าง
นายประดิษฐ์	แสนคำจันทร์	รับจ้าง
นางเตือนใจ	กอผจญ	รับจ้าง
นางปวีณา	โคตรกำลัง	รับจ้าง
นายอุ่ม	ใบบั้ง	รับจ้าง
นายอนันท์	บัวผาง	รับจ้าง

๖. กลุ่มนักศึกษา / เยาวชน

นางสาวอินทิวาวัฒน์	โพธิ์กระสังข์	นักศึกษา
นางสาวสาวิตรี	รักสนาม	นักศึกษา
นางสาวยุพา	ตะวงค์	นักศึกษา
นายวีระศักดิ์	สมพงษ์	นักศึกษา

นายสุพจน์	สร้อยไข	นักศึกษา
นายยุทธพงษ์	วงษ์ไชยา	นักศึกษา
นางสาวนุจรี	จันทร์เทศ	นักศึกษา
นางสาวสาธิตา	อัคสาต	นักศึกษา
นางสาวศิริวรรณ	แสนสุข	นักศึกษา
นายธิตีพงษ์	มณีวรรณ	นักเรียน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระมหาหรรษา สดสหัสสเนตโต (แสนตา)
- เกิด : วันศุกร์ที่ ๒๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๐
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๔ หมู่ ๔ บ้านท่ากระเป๋อ ตำบลโนนคอม อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
- ภูมิลำเนาปัจจุบัน : บ้านเลขที่ ๑๒๐ หมู่ ๑ บ้านวังสวาบ ตำบลวังสวาบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น
- อุปสมบท : วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๔
- การศึกษา : นักธรรมเอก,เปรียญธรรม ๗ ประโยค, พุทธศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาเอกศาสนา)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๔๘/๑๓ พ.ศ. ๒๕๔๔.
- เข้าศึกษา : ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดมิ่งเมืองพลาราม บ้านเมืองพล ตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น
- ประสบการณ์ : เป็นครูสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกปริยัติธรรม/บาลี วัดมิ่งเมืองพลาราม
ตำบลเมืองพล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ จนถึงปัจจุบัน.